

Latvijas Bankas 2023. gada pārskats

© **Latvijas Banka, 2024**
Pārpublicējot obligāta avota norāde

Dizains: Ozols Ir

Foto: I. Gabaliņa, I. Stūrmanis,
E. Pāļens, E. Trifanova, P. Čurkste,
Z. Bitere, I. Leiniša, M. Užāns,
Latvijas Bankas arhīvs

23.04.2024. redakcija

ISSN 1407-1797

www.bank.lv

Saturs

Ievadvārdi	5
Latvijas Banka 2023. gadā	7
Pārvaldība un organizācija	8
Misija, vīzija, vērtības un stratēģija	8
<i>Mūsu vērtības</i>	8
Stratēģiskās attīstības virzieni 2023–2026	9
Pārvaldības principi un attīstība	10
Personāla resursi	12
Finanšu resursi	13
Risku pārvaldīšana	16
<i>Finanšu riski</i>	16
<i>Darbības riski</i>	16
Ilgtspējība	18
<i>Būtiskākais no ilgtspējības jomā 2023. gadā paveiktā</i>	19
Gada tēmas	21
Ekonomiskā vide un monetārā politika	21
<i>Inflācijas mazināšana, saglabājot ilgtermiņa izaugsmes potenciālu</i>	21
<i>Makroekonomiskās analīzes fokusā – Latvijas tautsaimniecības reakcija uz pārmaiņām</i>	25
<i>Pētniecība – palīgs analīzē balstītu lēmumu pieņemšanā</i>	29
Finanšu pakalpojumu drošība	31
<i>Kritiskie finanšu pakalpojumi</i>	31
<i>Finanšu pratība</i>	33
Darbības jomas	36
Finanšu stabilitāte un makrouzraudzības politika	36
<i>Makrouzraudzības politika</i>	36
<i>Analītiskie pētījumi un publikācijas</i>	37
<i>Sadarbība ar valsts institūcijām finanšu stabilitātes jomā</i>	38
<i>Starptautiskā sadarbība finanšu stabilitātes jomā</i>	39
Finanšu nozares uzraudzība	40
<i>Licencēšanas aktualitātes</i>	40
<i>Mikrouzraudzība un darbības atbilstības uzraudzība</i>	41
<i>Ilgtspējīgu finanšu uzraudzība</i>	64
<i>Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju un drošības risku pārvaldības uzraudzība</i>	65
<i>NILLTPF un sankciju risku uzraudzība</i>	67
<i>Regulējošo prasību ietvara pārmaiņas</i>	69
<i>Inovatīviem un drošiem finanšu pakalpojumiem labvēlīga uzņēmējdarbības vide</i>	72
Noregulējuma mehānisms	77

Kompensāciju sistēmas	80
Ieguldījumu pārvaldīšana	82
<i>Ieguldījumu struktūra</i>	82
<i>Ieguldījumu pārvaldīšanas organizācija</i>	83
<i>Riska vadība</i>	84
<i>2023. gada norises</i>	84
Maksājumu un norēķinu sistēmas	89
<i>Zibmaksājumi</i>	89
<i>Zibsaīšu reģistrs</i>	89
<i>Digitālā eiro projekts</i>	89
<i>EKS sistēmas darbība</i>	90
<i>TARGET-Latvija sistēmas darbība</i>	90
<i>Maksājumu sistēmu darbības pārraudzība</i>	91
<i>Finanšu instrumentu norēķinu sistēmu darbības pārraudzība</i>	91
Skaidrās naudas apgrozība	93
<i>Skaidrās naudas aprites nodrošināšana</i>	93
<i>Valsts analīzes centra un monētu valsts analīzes centra funkciju izpilde</i>	95
<i>Latvijas Bankas 2023. gadā emitētās eiro piemiņas un kolekcijas monētas</i>	97
Datu vadība, statistika un Kredītu reģistrs	99
<i>Datu vadība</i>	99
<i>Latvijas Bankas statistikas programmas</i>	100
<i>Statistikas normatīvā regulējuma attīstība</i>	100
<i>Jaunas eksperimentālās statistikas izstrāde</i>	100
<i>Mājsaimniecību finanšu un patēriņa aptaujas jaunā cikla uzsākšana</i>	100
<i>Izmantoto datu avotu pilnveide</i>	101
<i>Statistiskās informācijas publicēšana</i>	101
<i>Kredītu reģistrs</i>	101
Konsultācijas Latvijas Bankas kompetencē esošajos jautājumos	103
Sadarbība ar starptautiskajām organizācijām un ārvalstu centrālajām bankām	105
<i>Latvijas Banka Eirosistēmā un Eiropas Savienības institūcijās</i>	107
Latvijas Bankas 2023. gada finanšu pārskati	109
Neatkarīgu revidentu ziņojums	163
Pielikumi	165
1. pielikums. Latvijas Bankas 2023. gada mēnešu bilances	165
2. pielikums. Latvijas Bankas 2019.–2023. gada bilances	167
3. pielikums. Latvijas Bankas 2019.–2023. gada peļņas un zaudējumu aprēķini	169
4. pielikums. 2023. gadā publicētie Latvijas Bankas izdevumi un nozīmīgākās Latvijas Bankas darbinieku publikācijas	170
5. pielikums. Jēdzienu skaidrojums	173
Saīsinājumi	179

Latvijas Bankai 2023. gads bijis ražīgs gan nacionālā mērogā, gan starptautiski. Ir ielikti pamati jaunam ekonomikas izaugsmes ciklam. Izlēmīgi Eiropas Centrālās bankas Padomes monetārās politikas lēmumi – strauji ceļot procentu likmes – palīdzēja spēji mazināt inflācijas tempus visā eirozonā. Inflācijas pūķis ir nospiests pie zemes, un jau drīz varēsim uzsākt pakāpenisku procentu likmju samazināšanu. Zema inflācija un zemākas procentu likmes palīdzēs ekonomikai augt un uzlabot Latvijas iedzīvotāju labklājību.

2023. gadā Latvijas Bankai pievienojās Finanšu un kapitāla tirgus komisijas kolēģi, kas darījis mūsu komandu vēl jaudīgāku un stiprāku. Drošs un attīstīts finanšu sektors, labāka finanšu pakalpojumu pieejamība un godprātīgam klientam draudzīgs banku sektors ir darbības virziens, kur daudz darīts un kas būs svarīgs darbības virziens arī turpmāk. Komercbankas ir sadzirdējušas Latvijas Bankas uztājību un sākušas rīkoties pozitīvu pārmaiņu virzienā. Uzskatām, ka klientu servisam ir jābūt augstā līmenī, un ir svarīgi nepieļaut nepamatotu prasību piemērošanu zema riska klientiem. Ir vienkāršots pamatkonta regulējums, pārskatītas rokasgrāmatas, tiek strādāts, lai uzlabotu banku pakalpojumu pieejamību reģionos. Zemākais punkts komercbanku un to klientu attiecībās ir aiz muguras, un 2024. gads būs pagrieziena gads, kad iepriekš paveiktais sāks nest klientiem taustāmus ieguvumus.

Finanšu nozarei ir nozīmīga loma, aktīvi iesaistoties un atbalstot tautsaimniecības attīstību. Pērn veikta virkne pasākumu ar mērķi stiprināt finanšu sektora iesaisti ekonomikā, t. sk., īstenojot Latvijas Bankas rosināto un Finanšu sektora attīstības padomē panākto vienošanos par pasākumiem, lai noņemtu šķēršļus spējākai kredīšanai. Visi Latvijas Bankas atbildības jomās identificētie pasākumi ir izpildīti, tostarp mazināti regulatīvie šķēršļi, veikta visaptveroša finansējuma pieejamības analīze, nodrošināta un publiskota regulāra informācija par kredītu un noguldījumu procentu likmēm. Saeimā tika atbalstīta Latvijas Bankas rosināta likumu pakete, kas vienkāršo iedzīvotāju hipotekāro kredītu pārkreditēšanu, stiprina konkurenci un, pēc mūsu aplēsēm, esošo hipotekāro kredītu kopējo maksājumu slogu samazinās par 100 milj. eiro. Pašlaik strādājam pie līdzīga priekšlikuma par juridisko personu kredītiem.

Šajā ģeopolitiskajā situācijā īpašu vērību pievēršam drošības jautājumiem un finanšu sektora noturības stiprināšanai pret dažādiem riskiem un krīzēm, t. sk., pilnveidojot kritisko finanšu pakalpojumu regulējumu un ar nozari vienojoties par praktiskiem uzlabojumiem skaidrās naudas aprītē un bezskaidrās naudas norēķinu pieejamībā. Ir stiprināta skaidrās naudas loma un šo darbu turpināsim arī šogad, virzot priekšlikumus izmaiņām likumdošanā.

Pērn Latvijas Bankā izstrādājām likumdošanas priekšlikumus 2. pensiju līmeņa pārvaldības uzlabošanai, t. sk. priekšlikumu samazināt pārvaldnieku komisijas, tādējādi pensiju sistēmas dalībniekiem 10 gadu laikā potenciāli sniedzot vairāk nekā 100 milj. eiro ieguvumu. Dialogā ar *FinTech* nozari veikti priekšdarbi, lai pēc vienotu eirozonas kritēriju apstiprināšanas nebanku maksājumu pakalpojumu sniedzējiem nodrošinātu piekļuvi centrālās bankas maksājumu sistēmām. Plaša analīze veikta ilgtspējas jomā, palīdzot Latvijas finanšu sektoram labāk sagatavoties nākotnes izaicinājumiem. Esam uzstādījuši augstu latīņu, organizējot Ilgtspējas brokastis, kas ir kļuvušas par gaidītu notikumu un nozares standartu. Paveikts ir daudz – šeit uzskaitītais ir tikai neliela daļa no pērn paveiktā.

Latvijas Banka strādā Latvijas labā, un sabiedrība to vērtē augsti. Lepojamies, ka, saskaņā ar socioloģisko aptauju rezultātiem, Latvijas Bankai uzticas gandrīz 60 % iedzīvotāju. Mēs esam viena no TOP 5 institūcijām, kurām sabiedrība uzticas visvairāk. Šo godu dalām ar Valsts prezidentu, Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem, skolām un Valsts policiju. Es saku lielu PALDIES saviem kolēģiem par padarīto! Pagājušā gadā paveiktais ir mūsu kopīgs sasniegums, un to var panākt tikai stipra un neatlaidīga komanda!

Augstus un ambiciozus mērķus sev izvirzām arī 2024. gadam. Mūsu darbības pamatprincips ir – jaudīgi attīstībā –, ko novēlu gan saviem kolēģiem, gan Latvijas sabiedrībai kopumā.

Mārtiņš Kazāks

Latvijas Bankas prezidents
Rīgā 2024. gada 23. aprīlī

Savaldīta inflācija

Eiropā samazināta no **8.6 %** gada sākumā līdz **2.9 %** gada beigās (🇪🇺 līdz 0.6 %)

Sekmīgi integrēta FKTK – vēl jaudīgāka, modernāka un efektīvāka Latvijas Banka

👥 Darbinieku skaits **-18 %** (4 gadu laikā kopš lēmuma pieņemšanas par integrāciju)

Latvijas Bankas kapitāls un rezerves pieauga līdz 730 milj. eiro,

no rezerves kapitāla sedzot ar inflācijas ierobežošanu saistītos 54 milj. eiro zaudējumus

Valsts budžets papildināts par 58 milj. eiro

(procentu maksājumos valdībai un nodokļos)

Uzlabota finanšu sektora drošība

- ➔ Izstrādātas kritisko finanšu pakalpojumu prasības
- ➔ Sadarbībā ar kredītiestādēm nodrošināta pieeja skaidrajai naudai

Veicināta godprātīgam klientam draudzīga finanšu nozare

- ➔ Vienkāršots tirgus dalībnieku regulējums
- ➔ Bankām uzdots novērst pārmērīgas prasības
- ➔ Pilnveidoti pamatkonta risinājumi

Attīstīti modernie maksājumi

- ➔ Zibmaksājumu apjoms **+42 %** (līdz **22.4** mljrd. eiro)
- ➔ Digitālā eiro projekts – uzsākta sagatavošanās fāze
- ➔ Ieviesta jaunā maksājumu sistēma TARGET

Nodrošināta efektīva un droša skaidrās naudas aprīte

- ➔ Apstrādāto banknošu skaits **+12 %**
- ➔ Viens no zemākajiem viltojumu rādītājiem Eiropā

Misija, vīzija, vērtības un stratēģija

Latvijas Bankas misija ir strādāt Latvijas labā.

Latvijas Bankas vīzija ir uzticama finanšu sistēma, attīstīta valsts un pārtikusi sabiedrība.

Mūsu vērtības

Drosmīgi izaicinājumos

Mēs esam elastīgi pārmaiņās, īstenojam tās apzināti un mērķtiecīgi. Mēs iedrošinām cits citu un arī apkārtējos būt drosmīgiem, pieņemt izaicinājumus un meklēt jaunus risinājumus.

Vienoti cilvēcībā

Mēs zinām, ka spēks ir komandā un labākais rezultāts top sadarbojoties. Mūsu komandu vieno cilvēcība. Mēs esam atbildīgi un pildām savus solījumus.

Jaudīgi attīstībā

Mēs pilnveidojamies paši un iedvesmojam to darīt citus, lai kopā sekmētu mūsu valsts attīstību.

Stratēģiskās attīstības virzieni 2023–2026

Drošs un attīstīts finanšu sektors

Labvēlīga vide finanšu pakalpojumu sniegšanai, jaunu produktu ieviešanai un finanšu tirgus dalībnieku kvalitatīvai darbībai

Pozitīva sadarbība ar lēmumu pieņēmējiem pārdomātas finanšu sektora politikas attīstībā

Finanšu sektora samērīgs regulējums un efektīva uzraudzība

Tālrēdzīgi lēmumi valsts tautsaimniecības un indivīda līmenī

Bankas analītiskās un pētnieciskās kompetences pilnveide gan Latvijas, gan starptautiskā mērogā

Iedzīvotāju un uzņēmumu finanšu prasības un ekonomikas zināšanu uzlabošana

Sabiedrībai prioritāru tēmu analīze un aktualizācija

Finanšu sistēmas un tautsaimniecības ilgtspējība

Ilgspējības principu ieviešana finanšu nozarē un tautsaimniecībā

Ilgspējību veicinošas regulatīvās vides veidošana

Ilgspējīga rīcība bankas ikdienas darbā

Efektīva un inovatīva centrālā banka

Prasmīga datu pārvaldība, gūstot no tiem maksimālo vērtību

Efektivitātes kāpināšana ar tehnoloģiju palīdzību

Inovāciju kultūras attīstība

Jēgpilna darbavieta profesionāļiem

Iekļaujoša un elastīga darba vide, kas veicina darbinieku labbūtnību

Darbinieku kompetenču un talantu attīstība

Darbs saskaņā ar organizācijas vērtībām

Pārvaldības principi un attīstība

Latvijas Bankas pārvaldības struktūra ietver:

- Latvijas Bankas **padomi**, kas ir koleģiāla lēmēj institūcija un pārvalda Latvijas Banku;
- **pārvaldes**, kurām ir noteikta atbildība par konkrētu funkciju un procesu izpildi un to rezultātu sasniegšanu;
- **komitejas** un **komisijas**.

Latvijas Bankas galvenā lēmumu pieņemšanas institūcija ir Latvijas Bankas padome. Latvijas Bankas prezidenta, prezidenta vietnieku un padomes locekļu pilnvaru laiks ir pieci gadi.

Latvijas Bankas **padomes sastāvs 2023. gada beigās** bija šāds:

- prezidents Mārtiņš Kazāks;
- prezidenta vietnieki Māris Kālis un Santa Purgaile;
- padomes locekļi: Kristīne Černaja-Mežmale, Ilze Posuma, Andris Vilks un Zita Zariņa.

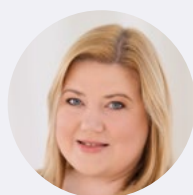
Māris Kālis

Mārtiņš Kazāks

Santa Purgaile

Kristīne Černaja-Mežmale

Ilze Posuma

Andris Vilks

Zita Zariņa

2023. gada 1. janvārī **stājās spēkā jaunais Latvijas Bankas likums**, ar kuru modernizēta, pilnveidota un attīstīta Latvijas Bankas darbība sabiedrības interesēs. Ņemot vērā FKTK integrāciju, ar 2023. gada 1. janvāri Latvijas Bankas struktūrā tika iekļautas deviņas jaunas pārvaldes uzraudzības un noregulējuma funkciju īstenošanai, kā arī paplašināta vairāku esošo pārvalžu kompetence.

Atbilstoši Latvijas Bankas likumam 2023. gada 1. janvārī **darbu uzsāka arī divas jaunas komitejas**:

- Latvijas Bankas **uzraudzības komiteja**, kas pieņem lēmumus finanšu tirgus un tā dalībnieku uzraudzības jomā;
- Latvijas Bankas **noregulējuma komiteja**, kas pieņem lēmumus noregulējuma piemērošanas un kompensāciju izmaksas sistēmu jomā.

Lai veicinātu Latvijas Bankas uzraudzīto finanšu tirgus dalībnieku līdzdalību finanšu tirgus un tā dalībnieku darbības regulēšanas un uzraudzības, noregulējuma piemērošanas un kompensāciju izmaksas sistēmu nodrošināšanas jomā, atbilstoši Latvijas Bankas likumam 2023. gada 1. janvārī darbu sāka arī konsultatīva institūcija – **Latvijas Bankas konsultatīvā finanšu tirgus padome** –, kas iepriekš bija darbojusies pie FKTK un ko kopš 2023. gada 1. janvāra veido visu Latvijas Bankas uzraudzīto finanšu tirgus dalībnieku biedrību deleģētie pārstāvji un trīs Latvijas Bankas pārstāvji.

Savukārt, lai nodrošinātu Latvijas Bankas ilgtspējības virziena stratēģisko vadību un pārraudzītu ilgtspējību veicinošu pasākumu ieviešanu, 2023. gada 3. aprīlī Latvijas Bankā tika **izveidota Latvijas Bankas ilgtspējības komiteja**.

Personāla resursi

2023. gada beigās Latvijas Bankā strādāja 531 darbinieks, t. sk. 8 darbinieki, ar kuriem darba līgums noslēgts uz noteiktu laiku (2022. gada beigās pirms FKTK integrācijas – 376 darbinieki).

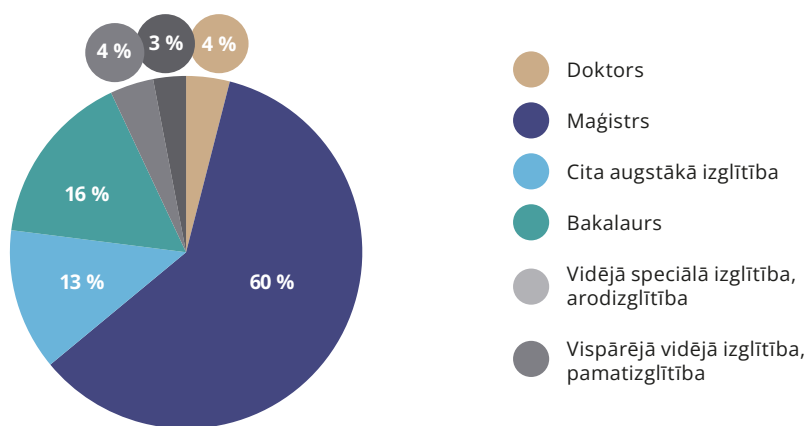
2023. gada beigās 47 % Latvijas Bankas darbinieku bija vīrieši un 53 % – sievietes (2022. gada beigās attiecīgi 56 % un 44 %). 48 % no visiem vadītājiem bija vīrieši un 52 % – sievietes.

2023. gadā Latvijas Republikas Pastāvīgajā pārstāvniecībā ES strādāja nozares padomnieks, Latvijas Bankas specializētais atašejs.

Līdzīgi kā iepriekšējos gados, lai veicinātu personāla attīstību un izaugsmi, Latvijas Banka nodrošināja darbinieku mācības profesionālo zināšanu pilnveidei. Ar Latvijas Bankas darbinieku mācībām saistīto izdevumu apjoms 2023. gadā bija 1.2 % no darba samaksas izdevumu apjoma (2022. gadā – 1.2 %).

2023. gada beigās 93 % Latvijas Bankas darbinieku bija ar augstāko izglītību, t. sk. 4 % darbinieku ar doktora grādu (2022. gadā attiecīgi 88 % un 5.6 %).

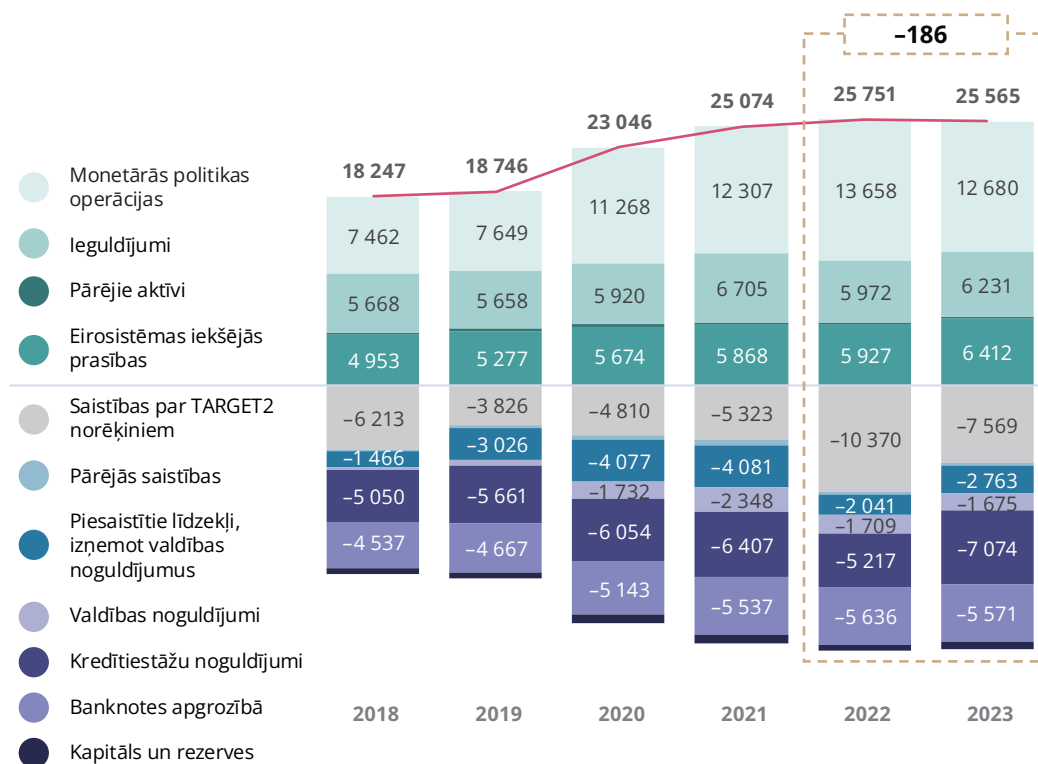
1. attēls. Latvijas Bankas darbinieku izglītība

Finanšu resursi

Latvijas Bankas finanšu vadības sistēma veidota tā, lai atbalstītu lēmumu pieņemšanu, finanšu risku pārvaldīšanu un finanšu līdzekļu lietderīgu izmantošanu. Nozīmīgākie Latvijas Bankas finanšu darījumi saistīti ar finanšu aktīvu pārvaldīšanu un monetārās politikas īstenošanu.

2. attēls. Latvijas Bankas balance (aktīvi/pasīvi (-); milj. eiro)

Latvijas Bankas aktīvi 2023. gadā samazinājās par 186 milj. eiro. Galvenās aktīvu un pasīvu pārmaiņas bija šādas:

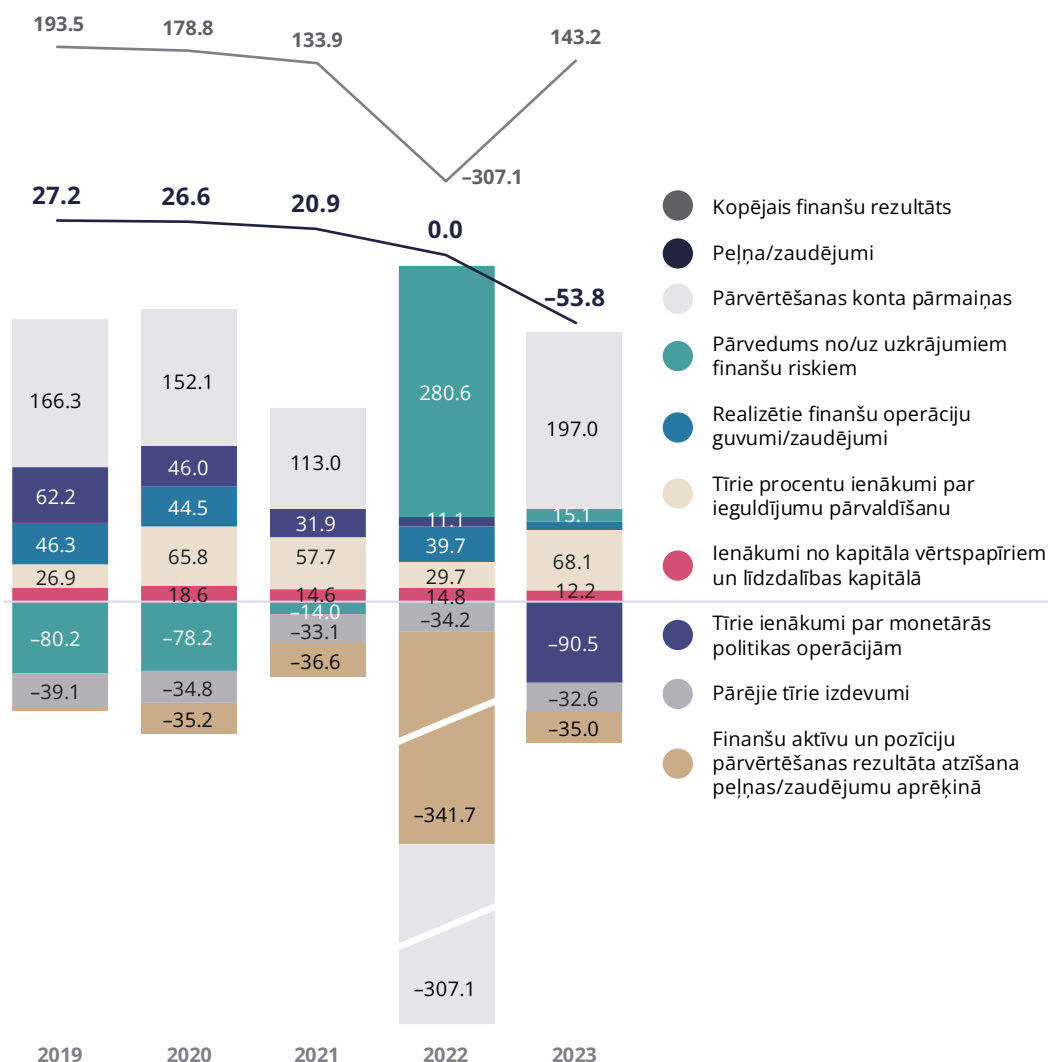
- monētārās politikas mērķiem turēto vērtspapīru atlikums samazinājās par 548 milj. eiro, ko noteica Latvijas Bankas iegādāto valsts sektora aktīvu iegādes programmas un pandēmijas ārkārtas aktīvu iegādes programmas vērtspapīru dzēšana. Ilgāka termiņa refinansēšanas mērķoperācijās kredītiestādēm izsniegto Latvijas Bankas aizdevumu apjoms to atmaksas rezultātā saruka par 430 milj. eiro;
- pārrobežu maksājumu rezultātā par 2801 milj. eiro samazinājās saistības pret ECB par norēķinu rezultātu TARGET sistēmā;

- kredītiestāžu noguldījumu apjoms palielinājās par 1857 milj. eiro, galvenokārt pieaugot Eirosistēmas noguldījumu iespējas apjomam, kuru kredītiestādes izmanto, lai veiktu noguldījumus uz nakti par iepriekš noteiktu procentu likmi.

Latvijas Banka savu darbību finansē galvenokārt no finanšu ieguldījumu pārvaldīšanas un monetārās politikas operāciju ienākumiem. Latvijas Banka nesaņem finansējumu no valsts budžeta, bet veic maksājumus tajā 70 % apmērā no pārskata gadā gūtās peļņas. Papildus tam Latvijas Bankas uzraudzītie finanšu tirgus dalībnieki atbilstoši to attiecīgajiem finanšu tirgus dalībnieka darbību regulējošajiem likumiem veic maksājumus Latvijas Bankai, lai segtu Latvijas Bankas izdevumus, kas tieši vai netieši saistīti ar finanšu tirgus un tā dalībnieku darbības regulēšanu un uzraudzību, noregulējuma piemērošanu un kompensāciju izmaksas sistēmu nodrošināšanu.

Ņemot vērā globālās ģeopolitiskās un ekonomiskās norises, kuru ietekmē ECB Padome būtiski paaugstināja procentu likmes ar mērķi ierobežot inflāciju eurozonā, Latvijas Banka 2023. gadu noslēdza ar negatīvu peļņas un zaudējumu aprēķinā ietverto finanšu rezultātu, uzrādot zaudējumus 53.8 milj. eiro apmērā. Savukārt kopējais darbības finanšu rezultāts sasniedza 143.2 milj. eiro, tādējādi Latvijas Bankas kapitāla un rezervju apmērs gada beigās palielinājās līdz 730.1 milj. eiro.

3. attēls. Latvijas Bankas peļņa (milj. eiro)

Latvijas Bankas 2023. gada darbības finanšu rezultātus negatīvi ietekmēja ar inflācijas ierobežošanu saistītie Eirosistēmas monetārās politikas operāciju lēmumi. Jau kopš 2022. gada sākuma finanšu tirgos valdīja liela nenoteiktība un globālo tautsaimniecību īpaši negatīvi ietekmēja Krievijas īstenotais pilna apmēra iebrukums Ukrainā. ECB Padome pusotra gada laikā paaugstināja:

- galveno refinansēšanas operāciju procentu likmi (no 0 % 2022. gada jūlijā līdz attiecīgi 2.5 % un 4.5 % 2022. un 2023. gada beigās);
- noguldījumu iespējas procentu likmi (no -0.5 % 2022. gada jūlijā līdz attiecīgi 2 % un 4 % 2022. un 2023. gada beigās);
- aizdevumu iespējas procentu likmi (no 0.25 % 2022. gada jūlijā līdz attiecīgi 2.75 % un 4.75 % 2022. un 2023. gada beigās).

Procentu likmēm augot, būtiski palielinājās Eirosistēmas centrālo banku, t. sk. Latvijas Bankas, izdevumi par monetārās politikas operācijām un valdības un citu institūciju noguldījumiem.

Latvijas Bankas 2023. gada darbības finanšu rezultātu būtiskākās pārmaiņas bija šādas:

- tīrie ienākumi par monetārās politikas operācijām kļuva negatīvi un samazinājās par 102 milj. eiro, t. sk. pieauga procentu izdevumi par Latvijas kredītiestāžu noguldījumiem, sasniedzot 174 milj. eiro, un procentu izdevumi par Latvijas valdības noguldījumiem, sasniedzot 45 milj. eiro;
- vērtspapīru ienesīguma likmēm stabilizējoties pretstatā to straujajam kāpumam 2022. gadā, peļņas un zaudējumu aprēķinā atzītais negatīvais finanšu aktīvu un pozīciju pārvērtēšanas rezultāts samazinājās līdz 35 milj. eiro, bet pārvērtēšanas konta pieaugums sasniedza 197 milj. eiro, kāpjot finanšu ieguldījumu tirgus vērtībai.

Risku pārvaldīšana

Latvijas Bankā tiek pārvaldīti finanšu un darbības riski. Latvijas Bankas risku pārvaldīšanas mērķi un pamatprincipus nosaka Latvijas Bankas padomes pieņemtā "Latvijas Bankas risku pārvaldīšanas politika".

Finanšu riski

Finanšu riski Latvijas Bankā tiek pārvaldīti ar mērķi mazināt iespējamu negatīvu ietekmi uz Latvijas Bankas finansiālo stāvokli un darbības finanšu rezultātiem finanšu tirgus faktoru nelabvēlīgu pārmaiņu vai darījuma partnera saistību neizpildes dēļ.

Pārvaldot finanšu riskus, t. sk. tirgus risku (cenas, procentu likmju un valūtas risks), kredītrisku un likviditātes risku, Latvijas Banka ievēro pieļaujamus finanšu risku ierobežojumus un parametrus, kuru ietvaros vidējā un ilgākā termiņā nodrošina ieguldījumu vērtības saglabāšanu, nepieciešamās likviditātes nodrošināšanu un ienākumu gūšanu (sk. arī sadaļas "Ieguldījumu pārvaldīšana" apakšsadaļu "[Risku vadība](#)"), kā arī ilgtspējības principu ievērošanu.

Ņemot vērā iespējamo negatīvo ietekmi, ko uz Latvijas Bankas finanšu rezultātiem ilgtermiņā var atstāt klimata pārmaiņas, Latvijas Bankā ieviests klimata pārmaiņu risku pārvaldības ietvars. Gaidāms, ka laika gaitā ilgtspējības parametru atklāšana tiks attīstīta, kā arī paredzami turpmāki uzlabojumi, īpaši rādītāju un datu standartu, kā arī datu kvalitātes jomā. Sekojot nozares attīstībai, arī pašreizējais klimata pārmaiņu risku pārvaldības ietvars tiks pilnveidots.

Latvijas Bankas pakļautību finanšu riskiem un to apjomu galvenokārt nosaka tās ieguldījumi finanšu instrumentos un ar Latvijas Bankas dalību Eirosistēmā saistītā vienotās monetārās politikas operāciju īstenošana un attiecīgo risku un finanšu rezultātu pārdale. Latvijas Bankas finanšu aktīvi galvenokārt pakļauti tirgus riskam un kredīriskam. Balstoties uz pamatotām risku aplēsēm, Latvijas Bankas padome lemj par uzkrājumu veidošanu finanšu riskiem saistībā ar Latvijas Bankas ieguldījumu pārvaldīšanas un citiem finanšu darījumiem, kā arī par šo uzkrājumu izmantošanu, īstenojoties minētajiem riskiem.

Darbības riski

Darbības riski Latvijas Bankā tiek pārvaldīti ar mērķi nodrošināt efektīvu procesa vai projekta kvalitatīva rezultāta sasniegšanu noteiktajā laikā, kā arī procesa nepārtrauktu, atbilstošu un drošu izpildi, mazinot iespējamu negatīvu ietekmi uz Latvijas Bankas spēju veikt tās uzdevumus, reputāciju vai finansiālo stāvokli un darbības finanšu rezultātiem. Latvijas Banka darbības riskus pārvalda vienotā darbības risku pārvaldīšanas ietvarā.

Būtiskākie darbības riski	Pārvaldīšanas mērķis
Atbilstības riski, t. sk. interešu konflikta novēršanas, pretkorupcijas kontroles, fizisko personu datu aizsardzības, NILLTPFN un darba vides aizsardzības nodrošināšanas jomā	Nodrošināt Latvijas Bankas darbības un darbinieku, kā arī viņu rīcības, pildot amata un darba pienākumus, atbilstību tiesību aktu prasībām.
Darbības nepārtrauktības riski	Mazināt iespējamu negatīvu ietekmi uz to kritisko procesu izpildi, kuru pārtraukšana var izraisīt negatīvas sekas Latvijas finanšu sistēmai vai negatīvi ietekmēt Latvijas Bankas uzdevumu veikšanu, t. sk. nodrošināt kritisko procesu nepārtrauktu izpildi vai atjaunošanu pēc iespējas īsākā laikā un pilnā apmērā to izpildes traucējumu vai pārtraukumu gadījumos, kā arī incidentu efektīvu pārvaldīšanu.
Fiziskās drošības riski	Nodrošināt personu, Latvijas Bankas objektu, vērtību pārvaldījumu un Latvijas Bankas rīkoto pasākumu fizisko drošību. Prioritāte – personu dzīvības un veselības aizsardzība.
Informācijas drošības riski	Nepieļaut aizsargājamas informācijas nesankcionētu izpaušanu vai izmantošanu, klasificējot informāciju pēc tās konfidencialitātes un atbilstoši to aizsargājot, vienlaikus rūpējoties, lai aizsardzības pasākumi nekavētu Latvijas Banku laikus sniegt neklasificētu informāciju tās sadarbības partneriem un sabiedrībai.
Informācijas sistēmu, t. sk. kiberdrošības, riski	Mazināt iespējamu negatīvu ietekmi uz Latvijas Bankas informācijas sistēmu un infrastruktūras pieejamību, drošību un integritāti. Latvijas Bankā informācijas sistēmas tiek klasificētas, ņemot vērā to nozīmīgumu Latvijas Bankas uzdevumu veikšanā un tajās apstrādājamo datu konfidencialitātes, integritātes un pieejamības prasības un nosakot katram klasifikācijas līmenim atbilstošu fizisko un loģisko aizsardzību.

Darbības riski Latvijas Bankā tiek pārvaldīti procesos un projektos, klasificējot procesus un riskus, novērtējot risku ietekmi uz procesa vai projekta rezultātu un atkarībā no procesu un risku klasifikācijas nosakot un īstenojot piemērotāko rīcību, lai nodrošinātu atbilstīgu risku pārvaldīšanu. Darbības risku vadības pārvalde uztur vienotu darbības risku pārvaldīšanas ietvaru, organizē darbības risku pārvaldīšanas procesu un incidentu pārvaldīšanu, kā arī regulāri sniedz informāciju par darbības risku pārvaldīšanu atbilstoši Latvijas Bankas tiesību aktos noteiktajam. Risku pārvaldīšanas process balstās uz labāko praksi risku pārvaldīšanas jomā un koncentrē darbības risku pārvaldīšanai paredzētos resursus, tādējādi veidojot efektīvāku šā procesa pārvaldīšanas modeli. Darbības risku pārvaldīšanu Latvijas Bankā koordinē Latvijas Bankas darbības risku komiteja.

Latvijas Bankā tiek nodrošināta darbinieku izglītošana un apmācība attiecībā uz būtiskākajiem darbības riskiem, kā arī regulāri tiek veikti testi.

2023. gadā darbības risku pārvaldīšanas jomā būtiska uzmanība tika veltīta darbības risku pārvaldīšanas ietvara pilnveidei, ņemot vērā tendences risku pārvaldīšanas jomā, uzkrāto pieredzi, Latvijas Bankas un FKTK integrāciju, kā arī ārējās un iekšējās vides pārmaiņas. 2023. gadā darbības riski tika atbilstoši pārvaldīti, un īstenojamie risku ierobežošanas pasākumi ierobežo šos riskus līdz pieļaujamam līmenim.

Ilgospējība

Pasaules finanšu sistēmā turpinās procesu pilnveide un piedāvāto produktu un pakalpojumu klāsta paplašināšana, lai mērķtiecīgi atbalstītu tautsaimniecības ilgtspējīgu transformāciju. Latvijas Bankas un FKTK integrācija ir nesusi vērtīgu sinerģiju ilgtspējības jomā. Visos finanšu nozares uzraudzības līmeņos iespējams vienlīdzīgi izmantot Latvijas Bankas analītisko potenciālu un zināšanas.

Latvijas Bankas [Ilgospējības stratēģijā](#) definēts redzējums par procesiem, kuri saistīti ar ilgtspējību, un to saikni ar Latvijas Bankas funkcijām un uzdevumiem, kā arī aprakstītas svarīgākās darbības, ko Latvijas Banka veic ilgtspējības jomā.

Lai nodrošinātu efektīvu un sistemātisku ilgtspējību veicinošu pasākumu īstenošanu, kā arī sekmētu ar ilgtspējību saistīto aspektu ievērošanu Latvijas Bankas darbībā, 2023. gadā tika izveidota Latvijas Bankas ilgtspējības komiteja.

Ir uzsākta attiecībā uz vides un sociālajiem aspektiem sasniedzamo mērķu izvērtēšana un paaugstināšana – Latvijas Bankas oglekļa pēdas samazināšanā un dažādības, vienlīdzības un iekļautības stiprināšanā, kā arī finanšu tirgus dalībnieku uzraudzībā.

Līdztekus Latvijas Bankas ilgtspējības komitejai aktīvu darbību turpina ilgtspējīgas domas centrs – Zaļā grupa. Tā kalpo par platformu Latvijas Bankas izpratnes veidošanai par zaļās transformācijas norisēm un dialogam ar iesaistītajām pusēm.

2023. gadā trešo reizi Latvijas uzņēmumiem tika pasniegta [Ilgspējīgas pārvaldības balva](#). Tās mērķis ir veicināt Latvijas [Korporatīvās pārvaldības kodeksa](#) praktisko ieviešanu un stiprināt Latvijas uzņēmumu ilgtspēju, sekmējot to darbības efektivitāti un ilgtermiņa vērtības pieaugumu, kā arī sniegt publisku pozitīvu novērtējumu uzņēmumiem ar ilgtspējīgu pārvaldības modeli.

Latvijas Ilgtspējīgas pārvaldības balvas 2023 pasniegšanas ceremonija

Lai veidotu izpratni, rosinātu diskusiju par ilgtspējības aktualitātēm un veicinātu politikas veidošanos, publicēti raksti par dažādām tēmām:

- fizisko klimata un dabas risku [zaudējumu finansēšanas shēmām](#);
- dabas katastrofu [ietekmi uz apdrošināšanas sektoru](#);
- [zaļāku monetāro politiku](#);
- [dzimumu līdztiesību](#);
- [kurināmo energoresursu ietekmi](#) uz vidi un veselību;
- [enerģētikas politiku](#);
- [plūdu riska ietekmi](#) uz kredītiem un nodrošinājumiem;
- kapitāla tirgu zaļināšanas [iespējām](#);
- iekļaujošu un ilgtspējīgu [ekonomisko izaugsmi](#);
- [digitālo nevienlīdzību](#) un digitalizāciju;
- apstrādes rūpniecības un būvniecības [siltumnīcefekta gāzu emisijām](#).

Publicēti arī makroekonomiskie pētījumi par [zaļās transformācijas ietekmi uz tautsaimniecību](#) un uzņēmumu [neizmantojamiem aktīviem](#), kas radušies dekarbonizācijas rezultātā.

Latvijas Banka aktīvi līdzdarbojas starptautiskos forumos un organizācijās, kas veicina finanšu sistēmas zaļināšanu, t. sk.:

- ECB darba grupās par klimata pārmaiņām, ilgtspējīgiem un atbildīgiem ieguldījumiem nemonetārās politikas portfeļu pārvaldībā, statistiku;
- EBI darba grupā par ilgtspējīgām finansēm;
- EVTI darba grupās par ilgtspējas ziņošanu un regulējumu;
- starpinstitucionālās darba grupās;
- Finanšu sistēmas zaļināšanas tīkla (NGFS) darba grupās par ilgtspējīgiem finanšu ieguldījumiem un korporatīvo pārvaldību, klimata scenārijiem, pētniecību un bioloģisko daudzveidību. Piemēram, 2023. gadā Latvijas Banka piedalījās NGFS [īstermiņa klimata scenāriju](#) izstrādē, lai labāk izprastu zaļās pārejas un fizisko risku īstermiņa makrofinansciālo ietekmi.

Būtiskākais no ilgtspējības jomā 2023. gadā paveiktā

Makrouzraudzība	Lai veicinātu strukturālu pāreju uz energoefektīvāku dzīvojamo fondu, atviegloti kredīšanas standarti kredītiem patērētājiem energoefektīva mājokļa iegādei – 45 % DSTI (aizņēmēja kredītmaksājumu un neto mēneša ienākumu attiecība) un 8 reizes DTI (aizņēmēja kopējā parāda un gada ienākumu attiecība). Pārējiem kredītiem patērētājiem DSTI ir 40 %, bet DTI – 6 reizes. Atvieglojumi stājas spēkā ar 2024. gadu.
Finanšu stabilitātes analīze, t. sk. stresa testēšana, scenāriji un modeļi	Veikta dabas katastrofu ietekmes simulācija uz Latvijas tautsaimniecību un apdrošināšanas sektoru, pārejas perioda klimata risku stresa testi , plūdu risku stresa tests , kā arī bioloģiskās daudzveidības/vides risku aspekta izvērtēšana finanšu stabilitātes risku analīzē.
Finanšu tirgus dalībnieku uzraudzība	Lai sekmētu finanšu tirgus dalībnieku izpratni par ilgtspējīgām finansēm, ir uzsākts ilgtspējas brokastu pasākumu cikls, kā arī izstrādāti ieteikumi ilgtspējas stratēģijas izstrādei. Lai monitorētu finanšu tirgus dalībnieku darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām un uzraudzības gaidām ilgtspējas jomā, ir veikta finanšu tirgus dalībnieku anketēšana, kā arī visaptveroša neklātienēs tematiskā pārbaude nebanku sektoros. Kopš 2023. gada, tāpat kā iepriekš banku sektorā, ilgtspējas aspekti ir integrēti arī nebanku sektora UPNP. Latvijas Bankas iekšējās kompetences stiprināšanai uzsākta daļība starptautiskā projektā par vides, sociālo un pārvaldības (<i>environmental, social and governance</i>; ESG) risku pārvaldību finanšu sektorā.

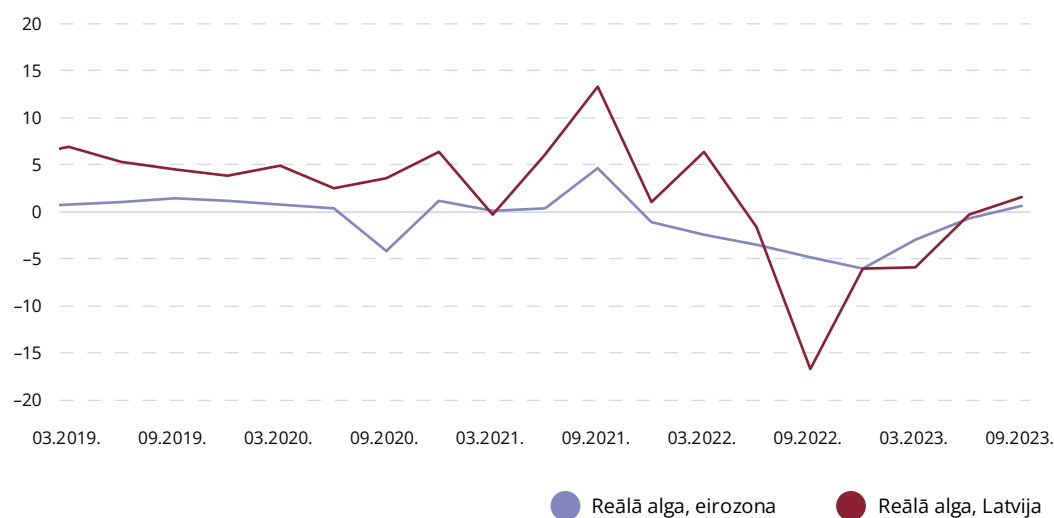
Ar klimatu saistītie dati un statistika	Ilgtermiņa analītikai nodrošināti jauni datu avoti – citu valsts iestāžu atvērtie dati un VAS "Ceļu satiksmes drošības direkcija" dati. Tādējādi Kredītu reģistrā iekļautās ziņas par nodrošinājumu (nekustamo īpašumu un transportlīdzekļu identifikatori) ir iespējams sasaistīt ar atvērtajiem datiem, nosakot ēkas veidu, nodošanas ekspluatācijā gadu, energosertifikāta klasi u. tml., vai ar transportlīdzekļus raksturojošiem datiem, nosakot degvielas veidu un CO₂ emisiju daudzumu. Tas ļauj novērtēt finanšu tirgus dalībnieku devumu klimatneitralitātes mērķu sasniegšanā transporta jomā. Latvijas Bankā nodrošināta piekļuve ECB apkopotajiem vērtspapīru emitenta zaļuma datiem. Latvijas Banka ir līdzdarbojusies ECB klimata pārmaiņu statistikas par fiziskajiem riskiem, oglekļa emisijām un zaļo vērtspapīru apjomiem apkopošanā.
Skaidrā nauda un tirgus infrastruktūra	2023. gadā saskaņoti nepieciešamo 1, 2 un 20 centu monētu apmaiņas darījumi ar Īrijas centrālo banku, tādējādi nākotnē gūstot nozīmīgu CO₂ emisiju ietaupījumu. Darījumi plānoti 2024. gadā. Turpināts projekts par 1 un 2 centu monētu izņemšanu no apgrozības, kas ļautu samazināt ietekmi uz vidi, ietaupīt finanšu un darbaspēka resursus to apstrādei, kalšanai un loģistikai. Banknošu drukas projekti veikti kopīgā veidā ar Vācijas, Lietuvas un Horvātijas centrālajām bankām, tādējādi maksājot zemāko iespējamo cenu.
Ārvalstu rezerves un citi nemonētārās politikas ieguldījumu portfeli	Publicēts pirmais ar klimatu saistītās informācijas atklāšanas ziņojums. Turpināta ilgtspējības stratēģiju integrēšana ieguldījumu portfeļos, veicot iespēju novērtējumu fiksēta ienākuma vērtspapīru portfeļiem.
Sociālās atbildības politika	Uzsākta sociālās atbildības politikas stratēģijas izstrāde, kas balstās uz Līdztiesības, dažādības un iekļautības hartu, lai uzlabotu Latvijas Bankas sniegumu iedzīvotājiem, kuru labā tā strādā. Šajā hartā ietvertie principi, mērķi un apņemšanās atspoguļo ES pamattiesības. Latvijas Bankas un FKTK integrācijas rezultātā salīdzinājumā ar 2022. gadu vidēji par 10 % palielināta sieviešu pārstāvība Latvijas Bankas darbinieku kopskaitā. Sieviešu pārstāvība vadības līmenī salīdzinājumā ar 2022. gadu ir palielinājusies par 14 %. OMFIF Dzimumu līdzsvara indeksā Latvijas Bankai 2023. gadā ir vērojams straujš kāpums salīdzinājumā ar citām centrālajām bankām - no 139. uz 34. vietu. Latvijas Bankā turpināts veidot iekļaujošu darba vidi, gandrīz 80 % darbinieku iesaistoties diskusijās par organizācijas vērtībām un vienojoties attīstīt pozitīvu vidi sev apkārt, lai ikviens justos pieņemts un iekļauts. 2023. gadā aizvadīti vairāki labbūtības un sociālās atbildības pasākumi darbiniekiem. Latvijas Bankā regulāri tiek veikts darba aspektu novērtējums, lai veicinātu atgriezeniskās saites veidošanos un darbinieku iesaisti. Latvijas Bankas darbinieki 2023. gadā pozitīvi novērtējuši tādus darba aspektus kā "atzinība un novērtējums", "atgriezeniskā saite" un "skaidri darba uzdevumi". Tomēr pilnveidojamā joma, kā bijis arī iepriekšējos gados, paliek "darba slodze".
Zināšanu pilnveide un kapacitāte	Turpinātas esošās un uzsāktas jaunas darbinieku zināšanu pilnveides iniciatīvas – izglītojoši semināri, kampaņas, regulāra iekštīkla ziņu rubrika "Ilgtspējības jaunumi".

Ekonomiskā vide un monetārā politika

Inflācijas mazināšana, saglabājot ilgtermiņa izaugsmes potenciālu

2023. gadā Eirosistēma turpināja īstenot stingrāku monetāro politiku, lai gan, kā prognozēts 2022. gada beigās, ārējo faktoru izraisītais inflācijas spiediens turpināja mazināties. Tomēr vienlaikus pastiprinājās iekšējo faktoru (t. sk. darba algu) augšupvērstā ietekme uz inflāciju.

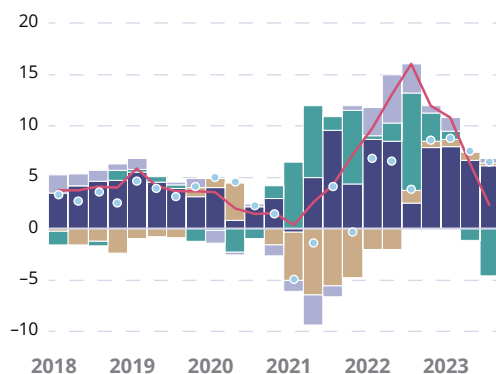
4. attēls. Reālās algas pārmaiņas (atlīdzība uz vienu nodarbināto; %; gada pārmaiņas)

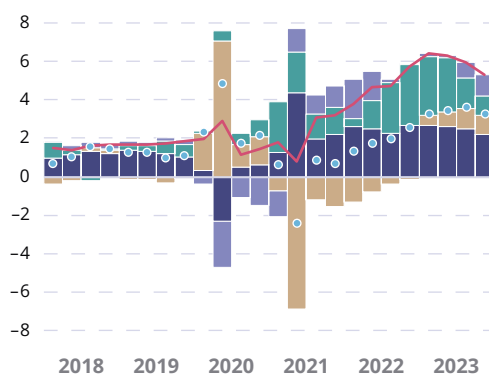
Avoti: CSP, Eurostat.

Spēcīgais darba tirgus un darba ņēmēju iespēja izmantot šo situāciju sarunās ar darba devējiem, kā arī valdības atbalsts pakāpeniski kompensēja Covid-19 pandēmijas un enerģijas cenu lēciena izraisīto pirktspējas kritumu. Tas ļāva saglabāt samērā augstu uzņēmumu peļņas līmeni un neļāva inflācijai samazināties vēl straujāk.

5. attēls. IKP deflatora gada pārmaiņas komponentu dalījumā, Latvija
(%; procentu punktos)

6. attēls. IKP deflatora gada pārmaiņas komponentu dalījumā, eirozona (%; procentu punktos)

● Atalgojums uz nodarbināto
 ● Produktivitāte
 ● Vienības peļņa
 ● Vienības nodokļi
 ● Darbaspēka vienības izmaksas
 ● IKP deflators

Avoti: CSP, Eurostat.

Lai gan Latvijas tautsaimniecības izaugsmes lejupslīde 2023. gadā bija mazāka, nekā iepriekš prognozēts, tautsaimniecības turpmākās attīstības dinamikas nenoteiktība saglabājās augsta. Augstā nenoteiktība ietekmēja arī monetārās politikas īstenošanu. No vienas puses, pārāk strauja monetārās politikas nostājas pastiprināšana var palielināt straujas ekonomiskās atdzišanas un recesijas risku. No otras puses, nepietiekami ierobežojoša monetārā politika palielina risku, ka inflācijas kritums varētu būt nepietiekams ECB mērķrādītāja sasniegšanai un papildus pieaugtu atkārtota inflācijas viļņa risks. Tā apturēšanai vajadzētu īstenot vēl ierobežojošāku monetāro politiku, kas varētu nelabvēlīgi ietekmēt tautsaimniecības ilgtermiņa izaugsmi.

Lai gan Latvijas tautsaimniecības izaugsmes lejupslīde 2023. gadā bija mazāka, nekā iepriekš prognozēts, tautsaimniecības turpmākās attīstības dinamikas nenoteiktība saglabājās augsta. Augstā nenoteiktība ietekmēja arī monetārās politikas īstenošanu. No vienas puses, pārāk strauja monetārās politikas nostājas pastiprināšana var palielināt straujas ekonomiskās atdzišanas un recesijas risku. No otras puses, nepietiekami ierobežojoša monetārā politika palielina risku, ka inflācijas kritums varētu būt nepietiekams ECB mērķrādītāja sasniegšanai un papildus pieaugtu atkārtota inflācijas viļņa risks. Tā apturēšanai vajadzētu īstenot vēl ierobežojošāku monetāro politiku, kas varētu nelabvēlīgi ietekmēt tautsaimniecības ilgtermiņa izaugsmi.

Uldis Rutkaste
Monetārās politikas
pārvaldes vadītājs

Ņemot vērā augsto neskaidrību un dilemmu – pārāk strikta vai nepietiekami ierobežojoša monetārās politikas nostāja –, ECB 2023. gada 16. martā atteicās no perspektīvas norādes (*forward guidance*) par nākotnes procentu likmju vēlamo līmeni un uzsvēra uz datiem balstītas pieejas nozīmīgumu attiecībā uz Padomes lēmumiem par monetārās politikas procentu likmēm.

Trīs galvenie pamatelementi, kas ietekmēja ECB monetārās politikas lēmumus 2023. gadā, bija:

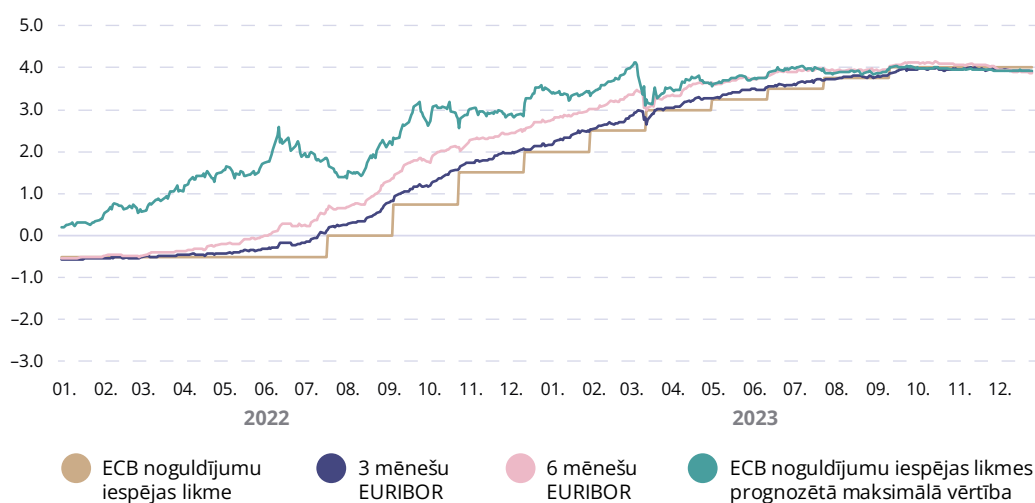
- inflācijas perspektīvas novērtējums;
- pamatinflācijas dinamika;
- monetārās politikas transmisijas stiprums.

Tādējādi, lai nodrošinātu inflācijas mērķa sasniegšanu un neļautu inflācijas gaidām atenkuroties spēcīgāka, nekā gaidīts, darba tirgus apstākļos, kā arī faktiskajiem inflācijas rādītājiem 1. pusgadā pārsniedzot prognozētos, arī procentu likmju kāpums bija būtisks. Tas pārsniedza arī tirgus dalībnieku gaidas, tiem gada sākumā prognozējot procentu likmes maksimumu aptuveni 3 % apmērā.

Vienlaikus, ņemot vērā straujo procentu likmju kāpumu, to, ka līdz šim pieņemtie monetārās politikas lēmumi bija sekmējuši inflācijas būtisku samazinājumu un tuvošanos ECB mērķrādītājam vidējā termiņā, kā arī lielo nenoteiktību par to, cik daudz no esošās stingrākas monetārās politikas transmisijas vēl sekos ar laika nobīdi, kopš 2023. gada septembra procentu likmju kāpums ir apstājies.

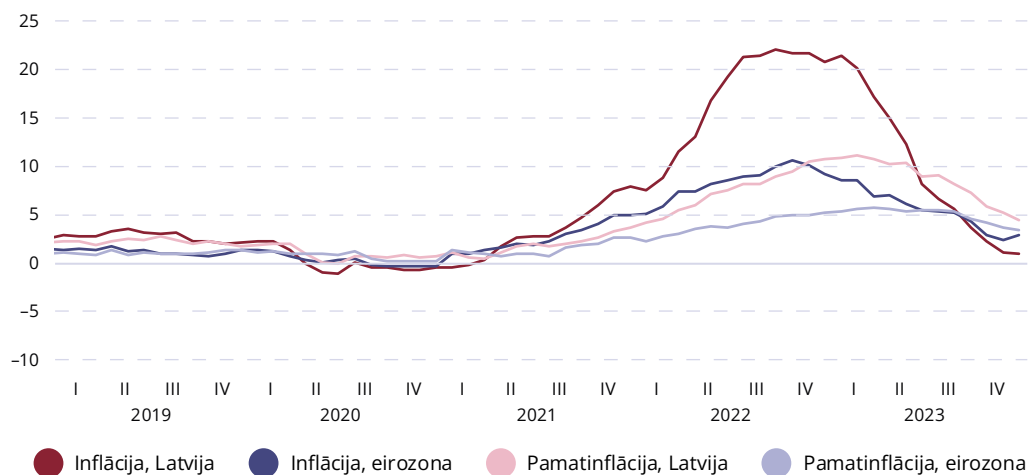
2023. gada beigās finanšu tirgus dalībnieki vairs negaidīja tālāku ECB Padomes noteikto procentu likmju pieaugumu, bet galvenās diskusijas bija par to, cik ilgu laiku procentu likmēm būs nepieciešams atrasties noteiktajā līmenī, lai veicinātu ECB mērķrādītāja sasniegšanu.

7. attēls. ECB noteiktās procentu likmes un naudas tirgus likmes (%)

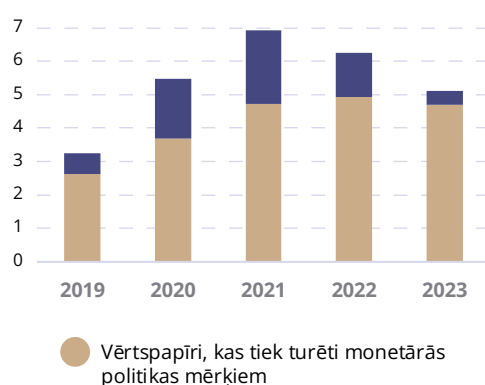
Avoti: Thomson Reuters, Latvijas Bankas aprēķini.

Latvijas Bankas [aprēķini liecina](#), ka augstākām procentu likmēm ir nozīmīga loma cenu spiediena mazināšanā gan Latvijā, gan eirozonā kopumā. Ja Eirosistēma nebūtu reaģējusi uz straujo inflācijas pieaugumu, 2023. gadā inflācija Latvijā būtu vismaz par 2 procentu punktiem augstāka. Procentu likmju pieaugums cenu spiedienu Latvijā galvenokārt samazina pa valūtas kursa kanālu, jo, saglabājoties augstākai eiro vērtībai, importēto preču, t. sk. energoresursu, cenu spiediens ir mērenāks.

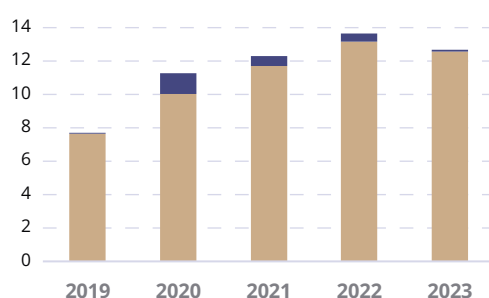
8. attēls. Inflācija un pamatinflācija Latvijā un eirozonā (%; gada pārmaiņas)

Avoti: CSP, Eurostat.

Vienlaikus apstākļu maiņa, kas prasīja monetārās politikas nostiprināšanu, ļāva arī sākt centrālo banku bilances normalizācijas procesu un esošo aktīvu iegādes programmu pārtraukšanu. Eirosistēma sākotnēji iedarbināja savu noteikto procentu likmju instrumentu un tikai pēc tam lēma par Aktīvu iegādes programmā (AIP) un Pandēmijas ārkārtas aktīvu iegādes programmā (PĀAIP) nopirkto vērtspapīru atlikuma samazināšanu, jo procentu likmes tiešākā un ātrākā veidā ietekmē finanšu nosacījumus un attiecīgi kopējo pieprasījumu un tādējādi arī inflāciju. Šis iepriekš iegādāto vērtspapīru atlikums tika samazināts mērenā un prognozējamā tempā, sākumā Eirosistēmai vairs pilnībā atkārtoti neieguldot pamatsummas maksājumus vērtspapīros, kuriem pienācis dzēšanas termiņš, bet vēlāk netiks ieguldīti visi pamatsummas maksājumi. Pakāpeniskā pieeja bija nepieciešama, lai novērotu finanšu tirgus reakciju – vai tirgus spēj absorbēt jaunās vērtspapīru emisijas un nenotiek vērtspapīru tirgus fragmentācija.

9. attēls. Eirosistēmas monetāro operāciju atlikumi (trilj. eiro)

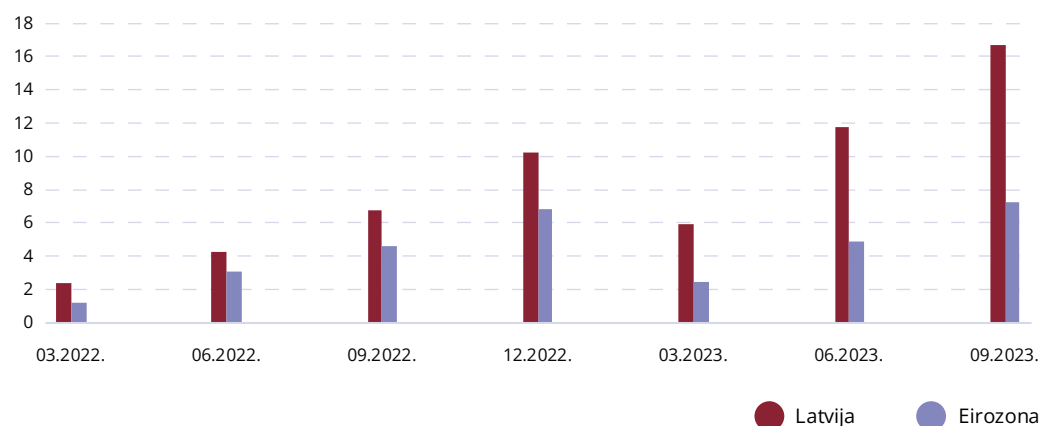
Avoti: ECB, Latvijas Banka.

10. attēls. T. sk. Latvijas Bankas monetāro operāciju atlikumi (mljrd. eiro)

Kredītiestāžu ienākumi kritās gan sarūkošā ilgāka termiņa refinansēšanas mērķoperāciju atlikuma dēļ, gan arī samazinot obligāto rezervju atlīdzību, taču likviditātes pārpalikuma apjoms Latvijas kredītiestāžu sistēmā joprojām bija augsts. Vienlaikus, straujāk augot kredītu procentu likmēm un būtiski lēnāk palielinoties izdevumiem par piesaistītajiem noguldījumiem, Latvijas kredītiestāžu peļņa

būtiski pieauga, mazinot bažas par finanšu sistēmas veselības vājināšanos straujā procentu likmju kāpuma dēļ.

11. attēls. Banku kapitāla atdeve Latvijā un eirozonā (%)

Avoti: ECB, Latvijas Banka.

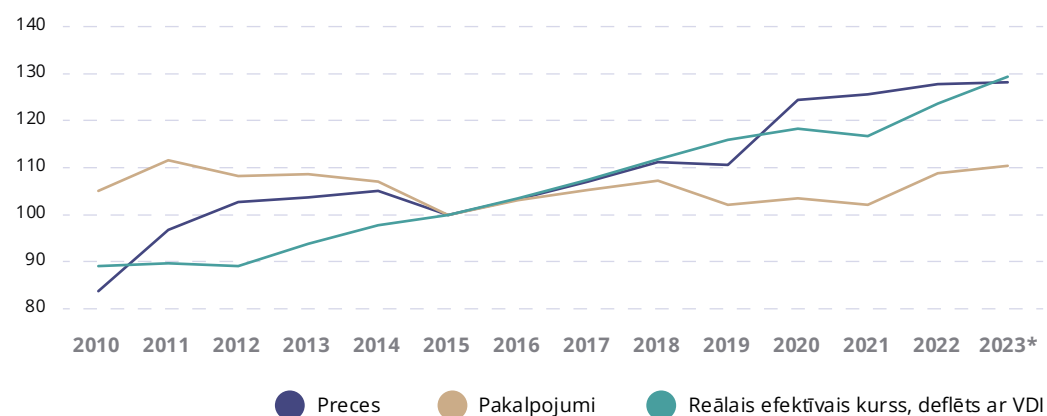
Makroekonomiskās analīzes fokusā – Latvijas tautsaimniecības reakcija uz pārmaiņām

2023. gadā Latvijas tautsaimniecību būtiski ietekmēja dažādi ārējie faktori:

- energoresursu cenu pieauguma sekas;
- vājš ārējais pieprasījums, īpaši ar būvniecību saistītos sektoros, kas ietekmēja Latvijas nozīmīgā eksporta produkta – koksnes produkcijas – eksportu;
- pārmaiņas tirdzniecībā ar Krieviju saistībā ar ekonomisko saikņu mazināšanu tās pilna apmēra iebrukuma Ukrainā dēļ un ieviesto sankciju rezultātā.

Eksporta konkurētspējas un izaugsmes riski ir saistīti ar noturīgi straujo algu kāpumu Latvijā, īpaši vāja ārējā pieprasījuma apstākļos, kas pastiprina uzņēmumu cīņu par klientiem. Tomēr, lai gan Latvijā izmaksas aug relatīvi straujāk nekā tirdzniecības partnervalstīs, tās vairākos segmentos joprojām ir zemākas nekā konkurentiem, kā arī ārvalstu patērētāju izvēle par labu Latvijas produkcijai ļauj augt eksporta tirgus daļām.

12. attēls. Reālais efektīvais kurss un preču un pakalpojumu eksporta tirgus daļas pasaules importā (2015 = 100)

*Tirgus daļām 2023. gads ir no 2022. gada 4. ceturkšņa līdz 2023. gada 3. ceturksnim.

Avoti: Pasaules Tirdzniecības organizācija, EK un Latvijas Bankas aprēķini.

Par to, ko Krievijas pilna apmēra iebrukums Ukrainā maksājis Latvijas tautsaimniecībai, norisēja diskusija arī gada sākumā notikušajās [Ekspertu sarunās](#). Lai gan varētu šķist, ka kara, sankciju un ētisku apsvērumu dēļ uzņēmumu vēlmei tirgoties ar agresorvalstīm vajadzētu apsīkt, statistika par to neliecina. Tirdzniecība ar Krieviju un Baltkrieviju turpinājās arī pēc Krievijas pilna apmēra iebrukuma Ukrainā sākuma – importa pusē sarukums bija vērojams vien 2023. gada sākumā, bet eksporta pusē tirdzniecība ir bijusi krietni noturīgāka. Vienlaikus tika pieredzēts arī eksporta lēciens uz Neatkarīgo Valstu Sadraudzības valstīm. Latvijas tautsaimniecībai sāpīgs izrādījās lielais energoresursu cenu kāpums, kas nozīmēja lielākus apkures, elektrības un citus rēķinus, tādējādi sagādājot galvassāpes teju katrai mājsaimniecībai un uzņēmumam.

Pamatojoties uz Latvijas Bankas analīzi par sankcijām pakļauto preču tirdzniecību ar Krieviju, Baltkrieviju, Neatkarīgo Valstu Sadraudzības un citām Krievijai tuvām valstīm, par iespējamu sankciju apiešanu tika informētas kompetentās institūcijas, kā arī tika pieņemti lēmumi sankciju stiprināšanai.

Nākamais būtiskais faktors, kas ietekmēja norises Latvijas tautsaimniecībā, bija procentu likmju kāpums, kā arī kreditēšanas nosacījumu un kreditēšanas apjoma pārmaiņas saistībā ar Eirosistēmas veikto ierobežojošo monetāro politiku.

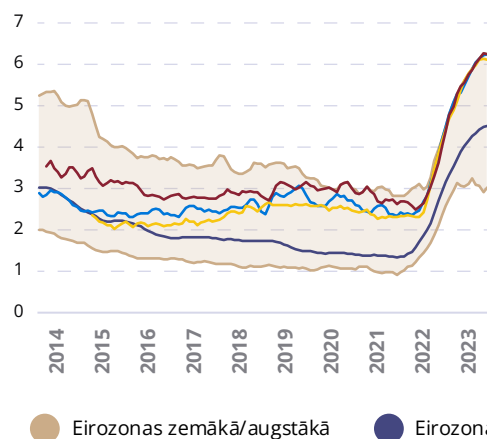
Augstāku procentu likmju ietekme uz Latvijas tautsaimniecību izpaužas caur vairākiem kanāliem:

- **mājsaimniecību budžets.** Tā kā Latvijā mājsaimniecību kredītu maksājumi lielākoties ir saistīti ar īstermiņa EURIBOR likmi, augstākas procentu likmes nozīmē lielākus kredītu mēneša maksājumus, kas liek samazināt izdevumus citām preču un pakalpojumu kategorijām;
- **banku kredītu un investīciju sadārdzinājums.** Procentu likmju kāpums sadārdzina potenciālos investīciju projektus, mazinot jaunu investīciju aktivitāti;
- **valdības parāda apkalpošanas izmaksas.** Augstākas procentu likmes nozīmē dārgāku aizņemšanos valstij un lielākus procentu izdevumus tās budžetam;
- **patēriņa atlikšana.** Procentu likmju pieaugums motivē daļu iedzīvotāju atlikt patēriņu par labu procentus pelnošiem uzkrājumiem. Tas samazina privāto patēriņu;
- **ārējais pieprasījums.** Procentu likmju kāpums skar arī Latvijas tirdzniecības partnervalstis, palēninot to ekonomisko aktivitāti un tādējādi arī pieprasījumu pēc Latvijas uzņēmumu eksporta.

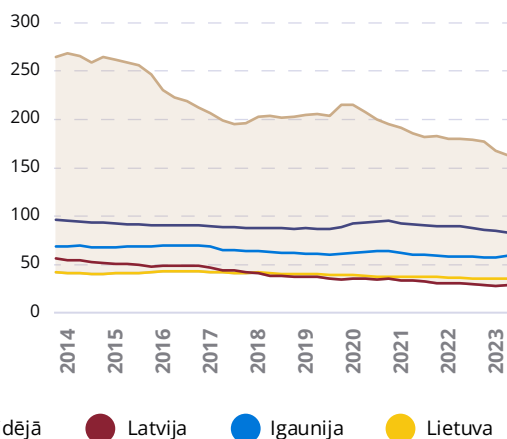
Latvijas Bankas [aprēķini](#), izmantojot [Latvijas DSGE modeli](#), liecina, ka svarīgākie no tiem ir ekonomiskās aktivitātes mazināšanās Latvijas tirdzniecības partnervalstīs un līdz ar to ārējā pieprasījuma sarukums, kā arī jaunu investīciju un valdības tēriņu atlikšana augstāku aizņemšanās izmaksu dēļ.

Atsevišķa uzmanība tika pievērsta banku kredītu kanālam, jo, lai arī naudas tirgus procentu likmju kāpums visām eirozonas valstīm bija vienāds, tālāka pārnese no naudas tirgus procentu likmēm uz kredītu procentu likmēm un kredītu dinamika eirozonas valstīs bija ļoti atšķirīga. Latvija bija starp valstīm ar visstraujāko procentu likmju kāpumu un kreditēšanas kritumu.

13. attēls. Procentu likmes jaunajiem eiro aizdevumiem uzņēmumiem un mājsaimniecībām mājokļa iegādei eirozonā
(%; 3 mēn. vid.)

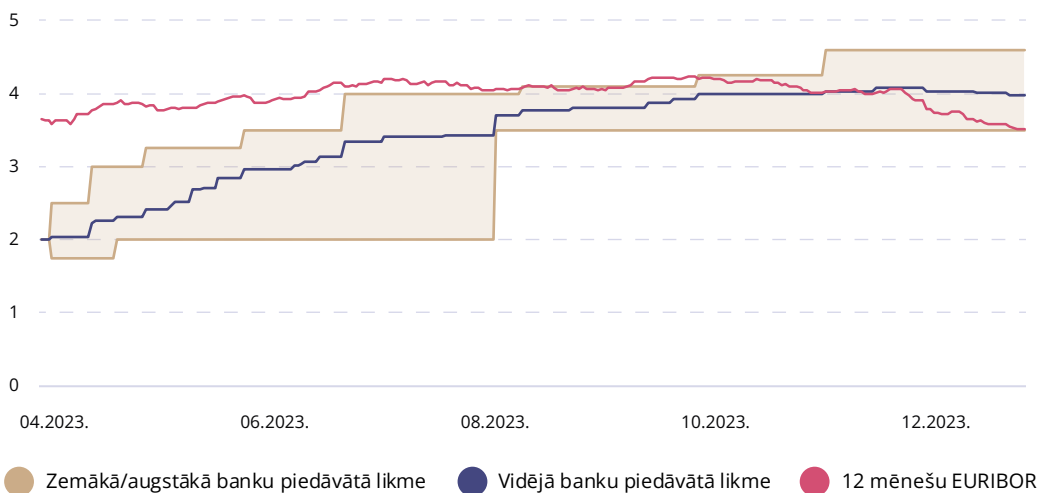
14. attēls. Uzņēmumu un mājsaimniecību aizdevumu atlikumi eirozonā (% no IKP)

Avoti: Eurostat, ECB.

Lai veicinātu finanšu tirgus procentu likmju kāpuma pārnesi uz kredītiestāžu noguldītājiem, Latvijas Banka sāka apkopot un publicēt regulāru pārskatu par kredītiestāžu piedāvātajām termiņnoguldījumu procentu likmēm. Šis ir viens no pasākumiem, kas nodrošināja sabiedrībai pilnīgāku informāciju par kredītiestāžu sniegtajiem pakalpojumiem, tādējādi veicinot konkurenci un iedzīvotāju iespējas izvēlēties izdevīgāku pakalpojumu sniedzēju.

15. attēls. Banku piedāvātās 12 mēnešu termiņnoguldījumu procentu likmes un 12 mēnešu EURIBOR likme (%)

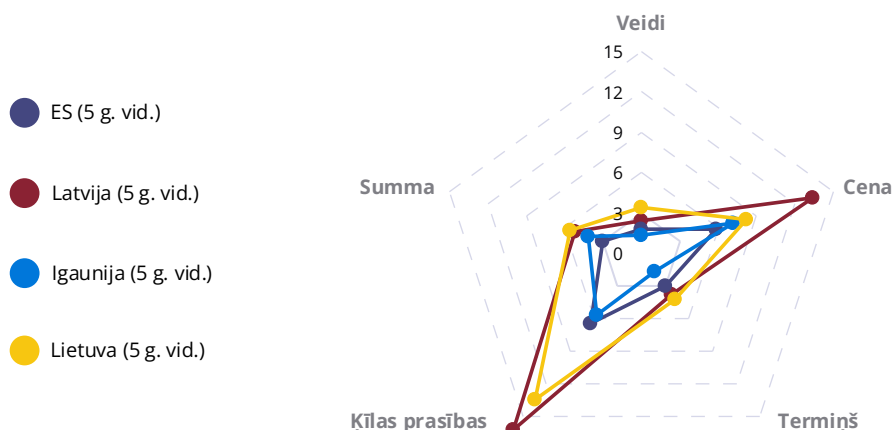

Avoti: Latvijas Banka, *Refinitiv*.

Investīciju trūkuma saistību ar Latvijas labklājības līmeņa atpalcību var novērot Baltijas valstu salīdzinājumos. [Investīciju atpalcības cēloņi Latvijā ir visaptveroši](#) – gan piedāvājuma (piemēram, birokrātiski šķēršļi un formalitātes, korupcija, ēnu ekonomika), gan pieprasījuma pusē (piemēram, vāja iedzīvotāju pirktspēja un uzņēmumu ražīgums, zinātnes un komercsektora sazobes trūkums), kā arī saistībā ar ierobežotu finansējuma pieejamību.

Faktori, kas ierobežojuši finansējuma pieejamību Latvijā pēdējo 10–15 gadu laikā, apkopoti Latvijas Bankas sagatavotajā "[Finanšu Pieejamības Pārskatā 2023](#)". Pārskatā secināts, ka sarūkoša kreditēšanas aktivitāte uzņēmumu segmentā ir vairāk saistāma ar ierobežoto finansējuma pieejamību nekā ar uzņēmumu vēlmi un spēju aizņemties. Proti, tas, ka vienlaikus ar uzņēmumu finansiālās situācijas uzlabošanos ir vērojams kreditēšanas aktivitātes kritums, liecina par kredītu pieejamības pasliktināšanos.

16. attēls. Neapmierinātības iemesli, piesaistot ārējo finansējumu (% no uzņēmumiem, kas izmantoja ārējo finansējumu; 2018–2022)

Avoti: EIB Investment Survey Country Overview 2018/2019/2020/2021/2022: Latvia/Estonia/Lithuania.

Arī māsaimniecību finansiālā situācija un spēja uzņemties saistības ir krietni uzlabojusās, tomēr tas nav atspoguļojies nozīmīgā mājokļu kreditēšanas aktivitātes kāpumā. Iemesli tam ir meklējami vairākās strukturālās nepilnībās, piemēram, ar būvniecības procesu saistītajos birokrātiskajos šķēršļos, kā arī samērā augstajās kredītu procentu likmēs un kredītu vajājā pieejamībā reģionos.

2023. gada oktobrī Latvijas Banka organizēja Ekspertu sarunas par tēmu "[Kā risināt ieilgušās tautsaimniecības finansēšanas problēmas?](#)", izgaismojot problēmas, ar kurām Latvijas uzņēmēji saskaras, piesaistot ārējo finansējumu. Tika secināts, ka situāciju nevarēs uzlabot ātri un vienkārši un ilgtermiņā lielākie ieguvumi rastos gan no banku konkurences stiprināšanas, gan arī no citiem ārējā finansējuma piesaistes avotiem.

Lai stiprinātu banku konkurenci, Latvijas Banka sadarbībā ar citām institūcijām izstrādāja priekšlikumus, kas atvieglā mājokļa kredītu pārfinansēšanu. Šie priekšlikumi paredzēja atvieglot reklāmas ierobežojumus un būtiski samazināt kredītu pārfinansēšanas procesa izmaksas, aizliedzot "aiziešanas" komisijas maksas, atceļot zemesgrāmatas nodevas un ierobežojot citas izmaksas. Šīs pārmaiņas Latvijas iedzīvotājiem sniegs vairākus labumus:

- bankām un citiem kreditētājiem tiek likvidēti šķēršļi, kas traucē aktīvi pārvilināt klientus, piedāvājot tiem izdevīgākus nosacījumus un pievilcīgākus pakalpojumus;
- kredītu pārfinansēšanas izmaksas kļūst ievērojami zemākas;
- būtiski palielinās to iedzīvotāju skaits, kuriem kredītu pārfinansēšana kļūst finansiāli izdevīga.

[Latvijas Bankas aplēses](#) liecina, ka finansiāla motivācija pārfinansēt hipotekāro kredītu ar jaunajiem nosacījumiem ir aptuveni pusei kredītņēmēju.

Visbeidzot, Latvijas Bankas analīze 2023. gadā fokusējās arī uz Latvijas tautsaimniecības ilgtspējai būtiskiem jautājumiem, analizējot arī nodokļu sistēmas ietekmi. [Latvijas Bankas aprēķini](#), izmantojot dažādus ekonomiskos modeļus, un analīzes rezultāti parāda, ka darbaspēka nodokļu sloga pārmaiņas

nav viendabīgs lielums. Ir vairāki varianti, kā mainīt darbaspēka nodokļu slogu, un katrs no tiem atspoguļosies atšķirīgā makroekonomiskajā ietekmē un atšķirīgā ietekmē uz dažādu sabiedrības grupu ienākumiem. Šie un citi aprēķini izmantoti, pamatojot Latvijas Bankas viedokli Finanšu ministrijas organizētajā nodokļu darba grupā.

Latvijas Bankas gadskārtējā starptautiskā tautsaimniecības konference "Recepte ekonomikas izaugsmei"

Par ilgtermiņa izaugsmes jautājumiem tika runāts arī Latvijas Bankas gadskārtējā konferencē, kas pulcēja starptautiski atzītus ekspertus, lai apspriestu iemeslus, kāpēc pasaules ekonomiskā izaugsme [pēdējo gadu desmitu laikā ir palēninājusies](#). Galvenais secinājums – lai gan nav vienas noteiktas receptes, pēc kuras vadīties, lai sasniegtu strauju un noturīgu ekonomisko izaugsmi, ir vairāki principi, kurus ievērojot varētu novērst biežākās kļūdas, kas bremzē [izaugsmes potenciālu](#), t. sk.:

- labvēlīgas vides un iespēju nodrošināšana visiem uzņēmumiem, nevis vien atsevišķu veiksmnieku izvēle, mērķīgi saucot to par industriālo politiku;
- jau esošu stratēģiju un attīstību sekmējošu pārmaiņu ieviešana, nevis nemitīga dažādu jaunu vīziju un stratēģiju sagatavošana;
- ilgtermiņa mērķu prioritizēšana, pat ja tas nenes tūlītēju labumu.

Pētniecība – palīgs analīzē balstītu lēmumu pieņemšanā

2023. gads pētniecības jomā Latvijas Bankai ir bijis ražīgs. Latvijas Bankas pētnieki veikuši aktuālo jautājumu izpēti monetārās politikas, fiskālās politikas, ilgtspējas, inflācijas, darba tirgus un citās jomās. Veikto pētījumu rezultāti sekmējuši izpratni par Latvijai un eirozonai kopumā aktuālām tēmām, kā arī veicinājuši ekonomiskās politikas jomas diskusiju.

- 2023. gadā Latvijas Bankas izdevumos publicēts 10 zinātnisko rakstu (9 [pētījumi](#) un 1 [diskusijas materiāls](#)), kas ir līdz šim lielākais publikāciju skaits kalendārā gada ietvaros.
- Starptautiskajos zinātniskajos žurnālos publicēti 6 raksti.
- Latvijas Bankas darbinieki prezentējuši savus pētījumus 50 akadēmiskās konferencēs un semināros.
- Organizēts 11 [pētniecības semināru](#) ar starptautiski atzītu ekonomistu dalību.
- Latvijas Bankas pētījumu rezultāti prezentēti EK, EIB un SVF semināros.

- Sekmīgi organizēta Latvijas Bankas un Baltijas Ekonomikas asociācijas konference.
- Īstenoti vairāki pētniecības projekti sadarbībā ar citu valstu pētniekiem.

Pētījumi par monetārās politikas aktualitātēm – [centrālās bankas bilances samazināšanu](#) un [kvantitatīvās stimulēšanas portfeļa pārstrukturēšanu](#) – snieguši ieskatu par centrālās bankas bilances instrumentu makroekonomisko ietekmi.

Fiskālās politikas jomā veikti divi pētījumi par to, kā inflācija ietekmē fiskālos rādītājus un budžeta politikas ilgtspēju. [Pētījumā](#), kas īstenots sadarbībā ar *Eesti Pank* pētniekiem, secināts, ka inflācijas līmeņa paaugstinājums par 1 procentu punktu veicina budžeta primārās bilances uzlabošanos aptuveni par 0.7 procentu punktiem. Inflācija uzlabo primāro bilanci, gan paaugstinot budžeta ieņēmumu, gan samazinot izdevumu attiecību pret IKP. Līdzīgi secinājumi iegūti arī ar Lisabonas Universitātes pētniekiem kopīgi izstrādātā [pētījumā](#), kura rezultāti norāda, ka augstāki inflācijas rādītāji var tikt izmantoti fiskālās ilgtspējas uzlabošanai.

Veikts arī [pētījums](#) par dīkstāves pabalstu ietekmi uz nodarbinātību Latvijā, savstarpēji salīdzinot līdzīgus uzņēmumus, kuri saņēma un kuri nesaņēma dīkstāves pabalstus. Nodarbinātība uzņēmumos, kuri saņēma dīkstāves pabalstus, bija krietni noturīgāka nekā ļoti līdzīgos uzņēmumos, kuri pabalstus nesaņēma. Turklāt dīkstāves pabalstu pozitīvā ietekme bija jūtama vēl vairākus mēnešus pēc pabalstu saņemšanas.

2023. gadā turpinājās arī modelēšanas instrumentārija pilnveide zaļās pārejas jautājumos. Vispārējā līdzsvara aprēķina modelī tika iestrādāts detalizēts izmešu bloks un [izstrādāta jauna pieeja](#) enerģētikas sektora modelēšanai un uzņēmumu izmantoto energoresursu jeb enerģijas produktu savstarpējai aizstāšanai. Šis modelis paver iespējas nozaru dalījumā pētīt ekonomisko ietekmi, kas rodas no pārmaiņām enerģētikas nozarē un no uzņēmumu pārejas uz tīrākiem enerģijas avotiem. Tāpat tika izstrādāts dinamiskais vispārējā līdzsvara modelis ar diviem fiziskā kapitāla veidiem ("brūnais" un "zaļais") un ielaides un izlaides saiknēm starp nozarēm, lai pētītu kapitāla produktīvās kapacitātes krišanās ekonomisko ietekmi. [Pētījumā](#) ilustrēts, kā dažādi politikas instrumenti, t. sk. oglekļa nodoklis, ietekmē kapitāla produktīvo kapacitāti un ekonomisko aktivitāti kopumā.

Finanšu pakalpojumu drošība

Kritiskie finanšu pakalpojumi

Finanšu līdzekļu pieejamība ir būtisks sabiedrības noturības elements valsts apdraudējuma gadījumā. Atbilstoši Nacionālās drošības likumam kritiskie finanšu pakalpojumi, kuru pieejamība jānodrošina iespējama valsts apdraudējuma gadījumā, ir kredītiestāžu veiktie skaidrās un bezskaidrās naudas maksājumi, tādējādi nodrošinot finanšu līdzekļu pieejamību Latvijas iedzīvotājiem. Ņemot vērā Nacionālās drošības likuma regulējumu un Latvijas Bankas noteiktos kritērijus, Latvijā kritiskos finanšu pakalpojumus nodrošina četras lielākās Latvijas kredītiestādes (kredītiestāžu filiāles) – "Swedbank" AS, AS "SEB banka", AS "Citadele banka" un Luminor Bank AS Latvijas filiāle.

Finanšu līdzekļu pieejamība ir būtisks sabiedrības noturības elements. Kritiskie finanšu pakalpojumi, kuru pieejamība jānodrošina iespējama valsts apdraudējuma gadījumā, ir kredītiestāžu veiktie skaidrās un bezskaidrās naudas maksājumi, tādējādi nodrošinot Latvijas iedzīvotājiem piekļuvi saviem finanšu līdzekļiem.

Ilze Posuma
Latvijas Bankas padomes locekle

Kritisko finanšu pakalpojumu pieejamības nodrošināšanas pasākumus koordinē Latvijas Banka, un tās loma šajā jautājumā 2023. gadā būtiski pieauga, apvienojot FKTK un Latvijas Bankas kompetenci, kas katrai institūcijai šajā jautājumā bija līdz 2022. gada beigām.

Lai nodrošinātu kritisko finanšu pakalpojumu ietvara atbilstību esošajai risku situācijai, kā arī to noturību, t. sk. pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem, izmantojot labākos pieejamos risinājumus,

Latvijas Banka 2023. gadā sadarbojās ar finanšu nozari, Finanšu ministriju un Aizsardzības ministriju. Tika veiktas visaptverošas konsultācijas ar starptautiskajām un citu valstu iestādēm un organizācijām, t. sk. globālo maksājumu karšu norēķinu pakalpojumu sniedzējiem *Mastercard* un *Visa*, kā arī *Eesti Pank* un *Lietuvos bankas*, lai iespēju robežās nodrošinātu ar visām iesaistītajām pusēm saskaņotu un viendabīgu prasību attiecībā uz kritiskajiem finanšu pakalpojumiem ieviešanu Baltijas valstīs. Sadarbības rezultātā tika būtiski pilnveidots kritisko finanšu pakalpojumu ietvars, gan izstrādājot jaunus risinājumus šo pakalpojumu sniegšanai, gan pilnveidojot ar šo pakalpojumu sniegšanu saistītās procedūras.

Plānojot kritisko finanšu pakalpojumu ietvara pārmaiņas, tika vērtēti un ņemti vērā šādi aspekti:

- pārmaiņas iekšējā un ārējā vidē, t. sk. aktuālākie valsts apdraudējuma scenāriji;
- uzkrātā pieredze kritisko finanšu pakalpojumu nodrošināšanā, t. sk., gatavojot un analizējot darbības nepārtrauktības risinājumus un veicot to testēšanu;
- jaunākie pieejamie risinājumi kritisko finanšu pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai, t. sk., ņemot vērā tehnoloģiju attīstību un pārmaiņas finanšu pakalpojumu jomā.

Jaunās prasības attiecībā uz kritiskajiem finanšu pakalpojumiem Latvijas Bankas padome pieņēma 2023. gada 9. oktobrī, apstiprinot Latvijas Bankas noteikumus Nr. 252 "Kritisko finanšu pakalpojumu pārvaldības noteikumi". Saskaņā ar jauno regulējumu kritisko finanšu pakalpojumu sniedzēji nodrošina šādus kritiskos finanšu pakalpojumus:

1) bezskaidrās naudas maksājumus:

- kredīta pārvedumus STEP2 sistēmas nepieejamības gadījumā starp kritisko finanšu pakalpojumu sniedzējiem, citām kredītiestādēm un Valsts kasi (iepriekš šādi pārvedumi bija jānodrošina tikai starp kritisko finanšu pakalpojumu sniedzējiem);
- karšu maksājumus bezsaistē (ja nav pieejams internets) fiziskajām personām pirmās nepieciešamības preču iegādei par kopējo summu līdz 200 eiro, ja nav pieejama maksājumu karšu infrastruktūra. Šāds risinājums kredītiestādēm jāievieš līdz 2025. gada 1. janvārim (iepriekšējais risinājums paredzēja prasību nodrošināt iespēju veikt maksājumus ar maksājumu karti, t. sk. tiešsaistē, ja nav traucēta starptautisko karšu shēmu vai norēķinu starpnieku infrastruktūras darbība);

2) skaidrās naudas maksājumus:

- pakalpojumu sniedzējs skaidrās naudas nepārtrauktu pieejamību nodrošina t. s. kritiskajos bankomātos. Latvijas Banka sadarbībā ar kritisko finanšu pakalpojumu sniedzējiem ir izveidojusi kritisko bankomātu tīklu, kurā tiek ietverti vismaz 10 % no pakalpojumu sniedzēja ikdienā iepriekšējā kalendārā gada beigās nodrošināto bankomātu skaita, t. sk. visās valstspilsētās. Pašlaik kritisko bankomātu tīklā ir ietverti 99 bankomāti ([kritisko bankomātu karte](#));
- lai nodrošinātu kritisko bankomātu nepārtrauktu darbību un iespējas saņemt skaidro naudu pēc iespējas lielākam iedzīvotāju skaitam, kritisko finanšu pakalpojumu sniedzēji kritiskajos bankomātos nodrošināmās skaidrās naudas minimālos apjomus plāno tā, lai katram savam klientam, kā arī katrai maksājumu kartei, kuru izsniedzis cits finanšu tirgus dalībnieks, nevis tikai kritisko finanšu pakalpojumu sniedzējs, nodrošinātu skaidrās naudas izņemšanu 500 eiro apmērā dienā neatkarīgi no tā, cik maksājumu karšu attiecīgajam klientam ir izsniedzis vai cik maksājumu kontu atvēris pakalpojumu sniedzējs;
- jaunais regulējums paredz vairākas prasības, kas kritisko finanšu pakalpojumu sniedzējam jānodrošina attiecībā uz kritiskajiem bankomātiem valsts apdraudējuma gadījumā, stiprinot arī prasības skaidrās naudas infrastruktūrai, t. sk.:

- kritiskais bankomāts ir klientam pieejams un darbojas atbilstoši tādām bankomāta pieejamības un darbības laikiem, kādu pakalpojumu sniedzējs tam noteicis ikdienā (pirms valsts apdraudējuma iestāšanās), bet ne mazāk kā 14 stundu diennaktī;
- kritiskajā bankomātā ir pieejama skaidrā nauda;
- ir izveidoti risinājumi, kas nodrošina kritiskā bankomāta nepārtrauktu savienojumu ar informācijas sistēmām un kritisko bankomātu tīkla nepārtrauktu elektroapgādi.

Jaunais regulējums nosaka kritisko finanšu pakalpojumu sniegšanas valsts apdraudējuma gadījumā koordinēšanas procesu, kuru nodrošina Latvijas Banka, kā arī precizē prasības attiecībā uz kredītiestāžu darbības nepārtrauktības plāniem.

2023. gadā tika organizēts arī kritisko finanšu pakalpojumu pieejamības nodrošināšanas tests, kura ietvaros Latvijas Banka kopā ar kritisko finanšu pakalpojumu sniedzējiem, šo pakalpojumu sniegšanā iesaistītajiem komersantiem, Finanšu ministriju, Aizsardzības ministriju un Valsts kasi teorētiski izspēlēja kritisko finanšu pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu iespējama valsts apdraudējuma gadījumā. Testa atziņas un secinājumi tika ņemti vērā, gatavojot jauno kritisko finanšu pakalpojumu ietvaru, kā arī risinot citus jautājumus, kas saistīti ar kritisko finanšu pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu un koordinēšanu.

2023. gada 2. pusgadā Latvijas Banka organizēja komunikācijas pasākumus, informējot iedzīvotājus par kritisko finanšu pakalpojumu sniedzējiem, finanšu pakalpojumiem, kas noteikti par kritiskiem, un to apjomu, kā arī par rīcību krīzes situācijās. Latvijas Banka arī sagatavoja un izplatīja informatīvo materiālu "[Kas jāzina par naudu un finanšu pakalpojumiem krīzes situācijā](#)", kur sniegti padomi arī par to, kādus priekšdarbus attiecībā uz naudu var veikt ikviens Latvijas iedzīvotājs, lai būtu gatavāks krīzes situācijai.

2024. gadā Latvijas Banka turpinās kritisko finanšu pakalpojumu ietvara pilnveidi, primāri fokusējoties uz 2023. gadā izstrādāto risinājumu ieviešanu.

Finanšu pratība

Latvijas Banka ir nacionālais finanšu pratības koordinators Latvijā. 2023. gadā tā stiprinājusi savu stratēģisko pieeju finanšu pratības uzlabošanai, sākot īstenot Latvijas Bankas finanšu pratības stratēģiju 2023.–2026. gadam. Tajā izvirzīti vairāki mērķi:

- sekmīgi koordinēt un stiprināt nacionāla līmeņa sadarbību šajā jomā, kā arī uzlabot iesaistīto pušu kompetenci un Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības datu pieejamību, lai veidotu un izplatītu finanšu pratības materiālus, kas veicina iedzīvotāju finansiālo noturību un ilgtspēju;
- uzlabot skolotāju izpratni un kapacitāti, nodrošinot materiālus un atbalstu ekonomikas un finanšu pratības mācīšanai Latvijā skolās.

Latvijas Banka turpināja koordinēt arī Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības stratēģijas 2021.–2027. gadam (Stratēģija) ieviešanu un vadīja darba grupu, kas to īsteno. Darba grupa gada laikā tikās vairākkārt, lai pārrunātu aktualitātes un padziļināti apskatītu 2023. gada prioritāros tematus, piemēram:

- finanšu krāpniecības mazināšanu;
- finanšu pratības materiālu pieejamību iedzīvotājiem ar garīga un funkcionāla rakstura traucējumiem.

2023. gadā darba grupas ietvaros Latvijā īstenots vairāk nekā 60 iniciatīvu, kuras sekmējušas Stratēģijas mērķu ieviešanu.

2023. gada laikā Latvijas Banka un sadarbības partneri būtiski palielinājuši iedzīvotājiem ar funkcionāliem un garīga rakstura traucējumiem pieejamo finanšu izglītības materiālu klāstu, kā arī uzlabota digitālo materiālu pieejamību. Lai veicinātu finanšu izglītības pieejamību, Latvijas Banka rīkoja Stratēģijas īstenošanā iesaistīto sadarbības partneru tikšanos ar nevalstiskā sektora organizācijām. To pārstāvji vērtēja finanšu pakalpojumu un finanšu izglītības materiālu pieejamību iedzīvotājiem, kuriem ir garīga vai funkcionāla rakstura traucējumi, kā arī skaidroja, kādi ir šīs iedzīvotāju grupas būtiskākie finanšu izaicinājumi.

Gada nogalē Latvijas Banka Stratēģijas īstenošanā iesaistītajiem rīkoja semināru par iedzīvotāju finanšu uzvedības maiņu, lai nodrošinātu sabiedrības ilgtermiņa labklājību. Seminārā piedalījās vairāk nekā 30 dalībnieku, pārstāvēt vairāk nekā 10 valsts, privātā un nevalstiskā sektora institūciju.

Stratēģijas ietvaros pēc Latvijas Bankas pasūtījuma tika veikts Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības novērtējums, kura rezultāti iekļauti OECD Finanšu izglītības tīkla (INFE) sagatavotajā ziņojumā. Tas ļāva analizēt rezultātu 39 valstu kontekstā, kā arī to apspriest plašākā lokā Latvijas Bankas rīkotajās Ekspertu sarunās. Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības rezultāts ir 59 % no maksimāli iespējamā punktu skaita. Vidējais rezultāts starp OECD dalībvalstīm ir augstāks – 63 %. Salīdzinājumā ar citām OECD dalībvalstīm Latvijas iedzīvotāju rīcība ar finansēm ir nedaudz prasmīgāka, zināšanu līmenis – būtiski zemāks, bet attieksme ir vidējā OECD līmenī.

Arī 2023. gadā Latvijas Banka koordinēja Finanšu pratības nedēļu, kas Latvijā norisinājās marta beigās. Nedēļas ietvaros 22 sadarbības partneri piedāvāja dažādus pasākumus – kopumā 39 aktivitātes gan digitālajā vidē, gan klātienē dažādos Latvijas reģionos. Tas ir līdz šim plašākais partneru loks un aktivitāšu klāsts, kas bijis pieejams Finanšu pratības nedēļā.

Lai aktualizētu pensijas plānošanu un ilgtermiņa uzkrājumu veidošanu Latvijas sabiedrībā, Latvijas Banka koordinēja arī Tavas pensijas nedēļu. Tika sagatavoti dažādi materiāli, kurus iedzīvotāji digitālajā vidē aplūkojuši gandrīz miljonu reižu. Pasākumi notika Eiropas pensionēšanās nedēļas ietvaros, un savas aktivitātes piedāvāja arī Latvijas Finanšu nozares asociācija, Latvijas Apdrošinātāju asociācija un vairāki finanšu tirgus dalībnieki.

Ekspertu saruna "Finanšu pratība un labklājība. Kā panākt izrāvienu?"

2. pusgadā tika sākta izglītības programma "Kļūsti par naudas pratēju!", ko izstrādājusi Latvijas Banka sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju un ES programmas "Erasmus+" projektu "Nacionālie koordinatori Eiropas programmas ieviešanai Latvijas pieaugušo izglītībā". Programmas pirmo moduli "Manu personīgo finanšu plānošana" īstenoja 22 Latvijas pašvaldības. To kopš 2023. gada oktobra

apguvuši vairāk nekā 200 dalībnieku visā Latvijā. 2024. gadā moduļa izstrāde turpināsies, tas tiks papildināts ar finanšu drošības un ikdienas finanšu pakalpojumu lietošanas tematiem.

Latvijas Banka turpināja sadarbību ar Latvijas skolotājiem, atbalstot tos ekonomikas un finanšu tēmu mācīšanā. Gada laikā notika divi semināri, kuros skolotāji uzlaboja zināšanas ne tikai par aktualitātēm ekonomikā, īpaši par mācību programmā iekļautajiem tematiem, bet arī par ieguldījumiem. Latvijas Bankas semināros klātienē un tiešsaistē 2023. gadā piedalījās vairāk nekā 400 dalībnieku.

2023. gadā Latvijas Banka papildināja finanšu un ekonomikas izglītības vietnes "Naudas skola" saturu ar finanšu pratības tematiem: drošība, kredīti, pensija, uzkrājumi, noguldījumi, apdrošināšana, budžeta plānošana, nauda un darījumi, ilgtspējīgas finanses. Izstrādāti arī materiāli vieglajā valodā "Kas jāzina par naudu krīzes gadījumā" un "Kā veidojas mana pensija", lai nodrošinātu informācijas pieejamību visiem Latvijas iedzīvotājiem. Izglītojošajai vietnei "Naudas skola" 2023. gadā bija 669 tūkst. lapas skatījumu un unikālo apmeklējumu skaits palielinājās par 144 %.

Klātienē par ekonomikas un finanšu tematiem Latvijas Banka izglīto savā Zināšanu centrā, ko 2023. gadā apmeklēja 4425 (2022. gadā – 3163) cilvēki – skolēni, augstskolu studenti un uzņēmumu un organizāciju darbinieki.

Finanšu stabilitāte un makrouzraudzības politika

Kopš 2023. gada 1. janvāra līdz ar FKTK integrāciju Latvijas Banka ne tikai analizē finanšu stabilitāti un sniedz analītisko un konsultatīvo devumu, palīdzot ieviest nepieciešamos makrouzraudzības pasākumus, bet ir arī nacionālā makrouzraudzības iestāde, kas nosaka un īsteno makrouzraudzības politiku, t. sk. piemēro makrouzraudzības instrumentus.

Makrouzraudzības politika

2023. gadā Latvijas Banka pieņēma vairākus nozīmīgus makrouzraudzības politikas lēmumus.

Pirmkārt, Latvijas Banka lēma par jaunu – pozitīvas neitrālas – pretcikliskās kapitāla rezerves piemērošanas pieeju¹. Saskaņā ar to pretcikliskās kapitāla rezerves norma tiek uzturēta noteiktā bāzes līmenī, kas ir augstāks par 0 %, jau standarta risku apstākļos jeb finanšu cikla neitrālajā fāzē, kad cikliskais sistēmiskais risks nav paaugstināts, ne arī būtiski zems. Lai uzsāktu jaunās pieejas īstenošanu, Latvijas Bankas padome nolēma, ka 2024. gada 18. decembrī stāsies spēkā prasība par pretcikliskās kapitāla rezerves normu 0.5 % apmērā un 2025. gada 18. jūnijā – 1 % apmērā.

Makrouzraudzības politikas lēmums par jaunu pieeju pretcikliskās kapitāla rezerves izmantošanai tālredzīgi nostiprinās banku noturību. Ņemot vērā starptautiskās tendences un banku labo finansiālo situāciju, noturība ir ceļama laikus. Kapitāla rezerves noderēs negaidītu šoku gadījumā. Savukārt mērķētie grozījumi uz aizņēmējiem vērstajos pasākumos veikti ilgtspējīgu pārmaiņu un kredītēšanas atbalstam.

Elmārs Zakulis

Finanšu stabilitātes un makrouzraudzības politikas pārvaldes vadītājs

¹ Papildu informācijai sk. [Latvijas Banka maina pieeju pretcikliskās kapitāla rezerves piemērošanai un palielina pretcikliskās kapitāla rezerves normu līdz 1 procentam](#) | [Latvijas Banka un Pretcikliskā kapitāla rezerve](#) | [Latvijas Banka](#).

Saskaņā ar starptautisko pieredzi pakāpeniska un tālredzīga drošības rezervju izveide:

- palīdz mazināt negaidītu lielu šoku ietekmi;
- samazina nenoteiktību, kas saistīta ar risku savlaicīgu identificēšanu un īstenošanos;
- palielina makrouzraudzības politikas īstenošanas elastību visa finanšu cikla laikā, jo pretcikliskā kapitāla rezerve ir makrouzraudzības kapitāla instruments, kuru var visvieglāk atbrīvot finanšu krīzes gadījumā.

Latvijas kredītiestāžu pašreizējie labie finansiālie apstākļi ļauj nostiprināt noturības rezerves bez negatīviem procikliskiem efektiem.

Pārmaiņas makrouzraudzības regulējumā 2023. gadā

Tālredzīga noturības rezervju izveide, kas krīzes gadījumā palīdzēs bankām absorbēt zaudējumus un turpināt kreditēšanu

Pozitīvas neitrālas pretcikliskās kapitāla rezerves pieejas ieviešana

1 % pretcikliskās kapitāla rezerves normas pakāpeniska ieviešana un uzturēšana standarta risku apstākļos

Atbalsts ilgtspējīgām pārmaiņām un kreditēšanai

Atviegloti kredītu standarti

45 % DSTI un **8** reizes DTI rādītāji kredītiem energoefektīva mājokļa iegādei, elastīgāki kreditēšanas standarti kredītiem mājokļa iegādei, lai to izīrētu vai citādi gūt ienākumus no tā

Otrkārt, 2023. gada 18. decembrī Latvijas Banka pārskatīja uz aizņēmējiem vērstos pasākumus, veicot grozījumus "Kreditriska pārvaldīšanas normatīvajos noteikumos"²:

- tika atvieglotas DSTI un DTI rādītāju prasības kredītiem, kas izsniegti tāda mājokļa iegādei, kura ēkas energoefektivitātes klase ir C vai augstāka;
- tika ieviesta elastīgāka pieeja attiecībā uz kreditēšanas standartiem kredītiem mājokļa iegādei ar mērķi to izīrēt vai citādi gūt ienākumus no darbības ar nekustamo īpašumu.

Tika veikta arī gadskārtējā citu sistēmiski nozīmīgo iestāžu identifikācija un atzīšana, kā arī tām piemērojamo citu sistēmiski nozīmīgo iestāžu kapitāla rezervju normu pārskatīšana³.

Analītiskie pētījumi un publikācijas

2023. gadā Latvijas Banka veica analīzi par ļoti plašu tēmu loku, kas saistīts ar finanšu stabilitāti un makrouzraudzības politiku. Nozīmīga uzmanība tika pievērsta [kreditēšanai](#) un to ietekmējošiem faktoriem – aizņēmēju kredīspējai, [uzņēmumu finanšu stāvoklim](#), straujam procentu likmju pieaugumam, mājokļu pieejamībai un negatīvās kapitalizācijas problemātikai.

² Papildu informācijai sk. [Latvijas Banka pārskata kreditriska pārvaldīšanas noteikumus](#) | Latvijas Banka un [Uz aizņēmējiem vērstie pasākumi](#) | Latvijas Banka. Sk. arī šā gada pārskata sadaļu "Regulējošo prasību ietvara pārmaiņas".

³ Papildu informācijai sk. [Citu sistēmiski nozīmīgo iestāžu kapitāla rezerve](#) | Latvijas Banka.

Latvijas Bankas pētījumos ļoti liels uzsvars tika likts uz finanšu sektoru, pievēršoties arī klimata riskiem un to [apdrošināšanai](#), kā arī [ietekmei uz apdrošināšanas sektoru](#). Tika [izveidoti klimata riska stresa testi](#), kuros plūdu riski novērtēti kā būtiskākie starp klimata pārmaiņu fiziskajiem riskiem Latvijā. Papildus klimata pārmaiņu riskiem saistībā ar finanšu stabilitāti Latvijas Banka sāka vērtēt Latvijas banku pakļautību ar bioloģisko daudzveidību saistītajiem riskiem. Tika veikts Latvijas komercbanku kredītportfeļa un lielāko tautsaimniecības nozaru atkarības no ekosistēmu pakalpojumiem un ietekmes uz dabas kapitālu novērtējums, izmantojot datus no Latvijas Bankas Kredītu reģistra un ENCORE⁴ datubāzes. Latvijas vides ekspertu aptauja papildināja vērtējumu ar Latvijai specifisku vides faktoru novērtējumu.

Latvijas Banka turpināja kredītriska stresa testu metodoloģijas pilnveidošanu, izveidojot GaR modeli stresa testu scenāriju veidošanai. Metodoloģija tika papildināta arī ar kredītiestāžu peļņas prognozes moduli, lai atspoguļotu pārskata gada peļņas kā risku absorbējoša faktora lomu.

Makrouzraudzības politikas noteikšanas un īstenošanas jomā tika sagatavoti vairāki skaidrojošie raksti par [pārmaiņām Latvijas makrouzraudzības institucionālajā ietvarā](#) un [pozitīvas neitrālas pretcikliskās kapitāla rezerves pieeju](#), kā arī pilnveidota metodoloģija makrouzraudzības kapitāla instrumentu ietekmes novērtēšanai.

2023. gadā Latvijas Banka turpināja analizēt arī citas finanšu stabilitātei nozīmīgas aktualitātes – mašīnmācīšanās rīku izmantošanu maksājumu tendenču analīzē, [pensiju 2. līmeņa komisijas griestu iespējamo samazinājumu](#), [digitālā eiro ieviešanas ietekmi uz banku sektoru](#), [TLTRO resursu ietekmi uz eirozonas banku bilancēm](#), kā arī [nebanku saikni ar banku sektoru](#) un [Latvijas FinTech](#) uzsākto vērtspapīrošanu.

Sadarbība ar valsts institūcijām finanšu stabilitātes jomā

2023. gadā Latvijas Banka veica kredītņēmēju maksātspējas un kreditēšanas attīstības tendenču vērtējumu, t. sk.:

- konsultēja un sniedza datus balstītu analīzi par uzņēmumu ienākuma nodokļa reformas ietekmi uz uzņēmumu kapitalizāciju;
- veica padziļinātu analīzi mājokļu kredītņēmēju atbalsta iniciatīvām un prezentēja šīs analīzes rezultātus Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas sēdēs;
- sniedza Finanšu ministrijai padziļinātu analīzi par uzņēmumu ar negatīvu pašu kapitālu problemātiku.

2023. gadā notikušajā Makrouzraudzības padomes sēdē Latvijas Bankas un Finanšu ministrijas pārstāvji diskutēja par svarīgākajiem sistēmiska līmeņa riskiem finanšu stabilitātei⁵. Īpaša uzmanība tika pievērsta finanšu stabilitātes veicināšanai nepieciešamajiem politikas pasākumiem. Tika secināts, ka banku sektora finansiālie rādītāji ir sekmīgi un pašreizējie apstākļi ir piemēroti banku sektora noturības nostiprināšanai, ieviešot pozitīvas neitrālas pretcikliskās kapitāla rezerves piemērošanas pieeju.

Latvijas Banka turpināja ciešu sadarbību ar Latvijas Republikas valsts institūciju pārstāvjiem un valsts fondēto pensiju pārvaldniekiem, sniedzot priekšlikumus grozījumiem Valsts fondēto pensiju likumā par atlīdzības pastāvīgās daļas griestu metodes pilnveidošanu, kā arī par atlīdzības mainīgās daļas regulējošā ietvara papildināšanu.

⁴ ENCORE (*Exploring Natural Capital Opportunities, Risks and Exposure*) datubāze iekļauj informāciju par 167 tautsaimniecības sektoriem un 21 ekosistēmas pakalpojumu un sniedz vērtējumu par tautsaimniecības sektoru atkarību no dabas kapitāla un ietekmi uz to.

⁵ Makrouzraudzības padomes vērtējumā ir piemēroti apstākļi kredītiestāžu sektora kapitāla rezervju papildināšanai, 19.07.2023.

Starptautiskā sadarbība finanšu stabilitātes jomā

2023. gadā Latvijas Banka turpināja aktīvi iesaistīties Ziemeļvalstu un Baltijas valstu finanšu stabilitātes forumos.

Ziemeļvalstu un Baltijas valstu Stabilitātes grupā⁶ (NBSG) Latvijas Banka kā drošas informācijas apmaiņas īstenošanas apakšplūsmas vadītāja sagatavoja progresa ziņojumu, savukārt apakšplūsmā par informācijas apmaiņas juridiskajiem šķēršļiem starp krīzes vadībā iesaistītajām funkcijām un iestādēm tika sagatavots nacionālais ziņojums par Latvijas situāciju šajā jomā. Papildus tam turpinājās 2024. gada krīzes vingrinājuma scenārija gatavošana.

Savukārt Ziemeļvalstu un Baltijas valstu Makrouzraudzības foruma (NBMF) ekspertu apakšplūsmu par instrumentiem, kas vērsti uz aizņēmējiem (*borrower-based measures*; BBM), kopš 2023. gada sākuma vada Latvijas Banka kopā ar *Lietuvos bankas*. Galvenie plūsmā aplūkoti temati ir BBM kalibrācija, ietekme, piemērošanas prakse un citas saistītās aktualitātes, piemēram, kredītēšanas un nekustamā īpašuma tirgus riski un tendences. Plūsmas ietvaros katru pusgadu tiek sagatavots ziņojums, kurā papildus valstu noteikto BBM ietvaru aktualitātēm un jaunpieņemtajiem pasākumiem tiek ietverti speciālie ielikumi par aktualitātēm, kas saistītas ar šo tēmu, piemēram, par starptautiskajām aktivitātēm BBM jomas komerciālā nekustamā īpašuma segmentā, kā arī ilgtspējas aspektu integrāciju valstu BBM ietvaros un šīs jomas attīstību starptautiskā ES institūciju līmenī. Arī otrā apakšplūsmā par kapitāla instrumentiem Latvijas Bankas eksperti regulāri piedalās diskusijās par finanšu instrumentiem, kuriem ir ietekme uz banku kapitālu, – par to kalibrācijas pieejām, ietekmes izvērtējumiem, valstu piemērošanas praksēm un aktualitātēm.

2023. gadā noslēgumam tuvojās [kopprojekts ar SVF par Ziemeļvalstu-Baltijas reģiona pārrobežu maksājumu plūsmu analīzi un naudas atmazgāšanas draudiem un ievainojamībām](#) (*Nordic-Baltic Technical Assistance Project Financial Flows Analysis, AML/CFT Supervision, and Financial Stability*), un Latvijas Banka sniedza palīdzību ziņojuma sagatavošanā, kā arī iekšēji notika maksājumu plūsmu anomāliju identificēšanas rīka izstrāde.

Latvijas Banka sniedza ieguldījumu eirozonas sistēmisko risku finanšu stabilitātes novērtējumā un makrouzraudzības politikas novērtējumā, piedaloties Finanšu stabilitātes komitejas (to veido ECB un banku savienības valstu centrālo banku un uzraudzības iestāžu pārstāvji) un tās apakšgrupu darbā. Latvijas Banka arī līdzdarbojās ESRK Konsultatīvajā speciālistu komitejā un tās darba grupās – politikas un analīzes dokumentu izstrādē un viedokļa formulēšanā ES līmenī.

Latvijas Banka dalījās pieredzē par makrouzraudzības politikas aktualitātēm, t. sk. par ilgtspējas faktoru iekļaušanu Latvijas DSTI un DTI rādītājos, ar citu valstu centrālajām bankām – NBMF BBM darba grupā, NBMF pētniecības pasākumā Tallinā, ECB un ESRK, kā arī starptautiskajā domnīcas *Bruegel* un *Národná banka Slovenska* rīkotajā konferencē Bratislavā.

2023. gadā norisinājās sadarbība starp Latvijas Banku un Vorikas Universitāti (*University of Warwick*) (ar profesoru Dalvinderu Singhu (*Dalvinder Singh*)). Tās ietvaros notika pētījuma *Exogenous Shocks and ECB Significant-Bank Risk Profile: Rethinking Crisis Management Frameworks* ("Eksogēnie šoki un ECB nozīmīgo banku riska profili: krīzes vadības regulējuma pārvērtēšana") rezultātu apspriešana, diskusijas par eksogēnajiem šokiem, konsultācijas par Latvijas apdrošināšanas sektoru, apaļā galda diskusija *Exogenous Shocks and European Banks: Does crisis preparedness and crisis management need rethinking?* ("Eksogēnie šoki un Eiropas bankas: vai nepieciešams pārvērtēt gatavotību krīzei un krīzes pārvaldību?") Vorikā.

Latvijas Banka turpināja aktīvi iesaistīties starptautiskās organizācijas NGFS darbā, piedaloties īstermiņa klimata scenāriju koncepcijas izstrādē un sniedzot ieguldījumu raksta [Conceptual note on short-term climate scenarios](#) ("Konceptuāla piezīme par īstermiņa klimata scenārijiem") sagatavošanā.

NGFS Fizisko risku grupā tika prezentēts Latvijas Bankas pētījums par plūdu riska stresa testiem.

⁶ Ziemeļvalstu un Baltijas valstu centrālo banku, uzraudzības un noregulējuma iestāžu un finanšu ministriju sadarbības grupa pārrobežu krīžu koordinācijai, informācijas apmaiņai un tās sagatavošanai.

Finanšu nozares uzraudzība

Licencēšanas aktualitātes

Banku sektorā notika nelielas pārmaiņas. ECB 2023. gada 10. martā pieņēma lēmumu anulēt Baltic International Bank SE licenci. Pēc licences anulēšanas tika uzsākts bankas likvidācijas process. 2024. gada 24. janvārī tika pasludināts bankas maksātnespējas process.

Nelielas pārmaiņas skāra arī kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību sektoru – kooperatīvajai krājaizdevu sabiedrībai "AVOTS 37" 2023. gadā tika anulēta licence, pamatojoties uz tās biedru kopsapulcē pieņemto lēmumu.

Apdrošināšanas sektorā 2023. gadā tika reģistrēti seši jauni apdrošināšanas brokeri: SIA "CREDEO", SIA Moller Auto Insurance Services, sabiedrība ar ierobežotu atbildību "HWCA", Inchcape Insurance Services SIA, sabiedrība ar ierobežotu atbildību "FIRST BROKER" un Mango Insurance SIA. 2023. gadā tika anulēts SIA "E-aģents" ieraksts apdrošināšanas un pārapdrošināšanas brokeru reģistrā. Lietuvas apdrošināšanas sabiedrība *INVL Life, uždaroji akcinē draudimo bendrovė*, kas Latvijā darbojās ar filiāles starpniecību, visus noslēgtos apdrošināšanas līgumus 2023. gada 1. decembrī nodeva citai Lietuvā licencētajai apdrošināšanas sabiedrībai *Gyvybes draudimo UAB "SB draudimas"*. Ar 2023. gada 1. decembri *INVL Life, uždaroji akcinē draudimo bendrovė* Latvijas filiāle pārtrauca darbību. *Gyvybes draudimo UAB "SB draudimas"* 2023. gada 15. septembrī atvēra filiāli Latvijā un pēc apdrošināšanas līgumu pārņemšanas no *INVL Life, uždaroji akcinē draudimo bendrovė* turpina darbību Latvijā ar filiāles starpniecību.

Maksājumu pakalpojumu jomā 2023. gadā tika izsniegta viena jauna maksājumu iestādes licence – SIA "JOOL PAY". Anulētas tika divām maksājumu iestādēm izsniegtās licences. Pamatojoties uz pašas sabiedrības iesniegumu, tika anulēta SIA "Nordigen Solutions" licence. Ņemot vērā, ka kopš 2021. gada septembra sabiedrība bija pārtraukusi maksājumu iestādes darbību, neturēja klientu līdzekļus un tai nebija saistību pret klientiem, tika anulēta SIA "Baltic Payment Solutions" izsniegtā licence.

2023. gadā licence elektroniskās naudas iestādes darbībai tika izsniegta SIA "xpate". Licence paredz tiesības emitēt elektronisko naudu un papildus sniegt vairākus licencē norādītos maksājumu pakalpojumus. Reģistrācija tika anulēta vienai elektroniskās naudas iestādei – AS "LatCard" –, pamatojoties uz AS "LatCard" iesniegumu ar lūgumu anulēt tās reģistrāciju elektroniskās naudas iestāžu reģistrā. AS "LatCard" nebija saistību pret klientiem – elektroniskās naudas turētājiem.

Ieguldījumu pakalpojumu jomā tirgū ienāca jauni dalībnieki. 2023. gadā tika izsniegta licence SIA Nectaro, savukārt 2023. gada beigās tika reģistrēta atļauja UAB FMI "INVL Financial Advisors" Latvijas filiāles darbībai. 2023. gadā tika anulēta atļauja AK JENSEN NORWAY AS filiāles Latvijā darbībai.

2023. gadā VAIRO IPAS tika izsniegta licence ieguldījumu pakalpojumu sniegšanai, savukārt licence tika anulēta akciju sabiedrībai Rietumu Asset Management ieguldījumu pārvaldes sabiedrība.

2023. gadā tika reģistrēti trīs jauni alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki: SIA Merito Real Estate Management AIFP, SIGNET ASSET MANAGEMENT LATVIA IPS un SIA "ASP Asset Management AIFP". Savukārt reģistrācija tika anulēta vienam alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekam – SIA "2B Capital AIFP". Licence tika anulēta arī akciju sabiedrībai "BIB Alternative Investment Management" un akciju sabiedrībai "AIFP Baltic Asset Management".

Valūtu tirdzniecības jomā 2023. gadā SIA "BALTTOMS" tika reģistrēta valūtu tirdzniecības sabiedrību reģistrā. Savukārt SIA "VIAL" ieraksts valūtu tirdzniecības sabiedrību reģistrā tika anulēts.

Kolektīvās finansēšanas pakalpojumu sniedzēji ir jauns sektors, kas lēnām attīstās. 2023. gadā darbības atļauja tika izsniegta SE "Capitalia". Gada nogalē tika uzsākts vēl viens darbības atļaujas izsniegšanas process – attiecībā uz SIA "LANDE Platform".

Mikrouzraudzība un darbības atbilstības uzraudzība

2023. gadam Latvijas Banka bija noteikusi piecas finanšu tirgus uzraudzības prioritātes: makroekonomiskie un ģeopolitiskie riski, operacionālā un finanšu noturība, pārejas riski, NILLTPF un sankciju riski, kā arī finanšu pakalpojumu saņēmēju aizsardzība. 2023. gadā finanšu sektorā saglabājās izaicinājumi, kas saistīti ar spēju pārvaldīt sankciju apiešanas riskus, vienlaikus saglabājot uz riskiem balstītu pieeju. Latvijas Banka rūpējās, lai abas jomas būtu līdzsvarā un godprātīgam klientam būtu iespējas saņemt nepieciešamos finanšu pakalpojumus.

Santa Purgaile

Latvijas Bankas prezidenta vietniece

Kredītiestāžu uzraudzība

Latvijas Banka regulē un pārrauga Latvijas kredītiestāžu sektoru ciešā sadarbībā ar ECB tās izveidotā VUM ietvaros un ar Eiropas uzraudzības iestādēm atbilstoši labākajai starptautiskajai kredītiestāžu uzraudzības praksei un darbības pamatprincipiem.

Uzraudzības galvenais princips ir iespējami savlaicīgi identificēt problēmas finanšu tirgū vai individuāla tirgus dalībnieka darbībā, lai nekavējoties sniegtu uzrauga viedokli un rekomendācijas vai pieprasītu novērst vai samazināt problēmas.

2023. gadā Latvijas Banka turpināja stiprināt kredītiestāžu uzraudzības ietvaru, nodrošinot visaptverošu uzraudzības procesu, kā arī sekmējot stabila un pret krīzēm noturīga kredītiestāžu sektora darbību un attīstību.

Kredītiestāžu uzraudzības prioritātes

Latvijas Banka 2023. gadā nodrošināja vispusīgu un konsekventu kredītiestāžu uzraudzību. Lai nodrošinātu Latvijas Bankas uzraudzības prioritātēm atbilstošu rīcību, vienlaikus īstenojot uz riskiem balstītu pieeju, tika izstrādātas individuālās tirgus dalībnieku uzraudzības programmas, kā arī horizontālo aktivitāšu plāns. Liela uzmanība tika pievērsta proporcionalitātes principa nodrošināšanai un tā izmantošanas pilnveidošanai uzraudzības procesos.

2023. gadā kredītiestāžu sektors turpināja darboties augstas nenoteiktības vidē. Saasinoties situācijai Tuvajos Austrumos, ģeopolitiskie riski, ko iepriekš pamatā noteica Krievijas pilna apmēra iebrukums Ukrainā, joprojām bija aktuāli. Makroekonomiskie riski, īpaši augstās inflācijas radītie, kā arī augošo procentu likmju vide noteica turpmāku padziļinātu kredītiestāžu kredītriska, sankciju riska un operacionālā riska pārvaldības uzraudzību. Savukārt divu lielu reģionālu kredītiestāžu bankrots ASV finanšu sektorā lika pievērst pastiprinātu uzmanību likviditātes riska pārvaldībai.

Kredītiestāžu uzkrātās kapitāla rezerves un iepriekšējos gados ieguldītais darbs biznesa modeļu ilgtspējas stiprināšanā – arī samazinātās vai sākotnēji nelielās ekspozīcijas aktuālo ģeopolitisko risku skartajās jurisdikcijās – bija pamats kredītiestāžu finanšu noturībai un spējai absorbēt minēto šoku ietekmi. Būtiska pastāvošo risku ietekme uz aktīvu kvalitāti netika novērota.

2023. gadā notika pārmaiņas arī Latvijas kredītiestāžu sektora dalībnieku kontekstā. Līdzās iepriekš novērotajai kredītiestāžu konsolidācijas tendencei interesi pievienoties kredītiestāžu sektoram izrādīja jauns tirgus dalībnieks. Gaidāms, ka jaunu tirgus dalībnieku ienākšana tirgū stiprinās konkurenci kredītiestāžu sektorā.

Pamatojoties uz iepriekš veikto kredītiestāžu risku izvērtējumu, kā arī ņemot vērā ECB un EBI noteiktās prioritātes, 2023. gadam tika noteiktas šādas kredītiestāžu uzraudzības prioritātes:

1.
Prioritāte	Makroekonomiskie un ģeopolitiskie riski ar fokusu uz: – Krievijas kara Ukrainā ietekmi; – procentu likmju un inflācijas pieaugumu un ar to saistītajām aktīvu vērtības pārmaiņām.
2.
Prioritāte	Operacionālā un finanšu noturība ar fokusu uz: – noturību pret krīzēm – kredītriska un citu risku pārvaldības jomā; – IKT riskiem; – datu kvalitāti.
3.
Prioritāte	Pārejas riski ar fokusu uz: – ilgtspējas riskiem; – digitālo transformāciju; – biznesa modeļu maiņu.
4.
Prioritāte	NILLTPF riski un sankciju riski ar fokusu uz: – NILLTPF risku pārvaldību; – uz riskiem balstītās pieejas praktisko piemērošanu NILLTPF risku pārvaldības jomā; – sankciju apiešanas riska pārvaldību.
5.
Prioritāte | Finanšu pakalpojumu saņēmēju aizsardzība ar fokusu uz: <ul style="list-style-type: none"> – finanšu pakalpojumu pieejamību un klientu līdzekļu aizsardzību. | | |

Atbilstoši uzraudzības prioritātēm izstrādātais uzraudzības pasākumu plāns ietvēra virkni klātienes un neklātienes aktivitāšu gan individuālu kredītiestāžu, gan visa sektora līmenī. Tika organizēti fokusēti prudenciālie dialogi par finanšu prognožu izpildi un biznesa modeļu ieviešanas progresu, iekšējās pārvaldības ietvaru, ģeopolitiskās un makroekonomiskās situācijas ietekmi, kā arī ilgtspējības jomu.

Makroekonomisko un ģeopolitisko risku jomā pastiprināti tika vērtēta minēto risku potenciālā un faktiskā ietekme uz aktīvu kvalitāti, kā arī kredītiestāžu pieeja šo risku integrācijai būtiskākajos procesos un dokumentos. Atsevišķās kredītiestādēs, kurās tika identificēta šo risku ietekme, tika veiktas mērķa pārbaudes, lai novērtētu ģeopolitiskā un makroekonomiskā riska ietekmi uz aktīvu kvalitāti.

Operacionālās un finanšu noturības jomā uzmanība tika pievērsta kredītiestāžu darbības atjaunošanas plānu kvalitātei, IKT risku un kredītriska pārvaldības kvalitātei. Fokusētos dialogos tika pārrunāta pieeja un veiktie uzlabojumi ienākumus nenesošo kredītu pārvaldībā (kredītiestādēm ar lielu ienākumus nenesošo kredītu apjomu). Horizontālās pārbaudes ietvaros Latvijas Banka novērtēja iekšējā audita un darbības atbilstības kontroles funkciju pārvaldību un organizāciju mazāk nozīmīgajās kredītiestādēs, kā arī šo funkciju efektivitāti un tām paredzēto resursu pietiekamību. Pārbaudē tika identificētas gan atsevišķas nepilnības un trūkumi, gan arī labās prakses piemēri. Atbilstoši pārbaudes rezultātiem tika formulētas vairākas uzrauga gaidas attiecībā uz vērtētajiem procesiem, par kurām 2023. gada decembrī notika diskusija arī ar Latvijas Finanšu nozares asociāciju. Atsevišķās kredītiestādēs tika veiktas klātienes pārbaudes par iekšējā kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Pārejas risku jomā lielākā uzmanība tika pievērsta ilgtspējības jomai un digitālās transformācijas izaicinājumiem. Jau trešo gadu pēc kārtas notika mazāk nozīmīgo kredītiestāžu pašnovērtējums ilgtspējības jomā, sekojot līdzi gan ilgtspējas aspektu integrēšanas kredītiestāžu darbībā progresam, gan pašvērtējumam par atbilstību uzrauga gaidām. Digitālās transformācijas jomā ar aptauju un dialogu palīdzību tika noteikts, kuras kredītiestādes ir vairāk orientētas uz digitālo transformāciju un kā tās seko līdzi savu mērķu izpildei šajā jomā.

Finanšu pakalpojumu saņēmēju aizsardzības jomā Latvijas Banka pievērsās diviem nozīmīgiem aspektiem – [kritisko finanšu pakalpojumu nodrošināšanai iespējama valsts apdraudējuma gadījumā](#), kā arī finanšu krāpniecības mazināšanai.

Finanšu krāpniecības atklāšanas un novēršanas jomā nozīmīgajās kredītiestādēs tika identificēta ieviestā labā prakse, kā arī ar iespējamām nepilnībām un trūkumiem saistītie riski un sniegta atgriezeniskā saite un priekšlikumi kredītiestāžu preventīvo pasākumu uzlabošanai.

Fokusā – skaidrojumi par uzraudzības pieeju un uzrauga gaidām

2023. gadā Latvijas Banka turpināja pilnveidot sadarbību ar uzraugāmajām iestādēm un veicināt praksi, kurā lielāks uzsvars tiek likts uz atbalsta sniegšanu, konsultācijām un skaidrojumiem par uzraudzības pieeju un uzrauga gaidām. Nozīmīgākās aktivitātes tika veiktas dažādības jomā un biznesa stratēģijas jomā.

Eksperti veica analīzi par dažādības praksi kredītiestāžu valdēs un padomēs. Rezultātā tika identificēta labā prakse un nepilnības, kā arī formulētas uzrauga gaidas. Novembrī notika plašas diskusijas ar kredītiestāžu sektoru – gan nozīmīgajām, gan mazāk nozīmīgajām kredītiestādēm. Apkopojums un secinājumi publicēti arī Latvijas Bankas tīmekļvietnē, sadaļā [Pārbaužu rezultāti un labā prakse](#).

2023. gadā tika sagatavoti arī ieteikumi par kredītiestāžu stratēģijas dokumenta tvērumu un kvalitāti, stratēģijas noteikšanas un tās pārvaldības procesu.

Veicinot vēl lielāku uzraudzības darba pārskatāmību, ieviesta prakse ne tikai iepazīstināt tirgus dalībniekus ar horizontālo aktivitāšu rezultātiem individuāli, bet arī publicēt šos rezultātus, t. sk. nozīmīgākos konstatējumus, secinājumus un ieteikumus, Latvijas Bankas tīmekļvietnē, sadaļā [Pārbaužu rezultāti un labā prakse](#).

Uzraudzības pārbaudes un novērtēšanas process

Latvijas Banka, izmantojot uz risku izvērtējumu balstītu pieeju, kā arī proporcionalitātes principu, UPNP ietvaros pastāvīgi veic kredītiestāžu risku novērtējumu. Risku novērtējums tiek veikts:

- analizējot risku līmeni raksturojošos kvantitatīvos rādītājus un to robežvērtības atbilstoši ECB metodoloģijai;
- analizējot informāciju par risku pārvaldīšanu, kas izriet no klātienes pārbaudēm, tematiskajām un horizontālajām pārbaudēm;
- balstoties uz Latvijas Bankas rīcībā esošo informāciju par regulējošo prasību ievērošanu kredītiestādēs, konstatētajiem iekšējās kontroles sistēmas trūkumiem, kapitāla un likviditātes pietiekamības novērtēšanas procesa kvalitāti un darbības atjaunošanas plāna vērtējumu.

Kopumā process tiek īstenots atbilstoši EBI izstrādātajām UPNP vadlīnijām, kā arī ECB pamatnostādņēm attiecībā uz kredītiestāžu UPNP. 2023. gadā metodoloģijā nebija būtisku pārmaiņu salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, vienlaikus turpinājās ilgtspējības jomas integrācija UPNP.

Ņemot vērā 2023. gada uzraudzības prioritātes, kā arī individuālās kredītiestāžu uzraudzības programmas, Latvijas Banka 2023. gada UPNP ietvaros bija koncentrējusi uzmanību uz šādiem riskiem un jomām:

- biznesa modeļa noturību, proti, tā dzīvotspējas, pelnītspējas un ilgtspējas novērtējumu, ņemot vērā makroekonomiskos un ģeopolitiskos apstākļus;
- iekšējās pārvaldības un risku vadības ietvaru, īpaši attiecībā uz atbilstības un iekšējā audita funkciju kvalitāti;
- kredītriska līmeni un tā mazināšanas pasākumiem, īpaši attiecībā uz riska pārvaldības praksi, ņemot vērā makroekonomiskos un ģeopolitiskos apstākļus;
- likviditātes risku, īpaši finansējuma koncentrāciju un riska pārvaldības praksi pēc divu lielu reģionālu kredītiestāžu bankrota ASV.

UPNP ietvaros 2023. gadā deviņām kredītiestādēm (t. sk. kredītiestādēm, kuras ir tiešā ECB VUM uzraudzībā) tika noteiktas:

- pašu kapitāla prasības to darbībai piemītošo un varbūtējo risku segšanai;
- ieteicamās kapitāla rezerves prasības (P2G).

Kopējais UPNP vērtējums tiek noteikts skalā no "1" līdz "4", un 2023. gadā kredītiestādēm Latvijā (t. sk. kredītiestādēm, kuras ir tiešā ECB VUM uzraudzībā) tika piešķirti šādi risku vērtējumi:

17. attēls. Risku vērtējums UPNP ietvaros 2023. gadā

Nozīmīgas pārmaiņas risku vērtējumā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu nav notikušas. Augstākie riski kredītiestāžu sektorā joprojām ir kredītrisks, iekšējās pārvaldības riski, kā arī IKT riski un NILLTPF riski, ko lielā mērā ietekmē ģeopolitiskie un makroekonomiskie riski.

UPNP ietvaros līdzās izvirzītajām kvantitatīvajām prasībām ir izstrādāta virkne kvalitatīvo prasību un rekomendāciju, kas turpinās atbalstīt kredītiestāžu iekšējās kontroles sistēmas pilnveidošanu un pret satricinājumiem noturīgas darbības stiprināšanu. Tās galvenokārt fokusējas uz iekšējo pārvaldību, ilgtspējas nodrošināšanu, kredītriska pārvaldību, kapitāla pietiekamības plānošanu un operacionālo risku, t. sk. NILLTPF risku, pārvaldību. UPNP ietvaros kredītiestādēm noteiktas 28 kvalitatīvās prasības un 40 rekomendāciju.

Vienotais uzraudzības mehānisms

2023. gada 4. novembrī apritēja deviņi gadi, kopš izveidots ECB VUM – Eiropas banku uzraudzības sistēma. VUM ietvaros kopā ar ECB darbojas eirozonas valstu nacionālās kompetentās iestādes – Eirosistēmas centrālās bankas un valstu uzraudzības iestādes. Arī Latvijas Banka ir daļa no VUM, kam ir izvirzīti šādi galvenie mērķi:

- nodrošināt Eiropas banku sistēmas drošumu un ilgtspēju;
- veicināt finanšu integrāciju un stabilitāti;
- nodrošināt konsekventu uzraudzību.

2023. gada nogalē ECB tiešajā uzraudzībā bija 113 nozīmīgo kredītiestāžu, savukārt nacionālo kompetento iestāžu tiešajā uzraudzībā bija 1956 mazāk nozīmīgās kredītiestādes.

Trīs Latvijas kredītiestādes – "Swedbank" AS, AS "SEB banka" un AS "Citadele banka" – 2023. gadā joprojām bija tiešā ECB uzraudzībā. Šo kredītiestāžu uzraudzība tika īstenota, ECB un Latvijas Bankas darbiniekiem līdzdarbojoties kopējās uzraudzības komandās, kas ir nozīmīgo kredītiestāžu ikdienas uzraudzības pamats. Latvijas Bankas darbinieki piedalījās arī ECB klātienē pārbaudēs nozīmīgajās kredītiestādēs.

Latvijas Banka 2023. gadā turpināja uzraudzīt mazāk nozīmīgās kredītiestādes gan ciešā sadarbībā ar ECB, gan arī sadarbojās ar EBI, lai nodrošinātu konsekventu uzraudzību visā Eiropas banku sektorā un veicinātu kredītiestāžu drošumu un ilgtspēju, kā arī finanšu sistēmas stabilitāti.

Latvijas Bankas eksperti arī 2023. gadā pastāvīgi piedalījās ECB izveidotajās komitejās un darba grupās, sniedzot savu ieguldījumu ECB uzraudzības vienotās metodikas pilnveidē, kā arī dažādā normatīvā regulējuma saskaņošanā Eiropas banku savienības ietvaros.

ECB VUM līdz ar citiem uzraugiem Eiropā turpināja nodrošināt uzraudzības procesus un aktivitātes, gūstot pārliecību par kredītiestāžu spēju izturēt makrofinansiālo ietekmi, t. sk. augstās inflācijas un augsto procentu likmju vides radītās sekas. Uzraugi rūpīgi sekoja līdzi kredītiestāžu kredītportfeļu kvalitātei un pietiekamu uzkrājumu veidošanai, pārvaldības struktūru stiprināšanai, ar digitalizācijas jautājumiem saistīto izaicinājumu novēršanai, kā arī centieniem nodrošināt ar klimata pārmaiņām saistīto uzraugu prasību ievērošanu.

Līdzdalība ECB VUM lēmumu pieņemšanā

Latvijas Bankas pārstāvis, piedaloties ECB Uzraudzības valdē, līdzdarbojās VUM lēmumu pieņemšanas procesā, pieņemot lēmumus gan par visām VUM tiešā uzraudzībā esošajām nozīmīgajām kredītiestādēm, gan par metodoloģiskiem jautājumiem, kas nosaka kredītiestāžu uzraudzības procesa īstenošanas kārtību eirozonā.

ECB VUM 2023. gadā pieņēma 2403 ar uzraudzību saistītus lēmumus. Līdzīgi kā citus gadus aptuveni puse šo lēmumu tika apstiprināti ECB Uzraudzības valdes sēdēs, bet otra puse – rakstveida procedūrās.

Lielākā daļa no minētajiem lēmumiem bija saistīti ar kredītiestāžu amatpersonu piemērotības un atbilstības novērtēšanu (48.4 %), pašu kapitāla jautājumiem (9.6 %), nacionālo regulējumu (*national powers decisions*) (7.9 %), iekšējiem modeļiem (7.7 %), UPNP (4.7 %) un ziņojumiem (4.7 %).

Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību uzraudzības pasākumi

Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību uzraudzība 2023. gadā tika veikta, gan izmantojot to darbības rezultātu monitoringu, kas balstīts uz finanšu pārskatu analīzi, un īpaši pievēršot uzmanību kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību izveidoto uzkrājumu nedrošiem parādiem pietiekamībai, lai segtu šādus zaudējumus, gan veicot klātienes pārbaudes. Pārskata gadā Latvijas Bankas auditori veica trīs klātienes pārbaudes, kuru mērķis bija novērtēt kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību finansiālo stāvokli, vadības darbu, aktīvu kvalitāti, ienākumu un izdevumu struktūru, kā arī darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Īstenojot kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību darbības uzraudzību, 2023. gadā vienai sabiedrībai pēc pašas sabiedrības lēmuma tika anulēta licence.

Apdrošināšanas uzraudzība

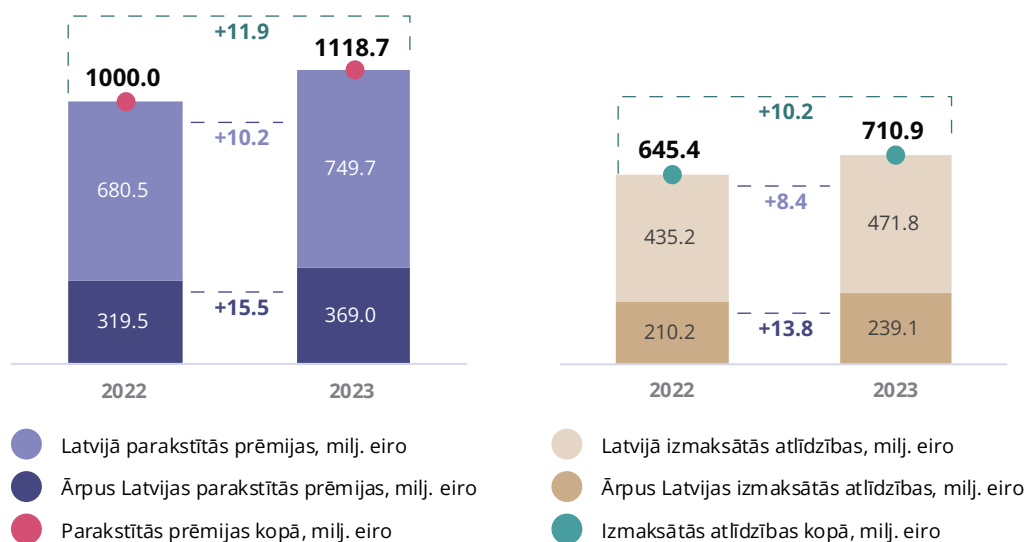
Apdrošināšanas tirgū turpinājās prēmiju apmēra un atlīdzības izmaksu pieaugums

Latvijā 2023. gada beigās darbojās 17 apdrošinātāju: 2 dzīvības apdrošināšanas sabiedrības un 4 nedzīvības apdrošināšanas sabiedrības, kā arī 11 dalībvalstu apdrošinātāju filiāles – 4 dzīvības un 7 nedzīvības dalībvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāles. Latvijas Bankas uzturētajā apdrošināšanas un pārapdrošināšanas brokeru reģistrā bija iekļauts 81 apdrošināšanas un pārapdrošināšanas brokeris – par 5 vairāk nekā 2022. gada beigās.

Apdrošināšanas nozarē Latvijā 2023. gadā bija vērojams parakstīto prēmiju pieaugums par 10.2 % un izmaksāto atlīdzību palielinājums par 8.4 %. Augstajiem inflācijas rādītājiem 2023. gadā pakāpeniski sarūkot, mazinājās arī tās radītā ietekme uz apdrošināšanas pakalpojumiem, tāpēc apdrošināšanas prēmiju un atlīdzību pieauguma temps 2023. gadā bija mērenāks nekā 2022. gadā, kad parakstītās prēmijas attiecīgi pieauga par 15.9 %, savukārt atlīdzības – pat par 23 %.

Par apdrošināšanas nozares izaugsmi globālā kontekstā liecina Latvijā reģistrēto sešu apdrošināšanas sabiedrību parakstīto prēmiju dinamika ārvalstīs – Lietuvā, Igaunijā, Polijā, Francijā un Itālijā –, parakstīto prēmiju apjomam 2023. gadā pieaugot par 15.5 %, savukārt atlīdzībām – par 13.8 %.

18. attēls. Apdrošinātāju bruto parakstītās prēmijas un izmaksātās atlīdzības (apmērs; milj. eiro; gada pieaugums; %)

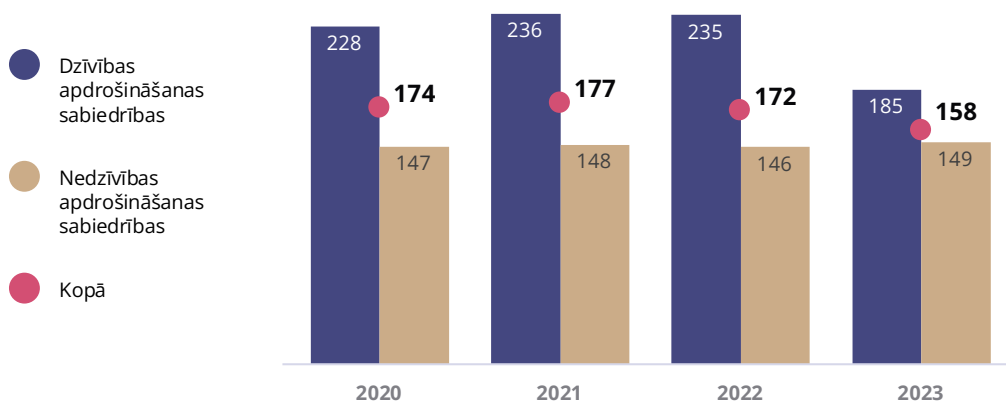
Pēdējo divu gadu augstā inflācija bijusi cēlonis gan apdrošināšanas produktu cenu pieaugumam, gan izmaksāto apdrošināšanas atlīdzību apmēra kāpumam. Būvniecības izmaksu, transportlīdzekļu rezerves daļu un remonta pakalpojumu, veselības aprūpes un medicīnas pakalpojumu cenu pieauguma veicinātā inflācija radīja tiešu ietekmi uz apdrošināšanas atlīdzību apmēru. Apdrošinātāji to ņēma vērā apdrošināšanas produktu cenu noteikšanā, tāpēc apdrošināšanas produkti klientiem visbiežāk kļuva dārgāki. Apdrošināšanas prēmijas 2023. gadā visbūtiskāk pieauga veselības apdrošināšanā (par 21.1 %) un sauszemes transporta apdrošināšanā (par 19.4 %).

Savukārt izmaksātās atlīdzības visstraujāk palielinājās īpašuma apdrošināšanā (par 43.7 %) un veselības apdrošināšanā (par 14.6 %). Īpašuma apdrošināšanas atlīdzību kāpums 2023. gadā bija saistīts ne tikai ar inflācijas ietekmi, bet arī ar apdrošināšanas gadījumu biežuma pieaugumu klimata risku – plūdu un vētras – iestāšanās rezultātā.

2023. gads nebija labvēlīgs dzīvības apdrošināšanas segmentam – Latvijā parakstīto prēmiju apmērs bija par 18.9 % mazāks nekā 2022. gadā. Lielākais parakstīto prēmiju kritums (par 38 %) bija mūža pensijas apdrošināšanā, jo saistībā ar pensiju izmaksas nosacījumu maiņu mazāks skaits Latvijas iedzīvotāju pensionējoties izvēlējās pensiju saņemt, nododot uzkrāto kapitālu dzīvības apdrošinātājiem. Arī saspīlētās ģeopolitiskās situācijas izraisītā nenoteiktība un augstās inflācijas ietekme uz iedzīvotāju pirkatspēju kavēja patērētāju vēlmi veidot ilgtermiņa uzkrājumus, tāpēc iemaksu apmēri uzkrājošajā dzīvības apdrošināšanā bija mazāki.

Inflācijas stimulētais straujš procentu likmju pieaugums rosināja apdrošinātājus pārvērtēt arī savu ieguldījumu portfeļu struktūru. Apdrošināšanas sabiedrību darbības finansiālais rezultāts 2023. gadā bija pozitīvs, visām sešām apdrošināšanas sabiedrībām kopā gadu noslēdzot ar 44.4 milj. eiro peļņu. Arī Latvijā reģistrēto apdrošināšanas sabiedrību maksātspējas kapitāla prasības izpildes rādītājs, lai gan pārskata periodā bija samazinājies, saglabājās stabili virs prasību minimuma un 2023. gada beigās sasniedza 158 % (zemākā pieļaujamā rādītāja robeža ir 100 %).

19. attēls. Apdrošināšanas sabiedrību maksātspējas kapitāla prasības izpildes rādītājs (%)

Rūpējoties par patērētāju aizsardzību, uzraudzības fokusā – tirgus darbības risks

Strauji mainīgā ārējā vide – augstā inflācija, finanšu tirgus svārstības, augošie dabas katastrofu un klimata riski un finanšu pakalpojumu digitalizācija – uzraudzības iestādēm arvien vairāk liek pievērst uzmanību patērētāju aizsardzībai.

Evija Dundure

Apdrošināšanas un pensiju uzraudzības pārvaldes vadītāja

Strauji mainīgā ārējā vide – augstā inflācija, finanšu tirgus svārstības, augošie dabas katastrofu un klimata riski un finanšu pakalpojumu digitalizācija – uzraudzības iestādēm liek pievērst aizvien vairāk uzmanības patērētāju aizsardzības līmenim.

Lai klientiem nodrošinātu atbilstošu aizsardzības līmeni, apdrošinātājiem un apdrošināšanas pakalpojumu izplatītājiem ir būtiski gan [nodrošināt efektīvu produktu izstrādes, pārvaldības un pārraudzības procesu](#), gan arī stiprināt klientu uzticēšanos, [piedāvājot skaidru un saprotamu informāciju par finanšu produktiem un pakalpojuma sniedzēju](#). Regulatīvās prasības paredz apdrošinātājiem pienākumu veidot uz klientu vajadzību apmierināšanu orientētus produktus, kā arī regulāri pārlicināties par produktu atbilstību mērķa tirgum un klienta vajadzībām un prasībām. Turklāt klientiem ar dažādu finanšu prātības līmeni ir jāsaņem informācija par apdrošināšanas pakalpojumu saprotamā veidā neatkarīgi no izplatīšanas formas – digitāli vai ar konsultanta iesaisti.

Apdrošināšanas produktu atbilstība patērētāju vajadzībām

Turpinot apdrošinātāju piedāvāto produktu pārvaldības uzraudzību, 2023. gadā īpaša uzmanība tika veltīta uzkrājošās dzīvības apdrošināšanas produktu radītajai vērtībai klientiem. Pārbaudes ietvaros atsevišķiem tirgum piesaistītās dzīvības apdrošināšanas produktiem Latvijas Banka identificēja paaugstinātu risku, ka tie varētu nesniegt vērtību klientiem attiecībā uz to veikto ieguldījumu neto ienesīgumu. Iemesls ir produktu ietvaros piedāvāto ieguldījumu fondu samērā zemie darbības rezultāti iepriekšējā periodā, kā arī samērā augstas kopējās ar produktu saistītās klienta izmaksas. Latvijas Banka veica atbilstošus uzraudzības pasākumus konkrētiem apdrošinātājiem, kā arī vērsa visu apdrošinātāju uzmanību uz to, ka produktu izstrādes un izplatīšanas procesā būtiski ir vērtēt apdrošināšanas produktu radīto vērtību klientiem.

Apdrošināšanas seguma pietiekamība makroekonomisko satricinājumu apstākļos

Ņemot vērā pēdējos divos gados novēroto inflācijas straujo pieaugumu, Latvijas Banka īpaši vērtēja ne tikai tās ietekmi uz apdrošināšanas sabiedrību maksātspēju, bet arī analizēja apdrošinājuma summu atbilstību aktuālajām īpašuma atjaunošanas vērtībām. Gan apdrošinātājiem, gan pašiem apdrošinājuma ņēmējiem ir ļoti būtiski pievērst uzmanību īpašuma apdrošināšanas līgumā noteiktajai apdrošinājuma summai. Analīze liecina, ka ne visos gadījumos apdrošināšanas līgumā noteiktā apdrošinājuma summa atbilst apdrošinātā īpašuma paredzamajai atjaunošanas vērtībai. Tas

rada risku, ka, notiekot nelaimes gadījumam, iespējamā apdrošināšanas atlīdzība nesegs kopējās īpašuma atjaunošanas izmaksas tā īpašniekam. Uzraudzības pasākumu rezultātā visi apdrošinātāji noteica apdrošinājuma summas atbilstoši spēkā esošajām īpašumu atjaunošanas vērtībām, tādējādi aizsargājot apdrošinātos pret neplānotiem zaudējumiem. Tomēr arī turpmāk ne tikai apdrošināšanas pakalpojumu izstrādātājiem un izplatītājiem jāpievērš atbilstošs apdrošināšanas segums un summa, bet arī pašiem klientiem jāpievērš īpaša uzmanība polisēs iekļautajiem nosacījumiem.

Klientiem sniegtās informācijas pilnīgums

Arvien vairāk nostiprinoties klientu paradumiem iegādāties apdrošināšanu attālināti, ir svarīgi rūpēties par klientiem sniegtās informācijas savlaicīgumu un kvalitāti digitālajā vidē.

Turpinot 2022. gadā uzsāktu klientiem sniegtās informācijas atbilstības normatīvajos aktos [noteiktajām prasībām uzraudzību \(apdrošināšanas brokeri\)](#), 2023. gadā Latvijas Banka attiecīgu pārbaudi veica apdrošinātāju, apdrošināšanas aģentu un apdrošināšanas papildpakalpojuma starpnieku digitālās izplatīšanas vietnēs. Kopumā secināms, ka noteiktās prasības attiecībā uz klientu informēšanu tiek izpildītas nepilnīgi, nereti formāli – sniegtā informācija ir klientam grūti uztverama, kā arī informācija digitālās izplatīšanas vietnēs netiek regulāri atjaunināta. Pārbaudes rezultātā konstatētie trūkumi ir novērsti, un gaidāms, ka Latvijas Bankas [sniegtie ieteikumi apdrošinātājiem](#) uzlabos klientu izpratnes līmeni par saņemtajiem apdrošināšanas pakalpojumiem.

Lai sniegtu klientiem viegli lasāmu, saprotamu un salīdzināmu produkta informāciju, apdrošinātājiem ir pienākums sagatavot standartizētu nedzīvības apdrošināšanas produkta informācijas dokumentu, tādējādi dodot iespēju klientiem pieņemt informētu lēmumu. Latvijas Banka veica tematisko pārbaudi par ceļojumu apdrošināšanas produktu informācijas dokumentu atbilstību normatīvo aktu prasībām, veicot klientiem sniegtās informācijas apjoma, kvalitātes un dokumenta noformējuma vērtējumu. Katrs iesaistītais tirgus dalībnieks tika iepazīstināts ar pārbaudes ietvaros izdarītajiem [secinājumiem](#) par atsevišķu aspektu uzlabojumu nepieciešamību.

Dialogs, kas sekmē jēgpilnu pārmaiņu ieviešanu

Uzturot dialogu ar apdrošināšanas sektoru, Latvijas Banka turpināja tradīciju organizēt gadskārtējās stratēģiskās tikšanās ar visu Latvijā darbojošos apdrošinātāju vadību. Šo tikšanos laikā tika pārrunātas apdrošinātāju attīstības stratēģiskās prioritātes, analizēti uzraudzības pasākumos izdarītie secinājumi, kā arī apdrošināšanas sabiedrības un dalībvalstu apdrošinātāju filiāles tika iepazīstinātas ar Latvijas Bankas veiktā katram tirgus dalībniekam piemītošā riska novērtējuma rezultātiem. Apdrošinātāji tika iepazīstināti arī ar [2024. gadam noteiktajām](#) uzraudzības prioritātēm un plānotajiem uzraudzības pasākumiem.

Pensiju un ieguldījumu fondu uzraudzība

Pensiju 2. līmeņa pārvaldītāju uzraudzība

Cīņa par klientiem un augstāku ienesīgumu

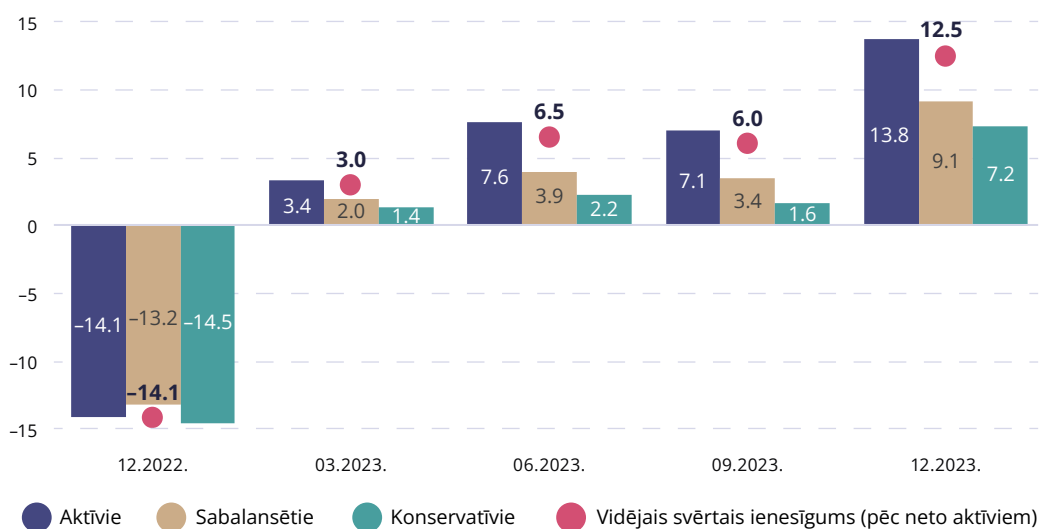
2023. gadā Latvijas pensiju 2. līmeņa – valsts fondēto pensiju shēmas – līdzekļu pārvaldītāju skaits salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās par vienu, un patlaban šajā jomā Latvijā darbojas astoņi līdzekļu pārvaldītāji. Valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldīšanas licenci saņēma un darbību uzsāka jauns tirgus līdzekļu pārvaldītājs – VAIRO AS. Savukārt, mainoties viena līdzekļu pārvaldītāja – Integrum Asset Management IPAS – īpašniekam, tā nosaukums tika mainīts pret Signet Pensiju Pārvalde IPAS.

Gada beigās pensiju 2. līmeņa kapitāla pārvaldīšanas nolūkos dalībniekiem tika piedāvāti 33 dažādas riska pakāpes ieguldījumu plāni. Lielākā daļa no ieguldījumu plāniem (gandrīz 70 %) bija aktīvie ieguldījumu plāni, kuru ienesīgums ilgtermiņā salīdzinājumā ar citiem – sabalansētajiem un konservatīvajiem ieguldījumu plāniem – ir augstāks un ļauj ieguldītājiem ilgtermiņā uzkrāt lielāku papildpensijas kapitālu.

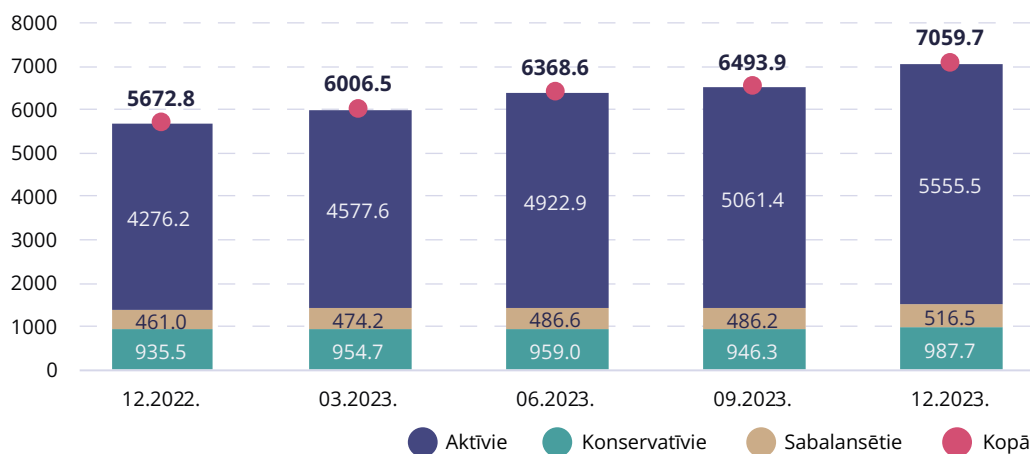
Dalībnieku skaits aktīvajos ieguldījumu plānos strauji pieaug gadu no gada, t. sk. Latvijas Bankas iniciēto [regulatīvo prasību pārmaiņu](#) dēļ, kas, sākot ar 2023. gada 1. janvāri, paredz jaunpienākušo valsts fondēto pensiju shēmas dalībnieku sadali aktīvajos ieguldījumu plānos, kuros līdz 100 % ieguldījumu tiek veikti kapitāla vērtspapīros. Savukārt ar 2026. gada 1. janvāri jaunpienākušie dalībnieki, kuri izvēli nebūs izdarījuši paši, tiks sadalīti starp pēdējos trijos gados ienesīgākajiem ieguldījumu plāniem, sadalē iekļaujot pusi no pārvaldītājiem.

Arvien lielāku popularitāti 2023. gadā ieguva t. s. dzīves cikla ieguldījumu plāni, kuriem raksturīgais līdzsvars starp dalībnieka vecumu un kapitāla vērtspapīru īpatsvaru ieguldījumu portfelī paredz kapitāla vērtspapīru īpatsvara un līdz ar to arī riska samazināšanos, tuvojoties pensionēšanās vecumam.

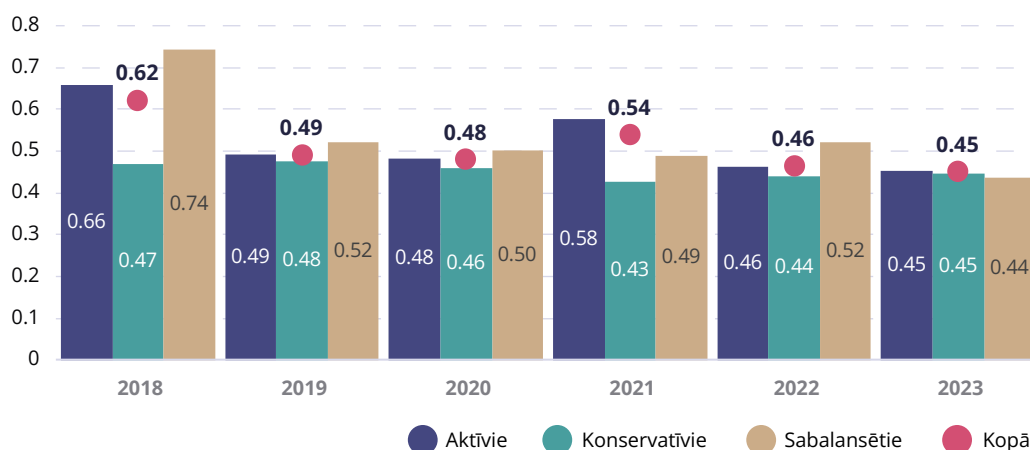
20. attēls. Valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plānu ienesīgums (%)

2023. gads pensiju 2. līmeņa līdzekļu pārvaldīšanā bija viens no vēsturiski veiksmīgākajiem. Tam bija raksturīgs augsts ienesīgums visos ieguldījumu plānu veidos, būtiski mazinot 2022. gadā piedzīvoto negatīvo finanšu tirgus ietekmi uz aktīvu vērtību.

21. attēls. Valsts fondēto pensiju shēmas neto aktīvu dinamika (milj. eiro)

Aktīvu vērtība 2023. gadā sasniedza 7.06 mljrd. eiro (par 24.5 % vairāk nekā 2022. gadā). Īpaši strauji – par 35.9 % – pieauga aktīvajos ieguldījumu plānos uzkrātais aktīvu apmērs.

22. attēls. Ieguldījumu plānu pārvaldīšanas izdevumi (%)

2023. gadā nebija vērojamas radikālas pārmaiņas pārvaldīšanas maksas apmēros. Kopš 2018. gada, kad spēkā stājās [pārvaldīšanas maksu ierobežojošās prasības](#), ieguldījumu plānu pārvaldīšanas izdevumu īpatsvars kopējos aktīvos stabilizējies un, pieaugot aktīvu apmēram, vērojama neliela samazināšanās tendence.

Lielāka iesaiste pensiju 2. līmeņa uzkrājumu veidošanā – lielāks uzkrātais pensijas kapitāls

Katram Latvijas pensiju 2. līmeņa sistēmas dalībniekam ir tiesības vienu reizi gadā mainīt pārvaldītāju un divas reizes gadā – ieguldījumu plānu. Tomēr 2023. gada beigās vairāk nekā pusmiljons Latvijas iedzīvotāju bija izvēlējušies savam vecumam neatbilstošu ieguldījumu plānu.

Aktīvāka valsts fondēto pensiju shēmas dalībnieku iesaiste ieguldījumu plānu izvēlē iespējama, pārvaldītājiem intensīvāk veicot informācijas atklāšanu un dalībnieku konsultēšanu, vienlaikus veicinot pašu dalībnieku finanšu prasības līmeņa paaugstināšanos. Tādēļ 2023. gadā Latvijas Banka veica

[tiesību aktu grozījumus](#) un noteica pienākumu rūpēties par pensiju shēmas dalībnieku atbilstību to izvēlētajam ieguldījumu plānam, balstoties uz viņu vecumu un vēlmēm, kas būtiski maina pārvaldītāju lomu darbā ar dalībniekiem. Papildus tika noteikta kārtība, kādā līdzekļu pārvaldītāji noskaidro dalībnieku vēlmes un vajadzības, lai spētu piedāvāt tiem atbilstošus ieguldījumu plānus. Šo pārmaiņu rezultātā ir gaidāma augoša dalībnieku iesaiste un izpratne par pensiju 2. līmeni, ieguldījumu plāniem un to sniegtajām iespējām.

Lai pensiju shēmas dalībniekiem sniegtu uzskatāmu informatīvo materiālu, kas, izmantojot vienkāršus un kodolīgus formulējumus, raksturo katra ieguldījumu plāna pazīmes, Latvijas Banka veica pārmaiņas valsts fondēto pensiju shēmas dalībniekiem paredzētās pamatinformācijas sagatavošanas un dalībnieka vajadzību noskaidrošanas prasībās (spēkā ar 2024. gada 1. janvāri). Līdz ar to izveidots vienots informatīvais materiāls par galvenajiem ieguldījumu plāna raksturlielumiem, kas ļaus Latvijas iedzīvotājiem tos salīdzināt, izvērtēt atbilstību savām vēlmēm un vajadzībām, kā arī pieņemt informētu lēmumu par sev atbilstošo plānu.

2023. gadā Latvijas Banka pārskatīja sadarbību ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūru. Šā procesa mērķis bija nodrošināt savstarpējā aprītē esošo dokumentu plūsmas optimizēšanu, atklājamās informācijas pārskatāmību un administratīvā sloga mazināšanu, kas savukārt veicinās klientiem piemērojamo maksājumu sarukumu. Pirmais 2023. gadā sasniegtais rezultāts bija aprītes dokumentu saskaņošanas procesu uzlabošana un informācijas apmaiņas kārtības aktualizēšana [Ministru kabineta noteikumos](#) par valsts fondēto pensiju shēmas darbību. Dalībnieku ieguvums no šīs sadarbības rezultātiem – ieguldījumu plāna prospektā skaidri, pārskatāmi un salīdzināmi atklāta informācija, uz kuru pamatojoties dalībnieki ar augstāku finanšu pratības līmeni spēj pieņemt lēmumu par atbilstošā ieguldījumu plāna izvēli.

Jaunās kārtības ieviešanas izaicinājumi

Valsts fondēto pensiju pārvaldītāji līdz ar iepriekš minētajām jaunajām regulatīvajām prasībām, kad tiem kļūst pieejami dalībnieku dati, ne tikai iegūst papildu tiesības, bet arī jaunus pienākumus – rūpēties par dalībnieku vecuma, vajadzību, vēlmju un izvēlēto ieguldījumu plāna atbilstību, kā arī sniegt konsultācijas par pensiju 2. līmeni un tā darbības rezultātiem. Turklāt publicētajai informācijai par pensiju 2. līmeni jākļūst salīdzināmākai, saprotamākai un pieejamākai.

Lai nodrošinātu šo pārmaiņu nevainojamu īstenošanu, Latvijas Banka plāno cieši sadarboties ar līdzekļu pārvaldītājiem un Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūru, pārtraugot procesu norisi, nodrošinot savlaicīgu atbalstu un konsultācijas par ieviešanas aspektiem un skaidru informācijas plūsmu starp visām iesaistītajām pusēm.

Pensiju 3. līmeņa pārvaldītāju – privāto pensiju fondu – uzraudzība

Iedzīvotāji arvien vairāk uztic pensiju uzkrājumu veidošanu privātajiem pensiju fondiem

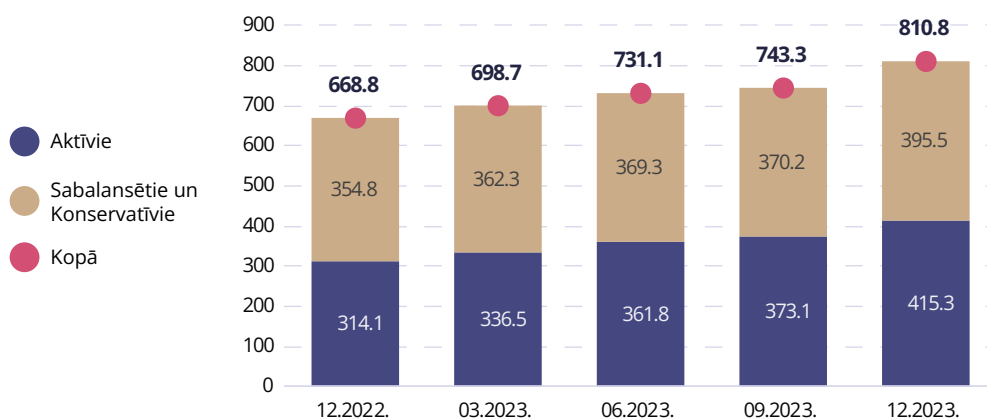
Pensiju 3. līmeņa uzkrājumu veidošanai Latvijā 2023. gada beigās bija reģistrēti 6 atklātie pensiju fondi un 1 slēgtais pensiju fonds, kas kopā piedāvāja 21 pensiju plānu ar dažādām riska pakāpēm. Gada laikā pensiju plānu dalībnieku skaits pieauga par 6.7 % (līdz 412 tūkst.).

Pensiju fondu neto aktīvi gada beigās sasniedza 810.4 milj. eiro. Pirmo reizi to pastāvēšanas vēsturē aktīvo pensiju plānu neto aktīvu apmērs pārsniedza sabalansēto un konservatīvo pensiju plānu neto aktīvu apmēru, veidojot proporciju 51.2 % pret 48.8 % (iepriekšējā gadā – 47 % pret 53 %).

Arvien lielāka pensiju plānu dalībnieku daļa (61.6 %) izvēlējās aktīvu ieguldījumu stratēģiju. To raksturo augstāks ienesīgums ilgtermiņā salīdzinājumā ar sabalansētajiem un konservatīvajiem pensiju

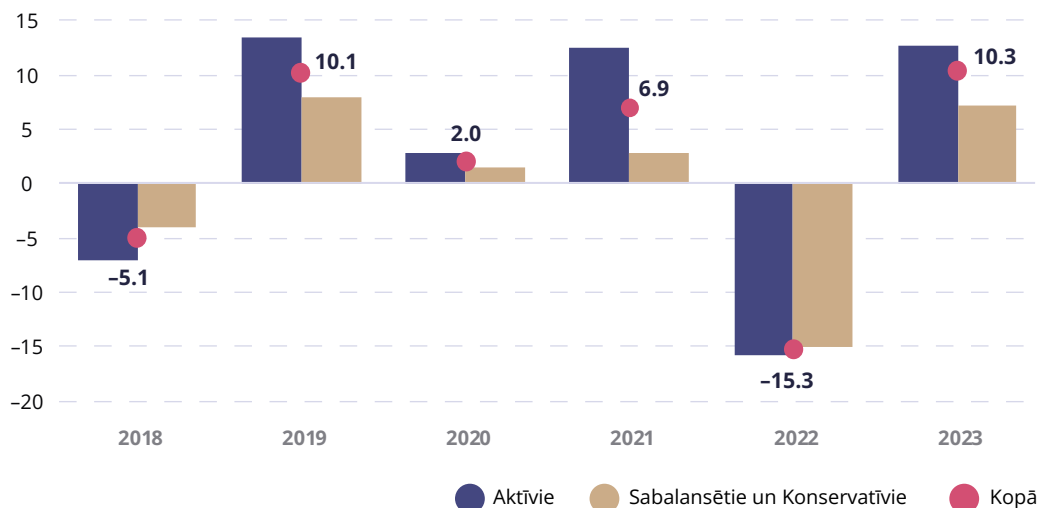
plāniem. Gada laikā dalībnieku skaits aktīvajos pensiju plānos pieauga par 12 %, bet sabalansētajos un konservatīvajos plānos samazinājās par 2 %.

23. attēls. Privāto pensiju fondu neto aktīvu dinamika (milj. eiro)

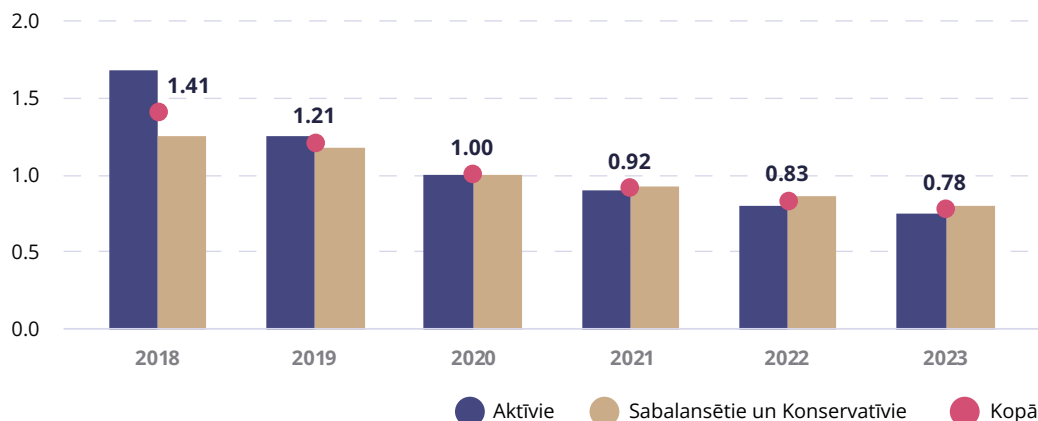
Pensiju plānu kopējā neto aktīvu vērtība pieauga par 17.5 %. Tas skaidrojams ar straujo finanšu tirgus izaugsmi, nodrošinot pensiju plānu dalībniekiem vidējo svērto gada ienesīgumu 10.3 % apmērā, kas pensiju plānu līmenī variēja robežās no 7.1 % līdz 17.6 %. Augstāko vidējo ienesīgumu – 12.6 % – sasniedza pensiju plāni ar aktīvu stratēģiju, tiem sekoja sabalansētie plāni ar 9.1 % un konservatīvie ar 7.3 % kapitāla atdevi.

24. attēls. Privāto pensiju fondu gada ienesīgums (%)

2023. gads bija zīmīgs arī ar dalībnieku veikto iemaksu apmēru, kas otro reizi privāto pensiju fondu pastāvēšanas laikā Latvijā pārsniedza 100 milj. eiro un bija 113.5 milj. eiro.

Pensiju plānu pārvaldīšanas izdevumu kopējais līmenis – administratīvo izdevumu un ieguldījumu pārvaldīšanas izdevumu attiecība pret neto aktīviem – sasniedza vēsturiski zemāko rādītāju – 0.78 % (2022. gadā – 0.84 %). Kopumā sistemātisks administratīvo izdevumu un ieguldījumu pārvaldīšanas izdevumu samazinājums ir vērojams kopš 2019. gada 1. ceturkšņa.

25. attēls. Privāto pensiju fondu pensiju plānu pārvaldīšanas izdevumi (%)

Plašāka produktu izvēle un lielāka skaidrība par gaidāmo pensijas apmēru

2023. gada nogalē pasīvi pārvaldīto pensiju plānu lokam pievienojās jauns pensiju plāns, ar kura reģistrēšanas brīdi visu atklāto pensiju fondu produktu klāstā ir pieejami pensiju plāni ar 100 % aktīvu ieguldīšanas stratēģiju.

Aizvadītais gads privātajiem pensiju fondiem pagāja pensiju izmaksu prognozēšanas zīmē. Latvijā stājās spēkā **normatīvie noteikumi**, kuri izdoti, ievērojot Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2016/2341 39. panta prasības par pensiju izmaksu prognožu ieviešanu. Normatīvo noteikumu ieviešanas procesā privātie pensiju fondi izveidoja viegli lietojamus pensiju izmaksu prognozēšanai paredzētus kalkulatorus vai individuāli pielāgotus ziņojumus, kas reizi gadā tiek nosūtīti konkrētā plāna dalībniekiem, lai tos informētu par veidotā uzkrājuma prognozi, sasniedzot pensionēšanās vecumu.

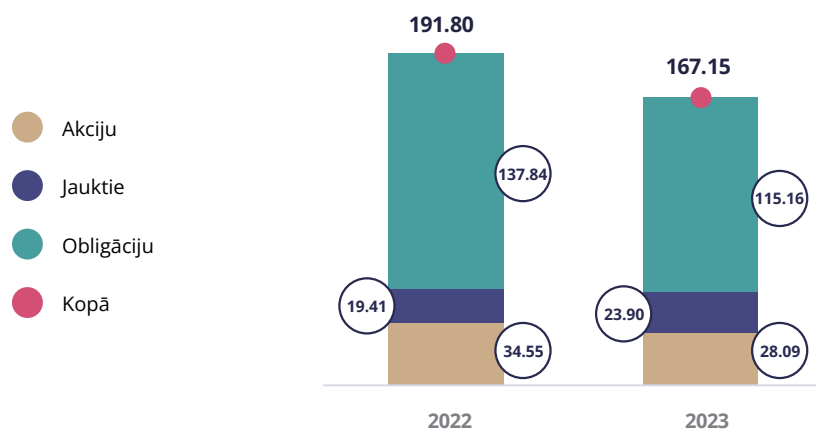
Apkopojot tirgus dalībnieku pieredzi, gūtās mācības un praktiskos ieteikumus, Latvijas Banka plāno aktualizēt minētos normatīvos noteikumus ar mērķi padarīt privāto pensiju fondu veidotās prognozes vēl precīzākas.

Ieguldījumu fondu un alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku uzraudzība

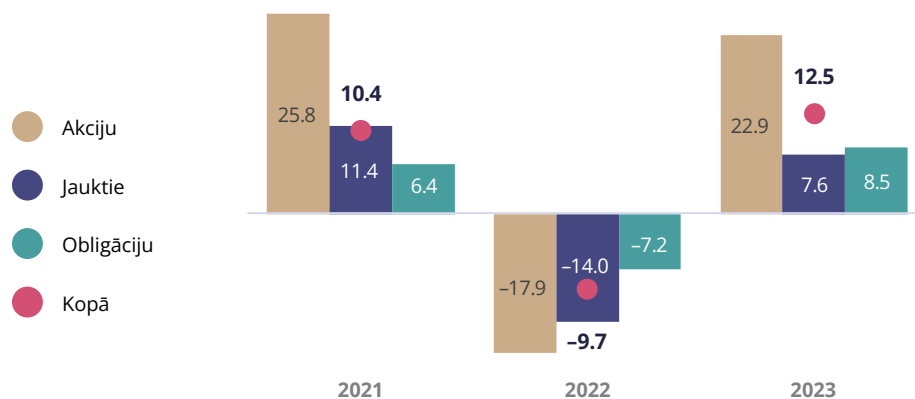
Pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumu joma Latvijā sarūk

2023. gadā pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumu (turpmāk – fondi) pārvaldes sabiedrību (turpmāk – pārvaldītāji) skaits salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās par vienu, un gada beigās Latvijā bija 3 fondu pārvaldītāji, kuru pārvaldīšanā bija 13 fondu, t. sk. 6 obligāciju fondi, 4 jauktie fondi un 3 akciju fondi.

Fondu neto aktīvu vērtība 2023. gadā samazinājās par 13 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu un gada beigās bija 167.15 milj. eiro.

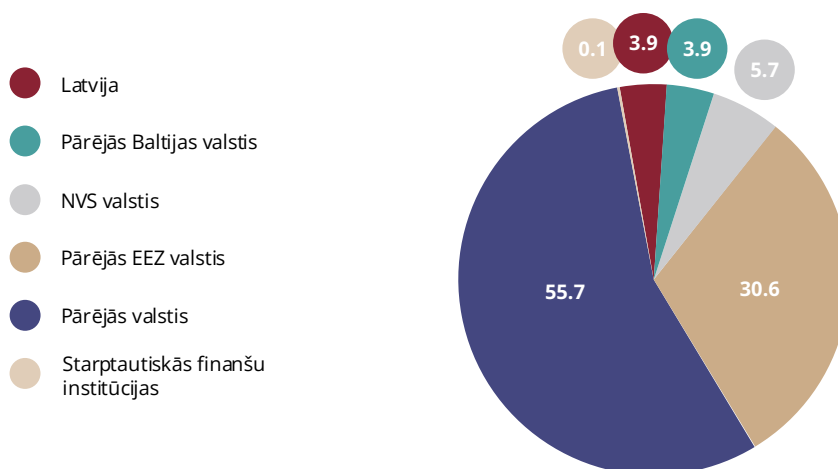
26. attēls. Neto aktīvi fondu veidu dalījumā (milj. eiro)

Lielākā daļa fondu (gandrīz 70 %) bija obligāciju fondi, kuru ienesīgums pēdējo gadu laikā salīdzinājumā ar citiem – jauktajiem un akciju fondiem – ir bijis zemāks. 2023. gadā fondu ienesīgums būtiski uzlabojās salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, kad visu veidu fondu vidējais ienesīgums bija negatīvs.

27. attēls. Ieguldījumu fondu ienesīgums (%)

Fondu ieguldījumi galvenokārt tika veikti EEZ valstu un ASV emitentu finanšu instrumentos. Fondu ieguldījumi Latvijā reģistrēto emitentu finanšu instrumentos veidoja 3.9 % no fondu kopējiem aktīviem. Ieguldījumus Latvijā pārsvarā veidoja parāda vērtspapīri (76 % no kopējās ieguldījumu vērtības Latvijā).

28. attēls. Fondu ieguldījumu ģeogrāfiskais izvietojums 2023. gada decembrī (%)

Latvijā reģistrēto fondu izaicinājumi

Lielākais izaicinājums fondu nozarē Eiropā un attiecīgi arī Latvijā ir biržā tirgoto fondu saasinātā konkurence. Kopumā pasaulē jau vairākus gadus ir vērojama tendence, ka kapitāls pāriet no aktīvi uz pasīvi pārvaldītiem fondiem. Šajā ziņā 2023. gads bija īpašs. Saskaņā ar pētniecības uzņēmuma [Morningstar datiem](#) 2023. gadā pirmo reizi ieguldījumu fondu nozares vēsturē pasīvi pārvaldīto fondu kopējie līdzekļi (aptuveni 13.29 trilj. ASV dolāru) pārsniedza aktīvi pārvaldīto fondu kopējos līdzekļus (aptuveni 13.23 trilj. ASV dolāru). Interese par pasīvi pārvaldītiem biržā tirgotiem fondiem ir skaidrojama ar to samērā vienkāršo ieguldījumu stratēģiju (pārsvarā tie seko līdzīgi tirgus indeksiem), zemām pārvaldīšanas maksām, plašu produktu piedāvājumu un patērētājam saprotamu un vienkāršotu pieeju. Visi minētie faktori turpinās veicināt biržā tirgoto fondu izaugsmi un vienlaikus radīt nozīmīgus izaicinājumus Latvijā reģistrētajiem fondiem.

Alternatīvo ieguldījumu fondi un to pārvaldnieki

2023. gadā Latvijā darbojās 31 alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieks (AIFP), to vidū 27 reģistrēti AIFP un 4 licencēti AIFP. 2023. gadā Latvijā tika reģistrēti 3 jauni AIFP, 2 licencētiem AIFP tika anulētas licences, bet 1 reģistrētam AIFP anulēta reģistrācija. Tādējādi 2023. gadā kopējais AIFP skaits salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu bija nemainīgs.

Lai arī alternatīvo ieguldījumu jomā nav vērojama strauja attīstība, darbību ir sākuši jauni tirgus dalībnieki ar dinamiskāku, uz nākotni vērstu un Latvijas tautsaimniecības izaugsmi veicinošu attīstību, piemēram, ar mērķi ieguldīt īres namu un saules paneļu parku attīstībā. Dominējošā fondu stratēģija ir privātā kapitāla ieguldījumu stratēģija, kas veido aptuveni 70 % no kopējiem alternatīvo ieguldījumu fondu aktīviem.

Uzraudzības loma finanšu stabilitātes nodrošināšanā

Finanšu stabilitātes un stresa noturības uzraudzības nolūkos Latvijas Banka 2023. gadā veica dažādas uzraudzības aktivitātes, pamatojoties uz katra uzraugamā segmenta uzraudzības intensitātes pakāpi, iepriekšējās pārbaudēs konstatētajām nepilnībām un ievērojot proporcionalitātes principu:

- atsevišķām ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām – SIGNET ASSET MANAGEMENT LATVIA IPS un ieguldījumu pārvaldes akciju sabiedrībai "SEB Investment Management" –, kā arī privātajam pensiju fondam AS "SEB atklātais pensiju fonds" un alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekam SIA SG Capital Partners AIFP 2023. gadā tika veiktas klātienes pārbaudes;
- AIFP un ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, kas pārvalda pārvedamo vērtspapīru ieguldījumus, tika veikta zaļmaldināšanas riska pārvaldības aptauja, kuras mērķis bija noteikt šo tirgus dalībnieku risku pārvaldības sistēmas gatavības pakāpi jaunajām ar ilgtspējas jomu saistītajām prasībām;
- visiem uzraugamajiem segmentiem tika veiktas tematiskās pārbaudes: pamatfunkciju darbības atbilstības pārbaude un informācijas atklāšanas prasību ilgtspējas jomā izpildes pārbaude;
- papildus gadskārtējās stratēģiskās aptaujas ietvaros Latvijas Banka pārbaudīja un vērtēja risku pārvaldības aspektus, komisijas maksu aprēķināšanas kārtību un stratēģiskās plānošanas un operatīvās darbības saskaņotību.

Veikto uzraudzības aktivitāšu plašais diapazons deva iespēju vienlaikus iedziļināties atšķirīgās tirgus dalībnieku biznesa modeļa darbības dimensijās un vērtēt dažādu risku ietekmi uz tām. Tādējādi Latvijas Banka identificēja vairākus labās prakses piemērus un uzlabojumu iespējas atsevišķu tirgus dalībnieku darbībā. Atklāto nepilnību novēršanas uzraudzību Latvijas Banka turpinās arī 2024. gadā.

Lai saglabātu individuālas uzraudzības pieeju tirgus dalībniekiem un ņemtu vērā to specifiskās īpatnības, bet vienlaikus nodrošinātu horizontāli vērstu ieskatu, kas ļauj noteikt visa segmenta sniegumu un risku ietekmi uz Latvijas finanšu tirgu, Latvijas Banka veic dažādu līmeņu – individuālo tirgus dalībnieku un sektorālo – risku novērtējumu. Kopējais pārvaldītāju darbības risku novērtējums katram pārvaldītājam ir atšķirīgs, tomēr novērtēto risku ietekme uz finanšu tirgu kopumā ir vidēji zema, kas ir skaidrojams arī ar pārvaldītāju ilggadējo pieredzi un samērā augstu līdzekļu pārvaldīšanas kompetenci.

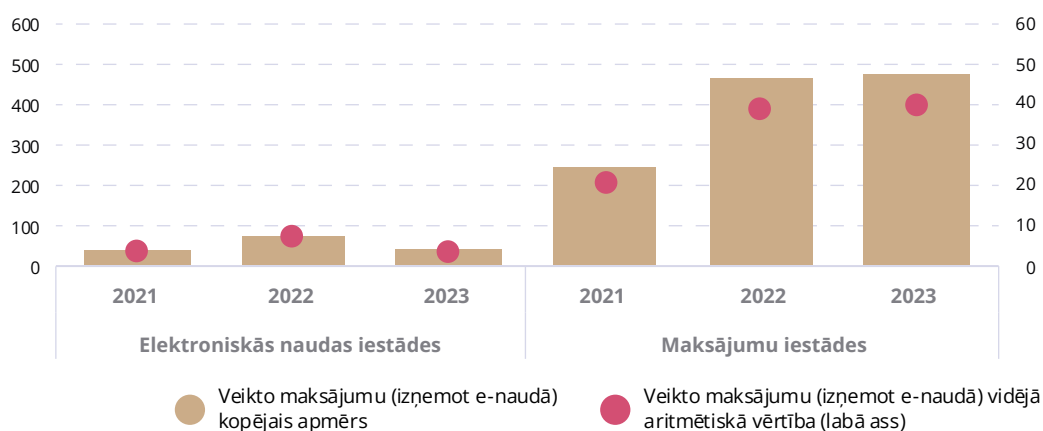
Individuālie risku novērtējumi tika paziņoti un skaidroti katram tirgus dalībniekam atsevišķu tikšanos laikā, bet informācija par sektorālo risku novērtējumu tika sniegta gadskārtējās tikšanās reizēs ar tirgus dalībnieku vadību, kuras tiek organizētas tirgus segmenta līmenī ar mērķi uzturēt aktīvu dialogu ar uzraugamajiem tirgus dalībniekiem. Šo tikšanos laikā dalībnieki arī tika iepazīstināti ar uzraudzības procesā gūtajām atziņām, uzsverot īpaši nozīmīgus darbības aspektus katrā tirgus segmentā.

Maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu uzraudzība

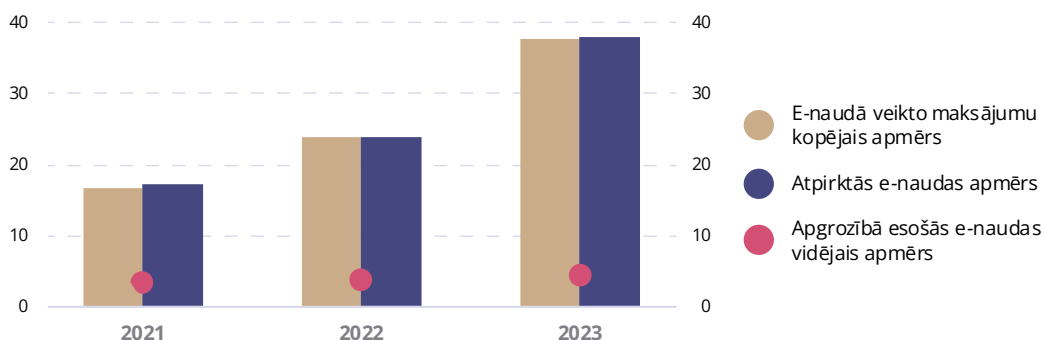
2023. gada beigās Latvijā darbojās 10 maksājumu pakalpojumu sniedzēju – gan elektroniskās naudas iestādes, gan maksājumu iestādes.

Maksājumu jomā bija vērojams maksājumu kopējā apmēra pieaugums maksājumu iestādēm (+2.5 % salīdzinājumā ar 2022. gadu), kā arī pieauga vidējā maksājuma summa (+2.5 % salīdzinājumā ar 2022. gadu), savukārt elektroniskās naudas iestādēm bija vērojams samazinājums (–36.9 % salīdzinājumā ar 2022. gadu), un samazinājās arī vidējā maksājuma summa (–43.3 % salīdzinājumā ar 2022. gadu). Saistības pret klientiem (t. sk. atlikumi klientu kontos) pieauga gan maksājumu iestādēm (+1.5 % salīdzinājumā ar 2022. gadu), gan elektroniskās naudas iestādēm (+10.8 % salīdzinājumā ar 2022. gadu).

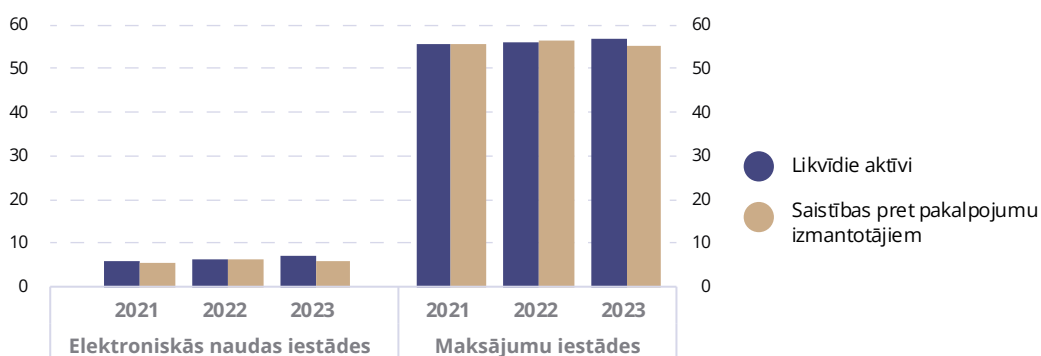
29. attēls. Maksājumi elektroniskās naudas iestādēs un maksājumu iestādēs (milj. eiro)

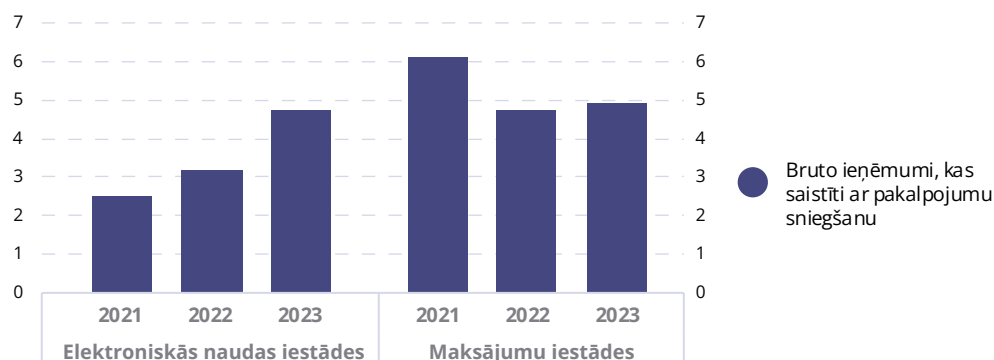
30. attēls. E-naudas aprite elektroniskās naudas iestādēs (milj. eiro)

31. attēls. Elektroniskās naudas iestāžu un maksājumu iestāžu likvidie aktīvi un kārtējās saistības (milj. eiro)

32. attēls. Elektroniskās naudas iestāžu un maksājumu iestāžu ienākumi no pakalpojumu sniegšanas (milj. eiro)

Ar elektronisko naudu veikto maksājumu kopējais apmērs būtiski pieauga (+57 % salīdzinājumā ar 2022. gadu). Palielinājās arī atpirktās elektroniskās naudas kopējais apmērs (+59.1 % salīdzinājumā ar 2022. gadu).

Maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu ienākumos neliels pieaugums bija vērojams maksājumu iestādēm (+3.8 % salīdzinājumā ar 2022. gadu), savukārt elektroniskās naudas iestāžu ienākumi no pakalpojumu sniegšanas pieauga būtiski (+48.1 % salīdzinājumā ar 2022. gadu).

Ik gadu uzraudzības ietvaros maksājumu pakalpojumu jomā tiek veikts risku novērtējums. Risku līmenis Latvijas maksājumu iestādēs un elektroniskās naudas iestādēs ir no zema līdz vidēji augstam. 2023. gadā uzraudzības fokusā esošie tirgus dalībnieki sniedza drošus pakalpojumus saviem klientiem. Gada laikā tika veikta viena klātienē tirgus dalībnieka pilnā darbības pārbaude, neietverot NILLTPFN jomu, kā arī visu dalībnieku neklātienē uzraudzības aktivitātes, balstoties uz risku novērtējumiem. Ar tirgus dalībniekiem notika arī stratēģiskās tikšanās par biznesa attīstības plāniem, atbilstības jautājumiem, iekšējās kontroles sistēmu un pārvaldību. 2023. gadā uzraudzības procesā liela uzmanība tika veltīta klientu līdzekļu aizsardzībai, vērtējot uzskaites un pārvaldības metodoloģiju, datu kvalitāti, darbības nepārtrauktības risku pārvaldību un citus aspektus.

Covid-19 pandēmijas sekas maksājumu pakalpojumu jomā ir absorbētas, un inflācijas un augošo izmaksu ietekmē tirgus dalībnieki pievērsušies darbības efektivitātes uzlabošanai. Būtiski izaicinājumi ir IKT drošības un kiberdrošības risku pārvaldība, kā arī darbības nepārtrauktības nodrošināšana.

Kolektīvās finansēšanas pakalpojumu sniedzēju uzraudzība

2023. gada beigās Latvijā bija izsniegtas divas darbības atļaujas kolektīvās finansēšanas pakalpojumu sniegšanai, viena no tām – pakalpojumu sniedzējam, kas iepriekš darbojās pārejas perioda, kurš noslēdzās 2023. gada 10. novembrī, režīmā.

Ar kolektīvās finansēšanas pakalpojumu sniedzējiem regulāri notiek stratēģiskās tikšanās par biznesa attīstības jautājumiem, galvenajiem izaicinājumiem, riskiem un iespējām. 2023. gada sarunu rezultātā konstatēts, ka iedzīvotājiem ir interese par kolektīvās finansēšanas pakalpojumu sniedzēju pakalpojumu izmantošanu finansējuma piesaistei un ieguldījumu veikšanai, taču vienlaikus vērojama arī ieguldītāju piesardzība, kas raksturīga jaunu segmentu darbības sākumposmā. Attiecīgi notiek arī nepārtraukta iesaistīto dalībnieku – projektu īpašnieku un ieguldītāju – interešu analīze, lai nodrošinātu piedāvāto pakalpojumu atbilstošu attīstību.

Vienlaikus tiek veikti arī uzraudzības pasākumi attiecībā uz normatīvo aktu prasību ievērošanu informācijas atklāšanas un ar pakalpojumu sniegšanu saistītās maksājumu plūsmas organizēšanas jomā.

Valūtu tirdzniecības sabiedrību uzraudzība

2023. gada beigās Latvijā darbojās 15 valūtu tirdzniecības sabiedrību. Gada laikā tika izsniegta viena jauna darbības atļauja un viena atļauja pēc valūtu tirdzniecības sabiedrības iesnieguma tika anulēta. Esošajām valūtu tirdzniecības sabiedrībām tika reģistrētas četras jaunas tirdzniecības vietas.

Gada laikā ar valūtu tirdzniecības sabiedrībām notika stratēģiskās tikšanās par biznesa attīstības jautājumiem, galvenajiem izaicinājumiem un riskiem. Tajās iezīmējās sabiedrību vēlme uzlabot esošo pakalpojumu klāstu, izskatot iespējas piedāvāt automatizētus risinājumus. Latvijas Banka attiecīgi sniedza konsultācijas gan individuāli, gan sadarbībā ar citām valsts institūcijām.

Ņemot vērā ģeopolitisko situāciju un Imigrācijas likuma grozījumus, 2023. gadā pieauga pārdotais ASV dolāru apjoms (par 48 % salīdzinājumā ar 2022. gadu). Tas saistīts ar Krievijas un Baltkrievijas pilsoņu nekustamo īpašumu pārdošanu un skaidrās naudas konvertēšanu ASV dolāros, izbraucot no valsts. Pieauga arī Krievijas rubļu pārdošanas apjoms (par 18 % salīdzinājumā ar 2022. gadu) un pirkšanas apjoms (par 21 % salīdzinājumā ar 2022. gadu).

Viens no izaicinājumiem ne tikai Latvijā, bet arī visā Eiropā ir Skandināvijas valstu valūtu tirdzniecība. Korespondentbankas ierobežo vai atsakās pieņemt šīs valūtas, jo ir grūti gūt pietiekamu pārlicību par NILLTPFN prasību atbilstīgu izpildi, tāpēc valūtu tirdzniecības sabiedrībām ir problemātiski realizēt šo valstu valūtas. Uzraudzības ietvaros tika apzināti šo valstu valūtu atlikumu apjomi Latvijas valūtu tirdzniecības sabiedrībās un veikta komunikācija ar attiecīgo valstu centrālajām bankām. Valūtu tirdzniecības sabiedrības tika aicinātas izvērtēt riskus, kas saistīti ar minēto ārvalstu valūtu skaidrās naudas maiņu un ar skaidrās naudas uzkrājumiem minētajās valūtās, un veidot to apjomu atbilstoši iespējām pārvaldīt riskus, kas saistīti ar šo valūtu realizācijas iespējām.

Papildus tika veikta aptauja un notika diskusijas par banku pakalpojumu pieejamību valūtu tirdzniecības sabiedrībām. Ņemot vērā aptaujas rezultātus, Latvijas Banka izstrādāja rīcības plānu, lai veicinātu banku pakalpojumu pieejamību valūtu tirdzniecības sabiedrībām. Būtiskākais no uzdevumiem ir izstrādāt jaunu risku analīzes metodoloģiju un reizi gadā prezentēt kredītiestādēm sektorālā riska novērtējumu. Plānots arī organizēt kopīgas nozaru pārstāvju diskusijas un individuālas tikšanās ar tirgus dalībniekiem, lai pārrunātu darbības jomu, biznesa modeli, sabiedrības un nozares izaicinājumus un attīstības iespējas.

Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju uzraudzība

Pārskata gada beigās tiesības sniegt ieguldījumu pakalpojumus Latvijā bija deviņām Latvijā licencētām ieguldījumu brokeru sabiedrībām, deviņām Latvijā reģistrētām kredītiestādēm un vienai ES dalībvalsts kredītiestādes filiālei, kā arī septiņām Latvijā reģistrētām ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām. Atbilstoši pakalpojumu sniegšanas brīvības principam ieguldījumu pakalpojumus bija tiesīgi sniegt arī vairāk nekā 600 ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju no EEZ valstīm.

2023. gadā tika izsniegta viena jauna ieguldījumu brokeru sabiedrības licence. Tāpat Latvijas Banka turpināja aktīvi strādāt ar investīciju platformām, kuras bija saņēmušas ieguldījumu brokeru sabiedrības licenci un kurām bija noteikts pārejas periods, kontrolējot pārejas periodā plānoto pasākumu izpildi.

Ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas uzraudzības fokusā 2023. gadā bija šādi jautājumi:

- UPNP metodoloģijas izveide un UPNP veikšana vienai ieguldījumu brokeru sabiedrībai;
- triju individuālu tirgus dalībnieku padziļinātās pārbaudes (divās ieguldījumu brokeru sabiedrībās un vienā kredītiestādē);
- horizontālā pārbaude ieguldījumu pakalpojumu sniedzējiem par klienta ilgtspējas vēlmju integrēšanu darbībā;
- ieguldījumu brokeru sabiedrību ilgtspējas risku integrēšana risku pārvaldības ietvarā un jautājumi par ilgtspējas informācijas atklāšanu;
- dalība EVTI vienotajā uzraudzības pasākumā par mārketinga komunikāciju un reklāmām;
- tirgus dalībnieku iesniegto pārskatu izvērtēšana un datu kvalitātes kontrole;
- sūdzību par ieguldījumu pakalpojumu sniedzējiem izskatīšana.

Finanšu instrumentu tirdzniecības vietu un centrālā vērtspapīru depozitārija uzraudzība

Regulētā tirgus – akciju sabiedrības "Nasdaq Riga" (Birža) – un daudzpusējās tirdzniecības sistēmas jeb alternatīvā tirgus – First North Latvia – uzraudzības fokusā 2023. gadā bija:

- Biržas darbības klātienēs pārbaude;
- pirmstirdzniecības un pēctirdzniecības informācijas atklāšana;
- sadarbība saistībā ar emitentu iekļaušanos tirgū, kā arī aiziešanu no tirgus;
- atbilstīga finanšu instrumentu tirdzniecības nodrošināšana;
- finanšu instrumentu tirdzniecības uzraudzība;
- informācijas tehnoloģiju sistēmu darbības atbilstība, incidentu novēršana;
- Biržas noteikumu un lēmumu atbilstības izvērtēšana.

Centrālā vērtspapīru depozitārija – Nasdaq CSD SE – uzraudzības fokusā 2023. gadā bija:

- gadskārtējā darbības atbilstības novērtēšana saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas Nr. 909/2014 22. pantu (finanšu stabilitāte, biznesa risks, kapitāla prasības, operacionālais risks, darbības nepārtrauktības risks, juridiskais risks, vērtspapīru norēķinu sistēmas darbības izvērtēšana, saikņu darbība, incidentu pārvaldība, kiberneturība, darbības atjaunošanas plāns, iekšējās kontroles sistēma, pārvaldība, depozitārija pakalpojumu pieejamība, depozitārija saiknes, ārpakalpojumi, informācijas atklāšana, ārējā audita novērtējums, depozitārija procedūras dalībnieku maksātspējas gadījumā). Novērtēšanas rezultātā depozitārijam netika izteiktas rekomendācijas;
- regulāri neklātienēs uzraudzības pasākumi – iesniegto pārskatu, ziņojumu un citas informācijas izvērtēšana, tikšanās ar Nasdaq CSD SE atbildīgajiem darbiniekiem;
- sadarbība Nasdaq CSD SE uzraudzības kolēģijā ar Lietuvas, Igaunijas un Islandes uzraudzības iestādēm un centrālajām bankām. Tās ietvaros 2023. gadā notika divas uzraudzības kolēģijas sanāksmes.

Emitentu uzraudzība

Emitentu uzraudzības fokusā 2023. gadā bija:

- savlaicīga regulētās informācijas atklāšana;
- sākotnējo publisko piedāvājumu izvietojuma procesa pārbaude;
- pārvaldītāju un ar tiem cieši saistīto personu sarakstu horizontālā pārbaude;

- akcionāru sapulču norises horizontālā pārbaude;
- padziļinātās gada pārskatu un starpperiodu pārskatu pārbaudes;
- paziņojuma par korporatīvo pārvaldību, atalgojuma ziņojumu un nefinanšu paziņojuma atklāšana;
- publiskā piedāvājuma prospektu atbilstības izvērtēšana;
- vebināri un prezentācijas par normatīvo aktu prasību piemērošanu;
- ilgtspējas jautājumi.

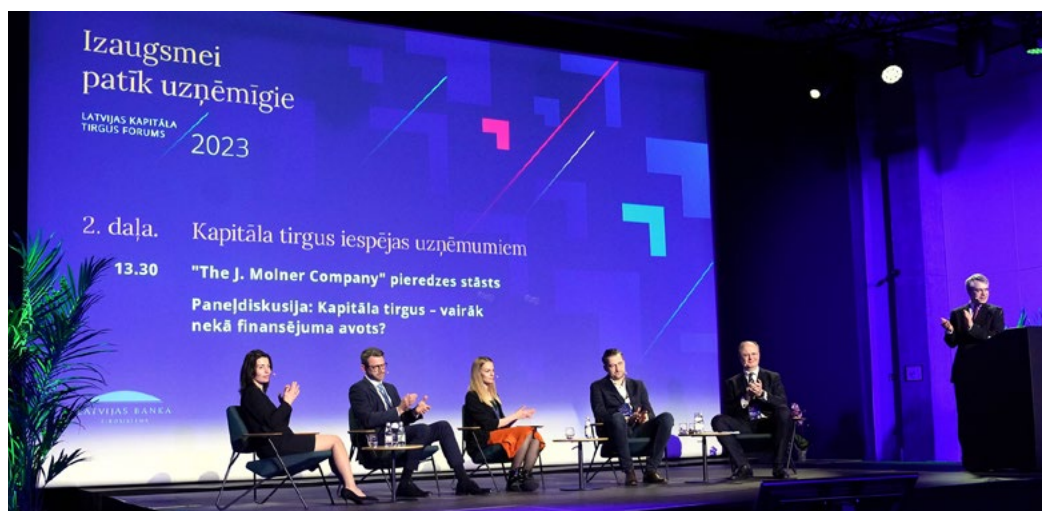
Uzraudzības procesa ietvaros 2023. gadā pret emitentiem netika sākts neviens administratīvais process. Vienā no 2022. gadā sāktajām administratīvajām lietām par informācijas nesniegšanu uzraudzības iestādei – starpperioda pārskata un informācijas par akcionāru sapulcē pieņemto lēmumu savlaicīgu neatklāšanu – Latvijas Bankas uzraudzības komiteja piemēroja emitentam soda naudu kopsummā 10.7 tūkst. eiro apmērā.

Kapitāla tirgus attīstība

Kapitāla tirgus ir svarīgs veselīgai valsts tautsaimniecības attīstībai, jo nodrošina infrastruktūru, kas uzņēmumiem un valstij ir nepieciešama, lai piesaistītu kapitālu, efektīvi sadalītu resursus, pārvaldītu riskus un nodrošinātu ekonomisko izaugsmi. Latvijas Bankas fokusā ir tirgus izaugsme.

Lai sekmētu tirgus attīstību, Latvijas Banka 2023. gadā īstenoja vairākus pasākumus.

Pirmkārt jāmin Latvijas Bankas rīkotais Latvijas kapitāla tirgus forums 2023, kas norisinājās 2023. gada 8. februārī un pulcēja ekspertus un viedokļu līderus, lai diskutētu par privāto investoru un uzņēmumu iespējām Latvijas un Baltijas kapitāla tirgū, kā arī attīstības iespējām Eiropas mērogā. Forums bija plaši apmeklēts, un par to tika saņemtas pozitīvas apmeklētāju atsauksmes.

Latvijas kapitāla tirgus forums 2023 "Izaugsmei patīk uzņēmīgie"

Būtisks atbalsta mehānisms Latvijas kapitāla tirgus attīstībai ir Latvijas Bankas un sadarbības partneru kopīgi izveidotā Vērtspapīru smilškaite, kas ir unikāls atbalsta mehānisms, kur potenciālais emitents saņem Latvijas zinošāko kapitāla tirgus ekspertu sagatavotu sākotnējo novērtējumu un ieteikumus, kādi uzlabojumi nepieciešami, lai izietu Latvijas kapitāla tirgū.

Atbalsta mehānismu var izmantot gan privātie uzņēmumi, gan arī valsts un pašvaldību kapitālsabiedrības. Konsultācijām var pieteikties gan tādi uzņēmumi, kas iecerējuši emitēt akcijas, gan tādi, kas vēlas piesaistīt finansējumu, izlaižot obligācijas. 2022. gadā izveidotajā Vērtspapīru smilškastē 2023. gadā piedalījās četri uzņēmumi, un kopš tās izveides tajā piedalījušies jau septiņi uzņēmumi.

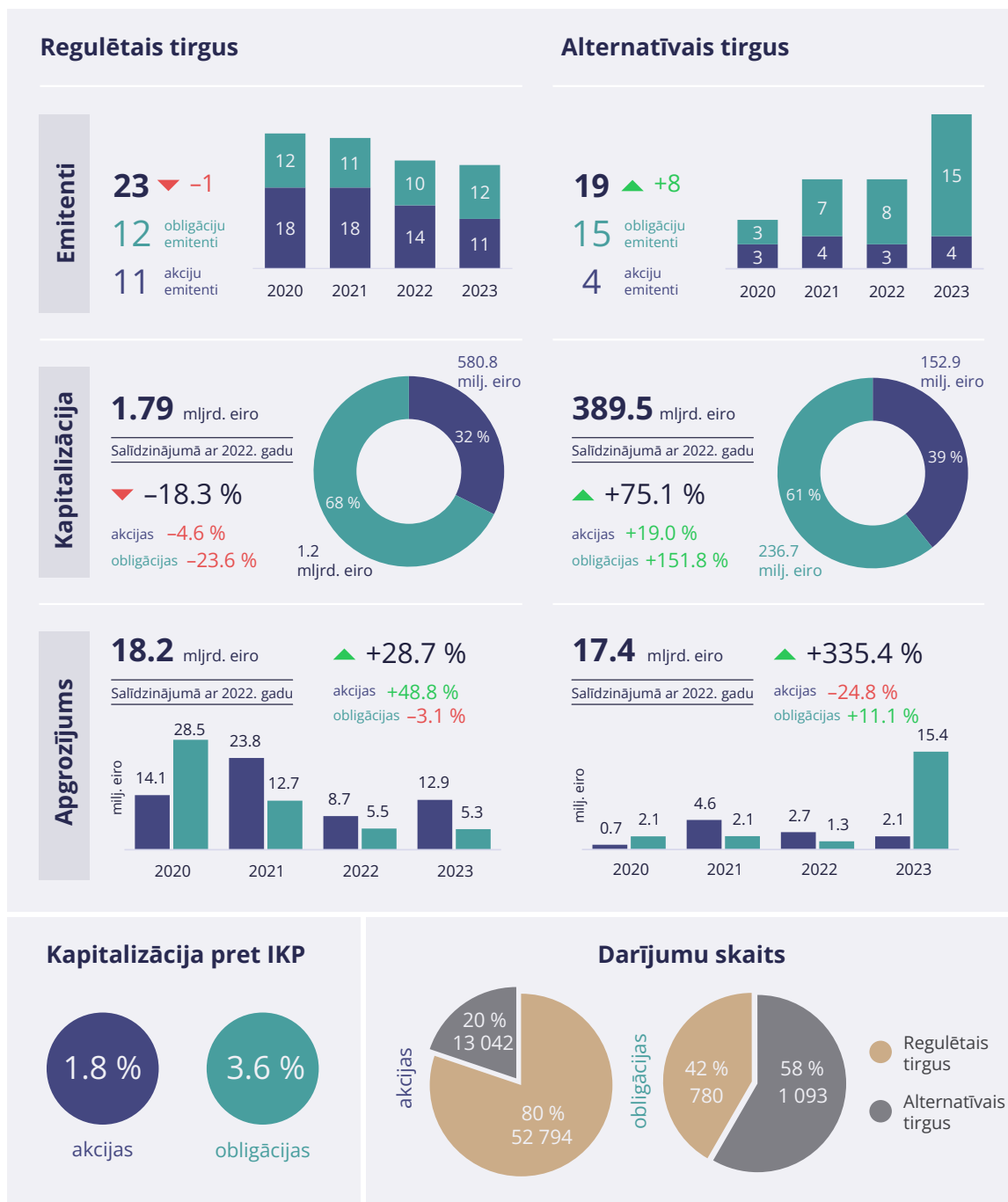
2020. gadā FKTK, uzklusot Latvijas kapitāla tirgus dalībniekus un citas iesaistītās puses, izstrādāja 10 soļu programmu kapitāla tirgus attīstībai laika periodā no 2021. līdz 2023. gadam. Šo programmu

augstu novērtējuši tirgus dalībnieki. 2023. gadā sekmīgi turpinājās programmas izpildes noslēguma fāze. 2024. gadā plānota jaunu pasākumu izstrāde un jaunas programmas apstiprināšana.

Pārskata gadā aktīvi turpinājās Baltijas valstu sadarbība, un tās rezultātā šobrīd Baltijas valstīs ir vienādots piedāvājuma dokumenta saturs un formāts.

Tika organizēti arī vairāki izglītojoši pasākumi tirgus dalībniekiem par aktuālajiem regulējuma jautājumiem.

Latvijas kapitāla tirgu raksturojošie rādītāji 2023

Avots: <https://nasdaqbaltic.com/lv>.

Finanšu instrumentu tirdzniecības un ieguldītāju darbības uzraudzība

Finanšu instrumentu tirdzniecības un ieguldītāju darbības uzraudzības fokusā 2023. gadā bija:

- finanšu instrumentu tirdzniecības uzraudzība;
- tirgus dalībnieku iesniegto aizdomīgo darījumu un rīkojumu ziņojumu izskatīšana;
- padziļinātas pārbaudes par aizdomīgiem darījumiem (tirgus manipulācijām, iekšējās informācijas izmantošanu);
- sadarbība un informācijas apmaiņa ar citu valstu uzraudzības iestādēm;
- savlaicīga un korekta ieguldītāju paziņojumu iesniegšana.

Veicot finanšu instrumentu tirgus uzraudzību 2023. gadā, administratīvās sankcijas par tirgus manipulācijām tirdzniecības vietās vai iekšējās informācijas izmantošanu netika piemērotas. Vienas tirgus manipulāciju pārbaudes lietas materiāli tika iesniegti Valsts policijai kriminālprocesa sākšanai. Atsevišķos gadījumos Latvijas Banka veica padziļinātas pārbaudes un nosūtīja ieguldītājiem vēstules, norādot uz normatīvo aktu prasībām par tirgus manipulāciju aizliegumu, lai ieguldītāji pārtrauktu un neveiktu tādas darbības, kas var maldināt citus ieguldītājus par akciju cenu, pieprasījumu un piedāvājumu.

Saistībā ar savlaicīgu pārvaldītāja paziņojumu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas Nr. 596/2014 prasībām neiesniegšanu Latvijas Banka sāka vienu administratīvo procesu. Minētajā lietā tika pieņemts lēmums par administratīvas lietas izbeigšanu, nepiemērojot personai sankcijas.

Ilgtspējīgu finanšu uzraudzība

Latvijas Banka veic finanšu nozares uzraudzības funkcijas ilgtspējīgu finanšu jomā atbilstoši spēkā esošo tiesību aktu prasībām un uzraudzības gaidām saskaņā ar Latvijas finanšu nozares [ilgtspējas ceļakarti](#).

2023. gadā turpinājās gadskārtējā finanšu tirgus dalībnieku anketēšana, kurā tika noskaidrots to atbilstības pašvērtējums un vērtēts sasniegtais progress dažādos ilgtspējības jomas apsektos: ilgtspējības risku pārvaldība un risku būtiskuma novērtējums, ilgtspējības apsvērumu ievērošana uzraugāmo iestāžu attīstības stratēģijās u. c.

Lielākajā daļā finanšu tirgus segmentu – apdrošināšanas sabiedrībās un apdrošināšanas sabiedrību filiālēs, ieguldījumu pārvaldes sabiedrībās, alternatīvo ieguldījumu fondos un privātajos pensiju fondos – Latvijas Banka veica tematisko pārbaudi par ilgtspējības informācijas atklāšanas prasību izpildi. Tās rezultātā tika gūtas atziņas par kopējo ilgtspējības jomas prasību izpratni un atklātās informācijas tvērumu un novērtēta iespējamo zaļmaldināšanas risku esība. Kopumā tirgus dalībnieku sasniegtais progress ir vērtējams kā nevienmērīgs, tomēr bija iespējams identificēt arī labās prakses gadījumus. Daudzās jomās atbilstība noteiktajām uzrauga gaidām vēl nav sasniegta pilnībā, bet kopumā vērojams vispārīgs izpratnes pieaugums par ilgtspējības aspektiem un ar to saistītajiem riskiem. Latvijas Banka ir informējusi finanšu tirgus dalībniekus par galvenajām novērtējuma ietvaros gūtajām atziņām un turpinās sniegt atbalstu ilgtspējas ceļakartes posmos noteikto gaidu realizēšanā.

Tā kā izpratne par ilgtspējīgām finansēm un to lomu ES zaļā kursa īstenošanā attīstās pakāpeniski, bet normatīvā regulējuma apjoms pieaug ļoti strauji, ir būtiski nodrošināt nepārtrauktu finanšu tirgus dalībnieku kompetences palielināšanos un spēju izpildīt regulējuma prasības šajā jomā. Šim nolūkam Latvijas Banka veicināja dialogu ar finanšu nozari par ilgtspējības aspektiem, 2023. gada 9. martā sākot Ilgtspējas brokastu pasākumu ciklu un aicinot piedalīties tajā dažādu finanšu tirgus sektoru dalībniekus, sadarbības partnerus un valsts pārvaldes iestāžu pārstāvjus. Pasākumu cikla mērķis ir:

- diskutēt par praktiskiem ar ilgtspējību saistītiem jautājumiem;
- veicināt viedokļu, zināšanu un pieredzes apmaiņu;

- sekmēt finanšu tirgus dalībnieku kompetences palielināšanos un iesaistīto pušu ilgtspējības izpratnes attīstību ilgtspējīgu finanšu jomā.

2023. gada laikā tika organizēti četri pasākumi, aptverot gan vispārīgus jautājumus – Latvijas Bankas uzraudzības prioritātes ilgtspējības jomā un ilgtspējības uztveri sabiedrībā –, gan tirgus dalībnieku darbībai aktuālas tēmas – ar ilgtspējīgām finansēm saistītu apsvērumu ietveršanu attīstības stratēģijās, informācijas atklāšanu un klientu ilgtspējības vēlmju iekļaušanu konsultācijās, ilgtspējas risku pārvaldību u. c. Ņemot vērā iesaistīto pušu atsaucību, Ilgtspējas brokastu cikls tiks turpināts arī 2024. gadā.

Lai veicinātu iekšējās kapacitātes un kompetenču attīstību finanšu sektora ilgtspējas risku uzraudzības jomā, 2023. gadā kopīgi ar vairāku citu ES dalībvalstu centrālajām bankām un finanšu nozares uzraudzības iestādēm Latvijas Banka sāka dalību Eiropas Komisijas DG REFORM Tehniskā atbalsta instrumenta (TSI) finansētā projektā "ESG risku pārvaldības ietvars finanšu nozarei". Projekta ietvaros notiks pieredzes apmaiņa, tiks apgūtas jaunas zināšanas un veidoti iekšējie rīki ilgtspējas regulējuma, ilgtspējas datu ieguves un apstrādes, ilgtspējas risku identificēšanas un pārvaldīšanas, kā arī zaļmaldināšanas novēršanas jomā. Projekta noslēgums paredzēts 2026. gadā.

Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju un drošības risku pārvaldības uzraudzība

Lai aizsargātu finanšu iestādes un to klientus no kiberdraudiem un uzlabotu finanšu pakalpojumu noturību, Latvijas Banka 2023. gadā turpināja stiprināt finanšu sektora dalībnieku IKT riska pārvaldību, par galvenajām prioritātēm nosakot IKT drošības, darbības nepārtrauktības un trešo pušu pakalpojumu sniedzēju risku uzraudzības kvalitātes un efektivitātes celšanu.

Banku sektora izaicinājumi IKT drošības jomā 2023. gadā saglabājās. Bija vērojams kiberuzbrukumu aktivitātes pieaugums, atkarība no ārpuspakalpojumu sniedzējiem, to maiņa un jauno pakalpojumu sniedzēju izvēle. Dalībnieki turpināja ieviest jaunus tehnoloģiskos biznesa procesus finanšu pakalpojumu pilnveidošanai, tāpēc pieauga atkarība no IKT risinājumiem.

Latvijas Banka 2023. gadā veica deviņas tirgus dalībnieku pārbaudes:

- trīs klātienes pilnās pārbaudes;
- vienu klātienes mērķa pārbaudi;
- piecas neklātienes mērķa pārbaudes bankās un finanšu iestādēs IKT un drošības risku jomā.

Pārbaužu laikā īpaša uzmanība tika veltīta kritisko sistēmu pārmaiņām, operacionālo risku un darbības nepārtrauktības nodrošināšanas pārvaldībai un IKT drošības risku triju līmeņu aizsardzības nodrošināšanai. Lai īstenotu uz risku izvērtējumu balstītu IKT uzraudzību, tika veiktas ne tikai pārbaudes finanšu iestādēs, bet arī regulārs risku (t. sk. ģeopolitisko) monitorings. No 2023. gada septembra līdz decembrim Latvijas Bankas eksperti piedalījās ECB organizētajā klātienes pārbaudē vienā no nozīmīgajām kredītiestādēm. Šī pārbaude notika visās trijās Baltijas valstīs.

Ieguldījumu brokeru sabiedrību risku uzraudzības aktivitāšu ietvaros tika vērtēti dažādi drošības riski, kā arī IKT pieejamības, ārpuspakalpojumu pārmaiņu un datu integritātes riski. Īpašs uzsvars tika likts uz IKT pārvaldību, IKT organizāciju, risku vadību un operacionālo darbību ar mērķi gūt pārlicību, ka sektors spēj nodrošināt nepieciešamo datu aizsardzību un atbilstību normatīvo aktu prasībām.

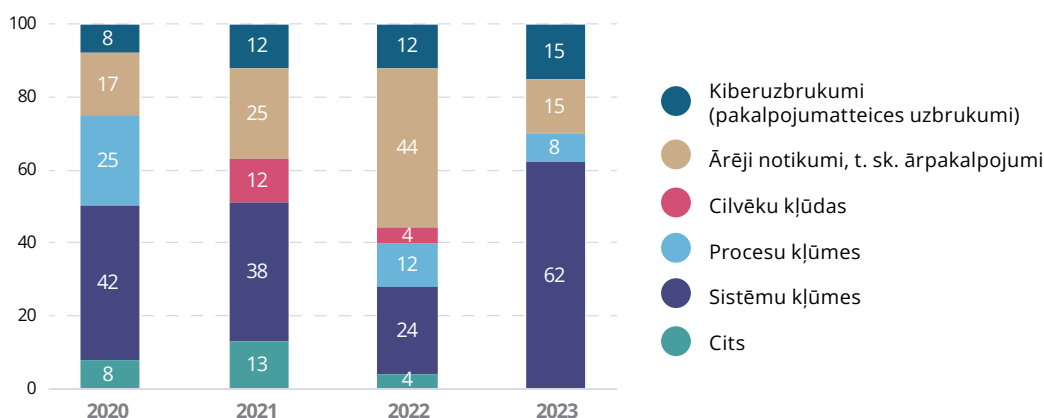
Savukārt maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu uzraudzības aktivitāšu kopums bija vērsts uz šādām IKT jomām: pārvaldība un stratēģija, organizācija un ārpuspakalpojumu pārvaldība, risku un drošības pārvaldība, nepārtrauktības pārvaldība un iekšējais audits.

Arī Latvijas apdrošināšanas sektoram 2023. gadā tika veikts IKT drošības risku novērtējums ar fokusu uz šādiem IKT jomas aspektiem: ārpakalpojumu pārvaldība, datu integritātes un kvalitātes riski, drošības pārvaldības riski, pārmaiņu riski, kā arī pieejamības un nepārtrauktības risks. Apdrošināšanas sabiedrībām svarīga ir datu drošība. Tām jānodrošina, ka klientu un finanšu dati ir droši un uzticami. Šie dati var būt ļoti jutīgi, un to zudums vai noplūde var radīt nopietnas sekas. Tāpēc datu šifrēšana, piekļuves kontrole, rezerves kopēšana un citi drošības pasākumi ir sevišķi svarīgi.

Lai stiprinātu IKT drošības risku pārvaldību, 2023. gadā Latvijas Banka sagatavoja IKT drošības risku pārvaldības ieteikumus vidēja lieluma un mazām finanšu iestādēm. Tā ir praktiska rokasgrāmata finanšu iestādēm, kas palīdz veikt IKT risku pārvaldību un iekšējās kontroles sistēmu pilnveidošanu. Ieteikumi ir papildināti ar praktiskiem piemēriem un norādījumiem jautājumos, kuros būtiski panākt vienotu tirgus dalībnieku izpratni un prasību ievērošanu.

2023. gada laikā Latvijas Banka veica incidentu pārvaldības horizontālo pārbaudi maksājumu iestādēs, elektroniskās naudas iestādēs un ieguldījumu brokeru sabiedrībās.

33. attēls. Galvenie būtisku incidentu cēloņi Latvijas finanšu nozares maksājumu pakalpojumu jomā (%)

Kopumā būtisku incidentu skaits 2023. gadā samazinājās, lai gan turpinājās pret Latviju vērsti plaša mēroga kiberuzbrukumi. Incidentu iemesli galvenokārt bija saistīti ar darbības risku iestāšanos kļūmju vai trešo pušu ietekmes rezultātā.

Tirgus dalībniekiem jāturpina attīstīt un pilnveidot darbības risku pārvaldības procesu, lai spētu īstenot efektīvāku riska līmeņa monitoringu un savlaicīgu esošo kontroļu pārskatīšanu. Drošības incidentu gadījumos tirgus dalībnieki ar augstāku spēju brieduma līmeni incidentu pārvaldībā spēj savlaicīgāk atklāt incidentu un veikt nepieciešamos pasākumus tā ierobežošanai un novēršanai. Tirgus dalībnieki, kuri spēj uzturēt augstāku kiberneturības līmeni, uzbrukuma gadījumā spēj sekmīgāk veikt atbilstošas aizsardzības aktivitātes. Tas palīdz mazināt iespējamā incidenta ietekmi.

Lai arī novērsto finanšu krāpniecības gadījumu skaits ir lielāks nekā īstenoto, iedzīvotājiem izkrāptās naudas summas pieaug. 2023. gadā Latvijas Banka veica tematisku pārbaudi ar mērķi noskaidrot lielāko komercbanku spēju identificēt un novērst krāpšanas gadījumus un pēc pārbaudes sagatavoja bankām ieteikumus finanšu krāpniecības mazināšanai.

2023. gadā kopā ar ES uzraugiem turpinājās Digitālās darbības noturības regulas (*Digital Operational Resilience Act (DORA)*) otrā līmeņa regulējuma izstrāde un regulas ieviešanas plānošana. 2023. gadā Latvijas Banka organizēja konsultatīvas tikšanās ar finanšu un apdrošināšanas nozaru asociācijām, lai skaidrotu jaunās regulējošās prasības un 2. līmeņa regulatīvi tehniskos standartus, kas tiks piemēroti no 2025. gada.

Ar 2025. gada 17. janvāri DORA Latvijas Bankai kā finanšu tirgus dalībnieku IKT procesu uzraugam noteiks jaunas funkcijas, kā arī mainīsies uzraugāmo tirgus dalībnieku tvērums. DORA paredz uzraugam piešķirt jaunas pilnvaras un ietekmēšanas līdzekļus efektīvai uzraudzībai. Lai sniegtu ieteikumus par nepieciešamajām normatīvo aktu pārmaiņām DORA ieviešanai, Latvijas Bankas eksperti piedalījās Finanšu ministrijas organizētajā darba grupā.

NILLTPF un sankciju risku uzraudzība

NILLTPF un sankciju risku uzraudzības mērķis ir nodrošināt, ka finanšu nozarē ir izstrādāti atbilstoši un efektīvi kontroles mehānismi, kas novērš finanšu nozares izmantošanu naudas atmazgāšanai un sankciju pārkāpšanai. Tas ir būtiski arī tādēļ, lai finanšu iestādes varētu sadarboties ar citām finanšu iestādēm visā pasaulē, samazinātu starptautisko maksājumu izmaksas un paātrinātu maksājumu izpildes ātrumu. Ja finanšu iestādes nespētu demonstrēt savu kontroles sistēmu efektivitāti, citas finanšu iestādes atteiktos sadarboties, jo būtu pakļautas riskiem tikt iesaistītām naudas atmazgāšanā un sankciju pārkāpšanā.

2023. gadā būtiskākie riski bija saistīti ar ES noteikto sankciju pret Krieviju un Baltkrieviju apiešanu, kas notika gan ar sarežģītu īpašnieku struktūru iesaisti, lai slēptu sankcijām pakļauto personu kontroli, gan izmantojot Krievijas pierobežas valstis sankcijām pakļauto preču eksportam vai importam. Kopējais iesaldētais sankcijām pakļauto personu vai to kontrolē esošo uzņēmumu finanšu līdzekļu apmērs 2023. gada beigās bija 75 milj. eiro. Līdzekļi bija iesaldēti 6 fiziskajām personām un 35 juridiskajām personām, kuras pieder sankcijām pakļautām personām vai atrodas šādu personu kontrolē.

Ņemot vērā ES Krievijai un Baltkrievijai noteikto sankciju plašo apmēru un sarežģītību, Latvijas Banka sniedza dažādu veidu skaidrojumus par šo prasību interpretāciju un piemērošanu, kā arī aktīvi sadarbojās ar citu valstu uzraugiem. Lai veicinātu vienotu prasību piemērošanu Baltijas valstu līmenī, Latvijas Banka izveidoja un vadīja Baltijas darba grupu, kurā piedalījās gan uzraudzības iestādes, gan finanšu izlūkošanas dienesti.

Latvijas Banka 2023. gadā veica arī uzraudzības rīku un metodoloģiju pilnveidi, lai paaugstinātu uzraudzības un izmantoto resursu efektivitāti. Piemēram, tika izstrādāts IKT rīks, kas veic automātisku kredītiestāžu iesniegto datu apkopošanu un grupēšanu, tādējādi būtiski samazinot datu apstrādei nepieciešamos resursus, līdz ar to darbinieka resursi primāri var tikt koncentrēti uz datu vērtēšanu un risku identificēšanu. Tika pilnveidots arī pārbažu veikšanas process, lai stiprinātu uz risku balstītas pieejas izmantošanu finanšu iestādēs veiktajās klātienēs pārbaudēs.

Kristaps Markovskis

Naudas atmazgāšanas novēršanas pārvaldes vadītājs

NILLTPF un sankciju risku uzraudzības mērķis ir nodrošināt, ka finanšu sektorā ir izstrādāti atbilstoši un efektīvi kontroles mehānismi, kas novērš finanšu sektora izmantošanu naudas atmazgāšanai un sankciju pārkāpšanai. Tas ir būtiski arī tādēļ, lai finanšu iestādes varētu sadarboties ar citām finanšu iestādēm visā pasaulē, samazinātu starptautisko maksājumu izmaksas un paātrinātu maksājumu izpildes ātrumu. Ja finanšu iestādes nespētu demonstrēt savu kontroles sistēmu efektivitāti, citas finanšu iestādes atteiktos sadarboties, jo būtu pakļautas riskiem tikt iesaistītām naudas atmazgāšanā un sankciju pārkāpšanā.

Pārbaudes un to rezultāti

Pārbažu rezultāti NILLTPF risku pārvaldības jomā 2023. gadā liecina, ka finanšu iestādes ir turpinājušas pilnveidot savas iekšējās kontroles sistēmas, t. sk. attiecībā uz sankciju risku pārvaldību un darījumu uzraudzību. Pārbaudēs NILLTPFN jomā visbiežāk trūkumi tika konstatēti attiecībā uz iekšējās kontroles sistēmu nepielāgošanu riskiem, kas piemīt konkrētās iestādes darbības veidam. Latvijas Banka 2023. gadā veica 9 klātienes pārbaudes, 1 neklātienes mērķa pārbaudi un 2 horizontālās pārbaudes, kopumā aptverot 39 finanšu iestādes.

2023. gadā Latvijas Banka divām kredītiestādēm piemēroja soda naudu par pārkāpumiem NILLTPFN jomā kopsummā 2.26 milj. eiro apmērā, kā arī noteica tiesiskos pienākumus ar mērķi novērst konstatētos trūkumus un pilnveidot banku iekšējās kontroles sistēmas. Trūkumi, par kuriem tika piemērotas sankcijas, bija saistīti ar nepilnībām risku pārvaldības procesos, kā arī riskiem neatbilstošu augsta riska klientu izpēti un to darījumu uzraudzību. Vienlaikus abas kredītiestādes atzina trūkumus to iekšējās kontroles sistēmās, dodot pamatu administratīvo līgumu slēgšanai, un tām tika noteikti tiesiskie pienākumi, kas vērsti uz to iekšējās kontroles sistēmas stiprināšanu un darbības atbilstību NILLTPFN normatīvo aktu prasībām. Latvijas Banka turpina veikt trūkumu novēršanas plānu izpildes uzraudzību.

Latvijas Banka 2023. gadā veica divas horizontālās pārbaudes visās kredītiestādēs un lielākajās nebanku finanšu iestādēs šādās jomās:

- **horizontālā pārbaude par risku novērtējumiem.** Kopumā finanšu iestādes ir būtiski attīstījušas risku novērtēšanas metodoloģijas, tām ir laba izpratne par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku identificēšanu un novērtēšanu un tās regulāri veic un aktualizē risku novērtējumus. Iestādēm jāturpina pilnveidot terorisma un proliferācijas finansēšanas un sankciju, īpaši sektorālo sankciju, risku identificēšanas un novērtēšanas process, kā arī jāpievērš uzmanība NILLTPF un sankciju risku pārvaldīšanas pasākumu efektivitātes novērtēšanas kārtībai;
- **horizontālā pārbaude par finanšu iestāžu sankciju skrīninga sistēmu efektivitāti.** Galvenie secinājumi liecina, ka kopumā iestāžu IKT sistēmas spēj efektīvi un laikus identificēt dažādu sankciju sarakstu subjektus, arī tad, ja dati nav pilnīgi. Vienlaikus iestādēm jāturpina pilnveidot savas IKT sistēmas, īpaši attiecībā uz manipulēto datu skrīninga kvalitāti un sistēmas lietderības stiprināšanu, lai mazinātu resursu patēriņu kļūdainu brīdinājumu apstrādei, kā arī jāstiprina IKT sistēmu testēšanas tvērums un kārtība.

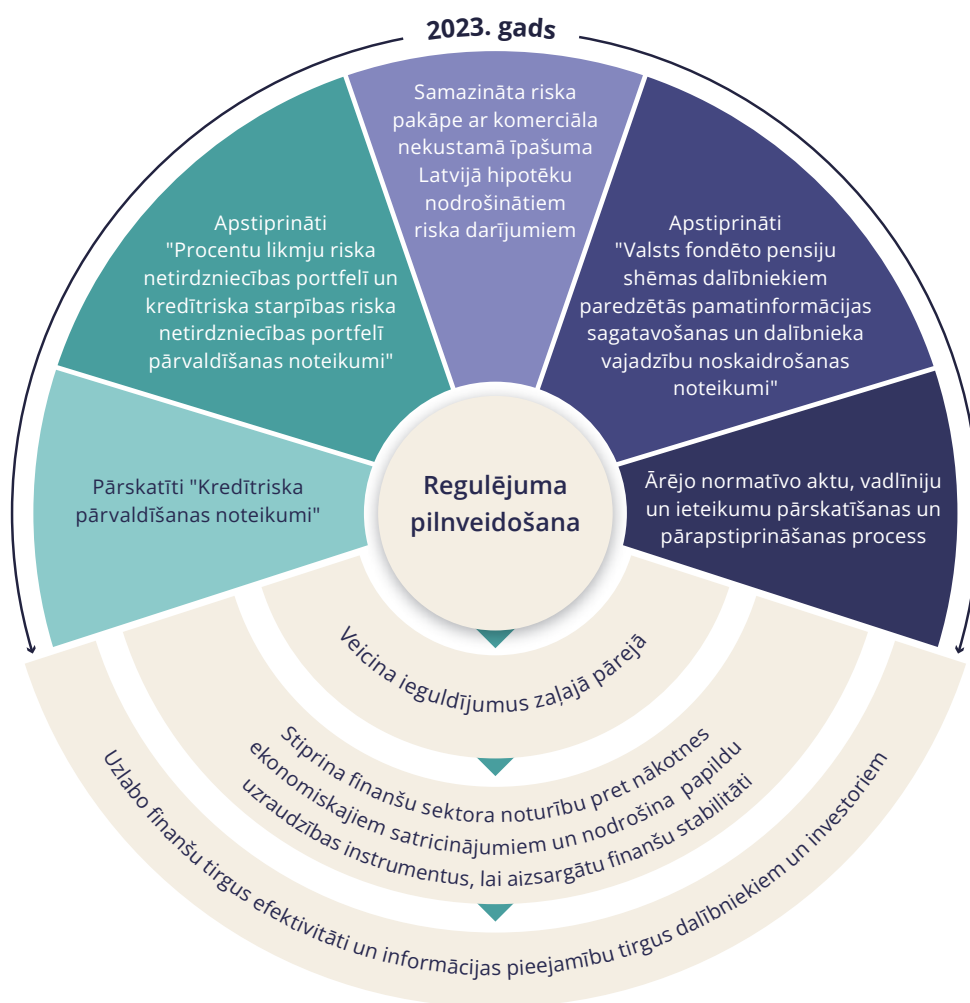
Horizontālo pārbažu mērķis bija apzināt un apkopot finanšu iestāžu labo praksi, kā arī identificēt pilnveidojamās jomas, tādējādi palīdzot finanšu iestādēm stiprināt to NILLTPF un sankciju risku pārvaldības iekšējās kontroles sistēmas.

Bankas un citas finanšu iestādes Latvijas Bankai regulāri iesniedz izstrādātās procedūras jauna produkta vai pakalpojuma attīstīšanai. Latvijas Banka pēc šo procedūru izvērtēšanas sniedz rekomendācijas trūkumu novēršanai, lai jau preventīvi nodrošinātu pēc iespējas efektīvāku iekšējās kontroles sistēmas darbību.

Regulējošo prasību ietvara pārmaiņas

Finanšu tirgus dalībnieku darbības tiesiskā regulējuma pilnveide

2023. gadā turpinājās finanšu tirgus dalībnieku darbības tiesiskā regulējuma pilnveide, ieviešot ES direktīvu un ES institūciju izdoto pamatnostādņu prasības un nodrošinot ES tieši piemērojamā regulējuma piemērošanu.

Regulējuma pilnveidošana:

- stiprina finanšu nozares noturību pret nākotnes ekonomiskajiem satricinājumiem;
- veicina ieguldījumus saistībā ar zaļo pārkārtošanos;
- nodrošina papildu uzraudzības instrumentus finanšu stabilitātes aizsardzībai;
- uzlabo finanšu tirgus efektivitāti un informācijas pieejamību tirgus dalībniekiem un investoriem.

Lai sekmētu ilgtspējīgu un pārdomātu kreditēšanu, Latvijas Banka izdeva "[Kredītriska pārvaldīšanas noteikumus](#)", kas aizstāj FKTK normatīvos noteikumus "Kredītriska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi".

Jaunajos noteikumos:

- ieviesti ilgtspējības aspekti (sk. sadaļu "[Ilgtspējība](#)");
- ņemot vērā iepriekšējo gadu kredītriska monitoringa rezultātus, ieviesta arī elastīgāka pieeja attiecībā uz kredītiem fiziskajām personām mājokļa iegādei ar mērķi to izīrēt vai citādi gūt ienākumus no darbības ar nekustamo īpašumu. Iepriekš šādiem kredītiem bija noteikts limits 70 % apmērā kredīta attiecībai pret tā nodrošinājuma vērtību (loan to value; LTV), bet jaunos noteikumos dota iespēja atkāpties no šā limita ar atbilstošu pamatojumu. Atcelta kvantitatīvā 70 % LTV prasība tādiem kredītiem mājokļa iegādei, kuru kredītņēmēja ienākumi no nekustamā īpašuma pārsniedz 20 % no kopējiem ienākumiem, un atcelts ierobežojums, kas noteica, ka aizņēmēja ienākumi no nekustamā īpašuma ņemami vērā tikai 70 % apmērā. Šie ierobežojumi aizstāti ar kvalitatīvu prasību piesardzīgi vērtēt šāda aizņēmēja kredītrisku;
- atvieglojot klientu kredītaistību pārkreditēšanas iespēju no vienas kredītiestādes uz citu, noteikumi papildināti ar prasību kredītiestādei iekšējos normatīvajos dokumentos noteikt kritērijus, kad tā pieprasa aizņēmējam jaunu nodrošinājuma novērtējumu, lai varētu pienācīgi veikt ar darījumu saistītā kredītriska novērtēšanu.

Papildus 2023. gada 18. decembrī, veicot kārtējo piemēroto riska pakāpju pārskatīšanu un pamatojoties uz visaptverošu datu analīzi, Latvijas Banka nolēma samazināt kredītiestāžu kredītriska kapitāla prasību aprēķinā piemērojamo riska pakāpi riska darījumiem, kas nodrošināti ar Latvijas teritorijā esoša komerciāla nekustamā īpašuma (KNĪ) hipotēku, no līdzšinējiem 100 % līdz 80 %. Latvijas un citu ES dalībvalstu kredītiestādes, kuras šādiem riska darījumiem piemērojamās kapitāla prasības aprēķina, izmantojot standartizēto pieeju, varēs piemērot samazināto riska pakāpi, sākot ar 2024. gada 30. jūniju.

Latvijas Banka ir novērtējusi, ka riska pakāpe 80 % apmērā pašreizējos apstākļos ir atbilstoša, lai nodrošinātu pietiekamu kredītiestāžu noturību pret riskiem, kas saistīti ar šādiem KNĪ riska darījumiem, vienlaikus neradot nepamatotus šķēršļus kredītešanai. Ņemot vērā, ka pašlaik kredītiestādes lielu daļu no saviem KNĪ riska darījumiem neklasificē kā pilnībā nodrošinātus ar KNĪ hipotēku (kas ir kritērijs samazinātās riska pakāpes piemērošanai), ir paredzams pakāpenisks saistīto kapitāla prasību samazinājums, kredītiestādēm izsniedzot jaunus atbilstošus aizdevumus un pārklasificējot daļu no to esošajiem portfeliem. Samazinātais riska pakāpes apmērs ļaus arī turpmāk nodrošināt konsekvētāku pieeju kredītriska kapitāla prasību aprēķinam kredītiestādēs, kuras šim nolūkam izmanto standartizēto pieeju un uz iekšējiem reitingiem balstīto pieeju.

ESRK lēmumu samazināt riska pakāpi ir atzinusi par atbilstošu, savā novērtējumā raksturojot to kā efektīvu un samērīgu pasākumu. Latvijas Banka ne retāk kā reizi gadā turpinās novērtēt riska pakāpes atbilstību un nepieciešamības gadījumā veiks turpmākas pārmaiņas tās apmērā.

Lai pilnveidotu un papildinātu procentu likmju riska pārvaldīšanas un kredītriska starpības riska novērtēšanas un pārraudzības prasības un kārtību iestādēs, kā arī lai stiprinātu iestāžu noturību pret potenciālajiem satricinājumiem nākotnē, Latvijas Banka izdeva noteikumus "[Procentu likmju riska netirdzniecības portfeli un kredītriska starpības riska netirdzniecības portfeli pārvaldīšanas noteikumi](#)", kas stājās spēkā 2023. gada 31. decembrī. Tie aizstāj FKTK normatīvos noteikumus "Procentu likmju riska pārvaldīšanas, ekonomiskās vērtības samazinājuma aprēķināšanas un procentu likmju riska terminstruktūras pārskata sagatavošanas normatīvie noteikumi".

Jaunajos noteikumos, lai ieviestu EBI pamatnostādnes, pilnveidotas prasības un kārtība, kādā iestādes pārvalda, t. sk. identificē, novērtē, analizē un pārrauga, procentu likmju risku netirdzniecības portfeli, kā arī novērtē un pārrauga kredītriska starpības risku netirdzniecības portfeli, t. sk. noteiktas prasības attiecībā uz iekšējiem normatīvajiem dokumentiem, limitu sistēmu, vadības informācijas sistēmas izveidi un informācijas tehnoloģiju sistēmām, risku novērtēšanas modeļiem, izmantoto modeļu validāciju un attiecīgā modeļa riska novērtēšanu.

Ar mērķi noteikt valsts fondēto pensiju ieguldījumu plāna pamatinformācijas formātu, saturu un tās sagatavošanas kārtību, dalībniekam sniedzamo informāciju, tās sniegšanas regularitāti un kritērijus, kurus valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītāji izmantos, lai dalībnieks varētu izvēlēties sev atbilstošāko ieguldījumu plānu, kā arī noteikt iekšējās kontroles sistēmas izveidi dalībnieku informēšanai, Latvijas Banka apstiprināja "[Valsts fondēto pensiju shēmas dalībniekiem paredzētās pamatinformācijas sagatavošanas un dalībnieka vajadzību noskaidrošanas noteikums](#)". Tie paredz jaunu inovatīvu pieeju informācijas saņemšanai no pensiju pārvaldītājiem un tās integrāciju vienotā formātā, panākot standartizētu, vienkāršu un saprotamu gala produktu lietotājiem, – bukletu ar pamatinformāciju par pensiju 2. līmeņa ieguldījumu plānu. Noteikumi ir saistoši valsts fondētu pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītājiem, tomēr bukleta lietotāju auditorija ir visi (aptuveni 1.3 milj.) pensiju 2. līmeņa dalībnieki, kam būs iespēja labāk izprast, kur un kā tiek uzkrāts viņu personalizētais pensijas kapitāls, un vienlaikus arī iesaistīties dialogā ar pensiju pārvaldītāju, lai kopīgi noskaidrotu sev svarīgus aspektus.

Latvijas Bankā 2023. gadā ir uzsākts un līdz 2024. gada beigām turpināsies apjomīgs FKTK izdoto ārējo normatīvo aktu pārskatīšanas un pārāpstiprināšanas process, vienlaikus aktualizējot un pilnveidojot finanšu sektora regulējumu.

Latvijas Banka turpina līdzdarboties ES finanšu sektora regulējuma pilnveidošanā, kā arī nodrošina Latvijas finanšu sektoram saistoša regulējuma izstrādi, ņemot vērā labāko starptautisko praksi un vietējā tirgus attīstības tendences.

Latvijas Banka turpina līdzdarboties ES finanšu sektora regulējuma pilnveidošanā, kā arī nodrošina Latvijas finanšu sektoram saistoša regulējuma izstrādi, ņemot vērā labāko starptautisko praksi un vietējā tirgus attīstības tendences.

Ludmila Vojevoda

Regulējošo prasību, analīzes un metodoloģijas pārvaldes vadītāja

Svarīgākie pašreiz aktuālie grozījumu priekšlikumi ir plānotie grozījumi Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīvā (ES) 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK (jāievieš Latvijas Republikas tiesību aktos 18 mēnešu laikā no tās publicēšanas brīža, kas paredzēts 2024. gada vidū) un Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regulā (ES) Nr. 575/2013 par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012 (stāties spēkā 2025. gadā), lai pabeigtu starptautisko uzraudzības standartu Bāzele III ieviešanu ES.

2023. gadā tika veikts un ar tirgus dalībniekiem pārrunāts izvērtējums par kredītiestāžu esošā ziņošanas sloga Latvijas Bankai uzraudzības, noregulējuma un statistikas jautājumos samazināšanu. Tika izvērtēti 114 datu pieprasījumi, atceltas 5 prasības un noteiktas ziņošanas sloga samazināšanas iespējas, kuras plānots īstenot 2024. gadā.

2024. gadā turpināsies arī aktīvs darbs ilgtspējīgu finanšu regulējošo prasību ietvara attīstīšanā. Lai veicinātu ilgtspējīgu finanšu instrumentu attīstību, EK 2023. gada 27. jūnijā izdeva ieteikumu par finansējuma veicināšanu pārejai uz ilgtspējīgu ekonomiku, savukārt 23. oktobrī pieņēma regulu, ar ko izveido Eiropas zaļo obligāciju standartu, kurā noteiktas vienotas prasības obligāciju emitentiem, kas savām vides ziņā ilgtspējīgām obligācijām vēlas izmantot apzīmējumu "Eiropas zaļā obligācija" jeb "EuGB". Latvijas Banka nodrošinās minēto tiesību aktu praktisko piemērošanu.

Inovatīviem un drošiem finanšu pakalpojumiem labvēlīga uzņēmējdarbības vide

Nozīmīga daļa Latvijas finanšu sektora uzņēmumu ievieš un izmanto inovācijas, kas uzlabo klientu pieredzi un nodrošina mūsdienīgus un ērtus pakalpojumus klientiem. Uzņēmumi jau izmanto arī mākslīgā intelekta risinājumus, mašīnmācīšanos un lielo datu apstrādi – tehnoloģijas, kurām ir potenciāls būtiski mainīt finanšu pakalpojumus un tirgu. Visbiežāk tirgus dalībnieki izmanto trīs tehnoloģijas: lietojumprogrammu saskarnes (*application programming interface*; API), pakalpojumus datu mākonī un digitālu klientu piesaisti (*digital onboarding*).

34. attēls. Finanšu tirgus dalībnieku biežāk izmantotās tehnoloģijas 2023. gadā (apstiprinoši atbildējušo aptaujas dalībnieku skaits)

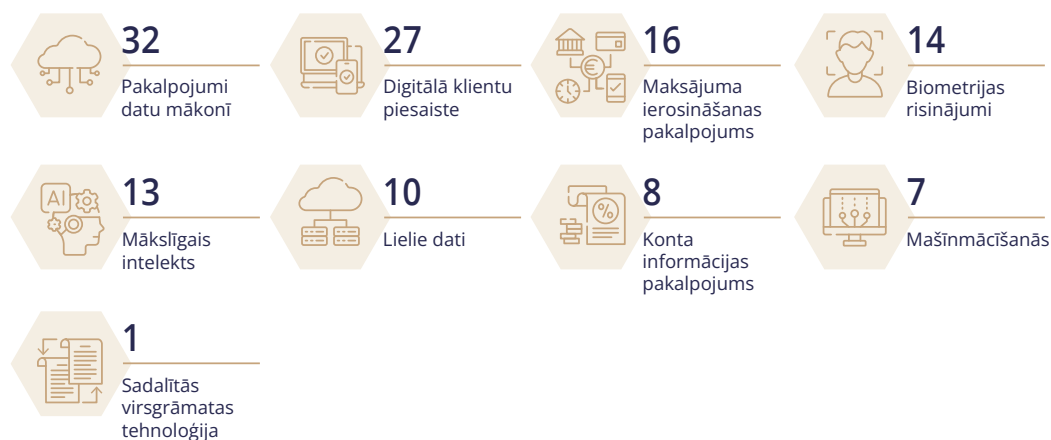

Avots: Latvijas Bankas veiktā finanšu tirgus dalībnieku aptauja¹.

Kredītiestādes, apdrošināšanas brokeri un apdrošināšanas sabiedrības jau trešo gadu ir tie tirgus segmenti, kuri visvairāk izmanto inovācijas savā darbībā. Visbiežāk izmantotie jaunie un inovatīvie procesi ir pakalpojumi datu mākonī, digitālā klientu piesaiste, maksājuma ierosināšanas pakalpojums, biometrijas risinājumi un mākslīgais intelekts. Retāk tiek izmantoti lielle dati, mašīnmācīšanās un konta informācijas pakalpojums. 2023. gadā pirmoreiz parādījies Latvijas tirgus dalībnieku iepriekš neizmantota inovācija – sadalītās virsrāmātas tehnoloģija (*distributed ledger technology*; DLT). Šo inovatīvo procesu izmanto viens no Latvijas Bankas veiktās aptaujas dalībniekiem.

¹ Piedalīties aptaujā tika aicināti 211 tirgus dalībnieki, no kuriem 154 atbildēja uz aptaujas jautājumiem. No visiem atbildes sniegušajiem 55 respondenti norādīja, ka pašlaik izmanto kādu inovatīvu risinājumu finanšu pakalpojumu sniegšanai, bet 34 norādīja, ka plāno nākotnē sākt izmantot inovatīvas tehnoloģijas. 24 uzņēmumi izveidojuši komandu inovatīvu risinājumu izstrādei un ieviešanai. Visi aptaujas rezultāti un secinājumi par tiem balstīti uz tirgus dalībnieku iesniegtajiem datiem.

35. attēls. Uzņēmumos izmantotie inovatīvie procesi (apstiprinoši atbildējušo aptaujas dalībnieku skaits)

Avots: Latvijas Bankas veiktā tirgus dalībnieku aptauja.

Lielākais kādas inovācijas izmantošanas pieaugums salīdzinājumā ar 2022. gadu vērojams mākslīgā intelekta un zibmaksājumu lietojumā. Patlaban mākslīgo intelektu jau izmanto vairāki apdrošinātāji, kredītiestādes un ieguldījumu brokeru sabiedrības, kā arī atsevišķi tirgus dalībnieki no šādiem finanšu tirgus segmentiem: apdrošināšanas brokeri, maksājumu iestādes, privātie pensiju fondi un kolektīvās finansēšanas pakalpojumu sniedzēji.

Tendences rāda, ka mākslīgais intelekts, lielie dati un mašīnmācīšanās ir inovāciju tehnoloģiju attīstības virzītājspēki un spēj mainīt tirgu un sniegtos pakalpojumus. Mākslīgā intelekta risinājumi ne tikai nodrošina labākas metodes datu apstrādei un klientu pieredzes uzlabošanai, bet arī vienkāršo, paātrina un no jauna definē tradicionālos procesus, efektīvizējot tos. Citur pasaulē mašīnmācīšanās jau tiek izmantota ieņēmumu un akciju cenu prognozēšanai, riska uzraudzībai un lietu pārvaldībai.

Latvijas Banka turpina atbalstīt inovāciju attīstību, nodrošinot finanšu sektorā atbalsta instrumentus – Inovāciju centru un Regulatīvo smilškastī –, kuru mērķis ir atbalstīt inovatīvu pakalpojumu attīstību agrīnā stadijā un, piedaloties pakalpojumu testēšanas procesā, sniegt atgriezenisko saiti par atbilstības riskiem attiecībā uz finanšu sektora regulējuma prasībām. 2023. gadā tika sniegtas 52 konsultācijas, un lielākā interese (vairāk nekā 80 % konsultāciju) *FinTech* uzņēmumiem bija maksājumu jomā, kriptotaktīvu pakalpojumu jomā un kolektīvās finansēšanas jomā.

Marine Krasovska

Finanšu tehnoloģiju uzraudzības pārvaldes vadītāja

Tendences rāda, ka mākslīgais intelekts, lielie dati un mašīnmācīšanās ir inovāciju tehnoloģiju attīstības virzītājspēki un spēj mainīt tirgu un sniegtos pakalpojumus. Mākslīgā intelekta risinājumi ne tikai nodrošina labākas metodes datu apstrādei un klientu pieredzes uzlabošanai, bet arī vienkāršo, paātrina un no jauna definē tradicionālos procesus, efektīvizējot tos. Citur pasaulē mašīnmācīšanās jau tiek izmantota ieņēmumu un akciju cenu prognozēšanai, riska uzraudzībai un lietu pārvaldībai.

2023. gadā Latvijas Banka aktīvi veica Latvijas *FinTech* stratēģijā noteiktos uzdevumus: uzlaboja pakalpojumu pieejamību, izmantojot uzraudzības un kontroles institūcijas dialogu ar tirgus dalībniekiem, kā arī veica informatīvus pasākumus par licencēšanas procesa pilnveidi.

2023. gadā tika ierosinātas arī vairākas iniciatīvas *FinTech* vides attīstības veicināšanai. Latvijas Banka paplašināja Inovāciju centra darbības kapacitāti, nodrošinot sadarbību ar iesaistītajām pusēm – Finanšu ministriju, Fintech Latvija asociāciju, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru un Latvijas Blokkēdes attīstības asociāciju –, organizējot apaļā galda diskusijas, informējot par *FinTech* sektoru vairāk nekā 15 vietējos un starptautiskos publiskajos pasākumos. Viens no Latvijas *FinTech* ekosistēmas centrālajiem notikumiem ir Latvijas *FinTech* forums, kuru jau otro reizi organizēja Latvijas Banka kopā ar Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru, pulcējot ap 300 klātienēs apmeklētāju no Latvijas un ārvalstīm. Dalībnieki tika iepazīstināti ar Latvijas *FinTech* stratēģijas izpildi un *FinTech* attīstībai paveikto, saņēma Latvijas Bankas un citu organizāciju konsultācijas un uzzināja par aktuālajām tendencēm *FinTech* jomā. Pirmo reizi tika rīkots jaunuzņēmumu konkurss *FinTech Factor*, kurā inovatīvu ideju autori sacentās, prezentējot savas biznesa ieceres žūrijai, un saņēma balvas.

2023. gadā Latvijas Banka veica banku un *FinTech* uzņēmumu aptauju par to sadarbību. Aptaujā tika identificētas vairākas sadarbības iespējas starp abiem segmentiem, kā arī definēti konkrēti uzdevumi, t. sk. Latvijas Bankai, lai veicinātu izpratni un ikdienas bankas pakalpojumu pieejamību dažādiem *FinTech* biznesa modeļiem. Balstoties uz aptaujas rezultātiem, Latvijas Banka organizēja dialogu starp dalībniekiem, kā arī apņēmas no savas puses īstenot pasākumus sadarbības uzlabošanai.

2023. gadā tika papildināta NILLTPFN rokasgrāmata, iekļaujot informāciju par maksājumu pakalpojumu sniedzēju, virtuālo aktīvu pakalpojumu sniedzēju un citu aktuālo *FinTech* modeļu riskiem un to pārvaldību, lai veidotu banku un uzraudzības iestādes vienotu izpratni par normatīvo aktu piemērošanu saistībā ar finanšu noziegumu novēršanu, kā arī veicinātu uz riskiem balstītu pieeju.

Latvijas Banka ir apņēmusies reizi gadā prezentēt kredītiestādēm nebanku finanšu sektora riska vērtējumu, kas palīdzētu kredītiestādēm stiprināt uz riskiem balstītas pieejas piemērošanu, tostarp izprast nebanku sektora specifiskos pastāvošos un jaunus riskus. Vairākas iniciatīvas attiecas uz sadarbības veicināšanu un kompetences celšanu par regulējošo prasību piemērošanu un inovatīvu pakalpojumu atbilstību šīm prasībām.

2023. gadā Latvijas Banka sāka gatavoties 2023. gada jūnija sākumā publicētās Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas par kryptoaktīvu tirgiem un ar ko groza Direktīvu (ES) 2019/1937 (MiCA) ieviešanai. Tā piemērojama ar 2024. gada 30. decembri, izņemot III un IV sadaļu, kuru regulējums tiks piemērots ar 2024. gada 30. jūniju. Līdz ar to, pamatojoties uz MiCA, aktīvi noritēja Kryptoaktīvu pakalpojumu likuma izstrāde, kas turpināsies arī 2024. gadā. Likuma tapšanai tika izveidota darba grupa, kurā piedalās pārstāvji no Latvijas Blokkēdes attīstības asociācijas, Finanšu ministrijas, Ekonomikas ministrijas, Tieslietu ministrijas, Uzņēmumu reģistra, Valsts ieņēmumu dienesta, Finanšu izlūkošanas dienesta, kā arī Latvijas Bankas. Papildus Latvijas Bankā tika izveidota speciāla darba grupa, kurā noris MiCA regulējuma ieviešanas pasākumu sagatavošanas darbs. Plānots, ka Kryptoaktīvu pakalpojumu likums tiks pieņemts 2024. gada 1. pusgadā. Tas paredzēs, ka kompetentā iestāde šajā jomā būs Latvijas Banka, kurai būs tiesības izsniegt kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējiem darbības atļaujas kryptoaktīvu pakalpojumu sniegšanai.

Inovāciju un uzraudzības tehnoloģiju (*SupTech*) attīstība Latvijas Bankā

Uzraudzības tehnoloģijas jeb *SupTech* ir specializēts Latvijas Bankas attīstības virziens, lai nodrošinātu tehnoloģiski attīstītus uzraudzības pakalpojumus.

Lai gan jau 2022. gadā tika veikti būtiski priekšdarbi uzraudzības funkcijas integrācijai Latvijas Bankā, 2023. gads bija intensīvs tehnoloģiskās un procesu integrēšanas periods. Tika veiktas dažādas sistēmu iekšējās migrācijas, procesu pārskatīšana un optimizēšana, lai Latvijas Bankas un FKTK integrācija

sniegtu arvien vairāk praktisku labumu. Viens no integrācijas ieguvumiem ir papildu kapacitāte informācijas aizsardzībā, lai, pieaugot kibersdrošības riskiem, nodrošinātu augstu aizsardzības līmeni uzraudzībā lietotajai informācijai.

Atbilstoši Latvijas Bankas kopējai stratēģijai tika pārskatīta uzraudzības tehnoloģiju stratēģija, lai uzraudzības tehnoloģiju attīstība būtu mērķtiecīga un labi koordinēta. Būtiski ir ņemt vērā arī starptautisko aspektu, lai Latvija uzraudzības tehnoloģiju risinājumus neveidotu izolēti, bet izmantotu ES centralizēto institūciju sniegtās iespējas.

2023. gadā uzraudzības pakalpojumu īstenošana tika pilnībā integrēta Latvijas Bankas iekšējās sadarbības platformā, tika ieviestas papildu funkcionalitātes uzraudzības informācijas sistēmā, kā arī izstrādāts vienotais pārskatu portāls, kas nodrošinās ērtu piekļuvi visdažādākajiem analītiskās resursiem.

Uzraudzības pakalpojumu sniegšanā ļoti būtiska loma ir savlaicīgai, uzticamai informācijai. Informācijas sadrumstalotības riski, palielinoties gan informācijas apjomam, gan arī dažādiem analītiskajiem instrumentiem, pieaug. Pārskatu portāls ļaus uzraudzības ekspertiem ne tikai atrast būtiskāko, bet arī pilnvērtīgi izmantot visu plaši pieejamo informāciju, nodrošinot efektīvāku un kvalitatīvāku uzraudzības pakalpojumu.

Uzraudzības tehnoloģijas ir arī būtiska Latvijas Bankas iekšējo inovāciju sastāvdaļa. Pārskata gadā Latvijas Bankā līdzīgi kā iepriekš FKTK tika ieviesta inovāciju laboratorija jeb iLab. Tā ir sadarbības vide un metode, lai iespējami īsākā termiņā un ar minimāliem resursiem izvērtētu un sagatavotu prototipus inovatīvām iniciatīvām. Tādējādi tiek ne tikai nodrošināta inovāciju dinamika praktiskā veidā, bet arī samazināti zaudējumi, ja iniciatīva tomēr izrādās dzīvotnespējīga.

Latvijas FinTech forums 2023. gada 10. oktobrī

Uzraudzībā līdztekus ļoti liela finanšu datu apjomam ir arī liels informācijas apjoms teksta veidā. 2023. gadā iLab pievērsās tekstu apstrādes automatizācijas jautājumu izvērtēšanai, lai samazinātu cilvēkresursu patēriņu, izskatot lielus teksta veida dokumentus. Tika sākota arī mākslīgā intelekta izmantošanas praktisko aspektu un lietojuma perspektīvu izskatīšana.

Vienlaikus ar minētajiem abu iestāžu integrācijas ieguvumiem bija un tuvākajā nākotnē joprojām būs aktuāli arī dažādi izaicinājumi, kas saistīti ar labāku pakalpojumu nodrošināšanu Latvijas Bankas klientiem. Savukārt pašlaik vēl grūti novērtējama iespēja uzraudzības tehnoloģiju jomā ir mākslīgā intelekta attīstība un tās sniegtie labumi. Šīs tēmas noteikti būs uzraudzības tehnoloģiju attīstības darba kārtībā arī 2024. gadā un turpmāk. Šajā jautājumā ir svarīgi būt ļoti praktiskiem, mērķtiecīgiem un uz rezultātu orientētiem, lai gan šī jaunā tehnoloģiju sfēra, kas attīstās ļoti strauji, ir grūti prognozējama.

Noregulējuma mehānisms

Vienotais noregulējuma mehānisms (VNM) pastāv jau kopš 2015. gada. Latvijas Banka kā noregulējuma iestāde ir šā mehānisma dalībnice (līdz 2023. gadam – FKTK) un kopā ar Vienoto noregulējuma valdi (VNV) un citu ES valstu noregulējuma iestādēm veido, pastāvīgi uzlabo un stiprina VNM. Noregulējums aptver kredītiestādes un ieguldījumu brokeru sabiedrības, uz kurām attiecas Kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību darbības atjaunošanas un noregulējuma likums. Šo iestāžu prudenciālā regulējuma un uzraudzības mērķis ir līdz minimumam samazināt likviditātes un maksātspējas krīžu iespējamību. Vienlaikus jāņem vērā, ka kredītiestādes un ieguldījumu brokeru sabiedrības ir privāti uzņēmumi un, kaut arī tās ir stingri regulētas un regulējumam ir izšķiroša nozīme, tām ir iespējamās problēmas un pastāv risks kļūt maksātnespējīgām. Noregulējuma iestādes darbojas ar mērķi aizsargāt finanšu stabilitāti, līdz minimumam samazinot traucējumus tautsaimniecībā un pasargājot nodokļu maksātājus no zaudējumiem, ja tirgus dalībnieku maksātnespēja ir neizbēgama.

Noregulējums aptver kredītiestādes un ieguldījumu brokeru sabiedrības, uz kurām attiecas Kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību darbības atjaunošanas un noregulējuma likums. Šo iestāžu prudenciālā regulējuma un uzraudzības mērķis ir līdz minimumam samazināt likviditātes un maksātspējas krīžu iespējamību. Noregulējuma iestādes darbojas ar mērķi aizsargāt finanšu stabilitāti, līdz minimumam samazinot traucējumus tautsaimniecībā un pasargājot nodokļu maksātājus no zaudējumiem.

Jelena Ļebedeva

Noregulējuma un aizsardzības sistēmu pārvaldes vadītāja

Noregulējuma funkcija ir proaktīva. Gadu gaitā ir izveidoti skaidri procesi kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību noregulējamībai, un šobrīd galvenais fokuss ir stiprināt gatavību krīzēm, lai nodrošinātu Latvijas Banku kā noregulējuma iestādi ar visiem nepieciešamajiem instrumentiem, lai varētu reaģēt uz iespējamām krīzēm, īstenojot noregulējuma shēmu un pārvaldīt jebkuru nepieciešamo tirgus dalībnieka pārstrukturēšanu, rekapitalizāciju vai pārvedumu stratēģiju.

ECB tiešajai uzraudzībai VUM ietvaros pakļauto kredītiestāžu, kā arī pārrobežu grupu kredītiestāžu noregulējuma iestādes funkcijas veic VNV, bet Latvijas Bankas pārstāvji piedalās VNV īstenotajos noregulējuma procesos un VNV lēmumu sagatavošanā, kā arī īsteno VNV pieņemtos lēmumus, t. sk. par minimālās pašu kapitāla un atbilstīgo saistību prasības noteikšanu. 2023. gadā trīs Latvijas kredītiestādes un viena dalībvalsts kredītiestādes filiāle ar 83 % īpatsvaru kredītiestāžu kopējos aktīvos bija pakļautas tiešajam VNV noregulējumam. Par pārējo sešu kredītiestāžu un divu brokeru sabiedrību noregulējuma funkciju atbild Latvijas Banka kā nacionālā noregulējuma iestāde.

2023. gada prioritātes noregulējuma jomā bija:

- turpināt noregulējuma mehānisma operacionalizāciju.

2023. gadā Latvijas Banka, ņemot vērā iepriekšējo gadu pieredzi, integrēja un atjaunināja vairākus noregulējuma operacionālā regulējuma procesus (īpaši tos, kuri attiecas uz noregulējuma plānošanu un minimālās pašu kapitāla un atbilstīgo saistību prasības noteikšanu), piedalījās vairākos VNV rīkotos izmēģinājumos (*dry-run*) noregulējuma procesa pilnveidošanai, kā arī piedalījās EK strukturālā atbalsta projektā *23EE09 Technical support for national handbook for Estonia, Lithuania and Latvia*, kura ietvaros tiks nodrošināta noregulējuma instrumentu piemērošanas operacionalizācijas procesa izstrāde un organizācija, kas paredz līdz 2024. gada beigām izstrādāt darba dokumentus (lēmumus, līgumu projektus, procedūras, metodoloģijas u. c.) noregulējuma instrumentu piemērošanai. Šis projekts ir nozīmīgs solis, lai stiprinātu noregulējuma procesa kapacitāti un nepieciešamības gadījumā nodrošinātu efektīvu tā īstenošanu;

- nodrošināt noregulējuma plānu aktualizāciju un lēmumu par minimālo pašu kapitāla un atbilstīgo saistību prasību apstiprināšanu.

Noregulējuma plāni tiek atjaunināti vismaz reizi gadā, ņemot vērā pārmaiņas tirgū un pašās kredītiestādēs un ieguldījumu brokeru sabiedrībās, ar mērķi nodrošināt gatavību krīzei un uzlabot iestāžu noregulējamību.

2023. gadā atbilstoši kredītiestāžu biznesa modeļiem un riskiem tika aktualizēti astoņi noregulējuma plāni, t. sk. pieci Latvijas Bankas tiešā kompetencē esošo kredītiestāžu noregulējuma plāni (vienai kredītiestādei noregulējuma plāna pārskatīšana netika veikta, jo tai tika piemērotas vienkāršotās prasības, kas ļauj noregulējuma plānu pārskatīt vienu reizi divos gados). Latvijas Bankas pārstāvji arī piedalījās VNV īstenotajos noregulējuma plānu aktualizēšanas procesos attiecībā uz trim kredītiestādēm, kuras ir pakļautas tiešajam VNV noregulējumam.

Veiksmīga noregulējuma īstenošana iestāžu maksātspējas gadījumā ir būtiski atkarīga no tā, vai iestādei ir pietiekama minimālo pašu kapitāla un atbilstīgo saistību kapacitāte, kas ļauj tai absorbēt zaudējumus vai veikt rekapitalizāciju krīzes situācijā. 2023. gadā visām Latvijas kredītiestādēm tika pārskatītas un noteiktas minimālās pašu kapitāla un atbilstīgo saistību prasības. Latvijas Bankas tiešā kompetencē esošajām sešām kredītiestādēm pārskata gadā tika noteikta minimālā pašu kapitāla un atbilstīgo saistību prasība atbilstoši to noregulējuma plānos noteiktajai stratēģijai, kā arī tika pieņemti VNV noteiktās minimālās pašu kapitāla un atbilstīgo saistību prasības īstenošanas lēmumi trim kredītiestādēm, kuras ir pakļautas tiešajam VNV noregulējumam;

- nodrošināt savlaicīgas iemaksas Vienotajā noregulējuma fondā (VNF).

VNV ciešā sadarbībā ar nacionālajām noregulējuma iestādēm (t. sk. Latvijas Banku) ir atbildīga par gadskārtējās *ex-ante* iemaksas VNF, ko katra iestāde veic saskaņā ar VNM regulas noteikumiem, aprēķināšanu un par VNF līdzekļu pārvaldīšanu un izmantošanu. Atbilstoši VNV veiktajiem aprēķiniem 2023. gadā Latvijas kredītiestādes pārskaitīja VNF 3.6 milj. eiro un kopš 2015. gada Latvijas kredītiestādes ir iemaksājušas VNF 54.9 milj. eiro.

VNF uzdevums ir nodrošināt finanšu līdzekļus, kurus krīzes gadījumā var izmantot kredītiestādes noregulējuma finansēšanai. VNF līdzekļus veido dalībvalstu, t. sk. Latvijas, kredītiestāžu iemaksas ar mērķi pakāpeniski līdz 2024. gadam sasniegt apmēru, kas atbilst vismaz 1 % no segtajiem noguldījumiem visu iesaistīto dalībvalstu visās kredītiestādēs, un atbilstoši stāvoklim 2023. gada 31. decembrī šis mērķa līmenis tika sasniegts. Tas ir būtisks VNM panākums, nodrošinot ievērojamu fondu, ko iespējams izmantot krīzes gadījumā. Tas arī nozīmē, ka 2024. gadā kredītiestādes iemaksas VNF neveiks, ja vien tas netiks izmantots noregulējuma atbalstam gada laikā.

Kompensāciju sistēmas

Kompensāciju sistēmu Latvijā veido:

- Noguldījumu garantiju fonds (NGF);
- Apdrošināto aizsardzības fonds (AAF);
- Finanšu instrumentu tirgus klientu (ieguldītāju) aizsardzības sistēma.

Noguldījumu garantiju fonds. NGF dalībnieki reizi ceturksnī veic maksājumus NGF 0.05 % apmērā no segto noguldījumu vidējā atlikuma iepriekšējā ceturksnī, kas reizināts ar noteiktajā kārtībā aprēķināto korekcijas koeficientu. Katru gadu NGF novērtē fonda dalībnieku darbības rādītājus un aprēķina korekcijas koeficientus iemaksām NGF. Vidējais piemērojamais korekcijas koeficients kredītiestādēm 2023. gadā bija 116 % (2022. gadā – 126 %), bet kooperatīvajām krājaizdevu sabiedrībām – 90.62 % (2022. gadā – 92.24 %).

Noguldījumu piesaistītāji maksājumus NGF par 2023. gadu veica 21.5 milj. eiro apmērā.

Rūpējoties par noguldījumu garantiju sistēmas pieejamību noguldītājiem, Latvijas Banka FKTK un Latvijas Bankas integrācijas ietvaros 2023. gadā veiksmīgi īstenoja garantēto atlīdzību izmaksas procesu, izveidojot jaunu informācijas tehnoloģiju risinājumu, kas nodrošināja noguldītājiem attālinātu, ērtu un pieejamu garantētās atlīdzības izmaksas kārtību, kuru pirmo reizi izmantoja, veicot garantētās atlīdzības izmaksu Baltic International Bank SE noguldītājiem.

Pārskata gadā Latvijas Banka nodrošināja garantētās atlīdzības izmaksas likvidējamās AS "Latvijas Krājbanka" (LAS "Latvijas Krājbanka"), likvidējamās ABLV Bank, AS (LAS ABLV Bank), likvidējamās AS "PNB Banka" (LAS "PNB Banka"), likvidētās LABA Kooperatīvās Krājaizdevu sabiedrības (likvidētā LABA KKS) un maksātnespējīgās Baltic International Bank SE noguldītājiem Noguldījumu garantiju likumā noteiktajā apmērā:

- 9 tūkst. eiro – LAS "Latvijas Krājbanka" noguldītājiem;
- 2191 tūkst. eiro – LAS ABLV Bank noguldītājiem;
- 1435 tūkst. eiro – LAS "PNB Banka" noguldītājiem;
- 33 116 tūkst. eiro – maksātnespējīgās Baltic International Bank SE noguldītājiem;
- 25 tūkst. eiro – likvidētās LABA KKS noguldītājiem.

LAS "TRASTA KOMERCBANKA" noguldītājiem garantētās atlīdzības izmaksu veic administrators no bankas pašas līdzekļiem.

Lai pieteiktos garantētās atlīdzības izmaksai, noguldītājiem noteikts piecu gadu termiņš no dienas, kad konstatēta noguldījumu nepieejamība, un LAS "TRASTA KOMERCBANKA" tas beidzās 2021. gada 4. martā, LAS ABLV Bank – 2023. gada 23. februārī, LAS "Latvijas Krājbanka" tas beigsies 2024. gada

12. jūnijā (nepilngadīgiem noguldītājiem – 2029. gada 31. decembrī) un LAS "PNB Banka" 2024. gada 15. augustā. Maksātnespējīgās Baltic International Bank SE noguldītājiem garantētās atlīdzības izmaksa turpināsies līdz 2027. gada 12. decembrim un likvidētās LABA KKS noguldītājiem – līdz 2025. gada 14. jūlijam.

Savukārt saskaņā ar Noguldījumu garantiju likuma 19. panta septītajā daļā noteikto, ja piecu gadu laikā no noguldījumu nepieejamības iestāšanās dienas zvērināts tiesu izpildītājs vai nodokļu (nodevu) administrācija nav vērsusi piedziņu pret noguldītāja naudas līdzekļiem, izbeidzas zvērināta tiesu izpildītāja vai nodokļu (nodevu) administrācijas noteiktie ierobežojumi garantētās atlīdzības izmaksai (LAS "TRASTA KOMERCBANKA" – līdz 2026. gada 3. martam, LAS ABLV Bank – līdz 2028. gada 23. februārim), bet tiem noguldītājiem, kuriem garantētās atlīdzības izmaksa ir atlikta atbilstoši Noguldījumu garantiju likuma 27. panta pirmajai daļai, garantēto atlīdzību ir iespējams saņemt pēc tam, kad izbeigsies apstākļi, kas bija par pamatu garantētās atlīdzības izmaksas atlikšanai.

Latvijas Banka 2023. gadā nodrošināja NGF līdzekļu uzkrāšanu un pārvaldīšanu, un gada beigās NGF pieejamie līdzekļi bija 229.9 milj. eiro. NGF līdzekļu pārvaldīšanas pamatprincips ir augstas likviditātes nodrošināšana. 2023. gadā NGF līdzekļi tika ieguldīti īstermiņa (ar vērtspapīru dzēšanas termiņu, kas nepārsniedz 12 mēnešus) likvīdos eirozonas valstu valdību investīciju klases kredītreitinga fiksēta ienākuma vērtspapīros. 2023. gada ieguldījuma ienesīgums sasniedza 2.72 %.

Saskaņā ar Noguldījumu garantiju likuma prasībām NGF regulāri veic stresa testus. 2023. gadā notika visu kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību un kredītiestāžu garantēto atlīdzību saņēmēju sarakstu pārbaudes. Tika pārbaudīta spēja sagatavot noguldītāju sarakstu un iesniegt Latvijas Bankai pieprasīto informāciju noteiktā veidā un termiņā. Atbilstoši stresa testu rezultātiem Latvijas Banka nepieciešamības gadījumā sniedza skaidrojumus par pieprasāmās informācijas sagatavošanu un pēc testa veikšanas nosūtīja tirgus dalībniekiem vēstules, pieprasot veikt uzlabojumus iekšējās kontroles sistēmā.

Apdrošināto aizsardzības fonds. AAF līdzekļus veido apdrošināšanas sabiedrību atskaitījumi 0.1 % apmērā no to apdrošināšanas prēmiju bruto kopsummas, kuras saņemtas no fiziskajām personām par likumā norādītajiem apdrošināšanas veidiem. Kopš AAF darbības sākuma tā līdzekļi garantēto atlīdzību izmaksai izmantoti 12.3 tūkst. eiro apmērā. Tā kā 2015. gada beigās AAF uzkrātie līdzekļi bija pārsnieguši Apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas likuma 288. pantā noteikto apmēru, kopš 2016. gada iemaksas AAF ir apturētas. 2023. gada beigās AAF bija uzkrāti 19.8 milj. eiro. Arī AAF līdzekļi tika ieguldīti īstermiņa (ar vērtspapīru dzēšanas termiņu, kas nepārsniedz 12 mēnešus) likvīdos eirozonas valstu valdību investīciju klases kredītreitinga fiksēta ienākuma vērtspapīros, un 2023. gada ieguldījuma ienesīgums sasniedza 2.84 %.

Finanšu instrumentu tirgus klientu (ieguldītāju) aizsardzība. Ieguldītāju aizsardzības sistēmas pamatā ir Ieguldītāju aizsardzības likums. Kompensācija vienam ieguldītājam tiek aprēķināta līdz 20 000 eiro. Kompensāciju izmaksu nodrošina Latvijas Banka. Ieguldītāju aizsardzības likums neparedz kompensāciju izmaksas līdzekļu uzkrāšanu, bet, ja nepieciešams, līdzekļus nodrošina sistēmas dalībnieki jeb juridiskās personas, kas noteiktā kārtībā saņēmušas atļauju ieguldījumu pakalpojumu sniegšanai. 2023. gadā Ieguldītāju aizsardzības likums tika pilnveidots, aktualizējot ieguldītāju aizsardzības sistēmas darbības principus. Ņemot vērā pašreizējo ieguldījumu tirgus attīstību un aizsardzības sistēmas praktiskās piemērošanas iespējas, grozījumu mērķis ir aktualizēt likumā ietvertās prasības. Likumā ir precizēta kārtība, kādā tiek organizēta un īstenota ieguldītāju aizsardzības sistēmas darbība, papildinātas prasības attiecībā uz kompensāciju izmaksu organizēšanai nepieciešamās informācijas nodrošināšanu, apstrādi un uzglabāšanu, precizēta kārtība attiecībā uz ieguldītāju informēšanu par nosacījumiem, kas jāievēro, lai ieguldītājs varētu saņemt kompensāciju par tā ieguldījumiem, kompensācijas apmēru, izmaksas kārtību un termiņiem.

Ieguldījumu pārvaldīšana

Latvijas Banka zeltu un finanšu ieguldījumus pārvalda saskaņā ar Latvijas Bankas padomes noteiktajām ieguldījumu pārvaldīšanas vadlīnijām, ievērojot apdomīgas pārvaldīšanas principus. Ieguldījumu pārvaldīšana tiek veikta tā, lai ilgtermiņā nodrošinātu:

- ieguldījumu vērtības saglabāšanu;
- ieguldījumu likviditāti;
- ienākumu gūšanu.

Ieguldījumu pārvaldīšanā ņem vērā ilgtspējības principus un ievēro Eirosistēmas centrālo banku līguma nosacījumus par neto finanšu aktīviem (*Agreement on Net Financial Assets*).

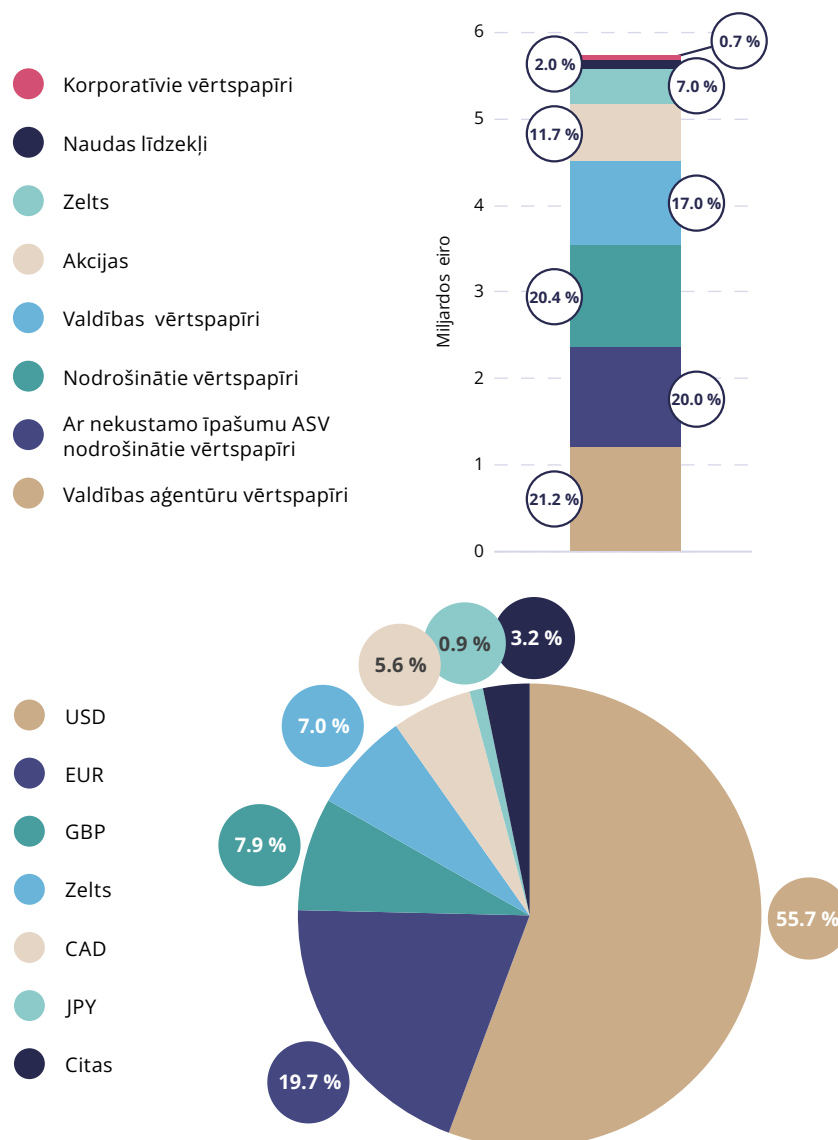
Ieguldījumu struktūra

Viena no ieguldījumu pārvaldīšanas pamatstratēģijām ir ieguldījumu diversifikācija. Latvijas Banka finanšu aktīvus iegulda galvenokārt:

- ASV un Eiropas valstu valdību, to aģentūru vai starptautisko institūciju parāda vērtspapīros;
- ar aktīviem nodrošinātos parāda vērtspapīros;
- attīstības valstu valdību parāda vērtspapīru indeksā ietvertos vērtspapīros;
- investīciju klases globālajā fiksēta ienākuma vērtspapīru indeksā ietvertos vērtspapīros;
- attīstīto un attīstības valstu akciju indeksos ietverto uzņēmumu akcijās;
- komercsabiedrību augstas kvalitātes parāda vērtspapīros.

2023. gada beigās Latvijas Bankas ieguldījumu portfeļu kopējais apjoms bija 5.73 mljrd. eiro – par 0.28 mljrd. eiro vairāk nekā 2022. gada beigās.

36. attēls. Ieguldījumu struktūra, 2023. gada 31. decembris

Avots: Latvijas Banka.

Ieguldījumu pārvaldīšanas organizācija

Latvijas Banka ieguldījumu pārvaldīšanu veic gan Latvijas Bankā, gan izmantojot ārējos pārvaldītājus. Ieguldījumi tiek veikti trijās aktīvu pamatklasēs – fiksēta ienākuma vērtspapīros, akcijās un zeltā.

Ieguldījumi fiksēta ienākuma vērtspapīros

Lielāko daļu ieguldījumu fiksēta ienākuma vērtspapīros pārvalda Latvijas Bankā. Latvijas Bankā pārvaldīto 1–10 gadu fiksēta ienākuma vērtspapīru neitrālais portfelis sastāv no ASV valdības un Kanādas valdības 1–3 gadu, eirozonas valstu valdību un Apvienotās Karalistes valdības 1–10 gadu vērtspapīru svērtā indeksa. Neitrālā portfeļa valūtas struktūru veido:

- ASV dolāri – 55 %;
- eiro – 21 %;
- Lielbritānijas sterliņu mārciņas – 14 %;
- Kanādas dolāri – 10 %.

Savukārt ieguldījumus attīstības valstu investīciju klases kredītreitinga fiksēta ienākuma valdības vērtspapīros Latvijas Bankā īsteno, izmantojot biržā tirgotos fondus.

Latvijas Banka fiksēta ienākuma vērtspapīru ieguldījumu pārvaldīšanai izmanto arī septiņu ārējo pārvaldītāju pakalpojumus, kuri pārvalda daļu no Latvijas Bankas finanšu aktīviem saskaņā ar Latvijas Bankas padomes noteiktajām vadlīnijām.

- Seši pārvaldītāji pārvalda ar nekustamo īpašumu ASV nodrošināto fiksēta ienākuma vērtspapīru portfeļus.
- Viens pārvaldītājs pārvalda investīciju klases globālā fiksēta ienākuma vērtspapīru portfeli.

Visiem ieguldījumiem fiksēta ienākuma vērtspapīros, izņemot investīciju klases globālā fiksētā ienākuma vērtspapīru portfeli, tiek ierobežots valūtas risks pret eiro.

Ieguldījumi akcijās

Lielāko akciju ieguldījumu daļu veido attīstīto tirgu akciju portfelis, kuru pārvalda ārējais pārvaldītājs un kuram piemērota Latvijas Bankas [ilgtspējības stratēģija](#). Šā akciju portfeļa mērķa rādītāji ietver:

- oglekļa emisiju neitralitātes veicināšanu, vēlākais, līdz 2050. gadam;
- portfeļa piemērošanu Parīzes nolīguma noteikumiem;
- vides piesārņojuma novēršanas, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un vides, sociālās atbildības un pārvaldības jeb ESG faktorus (sk. ziņojumu "[Latvijas Bankas nemonetārās politikas portfeļi: ar klimatu saistītās informācijas atklāšana](#)").

Ieguldījumi attīstības tirgu akcijās tiek pārvaldīti atbilstoši attīstības tirgu akciju indeksam, izmantojot biržā tirgotos fondus.

Ieguldījumi zeltā

Latvijas Bankas ieguldījumi zeltā tiek glabāti Anglijas Bankā.

Saskaņā ar ECBS un ECB Statūtiem Latvijas Banka nelielu finanšu aktīvu daļu nodevusi pārvaldīšanai ECB tās ārvalstu rezervju sastāvā. ECB rezerves pārvalda Eurosistēmas nacionālās centrālās bankas, katra saņemot pārvaldīšanā finanšu aktīvu daudzumu atbilstoši tās kapitāla atslēgai¹ ECB. Latvijas Banka savu ECB nodoto ārējo rezervju aktīvu daļu pārvalda Japānas jenās kopā ar *Oesterreichische Nationalbank*. Saskaņā ar ECBS un ECB Statūtiem ECB rezervēs ir iekļauta 1.1 t Latvijas Bankas zelta.

Riska vadība

Riska vadība ir veiksmīgas ieguldījumu pārvaldības pamatnosacījums. Risku pārvaldīšanas ietvaros tiek izstrādāti riska scenāriji, novērtēts iespējamais finanšu aktīvu atdeves un riska apmērs, kā arī modelēts optimālais aktīvu izvietojums. Katru darbadienu tiek pārbaudīta ieguldījumu atbilstība vadlīnijām un kontrolēts riska sadalījums atbilstoši pieņemtajiem ieguldījumu lēmumiem.

Procentu likmju risks ir viens no nozīmīgākajiem riska faktoriem, kas ietekmē Latvijas Bankas ieguldījumus. Pārvaldot ieguldījumus, īpaša uzmanība tiek pievērsta valdības 2, 5 un 10 gadu obligāciju procentu likmēm un riska prēmijām.

2023. gada norises

Straujais procentu likmju kāpums ļoti negatīvi ietekmēja fiksēta ienākuma ieguldījumu portfeļu īstermiņa vērtību 2022. gadā, tomēr augstākas procentu likmes un zemākas akciju tirgu vērtības sniedza pozitīvu perspektīvu labākam ieguldījumu rezultātam ilgtermiņā.

¹ ECB kapitālu veido visu ES dalībvalstu nacionālo centrālo banku (NCB) iemaksas. NCB kapitāla daļas aprēķina, izmantojot atslēgu, kas atspoguļo attiecīgās dalībvalsts iedzīvotāju skaita un IKP īpatsvaru ES.

Neraugoties uz augstāku procentu likmju līmeni, 2023. gadā procentu likmes bija ļoti svārstīgas un to svārstīguma līmenis bija vēsturiski augsts. Tas būtiski ietekmēja ieguldījumu portfeļu svārstīgumu visa gada garumā.

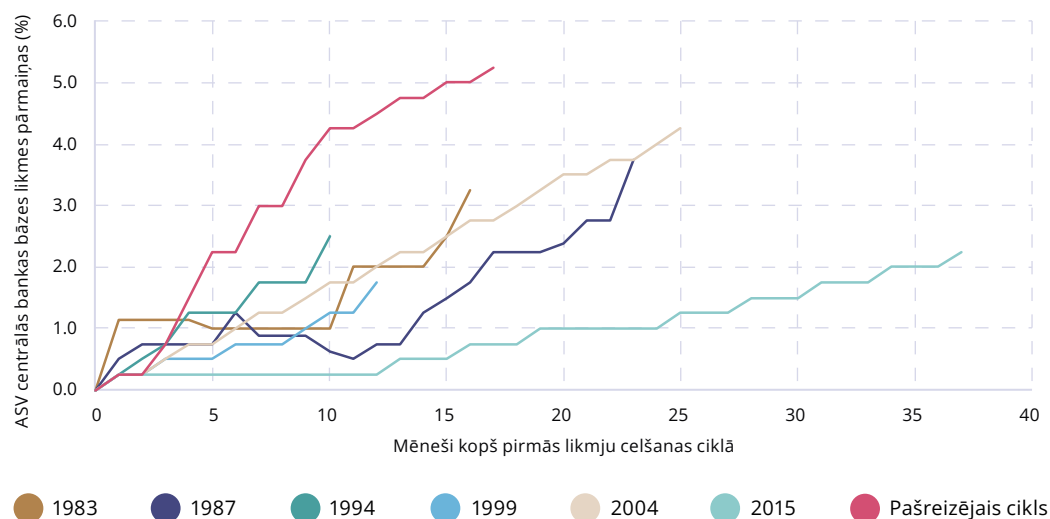
37. attēls. ASV fiksēta ienākuma vērtspapīru svārstīguma indekss (MOVE) 10 gadu laikā (indeksa punktos)

Avoti: Bloomberg Finance LP, Latvijas Banka.

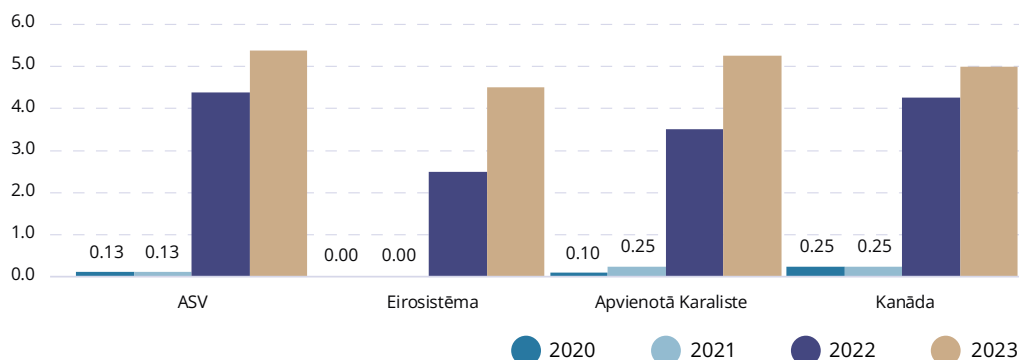
ASV Federālo rezervju sistēma turpināja bāzes procentu likmes palielināšanu, kopējam kopš 2022. gada nepārtrauktajam likmes palielinājumam sasniedzot 525 bāzes punktus.

38. attēls. ASV Federālo rezervju sistēmas bāzes procentu likmju celšanas dinamika dažādos ekonomikas ciklos

Avoti: Bloomberg Finance LP, Latvijas Banka.

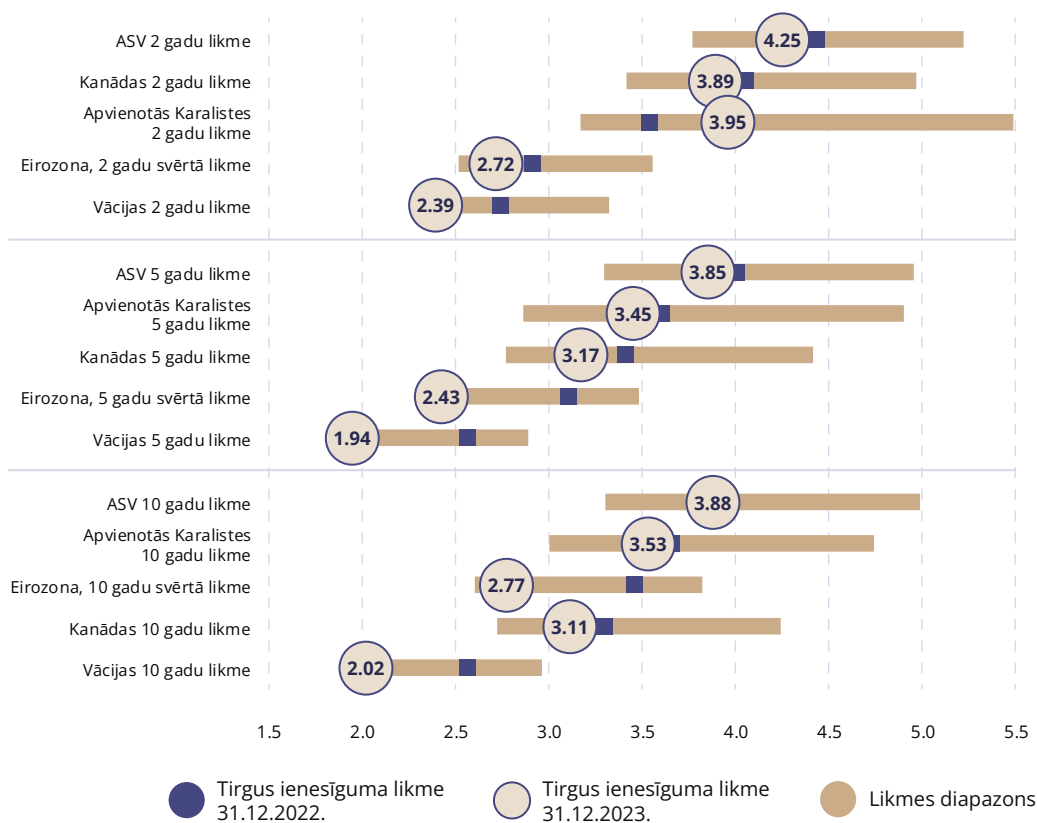
Arī citas centrālās bankas 2023. gada pirmajos trijos ceturkšņos turpināja būtiski celt bāzes procentu likmes, kopējam bāzes procentu likmju cikla kāpumam kopš 2022. gada sasniedzot no 450 līdz 515 bāzes punktiem.

39. attēls. Centrālo banku bāzes procentu likmju dinamika (ienesīgums; %)

Avoti: Bloomberg Finance LP, Latvijas Banka.

Inflācijas dinamika un centrālo banku monetārās politikas lēmumi, kā arī finanšu tirgus dalībnieku prognozētās pārmaiņas bija galvenais procentu likmju svārstīguma iemesls, kas negatīvi ietekmēja procentu likmju attīstību no 2. ceturkšņa vidus līdz 3. ceturkšņa beigām. 4. ceturksnī centrālo banku retorikas pārmaiņas veicināja procentu likmju kritumu, un tas labvēlīgi ietekmēja gan fiksēta ienākuma vērtspāri, gan akciju portfeļus. 40. attēlā redzams, ka:

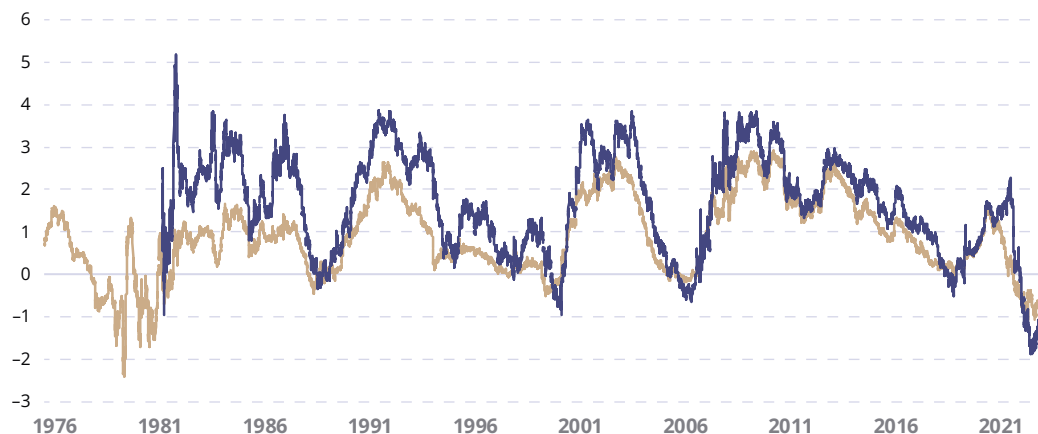
- zemākais procentu likmju svārstīgums novērots eirozonas vērtspāriem, augstākais – Apvienotās Karalistes vērtspāriem;
- procentu likmes visos attēlā redzamajos tirgos un to segmentos gada beigās bija daudz zemākā līmenī, salīdzinot ar gada laikā sasniegto augstāko punktu;
- procentu likmes gada beigās bija zemākas nekā gada sākumā, izņemot ASV valdības 10 gadu vērtspāri procentu likmi, kas bija par 1 bāzes punktu augstāka.

40. attēls. Valdības vērtspāri procentu likmju dinamika 2023. gadā (procentu likme; %)

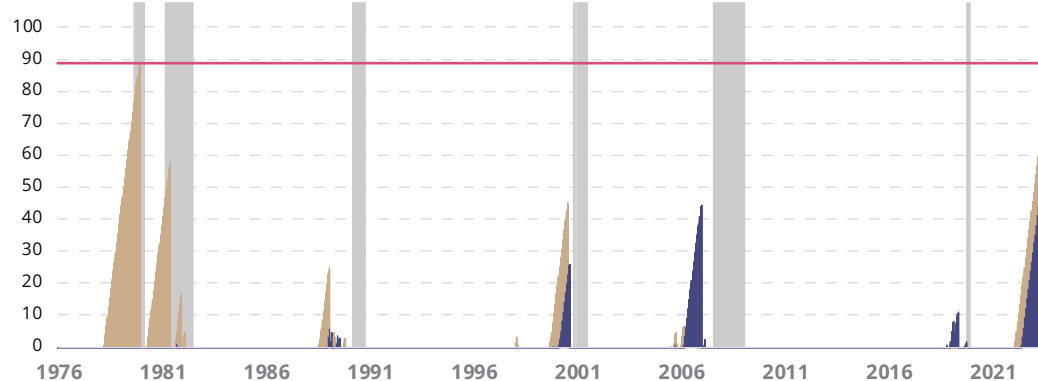
Avoti: Bloomberg Finance LP, Latvijas Banka.

Lai gan ierobežojoša centrālo banku monetārā politika uzturēja īstermiņa procentu likmes augstos līmeņos, tirgus dalībnieku gaidas par vājāku izaugsmi un centrālo banku procentu likmju kritumu nākotnē uzturēja inversas procentu likmju līknes vēsturiski zemos līmeņos, ilgāka termiņa likmēm gada laikā saglabājoties zemākām par īstermiņa likmēm.

41. attēls. ASV valdības vērtspapīru procentu likmju līknes dinamika (%)

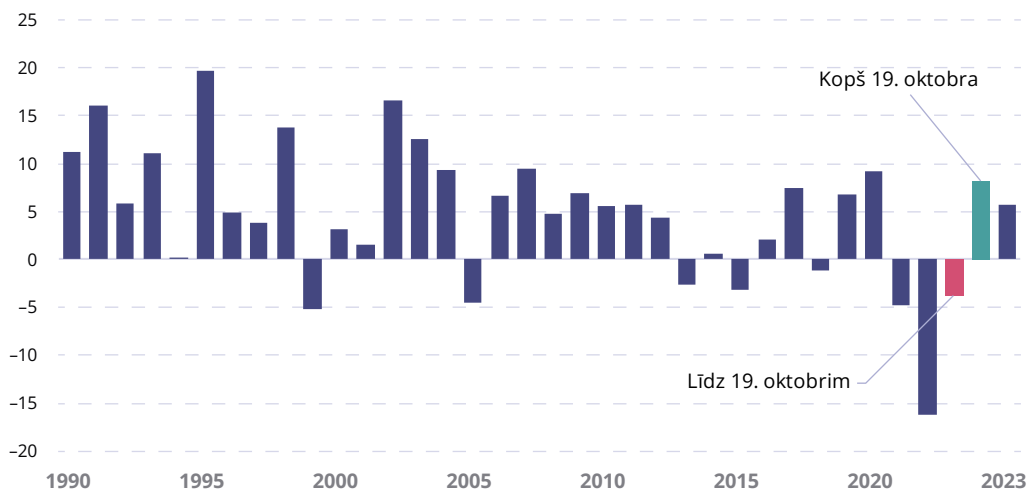
ASV valdības 10 un 2 gadu vērtspapīru procentu likmju negatīvas starpības periodi (ilgums nedēļās)

- ASV 10 gadu un 2 gadu procentu likmju starpība
- ASV 10 gadu un 3 mēnešu procentu likmju starpība
- ASV recesija
- Iepriekšējais 10 un 2 gadu procentu likmju negatīvas starpības maksimālais periods

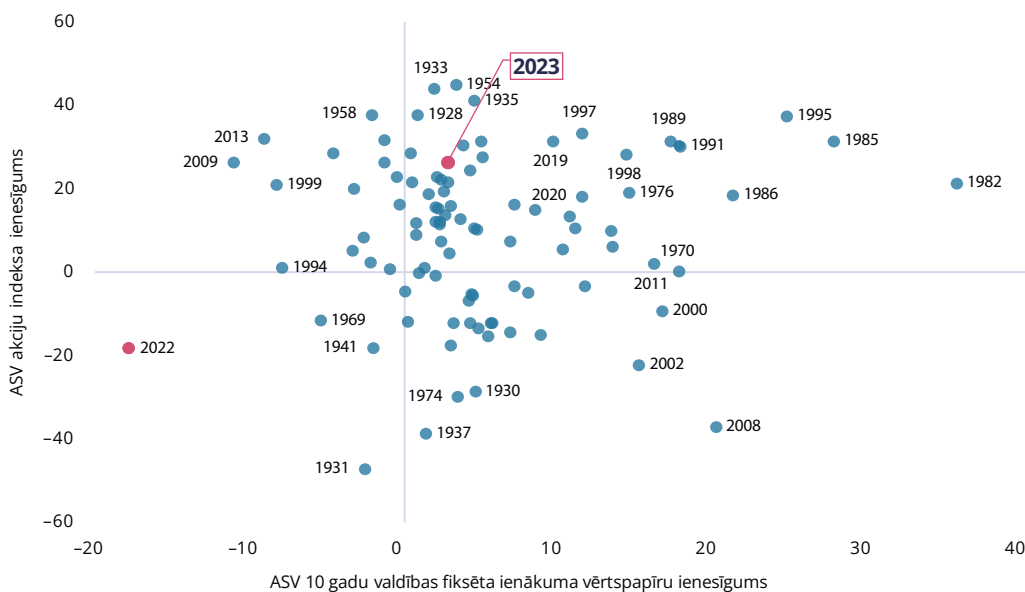
Avoti: *Federal Reserve Bank of St. Louis*, Latvijas Banka.

Pēc diviem negatīva ienesīguma gadiem (it īpaši ļoti negatīvā ienesīguma 2022. gadā) līdz pat 2023. gada oktobra beigām arī kopējais globālo fiksēta ienākuma vērtspapīru rezultāts solījās būt negatīvs – gada ienesīgums zemākajā punktā (19. oktobrī) bija –3.8 %. Tomēr būtiskais procentu likmju samazinājums 4. ceturksnī, kad kopējais globālo fiksēta ienākuma vērtspapīru indekss uzrādīja vēsturiski straujāko divu mēnešu pieaugumu, noteica ienesīguma kāpumu no gada zemākā punkta līdz gada beigām par 8.2 %, un līdz ar to gada kopējais rezultāts bija +5.7 %.

42. attēls. Bloomberg Global Aggregate indeksa kalendārā gada realizētais ienesīgums (%)

Avoti: Bloomberg Finance LP, Latvijas Banka.

Atšķirībā no 2022. gada, kas investoriem nesniedza reālas peļņas iespējas, jo gan fiksēta ienākuma vērtspapīri, gan akcijas vienlaikus uzrādīja ievērojami negatīvu rezultātu, 2023. gads bija daudz veiksmīgāks. Fiksēta ienākuma vērtspapīri uzrādīja mērenu ienesīgumu, bet akciju ienesīgums bija vēsturiski ļoti augsts.

43. attēls. S&P 500 un ASV 10 gadu valdības fiksēta ienākuma vērtspapīru indeksu kalendārā gada realizētais ienesīgums kopš 1928. gada (%)

Avoti: Bloomberg Finance LP, ICE Data Services, Latvijas Banka.

Maksājumu un norēķinu sistēmas

Zibmaksājumi

Latvijas Bankas [EKS sistēmas](#) zibmaksājumu serviss nodrošina bankām iespēju saviem klientiem piedāvāt [zibmaksājumus](#) – naudas pārskaitījumus no konta vienā bankā uz kontu citā bankā pāris sekundēs jebkurā dienā, jebkurā diennakts laikā un par tādu pašu maksu kā pārējiem Vienotās eiro maksājumu telpas (SEPA) kredīta pārvedumiem.

2023. gada beigās zibmaksājumus Latvijā piedāvāja Latvijas Banka un septiņas kredītiestādes – AS "Citadele banka", AS "SEB banka", "Swedbank" AS, Signet Bank AS, BluOr Bank AS, AS "Reģionālā investīciju banka" un AS "LPB Bank" –, tādējādi nodrošinot zibmaksājumu pieejamību vairāk nekā 90 % Latvijas iedzīvotāju.

Gada laikā zibmaksājumu servisā apstrādāto zibmaksājumu skaits un apjoms pieauga 1.4 reizes. Kopā tika apstrādāti 52.9 milj. zibmaksājumu 22.4 mljrd. eiro apjomā, atsevišķās dienās apstrādājot līdz pat 280 tūkst. zibmaksājumu. Zibmaksājumu servisa pieejamība bija augstāka par 99.9 %.

Zibsaišu reģistrs

Latvijas Banka nodrošina arī [Zibsaišu reģistra](#) darbību, sniedzot iespēju vairāku Latvijas un Igaunijas kredītiestāžu klientiem zibmaksājumus un citus maksājumus veikt vēl ērtāk, maksājuma uzdevumā norādot tikai saņēmēja mobilā tālruņa numuru.

2023. gada beigās Zibsaišu reģistrā, kura pieejamība pārsniedza 99.9 %, bija reģistrēts 819 tūkst. zibsaišu (pieaugums par 13 % salīdzinājumā ar iepriekšējā gada beigām). Gada laikā reģistrs apstrādāja 19.1 milj. pieprasījumu. 59 % zibsaišu bija reģistrētas Latvijas banku klientiem, bet 41 % – Igaunijas banku klientiem.

Digitālā eiro projekts

Latvijas Banka turpina aktīvi līdzdarboties digitālā eiro projektā, ko īsteno ECB kopā ar eirozonas nacionālajām centrālajām bankām. 2023. gadā galvenais digitālā eiro projekta uzdevums bija izpētes fāzes noslēgšana līdz 2023. gada novembrim. Latvijas Banka aktīvi piedalījās izpētes fāzē, izvērtējot digitālā eiro dizaina atbilstību Latvijas vajadzībām un pārstāvēt valsts intereses, t. sk., nodrošinot līdzdalību HLTF-CBDC (*High Level Task Force on Central Bank Digital Currencies*) sekretariātā un dokumentācijas sagatavošanā.

2023. gadā Latvijas Banka sniedza ieguldījumu starpinstitutionālās sadarbības stiprināšanā, atbalstot un konsultējot Finanšu ministriju tās darbā ar 2023. gada 28. jūnijā EK publicēto digitālā eiro regulatīvā ietvara piedāvājumu.

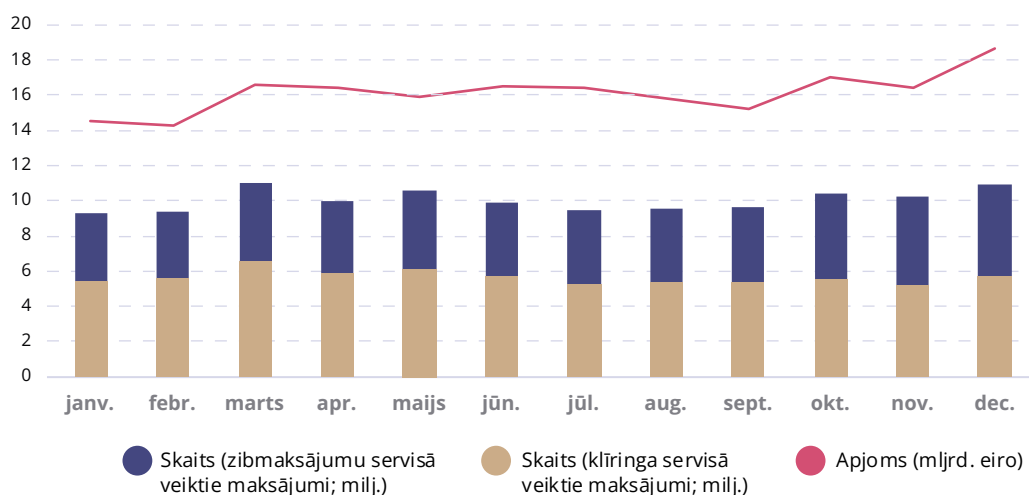
Tā kā publiskajā telpā pieauga interese par digitālā eiro projektu, Latvijas Banka pievērsās sabiedrības informētības veicināšanai un sagatavoja publikācijas un analītiskos rakstus, vienlaikus nodrošinot projekta pārredzamību un atspēkojot ar to saistītos mītus. Latvijas Bankas eksperti sniedza arī vairākas intervijas un komentārus plašsaziņas līdzekļos, informējot par [digitālā eiro](#) projektu.

EKS sistēmas darbība

Latvijas Bankas izveidotā un uzturētā EKS sistēma turpināja nodrošināt Latvijas maksājumu tirgus dalībnieku klientu eiro maksājumu veikšanu no konta vienā bankā uz kontu citā bankā, izmantojot zibmaksājumu servisu un klīringa servisu, visā SEPA telpā.

EKS sistēmas tiešās dalībnieces bija astoņas kredītiestādes, Valsts kase un Latvijas Banka. Sešas no minētajām astoņām kredītiestādēm, Valsts kase un Latvijas Banka 2023. gadā izmantoja zibmaksājumu servisu.

44. attēls. EKS sistēmā apstrādāto maksājumu skaits un apjoms

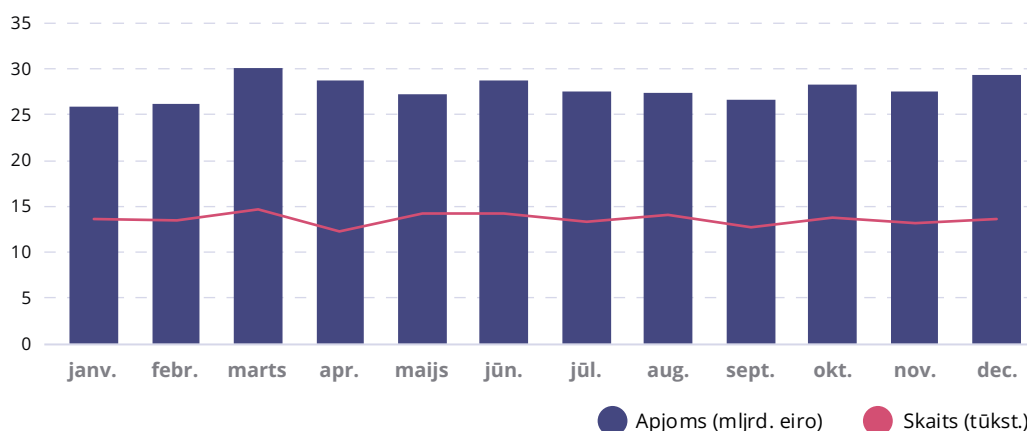

EKS sistēmā (zibmaksājumu servisā un klīringa servisā kopā) tika veikti 120.4 milj. SEPA kredīta pārvedumu 193.7 mljrd. eiro apjomā. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu EKS sistēmā veikto maksājumu skaits palielinājās par 6.1 %, bet apjoms – par 2.9 %.

TARGET-Latvija sistēmas darbība

2023. gada 20. martā Latvijas Banka kopā ar pārējām Eurosistēmas centrālajām bankām pabeidza TARGET2 un TARGET2 vērtspapīriem sistēmu konsolidācijas projektu. Tā rezultātā tika izveidota jauna, inovatīva sistēma TARGET, kuras T2 serviss aizstāja TARGET2 sistēmu, kas darbojās kopš 2007. gada.

Latvijas Banka 2023. gadā turpināja nodrošināt TARGET-Latvija sistēmas darbību. Tā ir pasaulē trešās lielākās maksājumu sistēmas – TARGET – komponentsistēma.

45. attēls. TARGET-Latvija sistēmā veikto maksājumu skaits un apjoms

2023. gadā jaunās TARGET sistēmas, t. sk. TARGET-Latvija sistēmas, pieejamība bija 100 %. Vidēji dienā tā apstrādāja 641 maksājumu 1.3 mljrd. eiro apjomā. Lai arī maksājumu kopskaits salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās par 27.54 % (kritumu galvenokārt noteica divu kredītiestāžu dalības sistēmā pārtraukšana 2022. gada beigās), maksājumu kopapjoms samazinājās tikai par 0.52 %.

Latvijas Banka sniedza maksājumu pakalpojumus eiro arī tām institūcijām, kurām Latvijas Bankā atvērti norēķinu konti ārpus Latvijas Bankas maksājumu sistēmas TARGET-Latvija, proti, Valsts kasei, kā arī Latvijas, ārvalstu un starptautiskajām finanšu iestādēm. 2023. gadā Latvijas Banka izpildīja šādu iestāžu maksājumus 722 milj. eiro apjomā.

Maksājumu sistēmu darbības pārraudzība

Latvijas Banka veica EKS sistēmas ikdienas pārraudzību, analizējot sistēmas tehnisko un operacionālo darbību, apkopojot sistēmas statistiskos datus un pārliecinoties, ka starpbanku maksājumu vide Latvijā ir droša un efektīva.

Pārbaugot Latvijā izmantoto maksājumu instrumentu attīstību, Latvijas Banka regulāri – reizi pusgadā – apkopoja un [analizēja](#) datus par Latvijas maksājumu pakalpojumu sniedzēju klientu veiktajiem maksājumiem.

Latvijas Banka piedalījās zibmaksājumu regulējuma izstrādes un maksājumu pakalpojumu direktīvas pārskatīšanas projektos, atbalstot Finanšu ministriju Latvijas pozīciju sagatavošanā un sniedzot viedokli par jautājumiem, kas saistīti ar maksājumu sistēmu darbību un regulējumu.

Finanšu instrumentu norēķinu sistēmu darbības pārraudzība

Latvijas Banka sadarbībā ar *Eesti Pank*, *Lietuvos bankas* un Islandes Centrālo banku sekoja 2022. gadā veiktajā depozitārija Nasdaq CSD SE kiberneturības novērtējumā CROE (*Cyber Resilience Oversight Expectations*) sniegto rekomendāciju un novērojumu ieviešanai. Novērtējot depozitārija sniegto informāciju un pierādījumus, pārraugi secināja, ka līdz 2023. gada beigām depozitārijs bija ieviesis būtisku rekomendāciju un novērojumu daļu, tādējādi pilnveidojot kiberneturības spēju jomās, kurās bija iespējami uzlabojumi. Atbilstoši novērtējumam depozitārijs turpina nodrošināt atbilstību CROE standartiem.

Pārstāvēt Eirosistēmu kā eiro emisijas centrālo banku, Latvijas Banka tāpat kā katru gadu novērtēja Nasdaq CSD SE darbības atbilstību Eirosistēmas prasībām, pārliecinoties, ka depozitārijs nodrošina visu prasību ievērošanu.

Latvijas Banka sniedza viedokli un komentārus par norēķinu un klīringa sistēmu regulējuma – Centrālo vērtspapīru depozitāriju regulas (*CSDR Refit*) un Centrālo darījuma partneru regulas (*EMIR Refit*) – grozījumiem, t. sk., lai nodrošinātu efektīvu sadarbību starp iestādēm depozitāriju uzraudzības kolēģijās un sniegtu depozitārijiem piekļuvi banku tipa papildpakalpojumiem.

Latvijas Banka piedalījās Nasdaq CSD SE uzraudzības kolēģijas darbā, sniedzot pārrauga redzējumu, lai panāktu vienotu kolēģijas viedokli, t. sk. par esošu emisiju pārvešanu un norēķinu efektivitāti, kā arī veica depozitārija ikdienas pārraudzību, analizējot Latvijas vērtspapīru norēķinu sistēmas tehnisko un operacionālo darbību.

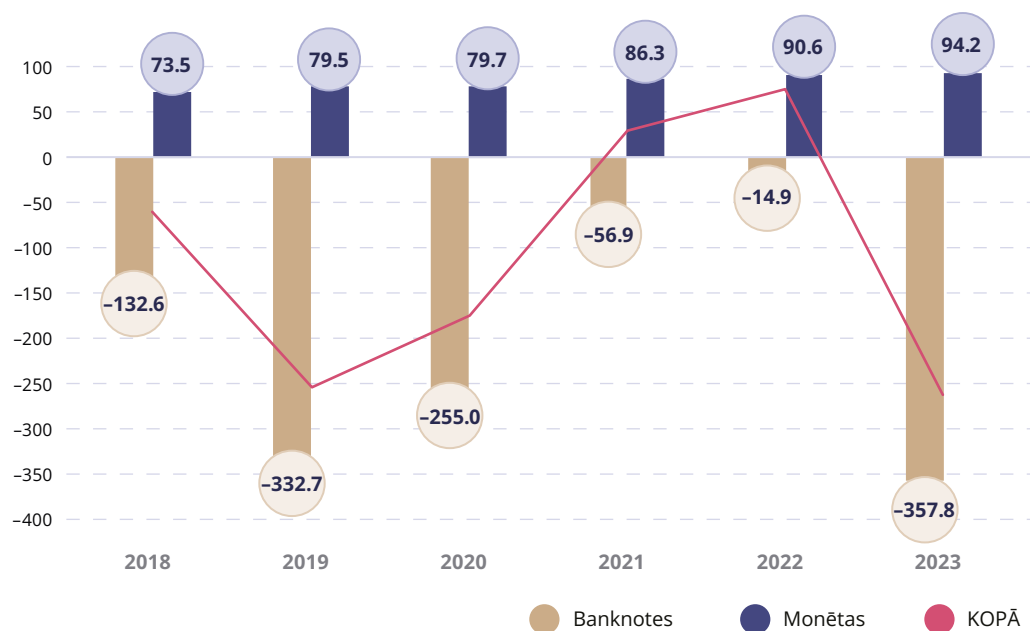
Skaidrās naudas apgrozība

Skaidrās naudas aprites nodrošināšana

Lai gan Latvijas sabiedrībā bezskaidrās naudas norēķiniem ir tendence palielināties, iedzīvotāji vēl arvien samērā bieži pirkumu veikšanai izmanto skaidro naudu. Saskaņā ar iedzīvotāju aptaujas datiem vidēji nedēļā viena persona veic četrus pirkumus par skaidro naudu, tāpēc viens no svarīgākajiem Latvijas Bankas uzdevumiem joprojām ir skaidrās naudas aprites nodrošināšana. Turklāt skaidrās naudas maksājumi ietilpst kritiskajos finanšu pakalpojumos, kuru pieejamība saskaņā ar Nacionālās drošības likumu jānodrošina iespējama valsts apdraudējuma gadījumā.

2023. gadā Latvijas Bankas eiro banknošu tīrā emisija turpināja samazināties, saglabājoties negatīvā līmenī. Savukārt Latvijas Bankas eiro monētu tīrā emisija pieauga. Tādējādi 2023. gada beigās Latvijas Bankas eiro banknošu un monētu kopējā tīrā emisija bija –263.6 milj. eiro.

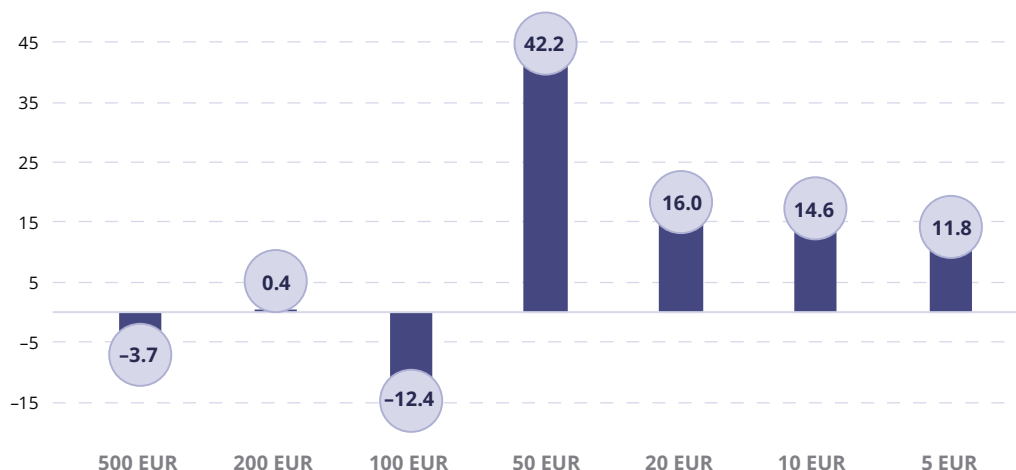
46. attēls. Latvijas Bankas eiro banknošu un monētu tīrā emisija (milj. eiro)

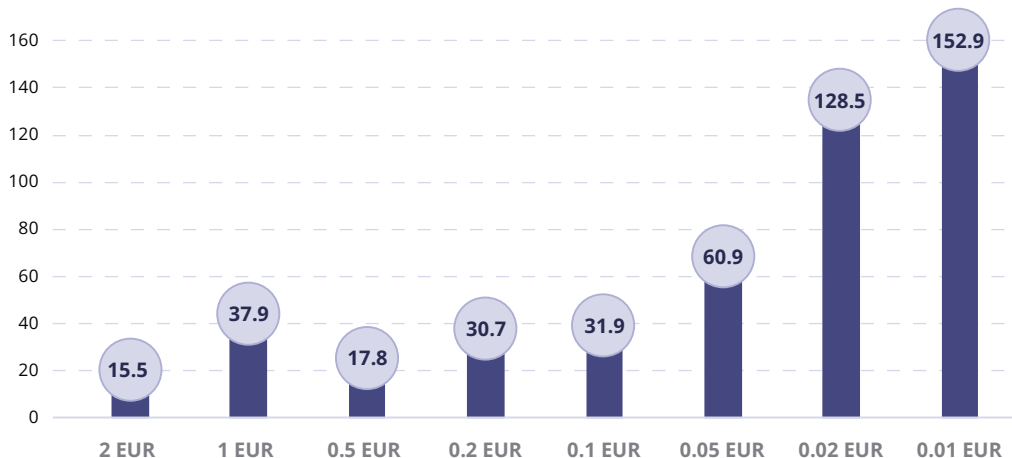
Latvijas Bankas eiro banknošu tīrā emisija skaita ziņā 2023. gada laikā samazinājās par 1.2 % līdz 68.9 milj. banknotēm. No Latvijas Bankas emitētajām eiro banknotēm apgrozībā 2023. gada beigās visvairāk bija 50 eiro un 20 eiro banknošu.

Savukārt Latvijas Bankas eiro monētu tīrā emisija skaita ziņā 2023. gadā pieauga par 4.8 %, decembra beigās sasniedzot 476.1 milj. monētu. No Latvijas Bankas emitētajām monētām 2023. gada beigās apgrozībā visvairāk bija 1 centa un 2 centu monētu.

47. attēls. Latvijas Bankas eiro banknošu tīrā emisija (nominālvērtību dalījumā; 2014.–2022. gads; skaits milj.)

48. attēls. Latvijas Bankas eiro monētu tīrā emisija (nominālvērtību dalījumā; 2014.–2022. gads; skaits milj.)

No kredītiestādēm saņemtās skaidrās naudas nolietotības pakāpes un īstuma pārbaudi Latvijas Bankā nodrošināja automatiskās naudas apstrādes sistēmas, ar kurām 2023. gadā tika apstrādāts 141.1 milj. banknošu (par 11.7 % vairāk nekā 2022. gadā). 7.3 % jeb 10.3 milj. no apstrādātajām banknotēm tika atzītas par apgrozībai nederīgām un iznīcinātas.

2023. gadā Latvijas Banka turpināja reģistrēt un kontrolēt naudas apstrādātājus – komersantus, kuri veic eiro banknošu un monētu apstrādi un laišanu otrreizējā apgrozībā. 2023. gada beigās Latvijā bija reģistrēti 32 naudas apstrādātāji. Latvijas Banka pārbaudīja to darbību, novērtējot tās atbilstību skaidrās naudas apstrādi regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. 2023. gadā tika veiktas sešas šādas pārbaudes.

2023. gadā turpinājās lata naudas zīmju izņemšana no apgrozības. Gada laikā Latvijas Bankā no apgrozības tika izņemtas lata banknotes un monētas 611.9 tūkst. latu vērtībā – 556.6 tūkst. latu banknotēs un 55.3 tūkst. latu monētās. 2023. gada beigās apgrozībā bija lata banknotes 39.1 milj. latu

vērtībā un lata monētas 43.7 milj. latu vērtībā. Pērn decembra beigās apgrozībā skaita ziņā visvairāk bija 5 latu un 20 latu banknošu (attiecīgi 1.7 milj. un 0.7 milj.), savukārt no monētām – 1 santīma un 2 santīmu monētu (attiecīgi 149.3 milj. un 89.4 milj.).

2023. gada beigās Latvijas Banka sadarbībā ar AS "Citadele banka", AS "SEB banka", "Swedbank" AS, Latvijas Finanšu nozares asociāciju un Luminor Bank AS Latvijas filiāli ar nelieliem nosacījumu grozījumiem vienojās pagarināt sadarbības memorandu par skaidrās naudas pieejamības nodrošināšanu Latvijas iedzīvotājiem. Memoranda galvenais mērķis ir nodrošināt ērtu skaidrās naudas pieejamību iedzīvotājiem visā Latvijas teritorijā, t. i.:

- līdz 2025. gada 1. janvārim saglabāt esošo bankomātu tīklu, nesamazinot bankomātu skaitu vairāk kā par 5 %;
- veidojot bankomātu tīklu, kopumā ievērot ne vairāk kā 20 kilometru attālumu taisnā līnijā līdz tuvākajam bankomātam no jebkuras vietas Latvijā 99 % Latvijas iedzīvotāju;
- noteikt patērētāju interesēm atbilstošu bankomātu faktiskās pieejamības laiku – katru dienu vismaz 12 stundu.

Lai skaidrās naudas pieejamību valstī nodrošinātu ilgtermiņā, tika izstrādāti un iesniegti tālākai virzībai valdībā un Saeimā Kredītiestāžu likuma grozījumi, kas noteiks bankām skaidrus pienākumus bankomātu izvietojumā un to darbības nodrošināšanā.

Tika veikti grozījumi arī Latvijas Bankas tiesību aktos saistībā ar papildu pasākumiem skaidrās naudas nodrošināšanai valsts apdraudējuma gadījumā un finanšu sistēmas stabilitāti kritiski ietekmējošos apstākļos, Latvijas Bankai sniedzot atbalstu banknošu piegādē skaidrās naudas apstrādātāju uzņēmumiem, kā arī nodrošinot kredītiestāžu pilnvarotajiem naudas apstrādātājiem iespēju veikt bankomātu kasešu uzpildīšanu Latvijas Bankas telpās.

Ir izstrādāts Maksājuma skaidrā naudā gala summas noapaļošanas likuma projekts, un sāktas diskusijas ar iesaistītajām pusēm par iespējamo pirkuma gala summas noapaļošanas ieviešanu Latvijā, veicot maksājumus skaidrā naudā.

Latvijas Bankas Rīgas filiālē uzstādīti monētu iemaksas automāti, tādējādi padarot sīknaudas apmaiņu iedzīvotājiem ērtāku un ātrāku. 2023. gadā iedzīvotāji un uzņēmumi monētu iemaksas automātos iemaksāja 13 milj. monētu.

Valsts analīzes centra un monētu valsts analīzes centra funkciju izpilde

Viltojumu skaits un sadalījums

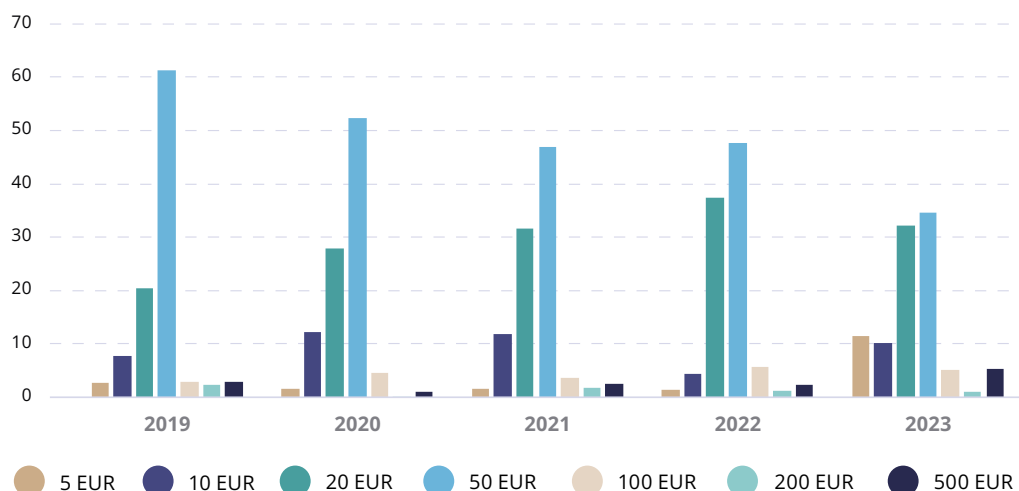
Latvijas Bankai ir valsts kompetentās iestādes statuss eiro aizsardzībā pret viltotiem, un tā veic funkcijas, kas saistītas ar viltotu banknošu un monētu atklāšanu un analīzi. Lai īstenotu šīs funkcijas, Latvijas Bankas Naudas apgrozības pārvaldē ir izveidots valsts analīzes centrs un monētu valsts analīzes centrs.

Valsts analīzes centra pamatuzdevums ir identificēt, analizēt, reģistrēt un uzglabāt visas viltotās naudas zīmes, kas iesniegtas Latvijas Bankā, tādējādi nodrošinot nepieciešamos pasākumus un pastiprinot koordinētus centienus cīņā pret naudas zīmju viltojumiem ES.

2023. gadā Latvijas Banka apgrozībā ir identificējusi 660 viltotu eiro banknošu un 593 viltotas eiro monētas. Salīdzinājumā ar 2022. gadu viltotu banknošu skaits pieaudzis par 14 %, bet viltotu monētu skaits – par 30 %.

Joprojām visbiežāk tiek viltotas 20 eiro un 50 eiro banknotes. To viltojumu skaits pārsniedz 65 % no visiem apgrozībā konstatētajiem eiro banknošu viltojumiem.

49. attēls. Latvijas Bankā identificētie eiro banknošu viltojumi (2019–2023)

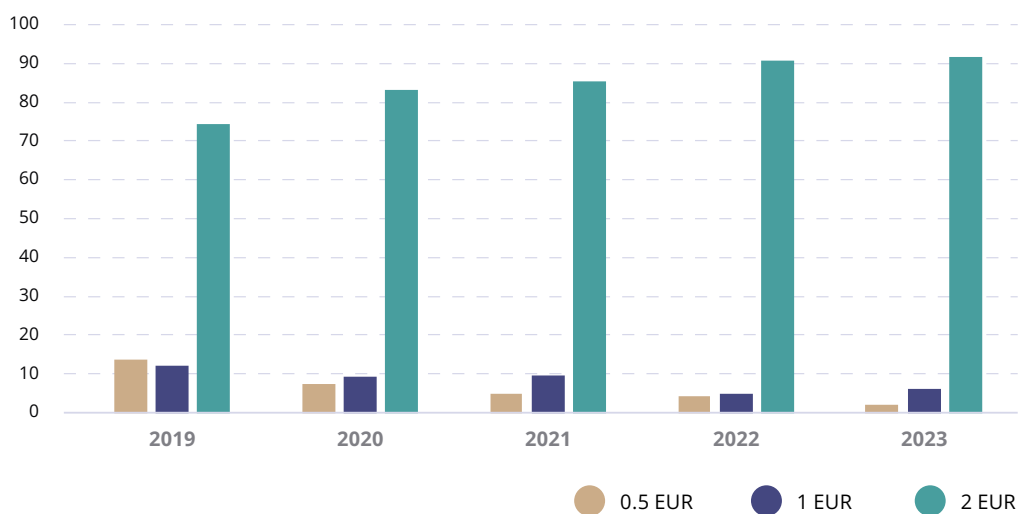

Latvijas Bankā identificēto viltoto eiro banknošu skaits nominālvērtību dalījumā

Gads	5 €	10 €	20 €	50 €	100 €	200 €	500 €	Kopā
2019	23	67	178	534	25	20	25	872
2020	13	103	234	437	39	1	9	836
2021	9	71	188	279	22	11	15	595
2022	8	25	217	276	33	7	14	580
2023	76	67	212	229	34	7	35	660
Kopā	129	333	1029	1755	153	46	98	3543

No viltotajām eiro monētām visbiežāk apgrozībā tiek konstatētas viltotas 2 eiro monētas. 2023. gadā viltotu 2 eiro monētu īpatsvars sasniedza vairāk nekā 90 % no visiem konstatētajiem monētu viltojumiem.

50. attēls. Latvijas Bankā identificētie eiro monētu viltojumi (2019–2023)

Latvijas Bankā identificēto viltoto eiro monētu skaits nominālvērtību dalījumā

Gads	50 centu	1 €	2 €	Kopā
2019	49	43	266	358
2020	17	21	187	225
2021	10	20	176	206
2022	20	22	415	457
2023	13	36	544	593
Kopā	109	142	1588	1839

Lai gan gada laikā apgrozībā konstatēto viltoto naudas zīmju skaits ir palielinājies par 21 %, kopumā viltojumu izplatības līmenis Latvijā saglabājas stabili zems.

Gandrīz visus mūsdienu eiro banknošu viltojumus var viegli atpazīt. Bieži vien tiek konstatēti banknošu viltojumi, kuriem ir acīmredzamas neatbilstības izmēros, krāsu tonī vai attēlu elementu atveidojumā. Taču daudz labāk pasargāt sevi no viltojumiem un izvairīties no naudas zaudējumiem, kas rodas, pieņemot viltotu banknoti, var, rūpīgi aplūkojot banknotes drošības elementus. Tāpēc ikvienam, kas ikdienā izmanto skaidro naudu, ir būtiski pazīt naudas zīmes, to dizaina un pretviltošanas elementus.

Latvijas Bankas 2023. gadā emitētās eiro piemiņas un kolekcijas monētas

2023. gadā Latvijas Banka laida apgrozībā sešas kolekcijas monētas – "Zvaigžņu putekli" (emitēta 11.05.2023.), "Dziesma saviļņo" (emitēta 30.06.2023.), "Latvijas basketbolam 100" (emitēta 31.10.2023.), "Zelta zirgi" (emitēta 15.11.2023.), "Gaismas staru vēdekļi" (emitēta 29.11.2023.) un "Rīgas modes" (emitēta 13.12.2023.), kā arī Ukrainas atbalstam cīņā par brīvību veltītu 2 eiro piemiņas monētu "Saulespuķe Ukrainai" (apgrozībā kopš 30.05.2023.) – tīstokļos un suvenīriesaiņojumā.

Latvijas Banka, pircējiem iegādājoties 2022. gada decembrī izlaisto kolekcijas monētu "Ukrainas brīvībai" un 2023. gada maijā izlaisto 2 eiro piemiņas monētu "Saulespuķe Ukrainai", ieguva līdzekļus, lai veiktu ziedojumu Ukrainas atbalstam, un pārskaitīja 164 684.52 eiro Ukrainas Sociālās politikas ministrijai. Latvijas Bankas prezidents Mārtiņš Kazāks un Latvijas Bankas Naudas apgrozības pārvaldes vadītājs Jānis Blūms simboliski nodeva ziedojumu Ukrainas vēstniekam Latvijā Anatolijam Kucevolam. Tikšanās laikā Latvijas Bankas pārstāvi apliecināja vēstniekam, ka Latvijas Banka turpinās atbalstīt Ukrainu un tās tautu cīņā par brīvību.

"Zvaigžņu putekli"

Svars: 22.00 g; diametrs: 35.00 mm
Metāls: 999° sudrabs; ar apzeltījumu; kvalitāte: proof
Maksimālā tirāža: 4000. Kalta 2023. g.
UAB Lietuvos monetu kalykla (Lietuva)
Grafiskais dizains: Līga Kitchen
Plastiskais veidojums: Ligita Franckeviča

"Dziesma saviļņo"

Svars: 29.00 g; taisnstūra forma (52.0 mm × 25.0 mm)
Metāls: 999° sudrabs; ar UV apdruku; kvalitāte: proof
Maksimālā tirāža: 4000. Kalta 2023. g.
Regia Autonoma Monetaria Statului (Rumānija)
Grafiskais dizains: Anna Līva Traumane un
Harijs Vucens

"Latvijas basketbolam 100"

Svars: 22.00 g; diametrs: 35.00 mm

Metāls: 999° sudrabs; ar apzeltījumu; kvalitāte: proof

Maksimālā tirāža: 3000. Kalta 2023. g.

Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato S.p.A. (Itālija)

Grafiskais dizains: Paulis Liepa

"Zelta zirgi"

Svars: 1.24 g; diametrs: 13.92 mm

Metāls: 999.9° zelts; kvalitāte: proof

Maksimālā tirāža: 2500. Kalta 2023. g.

UAB Lietuvos monetų kalykla (Lietuva)

Grafiskais dizains: Ivars Heinrihsons

Plastiskais veidojums: Jānis Strupulis

"Gaismas staru vēdekļis"

Svars: 15.00 g; neregulāra forma (41 mm x 24 mm)

Metāls: 999° sudrabs; kvalitāte: proof

Maksimālā tirāža: 3000. Kalta 2023. g.

Koninklijke Nederlandse Munt (Nīderlande)

Grafiskais dizains: Ivars Drulle

Plastiskais veidojums: Ligita Franckeviča

"Rīgas modes"

Svars: 22.00 g; diametrs: 35.00 mm

Metāls: 999° sudrabs; ar krāsu uzdruku aversā

un reversā; kvalitāte: proof

Maksimālā tirāža: 3000. Kalta 2023. g.

Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato S.p.A. (Itālija)

Grafiskais dizains: Alīna Grīnpauka

Latvijas Banka monētu dizaina izstrādes konkursos aicina piedalīties dažādus Latvijas māksliniekus, tāpēc ikviena monēta ir unikāls mākslas darbs. Monētu tēmas tiek izvēlētas, lai popularizētu Latvijas kultūras vērtības, kā arī lai izceltu sabiedrībā nozīmīgas norises.

Gadskārtējā sabiedrības aptaujā, kurā portālā "Delfi.lv" piedalījušies gandrīz 10 tūkst. cilvēku, par "Latvijas gada monētu 2022" atzīta kolekcijas monēta "Vilhelms Purvītis".

Datu vadība, statistika un Kredītu reģistrs

Latvijas Banka savu uzdevumu veikšanai vāc un apkopo plašu statistiskās informācijas klāstu, ko izmanto finanšu un makroekonomiskajai analīzei, finanšu stabilitātes izvērtēšanai, finanšu tirgus dalībnieku uzraudzībai, kā arī sabiedrības informēšanai par norisēm finanšu nozarē un tautsaimniecībā. Latvijas Bankas sagatavoto statistisko informāciju izmanto arī ECB – Eirosistēmas monetārās statistikas un attiecīgo eirozonas statistisko datu sagatavošanai, kā arī citu uzdevumu izpildei.

Datu vadība

2023. gadā ir ielikti pamati mūsdienīgai un modernai datu vadībai Latvijas Bankā. Ir sākta datu brieduma novērtēšana, veicināta centralizēta datu vākšana, un vairāku šaurāka lietojuma rīku vietā tiek pakāpeniski ieviesti centralizēti rīki.

Aiga Ose
Datu un statistikas
pārvaldes vadītāja

Lai nodrošinātu datus balstītu lēmumu pieņemšanu, vajadzīgi kvalitatīvi un zināmas izcelsmes dati no uzticamiem datu avotiem nepieciešamajā laikā, veidā un daudzumā, atbilstīgi datu apstrādes rīki, mūsdienu tehnoloģijām atbilstoša vide un zinoši, pieredzējuši un datu apstrādes tehnoloģijās prasmīgi speciālisti. Stiprinot datu vadību, stiprinām arī datus balstītu lēmumu pieņemšanu.

Latvijas Bankas statistikas programmas

Lai sniegtu pārskatāmu informāciju par plānoto darbību statistikas jomā, Latvijas Banka publicē [Latvijas Bankas statistikas gada programmu un vidēja termiņa statistikas darba programmu](#) triju gadu periodam. 2023. gadā veiksmīgi tika īstenota lielākā daļa no statistikas programmā plānotajiem uzdevumiem, izņemot trīs uzdevumus, kuru izpilde objektīvu iemeslu dēļ pārcelta uz 2024. gadu. Divi no šiem uzdevumiem ir ECBS līmeņa uzdevumi (izpētes un izmaksu aptauja saistībā ar apdrošināšanas sabiedrību statistikas prasību grozījumiem un jauno prasību ieviešanu ieguldījumu fondu statistikas jomā) un viens nacionālā līmeņa uzdevums (valūtu tirdzniecības darījumu statistikas publikācijas paplašināšana). Atsevišķi uzdevumi uzraudzības statistikas jomā turpmāk netiks klasificēti kā uzdevumi, kas saistīti ar statistiku.

Statistikas normatīvā regulējuma attīstība

2023. gada 2. ceturksnī tika veikta ECBS izmaksu un guvumu papildu novērtējuma aptauja par Vienotās ziņošanas sistēmas izveidi Latvijas kredītiestādēm, krājaizdevu sabiedrībām un citām noguldījumus pieņemošām sabiedrībām. Vērtējot pēc kopējiem aktīviem, Latvijā minētajā aptaujā piedalījās 99 % respondentu. Izmaksu un guvumu papildu novērtējuma aptaujas rezultāti apkopoti ECBS līmenī, un publicēti ECB tīmekļvietnē 2024. gada 3. aprīlī, aptverot šādas tēmas:

- topošās regulas tvēruma paplašināšana, iekļaujot valstu nacionālās prasības;
- papildu funkcijas Vienotās ziņošanas sistēmas analītiskās vērtības optimizēšanai;
- datu sniegšanas darbības aspekti un ciešāka saskaņošana ar EBI uzraudzības finanšu pārskata (FINREP) prasībām individuālajā līmenī.

Lai mazinātu statistisko datu sniegšanas slogu atsevišķām statistisko datu sniedzēju grupām, ievērojot to nozīmīgumu attiecīgajā tautsaimniecības segmentā, tika veikti grozījumi [Latvijas Bankas noteikumos](#), kas nosaka statistisko datu par finansiālo stāvokli (1-FP) sagatavošanu un iesniegšanu. Ar šīm pārmaiņām būtiski samazināts sniedzamo datu klāsts finanšu sabiedrībām, kuru uzraudzību neveic Latvijas Banka un kuru saimnieciskā darbība nav kreditēšana.

Jaunas eksperimentālās statistikas izstrāde

Latvijas Banka piedalījās [ECB izstrādāto bagātības sadalījuma kontu](#) (*distributional wealth accounts*) un to publikācijas sagatavošanā. Šie konti sniedz informāciju par māsaimniecību bagātības sadalījumu un ir saskanīgi ar nacionālajos kontos sniegto informāciju par māsaimniecību sektora bagātību kopumā. Tie arī atspoguļo sasaisti starp māsaimniecību finanšu un patēriņa aptaujas un finanšu un nefinanšu kontu datiem.

Māsaimniecību finanšu un patēriņa aptaujas jaunā cikla uzsākšana

Latvijas Banka sāka 2023.–2025. gada māsaimniecību finanšu un patēriņa aptauju. Latvijā tā ir jau [ceturtā šāda veida aptauja](#), kas saskaņā ar ECB prasībām tiek veikta reizi trijos gados, lai iegūtu datus par māsaimniecību reālajiem un finanšu aktīviem, kredītsaistībām, ienākumiem un patēriņu. Sadarbībā ar CSP aptaujas vajadzībām tika izveidota respondentu izlase, izmantojot paneļa pieeju, kas ļauj gūt pilnīgāku informāciju par māsaimniecību finanšu un patēriņa pārmaiņām ilgākā laika periodā. Saskaņā ar paneļa pieeju izlasē tiek iekļautas arī iepriekšējā aptaujā atbildes sniegušās māsaimniecības. 2023. gada rudenī notika izlasē iekļauto māsaimniecību intervēšana.

Izmantoto datu avotu pilnveide

2023. gadā tika uzsākta jauna datu avota – [statistisko datu par finanšu instrumentsabiedrību finansiālo stāvokli](#) – izmantošana, lai:

- sagatavotu finanšu instrumentsabiedrību, maksājumu bilances, starptautisko investīciju bilances, ārējā parāda un finanšu kontu statistiku;
- identificētu un novērtētu ar vērtspapīrošanas darbībām saistītos riskus Latvijas finanšu sistēmā;
- veiktu tautsaimniecības dinamisko pārmaiņu analīzi.

Statistikās informācijas publicēšana

Latvijas Banka turpināja nodrošināt statistisko informāciju plašam datu lietotāju lokam, gan regulāri nosūtot statistiskos datus tiešajiem datu lietotājiem, gan arī publicējot statistiskos datus Latvijas Bankas regulārajos [izdevumos](#) un [tīmekļvietnē](#), t. sk. statistikas [datubāzē INTS](#). Latvijas Bankas sagatavotie statistiskie dati tika publicēti arī ECB izdevumos un Statistisko datu noliktavā (Statistical Data Warehouse), kā arī SVF izdevumos un SVF augstākā datu izplatīšanas standarta SDIS Plus ietvaros. Šā standarta ietvaros Latvijas Banka turpināja veikt koordinējošās institūcijas pienākumus Latvijā.

2023. gadā Latvijas Bankas statistikas [datubāzē INTS](#) publicētās monetāro finanšu iestāžu procentu likmju statistikas datu klāsts tika papildināts ar dažādu kredītu veidu un noguldījumu procentu likmēm sektoru dalījumā bez termiņa norādes.

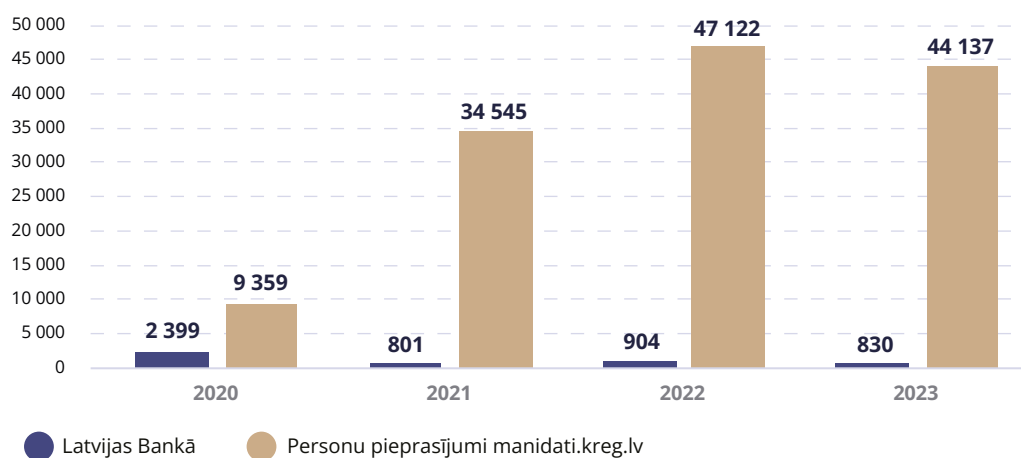
Tika sākta nefinanšu sabiedrību, kā arī paplašināta banku sektora [finanšu stabilitātes rādītāju](#) sniegšana SVF, nodrošinot banku sektora paplašinātā indikatoru klāsta publiskošanu.

Kredītu reģistrs

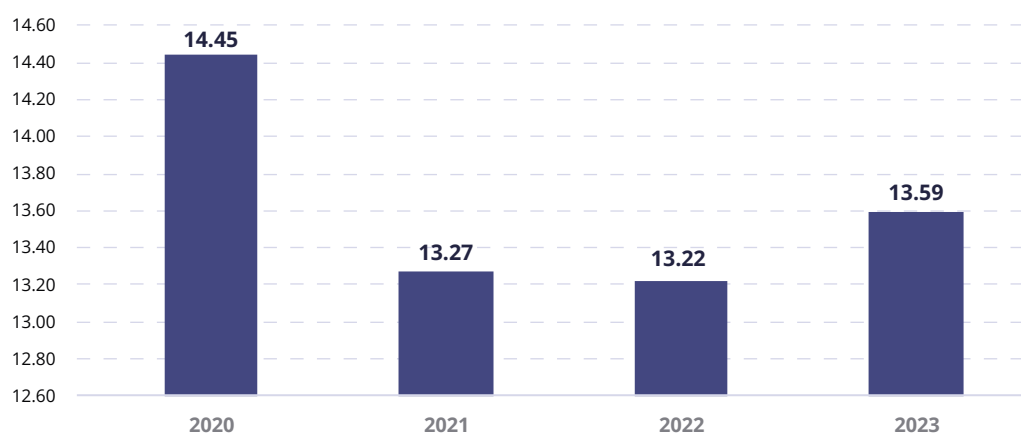
Latvijas Banka nodrošina Kredītu reģistra darbību, uzkrājot ziņas par fizisko un juridisko personu kredītsaistībām un sniegtajiem galvojumiem. Kredītu reģistrs nodrošina informāciju Latvijas Bankas uzdevumu veikšanai, kā arī papildu iespējas valsts institūcijām saņemt ziņas normatīvajos aktos noteikto uzdevumu izpildei.

2023. gada beigās [Kredītu reģistrā](#) bija ziņas par tā 81 [dalībnieka](#) 1.2 milj. aizņēmēju un aizņēmēju galvotāju un to 4.7 milj. saistību (spēkā esošās un izpildītās saistības, kas tiek izmantotas kredīspējas vērtēšanai) ar faktisko atlikumu 21.8 mljrd. eiro un neizmantoto apjomu 4.7 mljrd. eiro. Kredītu reģistrā iekļautās ziņas par juridisko personu saistībām tiek sniegtas arī ECB [AnaCredit](#) statistikas ietvaros.

Latvijas Banka sniedz iespēju jebkurai personai bez maksas saņemt par sevi Kredītu reģistrā iekļautās ziņas, t. sk. elektroniskās apkalpošanas vietnē <https://manidati.kreg.lv>. Pērn šajā vietnē apkalpoti 44 tūkst. personu pieprasījumu.

51. attēls. Kredītu reģistrā iekļauto ziņu pieprasījumu dinamika (skaits)

Lai izmantotu Kredītu reģistra ziņas savu esošo vai iespējamo aizņēmēju un aizņēmēju galvnieku kredībspējas vērtēšanai 2023. gadā, Kredītu reģistra dalībnieki veica 13.6 milj. pieprasījumu.

52. attēls. Dalībnieku veikto pieprasījumu dinamika (skaits (milj.))

Lai Latvijas Banka varētu veikt papildu analīzi par finanšu sistēmas dalībnieku devumu ilgtspējības jomā, 2023. gadā tika paplašināta Kredītu reģistrā iekļauto ziņu savienošana ar citiem datu avotiem (sk. sadaļu "[Ilgtspējība](#)").

Konsultācijas Latvijas Bankas kompetencē esošajos jautājumos

Viens no Latvijas Bankas uzdevumiem ir konsultēt Latvijas Republikas Saeimu un Ministru kabinetu par monetāro politiku un ar Latvijas dalību eirozonā saistītajiem ekonomikas politikas aspektiem, kā arī citiem ar Latvijas Bankas uzdevumu veikšanu saistītiem jautājumiem.

2023. gadā Latvijas Bankas amatpersonas un darbinieki regulāri tikās ar Latvijas Republikas Saeimas un valdības pārstāvjiem, t. sk. piedalījās Latvijas Republikas Saeimas komisiju sēdēs, Latvijas Republikas Ministru kabineta sēdēs un vairāku valdības veidotu komiteju un darba grupu darbā, sniedzot viedokli finanšu un tautsaimniecības attīstības jautājumos.

Analizējot Latvijas tautsaimniecības attīstības perspektīvas, Latvijas Banka konsultēja Saeimu un valdību par Latvijas tautsaimniecības attīstību un problēmām: par nodokļu, sociālās aizsardzības, izglītības politikas, pensiju 2. līmeņa plānu jautājumiem un bāzes pensiju modeli, kā arī par Rīgas konkurētspējas un cilvēkkapitāla attīstības jautājumiem.

Latvijas Banka turpināja analizēt arī Latvijas finanšu sektora lomu tautsaimniecībā, turpinot padziļinātu diskusiju ar finanšu sektora dalībniekiem un politikas veidotājiem par kredītēšanas tendencēm, tās ietekmējošiem faktoriem un nākotnes attīstību Latvijā, kā arī sniedzot viedokli par priekšlikumiem mājāsaimniecību atbalstam augošu procentu likmju apstākļos. Latvijas Banka veica izpēti par to, kādi iemesli ir zemajai klientu mobilitātei Latvijā attiecībā uz kredītu pārkreditēšanu pie cita kredīta devēja, un izstrādāja priekšlikumus aizdevumu pārkreditēšanas veicināšanai, t. sk. sadarbībā ar citām atbildīgajām institūcijām izstrādāja regulējuma grozījumu priekšlikumus.

Latvijas Bankas speciālisti darbojās dažādās darba grupās un profesionālajās organizācijās, daloties pieredzē un sniedzot tām konsultācijas un atbalstu, t. sk. šādās jomās:

- ekonomikas prognožu;
- valsts budžeta izdevumu un ES fondu plānošanas un izlietojuma;
- finanšu sektora (t. sk. tā konkrēto segmentu, piemēram, *FinTech* uzņēmumu, krājaizdevu sabiedrību, pensiju fondu, kolektīvās finansēšanas pakalpojumu sniedzēju, kapitāla tirgus u. c.) un finanšu pakalpojumu attīstības;
- finanšu pratības un finanšu krāpniecības mazināšanas;
- kritisko finanšu pakalpojumu;
- NILLTPFN;
- skaidrās naudas.

Latvijas Bankas eksperti sniedza priekšlikumus un atbalstu arī minētās jomas regulējošo tiesību aktu un to grozījumu izstrādes procesā.

Latvijas Bankas speciālisti eksperta statusā turpināja līdzdarboties CSP vadītajā valsts budžeta deficīta un parāda notifikācijas sagatavošanas darba grupā, sagatavojot 2022. gada valsts budžeta deficīta un parāda notifikācijas datus, kā arī risinot ar šo datu sagatavošanu saistītos metodoloģiskos jautājumus.

Latvijas Bankas speciālisti sniedza atbalstu valdībai aktīvas Latvijas dalības nodrošināšanai ES un OECD, kā arī informācijas apmaiņai ar starptautiskajām kredītreitingu aģentūrām.

2023. gadā Latvijas Banka organizēja dažādas mācības valsts pārvaldes institūciju un privātā sektora pārstāvjiem.

- Lai pilnveidotu tiesnešu zināšanas par finanšu tiesību būtību un padziļinātu izpratni par finanšu tiesību jēgu un piemērošanu, sadarbībā ar Latvijas Tiesnešu mācību centru tika organizēts semināru cikls tiesnešiem, kuri izskata ar finanšu darbībām saistītas lietas.
- Lai veicinātu finanšu pakalpojumu pieejamību aizsardzības nozarei, aizsardzības nozares uzņēmumu un kredītiestāžu pārstāvjiem tika organizētas mācības par NILLTPFN standartiem un prasībām finanšu pakalpojumu saņemšanas nodrošināšanai.
- Valsts policijas Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldei, kā arī citām valsts institūcijām tika rīkotas mācības un konsultācijas par finanšu sektora darbības pamatprincipiem un iekšējās kontroles sistēmas prasībām.
- Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras biedriem tika skaidrotas sankciju piemērošanas uzraudzības aktualitātes, norādot arī uz pārrobežu maksājumu pārmaiņām un tendencēm sankciju prasību ietekmē.

Sadarbība ar starptautiskajām organizācijām un ārvalstu centrālajām bankām

Latvijas Banka ir Latvijas Republikas pārstāve starptautiskajās finanšu institūcijās, kā arī sadarbojas ar ārvalstu centrālajām bankām. Latvijas Banka piedalās arī citu starptautisko finanšu un kredīta organizāciju darbībā, ja tas atbilst tās mērķiem un uzdevumiem.

Latvijas Banka turpināja pārstāvēt Latvijas intereses SVF pilnvaroto sanāksmēs un ikdienas jautājumu koordinēšanā.

- 2023. gadā SVF īpašu uzmanību pievērta dalībvalstu noturības veicināšanai, lai palīdzētu cīnīties ar jau notikušajiem un potenciālajiem satricinājumiem – Covid-19 pandēmiju, Krievijas pilna apmēra iebrukumu Ukrainā, klimata pārmaiņām un no tām izrietošām dabas katastrofām – un to sekām.
- SVF prioritāros jautājumus noteica norises pasaules tautsaimniecībā un finanšu sistēmā – nepieciešamība mazināt augsto inflāciju, noturēt finanšu stabilitāti, atjaunot fiskālās rezerves un parāda ilgtspēju, aizsargāt brīvu tirdzniecību.
- 2023. gadā tika panākta vienošanās par SVF dalībvalstu kvotu proporcionālu palielināšanu, kas ļaus atjaunot kvotu dominējošo lomu SVF pieejamos resursos un noturēt SVF aizdošanas kapacitāti. 2023. gadā SVF 33 pasaules valstīm sniedza finansiālo palīdzību 84.6 mljrd. ASV dolāru vērtībā.

Latvijas intereses SVF tiek pārstāvētas SVF Ziemeļvalstu un Baltijas valstu grupā, kurā ietilpst Dānija, Igaunija, Islande, Latvija, Lietuva, Norvēģija, Somija un Zviedrija. Šo valstu grupu SVF Izpilddirektoru valdē pārstāv viens izpilddirektors, un tai kopumā 2023. gadā bija 3.3 % balsu. 2023. gada janvārī par Ziemeļvalstu un Baltijas valstu grupas izpilddirektoru kļuva Vīts Vasiļausks (*Vitas Vasiliauskas*) no Lietuvas, kurš pārstāv Baltijas valstis. Attiecīgi Baltijas valstu centrālās bankas kopš 2023. gada janvāra koordinē visu Ziemeļvalstu un Baltijas valstu centrālo banku un finanšu ministriju savstarpējo sadarbību SVF jautājumos un izstrādā kopīgas pozīcijas par SVF Izpilddirektoru valdē izskatāmajiem jautājumiem.

2023. gadā Latvijas Banka turpināja koordinēt Latvijas institūciju iesaisti sadarbībā ar SVF tā uzraudzības mandāta jeb IV panta konsultāciju ietvaros. Gadskārtējais SVF ziņojums par Latviju ar iekļautām rekomendācijām tika publicēts septembrī. Institūciju iesaiste tika koordinēta arī SVF veiktajā reģionālajā Ziemeļvalstu un Baltijas valstu projektā "Finanšu plūsmu analīze, NILLTPFN uzraudzība un finanšu stabilitāte", kura rezultāti tika publicēti septembrī.

2023. gadā Latvijas Banka turpināja līdzdalību Starptautisko norēķinu bankā (SNB). Latvijas Banka aktīvi līdzdarbojās SNB Inovāciju tīklāja (*BIS Innovation Network*), kā arī Eurosistēmas inovāciju foruma Innov8 darbā, kur Latvijas Bankas eksperts piedalījās divos mākslīgā intelekta lietojuma izpētes projektos.

Latvijas Banka turpināja sadarbību, informācijas apmaiņu un Latvijas interešu pārstāvību arī:

- Eiropas Noguldījumu apdrošinātāju forumā;
- Eiropas Padomes Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas ekspertu komitejā (MONEYVAL);
- Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstu banku uzraugu grupā;
- OECD;
- Starptautiskajā Vērtspapīru komisiju organizācijā (IOSCO);
- Starptautiskajā Apdrošināšanas uzraugu asociācijā (IAIS).

Gada beigās Latvijas Banka iesniedza dalības pieteikumu, lai kļūtu par Starptautiskās Pensiju uzraugu organizācijas (IOPS) pastāvīgo biedri, un ar 2024. gada 13. februāri IOPS Vadības komiteja uzņēma Latvijas Banku šajā organizācijā.

Papildus dalībai dažādās ES un starptautiskajās institūcijās un organizācijās Latvijas Banka starptautisko sadarbību nodrošināja, arī pamatojoties uz noslēgtajiem divpusējiem sadarbības un informācijas apmaiņas līgumiem ar citu valstu uzraudzības, aizsardzības sistēmu (garantiju fondi) un neregulējuma iestādēm. Nozīmīga loma pieredzes un informācijas apmaiņā bija arī sadarbībai uzraugu un neregulējuma kolēģijās.

Īpaši cieša sadarbība ar citu valstu institūcijām tradicionāli Latvijas Bankai turpinājās Ziemeļvalstu un Baltijas valstu sadarbības formāta ietvaros, t. sk. Ziemeļvalstu un Baltijas valstu Makrouzraudzības foruma (un tā komiteju un darba grupu) ietvaros, nodrošinot arī sagatavošanās darbus šā foruma prezidentūras pārņemšanai ar 2024. gadu.

Arī Baltijas reģionā, kurā bieži nākas sastapties ar līdzīgiem izaicinājumiem centrālās bankas atbildības jomā, Latvijas Banka turpināja aktīvu ikdienas sadarbību ar kolēģiem no Lietuvas un Igaunijas centrālajām bankām, t. sk. pieredzes apmaiņu kritisko finanšu pakalpojumu pieejamības jautājumos, skaidrās naudas apstrādes procesu jomā, kā arī iepazīstinot kolēģus ar Latvijā tapušo hipotekāro kredītu vienkāršotas pārkreditēšanas procesa regulējumu.

Dažādu ES projektu ietvaros 2023. gadā Latvijas Bankas eksperti iepazīstināja kolēģus no Nīderlandes, Čehijas, Īrijas, Francijas, Spānijas, Beļģijas, Vācijas u. c. ES dalībvalstīm ar Latvijas Bankas pieredzi NILLTPFN un sankciju piemērošanas uzraudzības jautājumu risināšanā.

Divpusējās sadarbības jomā Latvijas Banka sniedza atbalstu:

- Ukrainai, konsultējot tās centrālo banku par informācijas drošības un kibernetikas drošības jautājumiem;
- Moldovai, nodrošinot apmācības par NILLTPFN pasākumiem klientu izpēti un darījumu uzraudzības procesā;
- Bulgārijai, daloties pieredzē par nacionālās finanšu prātības stratēģijas izstrādi, ieviešanu un koordinēšanu;
- Horvātijai pieredzes apmaiņā par NILLTPFN uzraudzības jautājumiem, makrouzraudzības lēmumu pieņemšanas procesu un ar skaidrās naudas nodrošināšanu saistītajiem procesiem.

Latvijas Banka Eirosistēmā un Eiropas Savienības institūcijās

Latvijas Banka kā ECBS un Eirosistēmas dalībniere savā darbībā ievēro Latvijas Republikas un ES tiesību aktus, t. sk. ECB tiesību aktus atbilstoši Līgumam par Eiropas Savienības darbību un ECBS un ECB Statūtiem.

2023. gadā Latvijas Bankas prezidents darbojās ECB Padomē un Ģenerālpadomē, piedaloties Eirosistēmas monetārās politikas formulēšanā un ar Eirosistēmas un ECBS uzdevumiem saistītu lēmumu pieņemšanā.

Latvijas Bankas prezidenta vietnieks piedalījās ECB Uzraudzības valdes darbā, kura nodrošina ar kredītiestāžu uzraudzību saistīto ECB uzdevumu izpildi un sagatavo attiecīgu lēmumu projektus iesniegšanai ECB Padomē neiebilšanas procedūras ietvaros. Latvijas Bankas pārstāvji strādāja arī Eirosistēmas/ECBS komitejās un darba grupās, risinot ar monetāro politiku, tirgus operācijām, finanšu stabilitāti, finanšu sektora uzraudzību, maksājumu sistēmām, eiro skaidro naudu un digitālo eiro, statistiku, starptautiskajām attiecībām, komunikāciju, ilgtspējību un klimatu, kā arī inovatīvām tehnoloģijām u. c. jomām saistītus jautājumus.

2023. gadā Latvijas Banka piedalījās ESRK, kura pieņem lēmumus ar makrouzraudzības politiku ES saistītos jautājumos, kā arī ESRK komiteju un darba grupu darbā.

Turpinot dalību ESRK, no 2023. gada līdz ar finanšu sektora uzraudzības funkciju integrāciju Latvijas Banka kļuva arī par pārējo Eiropas Finanšu uzraudzības sistēmu¹ veidojošo institūciju dalībnieci, pārstāvēt Latviju un pieņemot lēmumus EBI, EVTI un EAAPU uzraudzības padomēs, kā arī aktīvi piedaloties šo institūciju komiteju un darba grupu darbā.

Latvijas Banka kā nacionālā noregulējuma iestāde ir Vienotā noregulējuma mehānisma dalībniere. Latvijas Bankas padomes loceklis, kas vada Latvijas Bankas noregulējuma komiteju, ir VNV loceklis tās plenārsesijā un piedalās VNV plenārsesiju sēdēs.

ECB un Vienotās noregulējuma valdes pārstāvju vizīte Latvijas Bankā

¹ Eiropas Finanšu uzraudzības sistēma ir ES finanšu uzraudzības ietvars, kas darbojas kopš 2011. gada. Sistēmu veido trīs Eiropas uzraudzības iestādes (EBI, EVTI, EAAPU), ESRK, Eiropas uzraudzības iestāžu apvienotā komiteja un ES dalībvalstu nacionālās uzraudzības iestādes.

Latvijas Bankas pārstāvji aktīvi darbojās arī ES Padomes, EK un Eurostat komitejās un darba grupās ar finanšu sektora regulējumu, eiro monētām, tautsaimniecības prognozēšanu, statistiku saistītos u. c. jautājumos, kā arī sniedza atbalstu valdībai, izstrādājot nacionālo pozīciju par ES regulējumu.

Pārskata periodā aktīvs darbs noritēja gan pie iepriekšējos gados publicētajiem ES tiesību aktu priekšlikumiem, gan pie jaunām – 2023. gadā publicētām – iniciatīvām, t. sk. pie:

- tiesību aktu pakotnes noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā;
- priekšlikumiem banku savienības stiprināšanas (kredītiestāžu kapitāla prasību regulējums un neregulējuma un krīžu vadības ietvars) un kapitāla tirgu savienības tālākas attīstības veicināšanai (finanšu instrumentu un fondu tirgus, centrālo vērtspapīru depozitāriju regulējums un mazo un vidējo uzņēmumu piekļuve kapitālam, kotējot akcijas biržā);
- priekšlikumiem par vienoto valūtu – eiro (zibmaksājumu un digitālā eiro regulējuma priekšlikumi) – un maksājumu pakalpojumiem;
- priekšlikumiem ilgtspējības, patērētāju tiesību aizsardzības u. c. jomās.

Ekonomikas un finanšu komitejā un tās apakškomitejās Latvijas Bankas pārstāvji regulāri piedalījās lēmumu sagatavošanā ES tautsaimniecības attīstības un finanšu stabilitātes jautājumos, ES ekonomikas politikas stratēģijas veidošanā un starptautisko jautājumu koordinēšanā, īpašu uzmanību pievēršot Krievijas pilna apmēra iebrukuma Ukrainā izraisīto ekonomisko seku un finanšu stabilitātes risku novērtēšanai ES, kā arī EK tiesību aktu priekšlikumu izvērtēšanā finanšu pakalpojumu jomā.

Saturs

Bilance	110
Peļņas un zaudējumu aprēķins	111
Kopējās atzītās peļņas un zaudējumu pārskats	112
Finanšu pārskatu skaidrojumi	113

Saīsinājumi

ASV	Amerikas Savienotās Valstis
ECB	Eiropas Centrālā banka
ECBS	Eiropas Centrālo banku sistēma
ES	Eiropas Savienība
FKTK	Finanšu un kapitāla tirgus komisija
ITRMO	ilgāka termiņa refinansēšanas mērķoperācijas (<i>targeted longer-term refinancing operations</i>)
NCB	nacionālā centrālā banka
PĀAIP	pandēmijas ārkārtas aktīvu iegādes programma
SDR	speciālās aizņēmuma tiesības (<i>Special Drawing Rights</i>)
SIA	sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SNB	Starptautisko norēķinu banka (<i>Bank for International Settlements</i>)
SVF	Starptautiskais Valūtas fonds
VSAIP	valsts sektora aktīvu iegādes programma

Balance

(gada beigās; tūkst. eiro)

	Skaidrojums ¹	2023	2022
AKTĪVI			
Zelts un zeltā izteiktās prasības	6.	399 378	364 821
Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	7.	4 049 526	3 788 044
Prasības pret Starptautisko Valūtas fondu		534 839	549 961
Atlikumi kredītiestādēs un ieguldījumi vērtspapīros, ārējie aizdevumi un citi ārējie aktīvi		3 514 687	3 238 083
Prasības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	8.	595 802	522 039
Prasības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	9.	168 476	156 383
Eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā izsniegtie aizdevumi eiro	10.	92 900	522 900
Ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas		92 900	522 900
Pārējās prasības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm	11.	133	6 304
Eirozonas valstu rezidentu vērtspapīri eiro	12.	13 550 657	14 081 606
Monetārās politikas mērķiem turētie vērtspapīri		12 586 724	13 134 812
Pārējie vērtspapīri		963 933	946 794
Eirosistēmas iekšējās prasības	13.	6 412 443	5 926 959
Līdzdalība Eiropas Centrālās bankas kapitālā		118 849	118 849
Prasības par Eiropas Centrālajai bankai nodotajām ārējām rezervēm		157 202	157 202
Pārējās prasības Eurosistēmā		6 136 392	5 650 908
Pārējie aktīvi	14.	295 505	381 638
KOPĀ AKTĪVI		25 564 820	25 750 694
PASĪVI			
Banknotes apgrozībā	15.	5 571 492	5 635 738
Saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā	16.	7 073 547	5 217 165
Pieprasījuma noguldījumu konti (ietverot obligāto rezervju sistēmu)		205 834	343 816
Noguldījumu iespēja		6 867 713	4 873 349
Pārējās saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm	17.	314 720	320 273
Saistības eiro pret citiem eirozonas valstu rezidentiem	18.	2 218 786	2 517 104
Saistības pret valdību		1 131 021	1 157 761
Pārējās saistības		1 087 765	1 359 343
Saistības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	19.	184 075	171 688
Saistības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	20.	1 262 758	706 038
Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	21.	457 718	34 701
Eirosistēmas iekšējās saistības	13.	7 569 389	10 376 364
Saistības par TARGET sistēmas norēķiniem un nacionālo centrālo banku korespondentkontiem (neto)		7 569 389	10 370 127
Pārējās saistības Eurosistēmā		–	6 237
Pārējās saistības	22.	182 217	184 740
Kapitāls un rezerves	23.	730 118	586 883
KOPĀ PASĪVI		25 564 820	25 750 694

Latvijas Bankas padome 2024. gada 8. martā apstiprināja šos finanšu pārskatus, kas sniegti no 109. lappuses līdz 162. lappusei.

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU.

Latvijas Bankas prezidents

Mārtiņš Kazāks

¹ No 113. lappuses līdz 162. lappusei sniegtie skaidrojumi ir šo finanšu pārskatu neatņemama sastāvdaļa.

Peļņas un zaudējumu aprēķins

(tūkst. eiro)

	Skaidrojums	2023	2022
Tīrie procentu ienākumi	33.	-229 006	47 021
Procentu ienākumi		503 974	211 229
Procentu izdevumi		-732 980	-164 208
Finanšu operāciju, pārvērtēšanas rezultāta atzīšanas peļņas un zaudējumu aprēķinā un uzkrājumu finanšu riskiem tīrais rezultāts		-10 948	-21 337
Realizētie finanšu operāciju guvumi	34.	9 000	39 732
Finanšu aktīvu un pozīciju pārvērtēšanas rezultāta atzīšana peļņas un zaudējumu aprēķinā	23., 35.	-34 999	-341 715
Uzkrājumi tirgus riskam un kredītriskam	36.	15 051	280 646
Tīrie komisijas maksas izdevumi		-3 912	-4 441
Komisijas maksas ienākumi		1 037	1 011
Komisijas maksas izdevumi		-4 949	-5 452
Ienākumi no kapitāla vērtspapīriem un līdzdalības kapitālā	37.	12 222	14 755
Tīrais monetāro ienākumu pārdales rezultāts	38.	206 554	-6 237
Citi bankas darbības ienākumi	39.	19 561	5 766
TĪRIE IENĀKUMI		-5 529	35 527
Darba samaksa	40.	-24 728	-16 502
Sociālās apdrošināšanas izdevumi un solidaritātes nodoklis	40.	-5 540	-3 653
Naudas zīmju iegādes izdevumi	41.	-2 338	-2 618
Pamatlīdzekļu nolietojums un nemateriālo aktīvu amortizācija	14.	-3 660	-3 641
Pārējie bankas darbības izdevumi	42.	-11 965	-9 113
PĀRSKATA GADA PEĻŅA/ZAUDĒJUMI(-)		-53 760	0

Kopējās atzītās peļņas un zaudējumu pārskats

(tūkst. eiro)

	Skaidrojums	2023	2022
Pārskata gada peļņa/zaudējumi(-)		-53 760	0
Pārvērtēšana	23.	164 173	-450 273
Uzkrātā pārvērtēšanas rezultāta realizēšana	23.	-2 177	-198 579
Finanšu aktīvu un pozīciju pārvērtēšanas rezultāta atzīšana peļņas un zaudējumu aprēķinā	23., 35.	34 999	341 715
Pārvērtēšanas konta pārmaiņas kopā	23.	196 995	-307 137
KOPĀ		143 235	-307 137

Finanšu pārskatu skaidrojumi

1. Pamatdarbība

Latvijas Banka ir Latvijas Republikas centrālā banka un ECBS un Eirosistēmas dalībniece. Tā dibināta 1922. gada 19. septembrī (darbība atjaunota 1990. gadā). Latvijas Banka savā darbībā ievēro Latvijas Republikas un ES tiesību aktus, tostarp ECB tiesību aktus atbilstoši Līgumam par Eiropas Savienības darbību un ECBS un ECB Statūtiem.

Saskaņā ar Latvijas Bankas likumu atbilstoši Līgumam par Eiropas Savienības darbību Latvijas Bankas darbības galvenais mērķis ir saglabāt cenu stabilitāti. Nekaitējot galvenajam mērķim, Latvijas Banka atbalsta ES vispārējo ekonomikas politiku, kā arī veicina Latvijas finanšu sistēmas stabilitāti kopumā.

Latvijas Banka piedalās ECBS uzdevumu izpildē un veic citus uzdevumus, kas nav pretrunā ar Latvijas Bankas likumā noteiktajiem Latvijas Bankas mērķiem un ECBS uzdevumu izpildi, tostarp:

- a) piedalās Eirosistēmas monetārās politikas veidošanā un īsteno to;
- b) veic makroekonomisko analīzi un pētniecību;
- c) nosaka un īsteno makrouzraudzības politiku;
- d) regulē un uzrauga finanšu tirgus un tā dalībnieku darbību;
- e) veic noregulējuma iestādes uzdevumus;
- f) nodrošina Noguldījumu garantiju fonda darbību, Apdrošināto aizsardzības fonda darbību, Nacionālā noregulējuma fonda pārvaldīšanu un kompensāciju izmaksu ieguldītājiem;
- g) pārvalda ārējās rezerves un citus aktīvus;
- h) veicina maksājumu un finanšu instrumentu norēķinu sistēmu raitu darbību, tostarp nodrošina Latvijas Bankas maksājumu sistēmas efektīvu un drošu darbību un attīstību;
- i) glabā Valsts kases naudas līdzekļus, tostarp ārvalstu valūtā;
- j) emitē eiro banknotes un monētas, kā arī veicina to pieejamību Latvijā;
- k) reģistrē un kontrolē tiesību subjektus, kas veic eiro banknošu un monētu apstrādi un laišanu otrreizējā apgrozībā;
- l) pilda Valsts analīzes centra un Monētu valsts analīzes centra funkcijas;
- m) nodrošina statistisko informāciju, tostarp atbalsta ECB darbību ECBS uzdevumu izpildei nepieciešamās statistiskās informācijas sagatavošanā;
- n) uztur Kredītu reģistru;
- o) konsultē Saeimu un Ministru kabinetu monetārās politikas jautājumos un citos ar Latvijas Bankas uzdevumu veikšanu saistītos jautājumos, tostarp ekonomiskās un fiskālās politikas jautājumos, kas ietekmē monetārās politikas īstenošanas efektivitāti;
- p) veicina sabiedrības finanšu pratību un ekonomikas zināšanu apguvi.

2023. gada 1. janvārī stājās spēkā jaunais Latvijas Bankas likums, kas pieņemts 2021. gada 23. septembrī un nosaka FKTK pievienošanu Latvijas Bankai. Saskaņā ar to Latvijas Banka 2023. gada 1. janvārī uzsāka pildīt c), d), e), un f) punktā minētos uzdevumus.

Latvijas Banka neprasa un nepieņem norādījumus no Latvijas un citu ES valstu valdībām, ES institūcijām un citām nacionālajām, ārvalstu vai starptautiskajām institūcijām un to struktūrām. Latvijas Banka ir neatkarīga savu lēmumu pieņemšanā un to praktiskajā īstenošanā. Latvijas Bankas darbības pārraudzību veic Latvijas Republikas Saeima.

Latvijas Banka savu darbību tās uzdevumu izpildes ietvaros galvenokārt finansē no finanšu ieguldījumu pārvaldīšanas un monetārās politikas operāciju ienākumiem. Papildus tam Latvijas Bankas uzraudzītie finanšu tirgus dalībnieki atbilstoši to attiecīgajiem finanšu tirgus dalībnieka

darbību regulējošajiem likumiem veic maksājumus Latvijas Bankai, lai segtu Latvijas Bankas izdevumus, kas tieši vai netieši saistīti ar finanšu tirgus un tā dalībnieku darbības regulēšanu un uzraudzību, noregulējuma piemērošanu un kompensāciju izmaksas sistēmu nodrošināšanu (turpmāk – uzraudzības funkciju izdevumi).

Latvijas Bankas centrālais birojs atrodas K. Valdemāra ielā 2A, Rīgā. Skaidrās naudas glabāšanu un apstrādi Latvijas Banka veic tās Rīgas filiālē Bezdelīgu ielā 3, Rīgā.

2. Nozīmīgākie grāmatvedības principi

2.1. Finanšu pārskatu sagatavošanas pamats

Finanšu pārskati sagatavoti saskaņā ar ECB 2016. gada 3. novembra Pamatnostādni par grāmatvedības un finanšu pārskatu sniegšanas tiesisko regulējumu Eiropas Centrālo banku sistēmā (pārstrādātu versiju) (ECB/2016/34), Latvijas Bankas padomes kārtību "Latvijas Bankas finanšu grāmatvedības politika" un Latvijas Bankas likuma prasībām, kas nosaka finanšu pārskatu sagatavošanu.

2.2. Novērtēšanas pamats

Zelts, līdzdalība SNB kapitālā un vērtspapīri novērtēti patiesajā vērtībā, izņemot līdz termiņa beigām turētos parāda vērtspapīrus un monetārās politikas mērķiem turētos vērtspapīrus, kas novērtēti amortizēto izmaksu vērtībā. Līdz termiņa beigām turētie vērtspapīri ir tādi vērtspapīri ar fiksētiem vai nosakāmiem maksājumiem un fiksētu termiņu, kurus Latvijas Bankai ir nolūks turēt līdz to termiņa beigām. Līdzdalība ECB kapitālā novērtēta saskaņā ar 13.1. skaidrojumā minēto kārtību.

Atvasinātie finanšu instrumenti novērtēti patiesajā vērtībā, izņemot biržā netirgotos valūtas maiņas nākotnes līgumus un valūtas mijmaiņas līgumus, kas novērtēti saskaņā ar 2.4. un 2.10. skaidrojumā aprakstītajiem principiem.

Aizdevumi kredītiestādēm, noguldījumi un tamlīdzīgas finanšu prasības un finanšu saistības bilancē uzrādīti nominālvērtībā.

Emitētās eiro banknotes un monētas bilancē uzrādītas nominālvērtībā. Latvijas Bankas emitētās lata banknotes un monētas, kuras nav apmainītas pret eiro naudas zīmēm, bilancē uzrādītas kā saistības, ievērojot šo lata naudas zīmju apmaiņas iespējamību 20 gadu laikā kopš eiro ieviešanas. Eiro kolekcijas monētas, lata zelta apgrozības monētas un lata jubilejas un piemiņas monētas nav uzrādītas bilancē (sk. arī 22.1. un 45. skaidrojumu).

Pamatlīdzekļi un nemateriālie aktīvi bilancē uzrādīti sākotnējo izmaksu vērtībā, no kuras atskaitīts attiecīgi uzkrātais nolietojums un amortizācija.

Pārējie aktīvi un saistības novērtētas saskaņā ar sākotnējo izmaksu grāmatvedības principu.

2.3. Finanšu aktīvu un finanšu saistību patiesā vērtība

Patiesā vērtība ir cena, par kādu novērtēšanas datumā iespējams pārdot finanšu aktīvu vai nodot finanšu saistības parastā darījumā starp tirgus dalībniekiem.

Finanšu instrumentu patieso vērtību Latvijas Banka nosaka, pamatojoties uz kotētajām cenām aktīvā tirgū, citiem finanšu tirgus informācijas avotiem vai diskontētajām naudas plūsmām, izņemot SNB akciju patieso vērtību, kuras noteikšanas metode ir 70 % no SNB tīrajiem aktīviem (sk. arī 14.2. skaidrojumu). Diskontētās naudas plūsmas tiek aprēķinātas, pamatojoties uz naudas tirgus procentu likmēm. Patiesajā vērtībā novērtēto aktīvu, kā arī to finanšu instrumentu sadalījums, kuri nav novērtēti patiesajā vērtībā, bet kuru aplēstā patiesā vērtībā atšķiras no to uzskaites vērtības, ņemot vērā patiesās vērtības noteikšanas hierarhiju, atspoguļots 5. skaidrojumā.

2.4. Ārvalstu valūtu un zelta novērtējums

Ārvalstu valūtu novērtēšanai Latvijas Banka piemēro ECB publicētos ārvalstu valūtu kursus. SDR kursu nosaka, pamatojoties uz SVF publicētajiem SDR valūtu groza svāriem un ECB publicētajiem attiecīgo valūtu kursiem. Zelta cenu nosaka, pamatojoties uz kotēto zelta tirgus cenu ASV dolāros un ECB publicēto ASV dolāra kursu attiecībā pret eiro.

Darījumi ārvalstu valūtās grāmatoti eiro pēc attiecīgās ārvalstu valūtas kursa darījuma dienā. Monetārie aktīvi un saistības ārvalstu valūtās izteikti eiro pēc attiecīgā ārvalstu valūtas kursa pārskata perioda beigās. Nemonetārie aktīvi un saistības, kas novērtēti sākotnējo vai amortizēto izmaksu vērtībā, izteikti eiro pēc attiecīgās ārvalstu valūtas kursa darījuma dienā.

Darījumus ārvalstu valūtās iekļauj kopējā attiecīgās valūtas pozīcijas aprēķinā. Biržā netirgotos valūtas maiņas nākotnes līgumus, valūtas mijmaiņas līgumus un valūtas maiņas tagadnes līgumus darījuma dienā iekļauj kopējā attiecīgās valūtas pozīcijā saskaņā ar darījuma tagadnes kursu un uzrāda bilancē eiro saskaņā ar attiecīgās ārvalstu valūtas kursu pārskata perioda beigās. Darījumu ārvalstu valūtās novērtējuma un uzskaites principi piemēroti arī zeltam.

Nozīmīgākie 2023. gada un 2022. gada beigās bilances sagatavošanā izmantotie ārvalstu valūtu kursi (valūtas vienības par 1 eiro) un zelta cena (eiro par Trojas unci) ir šādi.

(gada beigās)

	2023	2022	Pārmaiņas (%)
ASV dolārs (USD)	1.1050	1.0666	3.6
Japānas jena (JPY)	156.33	140.66	11.1
Kanādas dolārs (CAD)	1.4642	1.4440	1.4
Lielbritānijas sterliņu mārciņa (GBP)	0.86905	0.88693	-2.0
Zelts (XAU)	1867.828	1706.075	9.5

2.5. Reversie un citi nodrošinātie darījumi

Vērtspapīri, kas apgrūtināti par labu Latvijas Bankai vai nopirkti vērtspapīru pirkšanas ar atpārdošanu darījumos, nav uzrādīti Latvijas Bankas bilancē. Vērtspapīri, kas aizdoti, apgrūtināti par labu darījuma partnerim vai pārdoti vērtspapīru pārdošanas ar atpirkšanu darījumos, uzrādīti Latvijas Bankas bilancē kopā ar pārējiem šādos darījumos neapgrūtinātajiem vērtspapīriem. Samaksātie vai saņemtie naudas līdzekļi reversajos un nodrošinātajos darījumos uzrādīti Latvijas Bankas bilancē attiecīgi kā aizdevumi vai noguldījumi.

2.6. Pamatlīdzekļi un nemateriālie aktīvi

Pamatlīdzekļi un nemateriālie aktīvi ir ilgtermiņa ieguldījumi, kuru lietderīgās lietošanas laiks ir ilgāks par vienu gadu. Pamatlīdzekļu un nemateriālo aktīvu kapitalizācijas limits 2023. un 2022. gadā bija 1000 eiro, izņemot nekustamā īpašuma uzlabojumu un pamatlīdzekļu daļu nomaiņas izmaksas, kurām Latvijas Bankas padome noteikusi augstāku kapitalizācijas limitu atkarībā no to nozīmīguma.

Nolietojumu un amortizāciju aprēķina noteiktajā attiecīgā pamatlīdzekļa vai nemateriālā aktīva lietderīgās lietošanas laikā pēc lineārās metodes. Ēkas un būves tiek uzskaitītas pa atsevišķiem komponentiem, un katram komponentam noteikts atšķirīgs lietderīgās lietošanas laiks. 2023. gadā pamatlīdzekļu un nemateriālo aktīvu lietderīgās lietošanas laiks netika mainīts. 2023. un 2022. gadā tas bija šāds.

(gados)

	2023	2022
Ēkas un to sastāvdaļas, teritorijas labiekārtošana, t. sk.	5-100	5-100
ēku būvkonstrukcijas	100	100
ēku apdare, iekārtas un inženierkomunikācijas	5-20	5-20
Transportlīdzekļi	10-15	10-15
Telpu iekārtas un inventārs	5-25	5-25
Naudas apstrādes, pārbaudes un glabāšanas iekārtas	5-15	5-15
Datortehnika un telekomunikāciju aparatūra	2-5	2-5
Pārējie pamatlīdzekļi	5-15	5-15
Nemateriālie aktīvi	1-10	1-10

2.7. Aplēšu un pieņēmumu izmantošana

Finanšu pārskatu sagatavošanā izdarītas šādas svarīgākās aplēses un izdarīti šādi pieņēmumi: attiecībā uz līdz termiņa beigām turēto parāda vērtspāpīru novērtēšanas politiku (sk. 2.2. skaidrojumu), pamatlīdzekļu un nemateriālo aktīvu lietderīgās lietošanas laiku (sk. 2.6. skaidrojumu), aktīvu vērtības samazināšanos (sk. 2.8. skaidrojumu), lata banknošu un monētu, kuras nav apmainītas pret eiro naudas zīmēm, apmaiņas iespējamību (sk. 2.2. skaidrojumu), kolekcijas monētu atpirkšanas iespējamību (sk. 45. skaidrojumu), uzkrājumiem tirgus riskam un kredītriskam (sk. 36. skaidrojumu), patiesās vērtības noteikšanas iedalījumu (sk. 5. skaidrojumu) un SNB akciju novērtēšanas patiesajā vērtībā metodi (sk. 14.2. skaidrojumu).

2.8. Aktīvu vērtības samazināšanās

Aktīva vērtības samazināšanās notiek, ja tā uzskaites vērtība pārsniedz atgūstamo vērtību. Atklājot aktīva vērtības samazināšanās pazīmes, attiecīgajam aktīvam tiek aplēsta atgūstamā vērtība un, ja atgūstamā vērtība ir mazāka par attiecīgā aktīva uzskaites vērtību, tiek izveidoti atbilstoši vērtības samazināšanās uzkrājumi. Šos vērtības samazināšanās uzkrājumus atzīst peļņas un zaudējumu aprēķinā, attiecīgi samazinot aktīva uzskaites vērtību.

Monētārās politikas mērķiem turētajiem vērtspāpīriem aktīva vērtības samazināšanās novērtējumu veic ECB, nosakot, vai gaidāmas pārmaiņas nākotnes naudas plūsmās un vai pastāv citi faktori, kas apgrūtinātu vērtspāpīru emitenta saistību izpildi, piemēram, būtiska kredītqualitātes pasliktināšanās vai saistību neizpildes gadījums. Aktīvu vērtības samazināšanās notiek, ja monetārās politikas mērķiem turēto vērtspāpīru uzskaites vērtība pārsniedz atgūstamo vērtību, kas savukārt noteikta kā tagadnes vērtība aplēstajai nākotnes naudas plūsmai. ECB Padome apstiprina ECB veiktā attiecīgo aktīvu vērtības samazināšanās novērtējuma rezultātus (sk. 36. skaidrojumu).

2.9. Finanšu instrumentu un ārvalstu valūtas un zelta pozīciju peļņas un zaudējumu atzīšana

Finanšu instrumentu un ārvalstu valūtas un zelta pozīciju peļņa un zaudējumi atzīti saskaņā ar šādiem principiem, kas noteikti ECB tiesību aktos par grāmatvedību un finanšu pārskatiem:

- realizētie guvumi un realizētie zaudējumi atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā;
- nerealizētie guvumi atzīti bilances postenī "Kapitāls un rezerves" kā pārvērtēšanas rezerve;
- pārskata gada beigās bilances postenī "Kapitāls un rezerves" kā pārvērtēšanas rezerve ietvertie nerealizētie zaudējumi atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā, ja tie pārsniedz iepriekš aprēķinātos attiecīgā finanšu instrumenta vai ārvalstu valūtas vai zelta pozīcijas pārvērtēšanas guvumus;

- d) nerealizētie zaudējumi, kas pārskata gada beigās atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā, nākamajos gados netiek reversēti un ieskaitīti ar attiecīgā finanšu instrumenta vai ārvalstu valūtas vai zelta pozīcijas nerealizētajiem guvumiem;
- e) nerealizētie zaudējumi, kas aprēķināti finanšu instrumentam vai ārvalstu valūtas vai zelta pozīcijai, netiek ieskaitīti ar citam finanšu instrumentam vai ārvalstu valūtas vai zelta pozīcijai aprēķinātajiem nerealizētajiem guvumiem;
- f) realizētie un nerealizētie guvumi un zaudējumi tiek aprēķināti pēc finanšu instrumenta vai ārvalstu valūtas vai zelta pozīcijas vidējo izmaksu metodes;
- g) finanšu instrumenta vai ārvalstu valūtas vai zelta pozīcijas vidējās izmaksas tiek samazinātas vai palielinātas par nerealizētajiem zaudējumiem, kas pārskata gada beigās atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā;
- h) atzīstot ienākumus no kapitāla vērtspapīriem, ienākumu atzīšanas principi tiek piemēroti ieguldījumu portfelim, bet ne individuāliem vērtspapīriem, ja ārēji pārvaldīti ieguldījumi kapitāla vērtspapīros replicē akciju indeksam piesaistītu kapitāla vērtspapīru fonda struktūru.

Dividendes no kapitāla vērtspapīriem un līdzdalības kapitālā atzītas peļņas un zaudējumu aprēķinā, iegūstot to saņemšanas tiesības.

2.10. Procentu ienākumi un izdevumi

Procentu ienākumi un izdevumi atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā saskaņā ar uzkrāšanas principu.

Procenti par vērtspapīriem ietver arī prēmiju un diskontu, ko amortizē vērtspapīra termiņa laikā pēc lineārās metodes.

Biržā netirgoto valūtas maiņas nākotnes līgumu un valūtas mijmaiņas līgumu tagadnes un nākotnes valūtas kursu starpība atzīta peļņas un zaudējumu aprēķinā kā procentu ienākumi vai izdevumi attiecīgā līguma darbības laikā.

2.11. Pārējie izdevumi un ienākumi

Banknošu un monētu iegādes izdevumi atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā banknošu un monētu iegādes brīdī.

Kolekcijas monētu pārdošanas ienākumi atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā to rašanās brīdī.

Pārējie bankas darbības izdevumi un ienākumi atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā saskaņā ar uzkrāšanas principu. Uzkrāto izdevumu un uzkrāto ienākumu summu pārskata periodam aprēķina atbilstoši pārskata periodā saņemto vai sniegto pakalpojumu apjomam. Nomas maksājumi atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā proporcionāli attiecīgā līguma darbības laikam.

3. Latvijas Bankas finansiālā stāvokļa un darbības finanšu rezultātu kopsavilkums

3.1. Finansiālais stāvoklis

Latvijas Bankas aktīvi 2023. gadā samazinājās par 185.9 milj. eiro līdz 25.6 mljrd. eiro.

Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem palielinājās par 261.5 milj. eiro saņemto ienākumu un pārvērtēšanas rezultātā.

Monētārās politikas mērķiem turēto vērtspapīru atlikums samazinājās par 548.1 milj. eiro, ko noteica Latvijas Bankas iegādāto VSAIP un PĀAIP vērtspapīru dzēšana. 2023. gada beigās Latvijas Bankas turējumā bija monetārās politikas mērķiem iegādāti vērtspapīri 12.6 mljrd. eiro apmērā, no tiem Latvijas valdības vērtspapīri – 4.0 mljrd. eiro.

Ilgāka termiņa refinansēšanas mērķoperācijās kredītiestādēm izsniegto Latvijas Bankas aizdevumu apjoms to atmaksas rezultātā samazinājās par 430.0 milj. eiro (sk. arī 10.2. skaidrojumu).

Pārējās prasības Eirosistēmā palielinājās par 485.5 milj. eiro, pieaugot prasībām par banknošu pārdali Eirosistēmā (sk. arī 13.4. skaidrojumu) un prasībām par monetāro ienākumu pārdali Eirosistēmā.

Banknotes apgrozībā samazinājās par 64.2 milj. eiro atbilstoši eirozonas NCB kopējā apgrozībā esošo banknošu apjoma samazinājumam.

Saistību pieaugumu par 556.7 milj. eiro bilances postenī "Saistības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem", kā arī pieaugumu par 423.0 milj. eiro bilances postenī "Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem" galvenokārt noteica vērtspapīru pārdošanas ar atpirkšanu un noslēgto zelta mijmaiņas darījumu apjoma pieaugums.

Kredītiestāžu noguldījumu atlikums, kas atspoguļots bilances postenī "Saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā", pieauga par 1856.4 milj. eiro.

Pārrobežu maksājumu rezultātā par 2800.7 milj. eiro samazinājās bilances postenī "Eirosistēmas iekšējās saistības" uzrādītās saistības pret ECB par norēķinu rezultātu TARGET sistēmā.

Latvijas Bankas kapitāls un rezerves palielinājās par 143.2 milj. eiro, ko noteica finanšu instrumentu pārvērtēšanas konta atlikuma tīrais pieaugums (197.0 milj. eiro) un pārskata gada darbības finanšu rezultāts (zaudējumi 53.8 milj. eiro).

3.2. Darbības finanšu rezultāti

Nemot vērā globālās ģeopolitiskās un ekonomiskās norises, kuru ietekmē ECB būtiski paaugstināja procentu likmes ar mērķi ierobežot inflāciju eirozonā, Latvijas Banka 2023. gadu noslēdza ar negatīvu peļņas un zaudējumu aprēķinā ietvertu finanšu rezultātu, uzrādot zaudējumus 53.8 milj. eiro apmērā (2022. gadā – neitrāls darbības finanšu rezultāts 0 eiro apmērā). Savukārt kopējais darbības finanšu rezultāts sasniedza 143.2 milj. eiro, kā rezultātā Latvijas Bankas kapitāla un rezervju apmērs gada beigās palielinājās līdz 730.1 milj. eiro. Minēto kopējā kapitāla un rezervju apmēra pieaugumu galvenokārt noteica finanšu ieguldījumu tirgus vērtības kāpums par 197.0 milj. eiro (2022. gadā finanšu ieguldījumu tirgus vērtība samazinājās par 307 milj. eiro), kas uzrādīts kapitālā un rezervēs kā pārvērtēšanas rezerve un nav ietverts pārskata gada peļņas un zaudējumu aprēķinā.

Latvijas Bankas 2023. gada darbības finanšu rezultātus negatīvi ietekmēja ar inflācijas ierobežošanu saistītie Eirosistēmas monetārās politikas operāciju lēmumi. ECB pusotra gada laikā par 450 bāzes punktiem paaugstināja galveno refinansēšanas operāciju procentu likmi (no 0 % 2022. gada jūlijā līdz attiecīgi 2.5 % un 4.5 % 2022. un 2023. gada beigās), noguldījumu iespējas procentu likmi (no –0.5 % 2022. gada jūlijā līdz attiecīgi 2 % un 4 % 2022. un 2023. gada beigās) un aizdevumu iespējas procentu likmi (no 0.25 % 2022. gada jūlijā līdz attiecīgi 2.75 % un 4.75 % 2022. un 2023. gada beigās). Procentu likmēm pieaugot, būtiski palielinājās Eirosistēmas centrālo banku, tostarp Latvijas Bankas, izdevumi

par monetārās politikas operācijām un valdības un citu institūciju noguldījumiem. Jau kopš 2022. gada sākuma finanšu tirgos valdīja liela nenoteiktība un globālo tautsaimniecību īpaši negatīvi ietekmēja Krievijas īstenotais karš Ukrainā. Pastiprinoties piegādes ķēžu problēmām un paaugstinoties energoresursu cenām, inflācija sasniedza ļoti augstu līmeni. Lai ierobežotu inflāciju, centrālās bankas 2022. gadā sāka un 2023. gadā turpināja strauji paaugstināt bāzes procentu likmes.

Tīrie procentu izdevumi 2023. gadā sasniedza 229.0 milj. eiro (2022. gadā – tīrie procentu ienākumi 47.0 milj. eiro). To noteica lielāki procentu izdevumi (733.0 milj. eiro (2022. gadā – 164.2 milj. eiro)) nekā procentu ienākumi (504.0 milj. eiro (2022. gadā – 211.2 milj. eiro)), palielinoties procentu ienākumiem par vērtspapīriem un procentu ienākumiem par Eirosistēmas iekšējām prasībām, bet pieaugot procentu izdevumiem par Latvijas kredītiestāžu noguldījumiem, tiem sasniedzot 173.9 milj. eiro (2022. gadā – 18.1 milj. eiro), procentu izdevumiem par Latvijas valdības noguldījumiem, tiem sasniedzot 45.3 milj. eiro (2022. gadā – procentu ienākumi 1.6 milj. eiro), un procentu izdevumiem par Eirosistēmas iekšējām saistībām procentu likmju kāpuma dēļ.

Realizētie finanšu operāciju guvumi bija 9.0 milj. eiro (2022. gadā – 39.7 milj. eiro). To pozitīvi ietekmēja parāda vērtspapīru atsavināšanas rezultāts, bet finanšu aktīvu un pozīciju pārvērtēšanas rezultāta atzīšanas peļņas un zaudējumu aprēķinā negatīvais rezultāts bija 35.0 milj. eiro (2022. gadā – –341.7 milj. eiro), ko galvenokārt noteica ievērojami mazāks parāda vērtspapīru tirgus vērtības sarukums procentu likmju kāpuma stabilizēšanās rezultātā.

Latvijas Banka izmantoja izveidotos uzkrājumus finanšu riskiem 15.1 milj. eiro apmērā (2022. gadā attiecīgie uzkrājumi tika izmantoti 280.6 milj. eiro apmērā).

Ienākumi no kapitāla vērtspapīriem (akcijām) un līdzdalības kapitālā bija 12.2 milj. eiro (2022. gadā – 14.8 milj. eiro).

Saskaņā ar ECBS un ECB Statūtiem ienākumi, ko eirozonas NCB gūst, īstenojot Eirosistēmas monetāro politiku, tiek pārdalīti eirozonas NCB proporcionāli to daļām ECB kapitālā. Latvijas Bankas tīrais monetāro ienākumu pārdales rezultāts pieauga un sasniedza 206.6 milj. eiro (2022. gadā tas bija negatīvs – –6.2 milj. eiro), jo ECB procentu likmju kāpuma dēļ 2023. gadā būtiski pieauga monetāro ienākumu pārdaļē iekļauto procentu izdevumu apjoms.

Citi bankas darbības ienākumi bija 19.6 milj. eiro (2022. gadā – 5.8 milj. eiro). Ienākumu pieaugumu galvenokārt noteica Latvijas Bankas uzraugāmo finanšu tirgus dalībnieku maksājumi 13.9 milj. eiro, jo saistībā ar FKTK pievienošanu Latvijas Bankai no 2023. gada 1. janvāra šie finanšu tirgus dalībnieki veic maksājumus, lai segtu uzraudzības funkciju izdevumus.

Bankas darbības izdevumi bija 48.2 milj. eiro (2022. gadā – 35.5 milj. eiro). Izdevumu pieaugums pamatā saistīts ar uzraudzības funkciju izdevumiem kopš 2023. gada 1. janvāra, pievienojot FKTK Latvijas Bankai.

Gaidāms, ka zaudējumi vai zemi peļņas rādītāji daudzām centrālajām bankām saglabāsies vairākus gadus. Arī Latvijas Bankas darbības finanšu rezultātus turpmāk galvenokārt ietekmēs Eirosistēmas īstenotā monetārā politika un procentu likmju un kapitāla tirgus attīstība eirozonas un ASV finanšu tirgos, jo Latvijas Banka ir pakļauta procentu likmju riskam.

4. Finanšu ieguldījumu politika

Ieguldījumu pārvaldīšana tiek veikta saskaņā ar Latvijas Bankas padomes noteiktajiem pamatprincipiem – ieguldījumu vērtības saglabāšanu, to likviditātes nodrošināšanu un ienākumu gūšanu pieļaujamā riska ietvaros vidējā termiņā. Papildus tiek ievērots ilgtermiņa principa, nenonākot pretrunā ar Eurosistēmas īstenoto monetāro politiku.

Ieguldījumi ietver bilances posteņos "Zelts un zeltā izteiktās prasības", "Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem", "Prasības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem", "Prasības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem", "Pārējās prasības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm" un "Pārējie vērtspapīri" uzrādītos aktīvus, kā arī uzkrātos ienākumus par parāda vērtspapīriem, kas uzrādīti pārējo aktīvu posteņi "Uzkrātie procenti par pārējiem vērtspapīriem", un atvasinātos finanšu instrumentus un valūtas maiņas tagadnes līgumus, kuru uzskaites vērtība uzrādīta bilanci attiecīgajos pārējo aktīvu vai pārējo saistību posteņos.

Ieguldījumi tiek pārvaldīti, pēc ieguldījumu stratēģijas un līdzekļu avota tos grupējot dažādos ieguldījumu portfeļos. Piesaistīto ieguldījumu portfelis ietver ieguldījumu daļu, kam atbilst Latvijas Bankas saistības ārvalstu valūtā pret valdību jeb valdības noguldījumi. Latvijas Bankas ieguldījumus veido 1–10 gadu fiksēta ienākuma vērtspapīru portfelis, ar nekustamo īpašumu nodrošinātu vērtspapīru portfelis, attīstīto tirgu akciju portfelis, attīstības tirgu akciju portfelis, ilgtermiņa fiksēta ienākuma vērtspapīru portfelis, attīstības tirgu fiksētā ienākuma vērtspapīru portfelis, Latvijas valdības vērtspapīru portfelis, globālais fiksētā ienākuma vērtspapīru portfelis un zelta portfelis. Attīstīto tirgu akciju portfelis, ar nekustamo īpašumu nodrošinātu vērtspapīru portfeļus un globālo fiksētā ienākuma vērtspapīru portfelis pārvalda ārējie pārvaldītāji.

1–10 gadu fiksēta ienākuma vērtspapīru portfelim, ar nekustamo īpašumu nodrošinātu vērtspapīru portfeļiem, piesaistīto ieguldījumu portfelim, attīstīto tirgu kapitāla vērtspapīru portfelim, attīstības tirgu fiksētā ienākuma vērtspapīru portfelim, globālajam fiksētā ienākuma vērtspapīru portfelim un attīstības tirgu kapitāla vērtspapīru portfelim noteikti neitrālā portfeļa parametri, kas raksturo attiecīgā ieguldījumu portfeļa finanšu risku pieņemamo lielumu (līmeni) un gaidāmo ienesīgumu.

Ieguldījumu sadalījums pēc ieguldījumu portfeļa veida 2023. gada un 2022. gada beigās bija šāds.

	Portfeļa uzskaites vērtība (tūkst. eiro)		Īpatsvars (%)	
	2023	2022	2023	2022
1–10 gadu fiksēta ienākuma vērtspapīru portfelis	2 920 052	2 790 364	46.8	46.8
Ar nekustamo īpašumu nodrošinātu vērtspapīru portfelis	1 064 521	1 052 437	17.0	17.7
Attīstīto tirgu akciju portfelis	607 748	509 656	9.8	8.5
Piesaistīto ieguldījumu portfelis	539 561	551 032	8.7	9.2
Zelta portfelis	399 378	364 821	6.4	6.1
Attīstības tirgu fiksētā ienākuma vērtspapīru portfelis	293 431	301 579	4.7	5.0
Ilgtermiņa fiksēta ienākuma vērtspapīru portfelis	168 394	168 320	2.7	2.8
Globālais fiksēta ienākuma vērtspapīru portfelis	140 426	138 623	2.3	2.3
Attīstības tirgu akciju portfelis	60 792	59 002	1.0	1.0
Latvijas valdības vērtspapīru portfelis	36 424	36 416	0.6	0.6
Kopā	6 230 727	5 972 250	100.0	100.0

1–10 gadu fiksēta ienākuma vērtspapīru portfeļa neitrālo portfeli veido Apvienotās Karalistes un eirozonas valstu valdības 1–10 gadu vērtspapīru svērtais indekss un ASV un Kanādas valdības 1–3 gadu vērtspapīru svērtais indekss.

Ar nekustamo īpašumu nodrošinātu vērtspapīru portfeļu neitrālo portfeli veido ASV emitēto un ar nekustamo īpašumu nodrošinātu vērtspapīru indekss.

Attīstīto tirgu akciju portfeļa neitrālo portfeli veido pasaules attīstīto valstu emitentu akciju indekss.

Piesaistīto ieguldījumu portfeļa neitrālo portfeli veido atbilstoši attiecīgo saistību parametriem.

Zelta portfeli veido Latvijas Bankas zelta krājumi un ar tiem saistītie finanšu instrumenti.

Attīstības tirgu fiksētā ienākuma vērtspapīru portfeļa neitrālo portfeli veido starptautisko kredītreitingu aģentūru noteiktajai investīciju klasei atbilstošu attīstības valstu valsts sektora emitentu indekss.

Ilgtermiņa fiksēta ienākuma vērtspapīru portfeli veido eirozonas valstu valdības vērtspapīri, kuri denominēti eiro un kuru atlikušais termiņš to iegādes brīdī bija 10 gadu.

Globālā fiksēta ienākuma vērtspapīru portfeļa neitrālo portfeli veido starptautisko kredītreitingu aģentūru noteiktajai investīciju klasei atbilstošs globālais fiksēta ienākuma vērtspapīru indekss.

Attīstības tirgu akciju portfeļa neitrālo portfeli veido Āzijas attīstības valstu emitentu akciju indekss.

Latvijas valdības vērtspapīru portfeli veido eiro denominēti Latvijas valdības vērtspapīri, kuru atlikušais termiņš to iegādes brīdī bija 5–10 gadu.

Latvijas Bankas ieguldījumu portfeļu – 1–10 gadu fiksēta ienākuma vērtspapīru portfeļa, ar nekustamo īpašumu nodrošinātu vērtspapīru portfeļu, ilgtermiņa fiksēta ienākuma vērtspapīru portfeļa, attīstības tirgu fiksētā ienākuma vērtspapīru portfeļa un Latvijas valdības vērtspapīru portfeļa – neitrālā portfeļa valūta ir eiro (ierobežots valūtas risks). Piesaistīto ieguldījumu portfeļa neitrālā portfeļa valūtas struktūru veido atbilstoši attiecīgo saistību valūtai.

Finanšu risku pārvaldīšanā izmantoto galveno metožu izklāsts sniegts 25.1. skaidrojumā.

Bilances skaidrojumi

5. Patiesās vērtības novērtējums

Latvijas Bankas aktīvu patiesā vērtība noteikta, ievērojot šādu hierarhiju (sk. arī 2.3. skaidrojumu):

- kotēta tirgus cena. Patieso vērtību nosaka, pamatojoties uz aktīvā tirgū kotētu identiska finanšu instrumenta cenu;
- tirgū novērojami dati. Patieso vērtību nosaka, pamatojoties uz aktīvā tirgū kotētu līdzīga finanšu instrumenta cenu, neaktīvā tirgū kotētu identiska vai līdzīga finanšu instrumenta cenu vai ar modeli, kura datu avots ir tirgū novērojami dati;
- tirgū nenovērojami dati. Patieso vērtību nosaka ar modeli, kurā tirgū nenovērojamu datu izmantojums ir nozīmīgs.

2023. gada un 2022. gada beigās Latvijas Bankas patiesajā vērtībā novērtētie aktīvi galvenokārt novērtēti, izmantojot aktīvā tirgū kotētu tirgus cenu.

2023. gada un 2022. gada beigās līdzdalība SNB kapitālā novērtēta, izmantojot tirgū nenovērojamus datus. Novērtējums veikts, izmantojot 70 % tīro aktīvu vērtības metodi (sk. arī 14.2. skaidrojumu).

Patiesajā vērtībā novērtēto finanšu instrumentu un zelta un to finanšu instrumentu, kuru patiesā vērtība atšķiras no to uzskaites vērtības, iedalījums pēc patiesās vērtības noteikšanas hierarhijas 2023. gada un 2022. gada beigās bija šāds.

(tūkst. eiro)

	Uzskaites vērtība	Patiesā vērtība			Patiesā vērtība kopā	Patiesās vērtības un uzskaites vērtības starpība
		Kotēta tirgus cena	Tirgū novērojami dati	Tirgū nenovērojami dati		
2023. gada 31. decembrī						
Zelts	399 378	399 378	–	–	399 378	–
Vērtspapīri ieguldījumu portfeļos	5 166 827	4 439 729	723 120	–	5 162 849	–3 978
Biržā netirgotie valūtas maiņas līgumi	31 752	–	31 296	–	31 296	–456
Monētārās politikas mērķiem turētie vērtspapīri	12 671 386	11 026 232	–	–	11 026 232	–1 645 154
Līdzdalība Starptautisko norēķinu bankas kapitālā	37 863	–	–	37 863	37 863	–
Kopā	18 307 206	15 865 339	754 416	37 863	16 657 618	–1 649 588
2022. gada 31. decembrī						
Zelts	364 821	364 821	–	–	364 821	–
Vērtspapīri ieguldījumu portfeļos	4 815 309	4 165 042	638 344	–	4 803 386	–11 923
Biržā netirgotie valūtas maiņas līgumi	171 694	–	170 486	–	170 486	–1 208
Monētārās politikas mērķiem turētie vērtspapīri	13 212 490	10 985 608	–	–	10 985 608	–2 226 882
Līdzdalība Starptautisko norēķinu bankas kapitālā	37 119	–	–	37 119	37 119	–
Kopā	18 601 433	15 515 471	808 830	37 119	16 361 420	–2 240 013

Šajā skaidrojumā ietvertie vērtspapīri, t. sk. uzkrātie procenti par šiem vērtspapīriem, uzrādīti bilances posteņos "Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem", "Prasības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem", "Prasības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem", "Eirozonas valstu rezidentu vērtspapīri eiro", "Pārējie aktīvi" un "Pārējās saistības".

Biržā netirgoto valūtas maiņas līgumu uzskaites vērtība uzrādīta bilances posteņos "Pārējie aktīvi" vai "Pārējās saistības", savukārt šajā skaidrojumā ietverta kopējā tīrā uzskaites vērtība.

Pārskata gada pēdējās tirgus dienas vidējās tirgus cenas noteiktas, izmantojot elektronisko informācijas sistēmu *Bloomberg* un *Refinitiv* informāciju (kotēta tirgus cena, ja attiecīgā finanšu instrumenta tirgus ir aktīvs; tirgū novērojami dati, ja tirgus ir neaktīvs). Ja minētā kotētā tirgus cena kādam finanšu instrumentam šajās elektroniskajās informācijas sistēmās nav pieejama un finanšu instrumenta tirgus ir neaktīvs, finanšu instrumenta novērtēšanai izmantota tirgus dalībnieka sniegtā cena vai diskontēta naudas plūsma (tirgū novērojami dati).

6. Zelts un zeltā izteiktās prasības

	Trojas unces	Tūkst. eiro
2021. gada 31. decembrī	213 836	344 166
2022. gadā		
Zelta tirgus vērtības pieaugums	x	20 655
2022. gada 31. decembrī	213 836	364 821
2023. gadā		
Zelta tirgus vērtības pieaugums	x	34 589
Tīrās pārmaiņas zelta mijmaiņas darījumu rezultātā	-17	-32
2023. gada 31. decembrī	213 819	399 378

Zelta pārvērtēšanas rezultāts uzrādīts bilances postenī "Kapitāls un rezerves" kā pārvērtēšanas rezultāts (sk. arī 23. skaidrojumu).

Lai ierobežotu zelta uzturēšanas izmaksas un nodrošinātu zelta ieguldījumu atdevi, zelts var tikt iesaistīts zelta mijmaiņas darījumos (2023. gada beigās zelts šādos darījumos bija iesaistīts 186 783 tūkst. eiro vērtībā; 2022. gada beigās Latvijas Banka nebija noslēgusi zelta mijmaiņas darījumus (sk. arī 20., 21. un 43. skaidrojumu)). Zelta mijmaiņas darījumus uzskaita kā līgumus par finanšu instrumentu pārdošanu ar atpirkšanu.

2023. gada un 2022. gada beigās Latvijas Bankai nebija zeltā izteiktu prasību.

7. Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem

7.1. Prasības pret Starptautisko Valūtas fondu

Atbilstoši likumam "Par Latvijas Republikas iestāšanos Starptautiskajā valūtas fondā" Latvijas Banka pilda SVF depozitārija funkcijas un bez atlīdzības apkalpo SVF kontus, kuros uzskaitīti SVF turējumi dalībvalsts nacionālajā valūtā. SVF turējumi eiro ietver Latvijas valdības parādzīmi, kontu Nr. 1, kas tiek izmantots finanšu darījumu veikšanai ar SVF, un kontu Nr. 2, kas tiek izmantots SVF administratīvo izmaksu segšanai un maksājumu saņemšanai.

Latvijas prasības pret SVF ietver SDR un Latvijas kvotu SVF. SDR ir SVF izveidoti starptautiskie rezervju aktīvi, kas tiek izmantoti darījumos starp SVF un tā dalībvalstīm. Kvota SVF atspoguļo attiecīgās valsts dalības apjomu SVF. Latvijas kvota SVF nodrošināta ar tam izsniegto Latvijas valdības parādzīmi un izteikta SDR.

Latvijas saistības pret SVF veido SVF turējumi eiro un SVF asignējumi.

2023. gada beigās Latvijas Bankas bilancē uzrādītās prasības pret SVF veidoja SDR noguldījums 534 839 tūkst. eiro apmērā (2022. gada beigās – 549 961 tūkst. eiro), bet saistības pret SVF veidoja SVF rīcībā esošie resursi 1405 tūkst. eiro apmērā (2022. gada beigās – 1449 tūkst. eiro), kas izvietoti SVF kontā Nr. 1 un kontā Nr. 2 (sk. arī 19. skaidrojumu).

Latvijas tīrās prasības pret SVF 2023. gada un 2022. gada beigās bija šādas.

	(tūkst. eiro)		(tūkst. SDR)	
	2023	2022	2023	2022
Latvijas kvota Starptautiskajā Valūtas fondā	403 977	415 940	332 300	332 300
Starptautiskā Valūtas fonda turējumi eiro	-377 157	-394 586	-310 239	-315 239
Latvijas valdības parādzīme	-375 752	-393 137	-309 083	-314 082
Konts Nr. 1	-1 010	-1 040	- 831	-831
Konts Nr. 2	-395	-409	-325	-326
Rezerves pozīcija Starptautiskajā Valūtas fondā	27 215	21 763	22 386	17 387
t. sk. finanšu darījumu plāna finansējums	26 745	21 279	22 000	17 000
SDR	534 839	549 961	439 943	439 372
Vispārējais asignējums	-501 468	-516 316	-412 493	-412 493
Speciālais asignējums	-32 610	-33 576	-26 824	-26 824
Latvijas tīrās prasības pret Starptautisko Valūtas fondu	27 976	21 832	23 012	17 442

Rezerves pozīcija SVF ir Latvijas kvotas SVF un SVF turējumu eiro starpība, neietverot konta Nr. 2 atlikumu.

2022. gadā, ņemot vērā Latvijas ekonomisko attīstību un ievērojot dalības SVF politikas un procedūras, Latvija iekļauta SVF finanšu darījumu plānā. Plānā iekļautās valstis piedalās SVF aizdevumu operāciju finansēšanā, nepārsniedzot valsts kvotas apmēru, par to saņemot procentu maksājumus. 2023. gada beigās finanšu darījumu plāna finansējums bija 22 milj. SDR (2022. gada beigās – 17 milj. SDR).

7.2. Atlikumi kredītiestādēs un ieguldījumi vērtspapīros, ārējie aizdevumi un citi ārējie aktīvi

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Vērtspapīri	3 425 188	3 182 643
Pieprasījuma noguldījumi	89 499	44 939
Līgumi par vērtspapīru pirkšanu ar atpārdošanu	-	10 407
Ārvalstu valūta kasē	-	94
Kopā	3 514 687	3 238 083

8. Prasības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Vērtspapīri	595 515	521 132
Pieprasījuma noguldījumi	287	907
Kopā	595 802	522 039

9. Prasības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Vērtspapīri	160 464	148 569
Pieprasījuma noguldījumi	8 012	7 814
Kopā	168 476	156 383

10. Eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā izsniegtie aizdevumi eiro

Eirosistēmas aizdevumu monetārās politikas operāciju ietvaros kopapjoms 2023. gada beigās sasniedza 410 290 milj. eiro (2022. gada beigās – 1 324 347 milj. eiro), t. sk. Latvijas Bankas izsniegto aizdevumu atlikums bija 92.9 milj. eiro (2022. gada beigās – 522.9 milj. eiro). Saskaņā ar ECBS un ECB Statūtiem ar monetārās politikas īstenošanu saistītie ienākumi un riski, tiem īstenojoties, tiek sadalīti starp eirozonas NCB proporcionāli to daļām ECB kapitālā. Zaudējumi no Eurosistēmas aizdevumiem monetārās politikas operāciju ietvaros var rasties tikai tad, ja darījuma partneris neizpilda saistības un darījuma partnera sniegtā nodrošinājuma atsavināšanas rezultātā atgūtie līdzekļi nav pietiekami (sk. arī 25.1.2. skaidrojumu).

10.1. Galvenās refinansēšanas operācijas

Galvenās refinansēšanas operācijas ir atklātā tirgus operācijas, kuras tiek veiktas likviditāti palielinošo reverso darījumu veidā. Šādas operācijas veic katru nedēļu standartizsolēs, un to termiņš ir viena nedēļa. Šīm operācijām ir svarīga nozīme, lai ietekmētu procentu likmju virzību, pārvaldītu likviditāti tirgū un paustu monetārās politikas nostāju. Latvijas Banka 2023. gada un 2022. gada beigās nebija izsniegusi aizdevumus galveno refinansēšanas operāciju ietvaros.

10.2. Ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas

Ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas ir atklātā tirgus operācijas, kuras tiek veiktas reverso darījumu veidā ar mērķi nodrošināt kredītiestādēm ilgāka termiņa papildu finansējumu. Šādas operācijas veic katru mēnesi standartizsolēs, un to termiņš ir trīs mēneši. Papildus tām saskaņā ar ECB Padomes lēmumu 2014. gadā tika uzsāktas ITRMO. Tās ir likviditāti nodrošinošās reversās operācijas, kas ar izdevīgiem nosacījumiem nodrošina kredītiestādēm ilgāka termiņa likviditāti, stimulējot tās kreditēt reālo tautsaimniecību un mazināt kredītu nosacījumu stingrību aizdevumiem privātpersonām. 2016. gadā ECB Padome nolēma uzsākt jaunu četru ITRMO kopumu (ITRMO II) ar termiņu četri gadi un ar iespēju veikt pirmstermiņa atmaksu pēc diviem gadiem. 2021. gadā šīs operācijas beidzās. Papildus minētajam 2019. gadā ECB Padome nolēma uzsākt jaunu septiņu ITRMO kopumu (ITRMO III) ar termiņu trīs gadi un ar iespēju veikt pirmstermiņa atmaksu pēc diviem gadiem un kopš 2021. gada septembra – pēc gada. 2020. gadā ECB Padome nolēma 2021. gadā rīkot papildu trīs ITRMO III ar termiņu trīs gadi un ar iespēju veikt pirmstermiņa atmaksu. Sākotnēji ITRMO III operācijās zemākā piemērotā procentu likme varēja būt noguldījumu iespējas vidējās procentu likmes apmērā, bet, reaģējot uz Covid-19 pandēmijas ietekmi, 2020. gadā ECB Padome nolēma samazināt šo likmi, nosakot, ka laikā no 2020. gada 24. jūnija līdz 2022. gada 23. jūnijam tā var būt par 50 bāzes punktiem zemāka nekā noguldījumu iespējas vidējā procentu likme, bet ne zemāka kā -1 %. Papildus tam 2022. gada 27. oktobrī ECB Padome nolēma, ka no 2022. gada 23. novembra līdz termiņa beigām vai pirmstermiņa atmaksas datumam ITRMO III operāciju procentu likme tiks indeksēta atbilstoši vidējām šajā periodā piemērojamām galvenajām ECB procentu likmēm. Tajā pašā dienā ECB Padome nolēma ieviest papildu trīs brīvprātīgus pirmstermiņa atmaksas datumus, lai ITRMO III dalībniekiem sniegtu papildu iespējas daļēji vai pilnībā atmaksāt savus ITRMO III aizņēmumus pirms to termiņa. 2021. gadā ECB Padome uzsāka jaunu četru ilgāka termiņa refinansēšanas operāciju kopumu (trīs no tām izbeigtas 2022. gadā un vienas beigu termiņš bija 2023. gada janvāris) – pandēmijas ārkārtas ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas (PĀITRO), lai nodrošinātu turpmāku likviditāti, beidzoties ilgāka termiņa refinansēšanas operācijām, kas bija uzsāktas pēc 2020. gada marta. 2023. gadā Latvijas Banka saņēma kredītiestādēm izsniegto aizdevumu atmaksu 430 000 tūkst. eiro apmērā. Latvijas Bankas veikto ITRMO atlikums 2023. gada beigās bija 92 900 tūkst. eiro (2022. gada beigās – 522 900 tūkst. eiro).

11. Pārējās prasības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm

Pārējās prasības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm galvenokārt ietver Latvijas Bankas eirozonas valstu kredītiestādēs eiro veikto pieprasījuma noguldījumus (2023. gada beigās – 133 tūkst. eiro; 2022. gada beigās – 6304 tūkst. eiro).

12. Eirozonas valstu rezidentu vērtspapīri eiro

Eirosistēmas monetārās politikas mērķiem turēto vērtspapīru kopapjoms 2023. gada beigās bija 4 694 345 milj. eiro (2022. gada beigās – 4 937 179 milj. eiro), no tiem Latvijas Bankas turējumā bija 12 587 milj. eiro (2022. gada beigās – 13 135 milj. eiro). Saskaņā ar ECBS un ECB Statūtiem ienākumi, kā arī zaudējumi, tiem īstenojoties, tiek sadalīti starp eirozonas NCB proporcionāli to daļām ECB kapitālā, izņemot riskus saistībā ar VSAIP un PĀAIP ietvaros Latvijas Bankas un citu eirozonas NCB veiktajām

valdības vērtspapīru iegādēm. No Eirosistēmas monetārās politikas mērķiem turēto vērtspapīru kopapjoma 2023. gada beigās VSAIP ietvaros eirozonas NCB iegādāto valdības vērtspapīru apjoms bija 1923 mljrd. eiro (2022. gada beigās – 2067 mljrd. eiro), no tiem Latvijas Bankas turējumā bija Latvijas valdības vērtspapīri 2635 milj. eiro apmērā (2022. gada beigās – 2758 milj. eiro). 2023. gada beigās PĀAIP ietvaros eirozonas NCB iegādāto valdības vērtspapīru apmērs bija 1297 mljrd. eiro (2022. gada beigās – 1318 mljrd. eiro), no tiem Latvijas Bankas turējumā esošo Latvijas valdības vērtspapīru apmērs bija 1414 milj. eiro (2022. gada beigās – 1450 milj. eiro).

Līdz 2023. gada februāra beigām Eirosistēmā turpinājās aktīvu iegādes programmas ietvaros iegādāto vērtspapīru, kuriem pienācis dzēšanas termiņš, pamatsummu reinvestēšana. Pēc tam aktīvu iegādes programmas portfelis pakāpeniski samazinājās, vairs atkārtoti neieguldot visu vērtspapīru, kuriem pienācis dzēšanas termiņš, pamatsummas maksājumus, līdz 2023. gada jūnija beigām samazinājumam veidojot vidēji 15 mljrd. eiro mēnesī. Sākot ar 2023. gada jūliju, ECB Padome nolēma pārtraukt reinvestēšanu aktīvu iegādes programmas ietvaros. Reaģējot uz Covid-19 pandēmiju un ar to saistītajiem iespējamiem riskiem monetārās politikas transmisijas mehānismam un eirozonas tautsaimniecības perspektīvai, 2020. gada martā ECB Padome uzsāka jaunu aktīvu iegādes programmu – PĀAIP –, kuras neto aktīvu iegādes turpinājās līdz 2022. gada marta beigām. ECB Padome paredz šīs programmas ietvaros iegādāto vērtspapīru reinvestēšanu līdz 2024. gada vidum.

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Monetārās politikas mērķiem turētie vērtspapīri	12 586 724	13 134 812
Latvijas valdības vērtspapīri	4 048 732	4 207 501
VSAIP valdības vērtspapīri	2 634 861	2 757 748
PĀAIP valdības vērtspapīri	1 413 871	1 449 753
Starptautisko institūciju parāda vērtspapīri	8 537 992	8 927 311
VSAIP starptautisko institūciju parāda vērtspapīri	6 523 191	7 034 553
PĀAIP starptautisko institūciju parāda vērtspapīri	2 014 801	1 892 758
Pārējie vērtspapīri	963 933	946 794
Līdz termiņa beigām neturētie vērtspapīri	795 539	778 474
Līdz termiņa beigām turētie parāda vērtspapīri	168 394	168 320
Kopā	13 550 657	14 081 606

13. Eirosistēmas iekšējās prasības/saistības (-)

(tūkst. eiro)

	Skaidrojums	2023	2022
Līdzdalība Eiropas Centrālās bankas kapitālā	13.1.	118 849	118 849
Prasības par Eiropas Centrālajai bankai nodotajām ārējām rezervēm	13.2.	157 202	157 202
Prasības par banknošu pārdali Eirosistēmā	13.4.	5 929 327	5 650 608
Citas prasības Eirosistēmā	13.5.	207 065	300
Eirosistēmas iekšējās prasības kopā		6 412 443	5 926 959
Saistības par TARGET sistēmas norēķiniem un nacionālo centrālo banku korespondentkontiem (neto)	13.3.	-7 569 389	-10 370 127
Pārējās saistības Eirosistēmā	13.5.	-	-6 237
Eirosistēmas iekšējās saistības kopā		-7 569 389	-10 376 364
Eirosistēmas tīrās iekšējās saistības kopā		-1 156 946	-4 449 405

13.1. Līdzdalība Eiropas Centrālās bankas kapitālā

Līdz ar Latvijas pievienošanos ES Latvijas Banka kļuva par ECB kapitāla daļu turētāju. Latvijas Bankas ECB kapitāla atslēga aprēķināta atbilstoši ECBS un ECB Statūtiem, pamatojoties uz Latvijas iedzīvotāju skaita un iekšzemes kopprodukta īpatsvaru ES. NCB kapitāla atslēgas korigē reizi piecos gados vai agrāk, ja mainās to ES NCB skaits, kuras veic ieguldījumus ECB kapitālā. Pēdējo reizi ECB kapitāla atslēgas korekcijas veiktas 2023. gadā, ņemot vērā aktuālo informāciju par NCB valstu iedzīvotāju skaitu un iekšzemes kopprodukta īpatsvaru ES. Korigētās ECB kapitāla atslēgas stāsies spēkā 2024. gada 1. janvārī, Latvijas Bankas ECB kapitāla atslēgai nemainoties. Latvijas Bankas ECB kapitāla atslēga ir 0.3169 %, kas atbilst 34 304 tūkst. eiro.

ECBS un ECB Statūti nosaka, ka eirozonas NCB pilnā apjomā apmaksā tās parakstīto daļu ECB kapitālā, kā arī iemaksā ECB rezerves kapitālā, uzkrājumus, kas pielīdzināmi rezervēm, un finanšu instrumentu pārvērtēšanas kontā, šos maksājumus veicot proporcionāli savai daļai ECB kapitālā.

2023. gada beigās Latvijas Bankas līdzdalību ECB kapitālā veidoja apmaksātā daļa ECB kapitālā 34 304 tūkst. eiro, iemaksas finanšu instrumentu pārvērtēšanas kontā 42 752 tūkst. eiro un ECB nodoto ārējo rezervju tirgus vērtības un atbilstošo eiro denominēto prasību pret ECB vērtības starpība 41 793 tūkst. eiro (sk. arī 13.2. skaidrojumu).

ECB kopējā parakstītā kapitāla apjoms 2023. gadā nemainījās. *Hrvatska narodna banka* pievienošanās Eirosistēmai 2023. gada 1. janvārī nemainīja ECB kopējā parakstītā kapitāla apjomu, bet radīja ECB kopējā apmaksātā kapitāla pieaugumu 68 714 tūkst. eiro apmērā.

ECB kapitāla daļas netiek tirgotas publiskā vērtspapīru tirgū, un Latvijas Bankas līdzdalības ECB kapitālā apmēru iespējams palielināt vai samazināt vienīgi šajā skaidrojumā minētajos gadījumos.

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Eiropas Centrālās bankas kopējais parakstītā kapitāla apmērs	10 825 007	10 825 007
Latvijas Bankas parakstītā daļa Eiropas Centrālās bankas kapitālā	34 304	34 304
Latvijas Bankas apmaksātā daļa Eiropas Centrālās bankas kapitālā	34 304	34 304
Latvijas Bankas procentuālā daļa Eiropas Centrālās bankas kapitālā (kapitāla atslēga; %)	0.3169	0.3169

13.2. Prasības par Eiropas Centrālajai bankai nodotajām ārējām rezervēm

Saskaņā ar ECBS un ECB Statūtiem eirozonas NCB nodod ECB pārvaldīšanā noteiktu ārējo rezervju apjomu. Nododamo ārējo rezervju apjomu nosaka atbilstoši katras eirozonas NCB ECB kapitāla atslēgai. Par ECB nodotajām ārējām rezervēm Latvijas Banka saņēma eiro denominētu prasību pret ECB proporcionāli pārējo eirozonas NCB attiecīgo prasību vērtībai. 2023. gada un 2022. gada beigās šī prasība bija 157 202 tūkst. eiro. ECB nodoto ārējo rezervju tirgus vērtības un atbilstošās eiro denominētās prasības vērtības starpība 41 793 tūkst. eiro apmērā uzrādīta kā līdzdalība ECB kapitālā (sk. arī 13.1. skaidrojumu). Prasībām par ECB nodotajām ārējām rezervēm piemēro ECB galveno refinansēšanas operāciju procentu likmi (sk. arī 33. skaidrojumu).

13.3. Prasības/saistības par TARGET sistēmas norēķiniem un nacionālo centrālo banku korespondentkontiem (neto)

TARGET sistēma ir reālā laika bruto norēķinu sistēma liela apjoma maksājumiem eiro. Prasības un saistības par TARGET sistēmas norēķiniem veidojas pārrobežu maksājumu rezultātā, par kuriem norēķini tiek veikti ar NCB naudas līdzekļiem. Minēto norēķinu rezultātā veidojas divpusējas prasības un saistības NCB TARGET sistēmas kontos. Katru dienu tiek aprēķinātas šo divpusējo prasību un saistību atlikumu neto pozīcijas, kas tiek attiecinātas uz ECB, katrai NCB veidojoties vienai neto pozīcijai attiecībā pret ECB. Tā tiek uzrādīta NCB bilancē kā tīrās prasības vai tīrās saistības par TARGET sistēmas norēķiniem.

2023. gadā kredītiestāžu un Latvijas Bankas veikto pārrobežu maksājumu rezultātā samazinājās saistības par TARGET sistēmas norēķiniem un NCB korespondentkontiem (neto).

Minētajām prasībām vai saistībām piemēro ECB galveno refinansēšanas operāciju procentu likmi.

13.4. Prasības par banknošu pārdali Eirosistēmā

Ievērojot to, ka eiro banknotes emitē eirozonas NCB un ECB, tās savā bilancē uzrāda noteiktu daļu no kopējā Eirosistēmas emitēto eiro banknošu apjoma. Ņemot vērā to, ka Latvijas Bankai piešķirtā daļa no kopējā emitēto eiro banknošu apjoma ir lielāka nekā Latvijas Bankas faktiski emitēto eiro banknošu tīrais apjoms (sk. 15. skaidrojumu), banknošu apgrozībā korekcijas rezultātā rodas attiecīgas prasības pret ECB par banknošu pārdali Eirosistēmā, kas uzrādītas bilances postenī "Pārējās prasības Eirosistēmā".

13.5. Citas prasības/saistības Eirosistēmā

Citas prasības/saistības Eirosistēmā ietver prasības par ECB starpperioda peļņas sadali, citas prasības un saistības pret ECB par tīro monetāro ienākumu pārdales rezultātu un Latvijas Bankas korespondentkontu.

Latvijas Bankas iemaksātie un saņemtie monetārie ienākumi 2023. gadā bija pozitīvi, un tas radīja prasības pret ECB par tīro monetāro ienākumu pārdales rezultātu, kas 2023. gada beigās bija 206 554 tūkst. eiro (2022. gada beigās saistības – 6 237 tūkst. eiro; sk. arī 38. skaidrojumu).

Prasības par ECB starpperioda peļņas sadali tiek noteiktas atbilstoši Latvijas Bankas procentuālajai daļai ECB kapitālā (2023. gada un 2022. gada beigās – 0 eiro; sk. arī 37. skaidrojumu).

14. Pārējie aktīvi

(tūkst. eiro)

	Skaidrojums	2023	2022
Uzkrātie procenti par monetārās politikas mērķiem turētajiem vērtspapīriem		84 662	77 678
Uzkrātie procenti par prasībām pret ECB		72 419	26 528
Atvasinātie biržā netirgotie līgumi un valūtas maiņas tagadnes līgumi	24.	41 242	189 050
Līdzdalība Starptautisko norēķinu bankas kapitālā	14.2.	37 863	37 119
Pamatlīdzekļi	14.1.	26 910	28 852
Uzkrātie procenti par pārējiem vērtspapīriem		20 539	17 234
Prasības par uzraugāmo finanšu tirgus dalībnieku maksājumiem		3 206	–
Nemateriālie aktīvi	14.1.	3 179	2 941
Uzkrātie procenti par ilgāka termiņa refinansēšanas operācijām		2 521	–
Nākamo periodu izdevumi		2 296	1 610
Citi pārējie aktīvi		668	626
Kopā		295 505	381 638

14.1. Pamatlīdzekļi un nemateriālie aktīvi

(tūkst. eiro)

	Ēkas, teritorijas labiekār- tošana un zeme	Telpu iekārtas un inventārs	Dator- tehnika, telekomu- nikāciju aparātūra	Naudas apstrādes, pārbaudes un glabāšanas iekārtas	Pārējie pamat- līdzekļi	Kopā pamat- līdzekļi	Nema- teriālie aktīvi
2021. gada 31. decembrī							
Sākotnējo izmaksu vērtība	58 817	6 055	4 980	5 293	8 137	83 282	9 135
Uzkrātais nolietojums/ amortizācija	-34 449	-4 510	-4 233	-2 813	-6 452	-52 457	-7 096
Atlikusī vērtība	24 368	1 545	747	2 480	1 685	30 825	2 039
2022. gadā							
Pieaugums	411	31	406	113	229	1 190	1 383
Pārklasifikācija	-	-	9	-	-9	-	-
Atsavinātie un norakstītie aktīvi	-	-27	-468	-1	-702	-1 198	-208
Izmaksu tīrās pārmaiņas	411	4	-53	112	-482	-8	1 175
Nolietojums/amortizācija	-1 884	-223	-378	-281	-397	-3 163	-478
Atsavināto un norakstīto aktīvu uzkrātais nolietojums/ amortizācija	-	27	468	1	702	1 198	205
Uzkrātā nolietojuma/ amortizācijas tīrās pārmaiņas	-1 884	-196	90	-280	305	-1 965	-273
2022. gada 31. decembrī							
Sākotnējo izmaksu vērtība	59 228	6 059	4 927	5 405	7 655	83 274	10 310
Uzkrātais nolietojums/ amortizācija	-36 333	-4 706	-4 143	-3 093	-6 147	-54 422	-7 369
Atlikusī vērtība	22 895	1 353	784	2 312	1 508	28 852	2 941
2023. gadā							
Pieaugums	701	6	393	123	60	1 283	658
No FKTK pārņemto aktīvu sākotnējā vērtība	-	252	563	-	6	821	1 012
Atsavinātie un norakstītie aktīvi	-16	-110	-248	-32	-859	-1 265	-
Izmaksu tīrās pārmaiņas	685	148	708	91	-793	839	1 670
Nolietojums/amortizācija	-1 777	-217	-499	-271	-307	-3 071	-589
No FKTK pārņemto aktīvu uzkrātais nolietojums/ amortizācija	-	-176	-379	-	-3	-558	-843
Atsavināto un norakstīto aktīvu uzkrātais nolietojums/ amortizācija	16	105	248	32	447	848	-
Uzkrātā nolietojuma/ amortizācijas tīrās pārmaiņas	-1 761	-288	-630	-239	137	-2 781	-1 432
2023. gada 31. decembrī							
Sākotnējo izmaksu vērtība	59 913	6 207	5 635	5 496	6 862	84 113	11 980
Uzkrātais nolietojums/ amortizācija	-38 094	-4 994	-4 773	-3 332	-6 010	-57 203	-8 801
Atlikusī vērtība	21 819	1 213	862	2 164	852	26 910	3 179

Latvijas Bankas līgumsaistības par pamatlīdzekļu iegādi 2023. gada beigās bija 40 tūkst. eiro (2022. gada beigās – 480 tūkst. eiro).

14.2. Līdzdalība Starptautisko norēķinu bankas kapitālā

2023. gada un 2022. gada beigās Latvijas Bankai piederēja 1070 SNB akciju, kas atbilda 0.19 % no kopējā SNB parakstītā un apmaksātā kapitāla.

Latvijas Bankas īpašumā esošo SNB akciju kopējā nominālvērtība ir 5350 tūkst. SDR (katras akcijas nominālvērtība ir 5 tūkst. SDR), un tā apmaksāta 1338 tūkst. SDR jeb 25 % apmērā (sk. arī 45. skaidrojumu). Latvijas Bankas bilancē 2023. gada un 2022. gada beigās SNB akcijas uzrādītas patiesajā vērtībā. SNB akcijas netiek tirgotas publiskā vērtspapīru tirgū. Latvijas Bankas vērtējumā piemērotākā SNB akciju patiesās vērtības noteikšanas metode ir 70 % no SNB tīrajiem aktīviem, pamatojoties uz aktuālākajiem publicētajiem SNB finanšu pārskatiem. Saskaņā ar SNB Statūtiem tās akcionāri ir vienīgi centrālās bankas. Aplēstā Latvijas Bankas īpašumā esošo SNB akciju patiesā vērtība 2023. gada beigās bija 37 863 tūkst. eiro (2022. gada beigās – 37 119 tūkst. eiro).

15. Banknotes apgrozībā

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Eiro banknotes	5 571 492	5 635 738
Latvijas Bankas eiro banknošu tīrā emisija	-357 835	-14 870
Banknošu pārdales Eurosistēmā korekcija	5 929 327	5 650 608
Kopā	5 571 492	5 635 738

Ievērojot to, ka eiro banknotes emitē visas eirozonas NCB un ECB, tās savā bilancē uzrāda noteiktu daļu no kopējā Eurosistēmas emitēto eiro banknošu apjoma. Attiecīgā ECB daļa ir 8 % no kopējā Eurosistēmas emitēto banknošu apjoma, eirozonas NCB – pārējie 92 %, kas sadalīti atbilstoši katras šīs NCB daļai ECB kapitālā un uzrādīti bilances postenī "Banknotes apgrozībā". Latvijas Bankai piešķirtā daļa no kopējā Eurosistēmas emitēto eiro banknošu apjoma ir lielāka nekā Latvijas Bankas faktiski emitēto eiro banknošu tīrais apjoms, tāpēc bilances postenī "Eurosistēmas iekšējās prasības" uzrādītas prasības pret ECB par banknošu pārdali Eurosistēmā.

Latvijas Bankas emitētās eiro monētas uzrādītas bilances postenī "Pārējās saistības" (sk. arī 22. skaidrojumu).

2023. gadā eiro banknošu pārrobežu plūsma pieauga, palielinot Latvijas Bankā iemaksāto eiro banknošu apjoma pārsniegumu pār izmaksāto eiro banknošu apjomu, tādējādi negatīvā Latvijas Bankas eiro banknošu tīrā emisija sasniedza 357 835 tūkst. eiro, un tā rezultātā palielinājās Latvijas Bankas bilancē uzrādītā banknošu pārdales Eurosistēmā korekcija. 2023. gada beigās Eurosistēmā kopumā eiro banknošu apjoms apgrozībā nedaudz samazinājās līdz 1567 mljrd. eiro (2022. gada beigās – 1572 mljrd. eiro).

16. Saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā

16.1. Pieprasījuma noguldījumu konti (ietverot obligāto rezervju sistēmu)

Pieprasījuma noguldījumu konti ietver to kredītiestāžu līdzekļu atlikumus, kurām ir pienākums glabāt obligātās rezerves. Šo kontu atlikumam rezervju prasību ietvaros līdz 2022. gada 20. decembrim tika piemērota pēdējā pieejamā Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju izsolēs izmantotā procentu likme. No 2022. gada 21. decembra līdz 2023. gada 19. septembrim tika piemērota ECB noguldījumu iespējas procentu likme. Savukārt 2023. gada 27. jūlijā ECB Padome nolēma, ka ar 2023. gada 20. septembri obligāto rezervju atlikumiem piemēro 0 % likmi.

Latvijas Bankā 2023. gada beigās pieprasījuma noguldījumu kontu atlikums bija 205 834 tūkst. eiro (2022. gada beigās – 343 816 tūkst. eiro). Vidējās obligātās rezerves izpildes periodā 2023. gada beigās bija 205 944 tūkst. eiro (2022. gada beigās – 200 197 tūkst. eiro).

16.2. Noguldījumu iespēja

Noguldījumu iespēja ir Eirosistēmas pastāvīgā iespēja, kuru kredītiestādes izmanto, lai veiktu noguldījumus uz nakti par iepriekš noteiktu procentu likmi. 2023. gada beigās noguldījumu iespējas kontu atlikums bija 6 867 713 tūkst. eiro (2022. gada beigās – 4 873 349 tūkst. eiro).

17. Pārējās saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Saistības par līgumiem par vērtspapīru pārdošanu ar atpirkšanu	232 672	210 805
Saistības par zibmaksājumu servisa nodrošināšanu	73 795	51 401
Saistības par biržā netirgoto valūtas maiņas nākotnes līgumu nodrošinājumu	8 253	58 067
Kopā	314 720	320 273

18. Saistības eiro pret citiem eirozonas valstu rezidentiem

Saistības eiro pret citiem eirozonas valstu rezidentiem ietver Latvijas valdības un citu finanšu institūciju pieprasījuma noguldījumus. Valdības noguldījumi ietver Latvijas Bankas pieņemtus Valsts kases pieprasījuma noguldījumus.

19. Saistības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem

Saistības eiro pret citām finanšu institūcijām galvenokārt ietver Eiropas Komisijas līdzekļus un līgumu par vērtspapīru pārdošanu ar atpirkšanu ietvaros piesaistītos līdzekļus.

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Eiropas Komisija	102 303	112 249
Citas finanšu institūcijas	80 367	57 990
Starptautiskais Valūtas fonds	1 405	1 449
Kopā	184 075	171 688

20. Saistības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Saistības par līgumiem par vērtspapīru pārdošanu ar atpirkšanu	685 785	155 006
Latvijas valdības pieprasījuma noguldījumi	539 561	551 032
Saistības par zelta mijmaiņas līgumiem	37 412	-
Kopā	1 262 758	706 038

21. Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Saistības par līgumiem par vērtspapīru pārdošanu ar atpirkšanu	295 782	-
Saistības par zelta mijmaiņas līgumiem	146 661	-
Saistības par atvasināto finanšu instrumentu nodrošinājumu	15 275	34 512
Saistības par pieņemtajiem pieprasījuma noguldījumiem	-	189
Kopā	457 718	34 701

22. Pārējās saistības

(tūkst. eiro)

	Skaidrojums	2023	2022
Eiro monētas apgrozībā	22.1.	94 242	90 555
Uzkrātie izdevumi un tamlīdzīgas saistības		57 246	41 694
Lata banknotes apgrozībā	22.1.	10 684	14 746
Lata monētas apgrozībā	22.1.	1 437	1 920
Atvasinātie biržā netirgotie līgumi un valūtas maiņas tagadnes līgumi	24.	8 302	18 419
Uzkrājumi uzraudzības funkciju izdevumiem		5 359	–
Nodokļu saistības		1 091	129
Uzkrājumi tirgus riskam un kredītriskam	36.	166	15 051
Citas pārējās saistības		3 690	2 226
Kopā		182 217	184 740

22.1. Banknotes un monētas apgrozībā

Eiro monētas apgrozībā ietver Latvijas Bankas emitētās un apgrozībā esošās eiro monētas, izņemot kolekcijas monētas. Saistību par lata banknotēm un monētām apgrozībā apjoms noteikts, ievērojot šo lata naudas zīmju apmaiņas iespējamību 20 gadu laikā kopš eiro ieviešanas 2014. gadā (sk. arī 2.2. skaidrojumu).

Papildus bilancē uzrādītajām Latvijas Bankas emitētajām lata un eiro apgrozības monētām 2023. gada beigās apgrozībā bija arī eiro kolekcijas monētas, lata jubilejas un piemiņas monētas un dārgmetāla apgrozības monētas (kopējā nominālvērtība – 7282 tūkst. eiro; 2022. gada beigās – 7187 tūkst. eiro). Šīs apgrozībā esošās monētas nav ietvertas bilances postenī "Pārējās saistības" (sk. arī 45. skaidrojumu).

Bilancē kā saistības 2023. gada beigās nav uzrādītas emitētās lata naudas zīmes 105 753 tūkst. eiro apmērā (lata banknotes 44 945 tūkst. eiro apmērā un lata monētas 60 808 tūkst. eiro apmērā; 2022. gada beigās – 102 080 tūkst. eiro, t. sk. lata banknotes 41 675 tūkst. eiro apmērā un lata monētas 60 405 tūkst. eiro apmērā), kuru apmaiņas iespējamība ir zema (sk. arī 45. skaidrojumu). Lata naudas zīmju apmaiņas iespējamība tiek novērtēta katru gadu, pamatojoties uz faktiskajiem šo naudas zīmju apmaiņas datiem.

23. Kapitāls un rezerves

(tūkst. eiro)

	Pamat- kapitāls	Rezerves kapitāls	Pārvēr- tēšanas konts	Pārskata gada peļņa/ zau- dējumi(-)	Kapitāls un rezerves
2021. gada 31. decembrī	100 000	256 873	530 874	20 908	908 655
2022. gadā					
Tīrās pārmaiņas pārvērtēšanas, realizēšanas un pārvērtēšanas rezultāta atzīšanas peļņas un zaudējumu aprēķinā rezultātā	x	x	-307 137	x	-307 137
Valsts ieņēmumos ieskaitītā peļņas daļa	x	x	x	-14 635	-14 635
Rezerves kapitālā ieskaitītā peļņas daļa	x	6 273	x	-6 273	-
Pārskata gada peļņa/zaudējumi(-)	x	x	x	-	-
2022. gada 31. decembrī	100 000	263 146	223 737	-	586 883
2023. gadā					
Tīrās pārmaiņas pārvērtēšanas, realizēšanas un pārvērtēšanas rezultāta atzīšanas peļņas un zaudējumu aprēķinā rezultātā	x	x	196 995	x	196 995
Pārskata gada peļņa/zaudējumi(-)	x	x	x	-53 760	-53 760
2023. gada 31. decembrī	100 000	263 146	420 732	-53 760	730 118

Latvijas Bankas kapitālu un rezerves veido pamatkapitāls, rezerves kapitāls, pārvērtēšanas konts, kā arī nesadalītā pārskata gada peļņa/zaudējumi.

Tiesību akti nenosaka kapitāla pietiekamības prasības Latvijas Bankai, tomēr tās kapitāla apjomam jābūt atbilstošam, lai veicinātu uzticēšanos īstenotajai monetārajai politikai un nodrošinātu Latvijas Bankas darbību un finansiālo neatkarību, īstenojot ECBS un ECB Statūtos un Latvijas Bankas likumā noteiktos uzdevumus. Monetārās politikas īstenošana, kā arī pakļautība finanšu un darbības riskiem var negatīvi ietekmēt Latvijas Bankas ienākumus vai radīt zaudējumus, kas sedzami no Latvijas Bankas kapitāla un rezervēm.

Latvijas Bankas pamatkapitālu vēsturiski izveidojuši valsts piešķirtie līdzekļi, pārvedumi no rezerves kapitāla un Latvijas Bankas peļņas atskaitījumi.

Latvijas Bankas likums nosaka, ka Latvijas Banka valsts pamatbudžetā ieskaita pārskata gadā gūtās peļņas daļu, kas aprēķināta, reizinot pārskata gadā gūto peļņu, kas atlikusi pēc iepriekšējos gados uzkrāto zaudējumu (ja tādi ir bijuši) segšanas, ar Uzņēmumu ienākuma nodokļa likumā noteikto uzņēmumu ienākuma nodokļa likmi, un veic maksājumu par valsts kapitāla izmantošanu 50 % apmērā no pārskata gadā gūtās peļņas, kas atlikusi pēc iepriekšējos gados uzkrāto zaudējumu (ja tādi ir bijuši) segšanas. Latvijas Bankas padomei, apstiprinot gada pārskatu, ir tiesības pieņemt lēmumu par maksājuma procentu apmēra samazināšanu par valsts kapitāla izmantošanu, ja tas nepieciešams Latvijas Bankas rezerves kapitāla palielināšanai saistībā ar finanšu riskiem, kuriem Latvijas Banka pakļauta tās uzdevumu izpildē. 2023. gada un 2022. gada beigās spēkā esošā uzņēmumu ienākuma

nodokļa likme bija 20 %. 2023. gadā Latvijas Bankas darbības finanšu rezultāts bija negatīvs, uzrādot zaudējumus 53 760 tūkst. eiro apmērā, tāpēc 2024. gadā Latvijas Banka valsts pamatbudžetā ieskaitījums neveiks (arī 2023. gadā Latvijas Banka šādu ieskaitījumu neveica, jo 2022. gadu noslēdza ar neitrālu darbības finanšu rezultātu 0 eiro apmērā). 2022. gadā Latvijas Banka valsts ieņēmumos ieskaitīja 14 636 tūkst. eiro no 2021. gada peļņas.

Pēc minēto atskaitījumu veikšanas saskaņā ar Latvijas Bankas likumu Latvijas Bankas peļņas atlikums ieskaitāms rezerves kapitālā. Rezerves kapitāls izveidots iespējamo zaudējumu segšanai. Tā zaudējumu daļa, kuras segšanai rezerves kapitāla nepietiek, sedzama no Latvijas Bankas nākamo periodu peļņas. Tādējādi saskaņā ar Latvijas Bankas likumu 2023. gada zaudējumi tiks segti no rezerves kapitāla, kurā no Latvijas Bankas iepriekšējo gadu peļņas uzkrāti 263 146 tūkst. eiro.

Pārvērtēšanas konts ietver finanšu instrumentu un zelta pozitīvo pārvērtēšanas rezultātu. Grāmatvedības politika, kas saskaņota ar ECB tiesību aktos par grāmatvedību un finanšu pārskatiem noteiktajiem grāmatvedības pamatprincipiem un aprakstīta 2. skaidrojumā, nosaka, ka tikai realizētie guvumi tiek atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā, bet nerealizētie guvumi – bilances postenī "Kapitāls un rezerves" kā pārvērtēšanas rezerve, jo tas veicina kapitāla saglabāšanu nelabvēlīgu finanšu instrumentu un zelta cenu pārmaiņu apstākļos.

Pārvērtēšanas konta pārmaiņas 2023. un 2022. gadā bija šādas.

(tūkst. eiro)

	2023	Atzīšana peļņas un zaudējumu aprēķinā	Pārvēr- tēšana	Realī- zēšana	2022
Līdzdalības kapitālā pārvērtēšanas rezerve	35 354	–	744	–	34 610
Ārvalstu valūtas un zelta pārvērtēšanas rezultāts	203 540	12 097	14 465	–474	177 452
Vērtspāpīru pārvērtēšanas rezultāts	181 838	22 902	148 964	–1 703	11 675
Kopā	420 732	34 999	164 173	–2 177	223 737

	2022	Atzīšana peļņas un zaudējumu aprēķinā	Pārvēr- tēšana	Realī- zēšana	2021
Līdzdalības kapitālā pārvērtēšanas rezerve	34 610	–	–190	–	34 800
Ārvalstu valūtas un zelta pārvērtēšanas rezultāts	177 452	5 184	7 962	–175	164 481
Vērtspāpīru pārvērtēšanas rezultāts	11 675	336 531	–458 045	–198 404	331 593
Kopā	223 737	341 715	–450 273	–198 579	530 874

Līdzdalības kapitālā pārvērtēšanas rezerve izveidota, lai uzskaitītu SNB akciju pārvērtēšanas rezultātu. SNB akciju pārvērtēšanas rezultātu neatzīst peļņas un zaudējumu aprēķinā.

24. Atvasinātie finanšu instrumenti un valūtas maiņas tagadnes līgumi

Lai pārvaldītu ar ieguldījumiem saistīto procentu likmju risku un valūtas risku, Latvijas Banka veic darījumus ar biržā netirgotajiem valūtas maiņas nākotnes un tagadnes līgumiem, valūtas, zelta un procentu likmju mijmaiņas līgumiem, vērtspapīru nākotnes darījumus un darījumus ar biržā tirgotajiem procentu likmju un valūtas maiņas nākotnes līgumiem. Šo darījumu līgumvērtība vai nosacītā vērtība un uzskaites vērtība 2023. gada un 2022. gada beigās bija šāda.

(tūkst. eiro)

	Līgumvērtība vai nosacītā vērtība		Uzskaites vērtība			
			Aktīvi		Saistības	
	2023	2022	2023	2022	2023	2022
Atvasinātie biržā netirgotie līgumi un valūtas maiņas tagadnes līgumi						
Valūtas maiņas nākotnes līgumi un valūtas mijmaiņas līgumi	2 866 469	3 662 071	35 141	186 562	3 494	15 052
Valūtas maiņas tagadnes līgumi	518 097	345 480	161	184	56	-
Vērtspapīru nākotnes darījumi	1 161 323	1 817 672	5 940	2 304	4 752	3 367
Procentu likmju mijmaiņas līgumi	60 814	52 685	-	-	-	-
Kopā	x	x	41 242	189 050	8 302	18 419
Atvasinātie biržā netirgotie zelta mijmaiņas līgumi	184 072	-	186 783	-	184 815	-
Atvasinātie biržā tirgotie līgumi						
Procentu likmju nākotnes līgumi	2 161 597	1 655 421	x	x	x	x

Atvasināto biržā netirgoto līgumu un valūtas maiņas tagadnes līgumu uzskaites vērtība uzrādīta bilances postenī "Pārējie aktīvi" vai "Pārējās saistības" (sk. arī 14. un 22. skaidrojumu). Tā kā par atvasināto biržā tirgoto līgumu patiesās vērtības ikdienas pārmaiņām tiek veikts norēķins, tās uzrādītas kā pieprasījuma noguldījumi attiecīgajā bilances aktīvu postenī.

Lai ierobežotu zelta uzturēšanas izmaksas un paaugstinātu finanšu ieguldījumu ienesīgumu, Latvijas Banka izmanto zelta mijmaiņas līgumus (sk. arī 6., 20. un 21. skaidrojumu).

Nozīmīgākie riski un to pārvaldīšanas principi

25. Risku pārvaldīšana

Galvenie ar Latvijas Bankas darbību saistītie riski ir finanšu riski un darbības riski. Latvijas Banka risku pārvaldīšanu 2023. gadā organizēja un veica saskaņā ar Latvijas Bankas padomes pieņemto kārtību "Latvijas Bankas risku pārvaldīšanas politika".

Risku pārvaldīšanu Latvijas Bankā veic sistemātiska procesa ietvaros, identificējot, analizējot un novērtējot riskus, plānojot un īstenojot risku ierobežošanas pasākumus, pārbaudot un regulāri pārskatot riskus ar mērķi laikus apzināt, attiecīgi novērtēt un efektīvi pārvaldīt riskus, kuri var negatīvi ietekmēt Latvijas Bankas finansiālo stāvokli un darbības finanšu rezultātus, kā arī Latvijas Bankas spēju kvalitatīvi un efektīvi veikt normatīvajos aktos noteiktos uzdevumus, tostarp piedalīties ECBS funkciju izpildes nodrošināšanā.

Risku pārvaldīšanas procesu organizē saskaņā ar starptautiskiem labās prakses principiem risku pārvaldīšanas jomā, ņemot vērā Latvijas Bankas mērķus un uzdevumus un ārējās vides norises, kā arī ievērojot ECB noteiktās prasības.

25.1. Finanšu riski

Nozīmīgākie finanšu riski, kam ikdienā pakļauta Latvijas Banka, ir tirgus risks (cenās, procentu likmju un valūtas risks), kredītrisks un likviditātes risks. Finanšu riskus pārvalda ar mērķi mazināt iespējamu negatīvu ietekmi uz Latvijas Bankas finanšu stāvokli un uz darbības finanšu rezultātiem finanšu tirgus faktoru nelabvēlīgu pārmaiņu vai darījuma partnera saistību neizpildes dēļ. Pārvaldot finanšu riskus, ievēro pieļaujamos finanšu risku veidus un to parametrus, kuru ietvaros ilgtermiņā nodrošina ieguldījumu vērtības saglabāšanu, nepieciešamās likviditātes nodrošināšanu un ienākumu gūšanu, kā arī ilgtspējības principu ievērošanu.

Latvijas Banka ar tās ieguldījumiem saistītos finanšu riskus pārvalda saskaņā ar Latvijas Bankas padomes pieņemto kārtību, kurā noteiktās ieguldījumu politikas galvenie principi izklāstīti 4. skaidrojumā. Ieguldījumi tiek pārvaldīti, tos grupējot dažādos ieguldījumu portfeļos. Finanšu instrumentu ieguldījumu portfeļiem noteikti neitrālā portfeļa parametri, kas raksturo attiecīgā ieguldījumu portfeļa finanšu risku pieņemamo lielumu (līmeni) un gaidāmo ienesīgumu. Tirgus operāciju pārvaldes Riska vadības daļa kontrolē ieguldījumu atbilstību noteiktajām prasībām un, ja rodas novirzes no Latvijas Bankas padomes kārtībā noteiktā, informē par to Latvijas Bankas padomi saskaņā ar Latvijas Bankas padomes pieņemto kārtību.

Ieguldījumu, tostarp ar tiem saistīto finanšu risku, pārvaldīšanai izveidotā Latvijas Bankas investīciju komiteja izstrādā ieguldījumu pārvaldīšanas stratēģiju, apstiprina ieguldījumu veikšanas taktiku un nosaka detalizētākus finanšu risku limitus, kā arī pārbauda ārējo pārvaldītāju darbību. Latvijas Bankas investīciju komiteja reizi ceturksnī pārskata ieguldījumu stratēģiju, bet reizi nedēļā saņem un izvērtē finanšu ieguldījumu portfeļu vadītāju ziņojumus par notikumiem finanšu tirgos un viņu sagatavotās finanšu tirgus attīstības prognozes, finanšu risku vadītāju ziņojumus, kā arī apstiprina ieguldījumu pārvaldīšanas taktiku nākamajai nedēļai. Tirgus operāciju pārvalde regulāri informē Latvijas Bankas padomi par ieguldījumu pārvaldīšanas rezultātiem.

VSAIP un PĀAIP ietvaros Latvijas Banka veic aktīvu iegādes saskaņā ar ECB Padomes lēmumiem. Latvijas Banka šīs iegādes veic un finanšu riskus pārvalda atbilstoši ECB Padomes pamatnostādnēm un Latvijas Bankas padomes pieņemtajai kārtībai. Finanšu riski, kas rodas monetārās politikas

īstenošanas rezultātā, tiek sadalīti starp eirozonas NCB proporcionāli to daļām ECB kapitālā, izņemot riskus saistībā ar VSAIP un PĀAIP ietvaros Latvijas Bankas veiktajām Latvijas valdības vērtspapīru iegādēm.

25.1.1. Tirgus risks

Tirgus risks raksturo iespēju ciest zaudējumus finanšu tirgus faktoru nelabvēlīgu pārmaiņu dēļ.

Procentu likmju risku Latvijas Bankai rada ieguldījumi procentu likmju maiņai pakļautajos parāda vērtspapīros un atvasinātajos procentu likmju finanšu instrumentos, kas iegādāti ieguldījumu pārvaldīšanas ietvaros. Latvijas Banka pārvalda procentu likmju risku, izmantojot katram ieguldījumu portfelim atsevišķi noteikto efektīvā procentu riska indeksu (*effective duration*) un pieļaujamo noviržu limitus. Monetārās politikas īstenošanas rezultātā procentu likmju risks rodas ar monetārās politikas operācijām saistīto aktīvu un saistību, kas pakļauti procentu likmju pārmaiņām, nesabalansētības dēļ. Minētais risks ir saistīts ar monetārās politikas lēmumiem, kas izriet no Eirosistēmas pamatuzdevumu īstenošanas, tāpēc Latvijas Banka nevar ierobežot šo risku.

Latvijas Bankas pakļautību valūtas riskam nosaka tās ieguldījumu struktūra. Latvijas Banka pārvalda valūtas risku, nosakot, ka neitrālais portfelis ir izteikts eiro, novēršot valūtas risku (izņemot piesaistīto ieguldījumu portfelī, kura valūtas struktūru veido atbilstoši attiecīgo saistību valūtai, globālo fiksēta ienākuma vērtspapīru portfelī, kura valūtas struktūru veido neitrālā portfeļa struktūra, kā arī zelta portfelī un akciju portfeļus, kuros ieguldījumi tiek veikti attiecīgajā akciju indeksā ietilpstošo akciju denominācijas valūtās) un izmantojot sekošanas novirzes (*tracking error*) limitus attiecībā pret atbilstošo neitrālo portfelī. Sekošanas novirzi aprēķina kā ieguldījumu portfeļa un attiecīgā neitrālā portfeļa gaidāmo gada ienesīgumu starpības standartnovirzi. 1–10 gadu fiksēta ienākuma vērtspapīru portfelī, globālajā fiksēta ienākuma vērtspapīru portfelī, ar nekustamo īpašumu nodrošinātu vērtspapīru portfeļos un attīstīto tirgu akciju portfelī iekļauto ieguldījumu (sk. 4. skaidrojumu) kopējais tirgus risks tiek ierobežots, nosakot maksimāli pieļaujamo sekošanas novirzi. Sekošanas novirze 2023. un 2022. gadā atspoguļota 28. skaidrojumā.

Novirzes no neitrālā portfeļa valūtas struktūras rada atklāto valūtas pozīciju. Lai panāktu atklāto valūtas pozīciju atbilstību limitiem, Latvijas Banka ierobežo valūtas risku, izmantojot biržā netirgotos valūtas maiņas nākotnes līgumus un valūtas mijmaiņas līgumus un biržā tirgotos valūtas maiņas nākotnes līgumus.

Akciju portfelī ir pakļauti tirgus cenu riskam (riskam, ka cenu pārmaiņu gadījumā ieguldījuma vērtība var samazināties). Tā kā akciju portfeļiem ir augsta diversifikācijas pakāpe, tie galvenokārt pakļauti sistēmiskam akciju cenu svārstību riskam.

Tirgus operāciju pārvaldes Riska vadības daļa kontrolē ieguldījumu portfeļu efektīvā procentu likmju riska indeksa, sekošanas novirzes un atklāto valūtas pozīciju atbilstību Latvijas Bankas padomes pieņemtajai kārtībai un attiecīgajiem Latvijas Bankas investīciju komitejas lēmumiem.

Latvijas Bankas pakļautība tirgus riskam (stāvoklis 2023. gada un 2022. gada beigās) atspoguļota 26.–28. skaidrojumā.

25.1.2. Kredītrisks

Kredītrisks raksturo iespēju ciest zaudējumus darījuma partnera saistību neizpildes dēļ. Latvijas Bankai kredītrisks galvenokārt rodas, veicot ieguldījumus ārvalstu finanšu instrumentos, kā arī

monetārās politikas operāciju rezultātā. Saskaņā ar ECBS un ECB Statūtiem ar monetārās politikas īstenošanu saistītie riski, tiem īstenojoties, tiek sadalīti starp eirozonas NCB proporcionāli to daļām ECB kapitālā, izņemot riskus saistībā ar VSAIP un PĀAIP ietvaros Latvijas Bankas veiktajām Latvijas valdības vērtspapīru iegādēm.

Latvijas Banka ierobežo ar ieguldījumiem ārvalstu finanšu instrumentos saistīto kredītrisku, nosakot limitus ieguldījumiem ar dažādu kredītkvalitāti. Kredītkvalitāte tiek noteikta, pamatojoties uz starptautisko kredītreitingu aģentūru *Fitch Ratings*, *Moody's Investors Service*, *Standard & Poor's* un DBRS noteiktajiem kredītreitingiem. Ierobežojumi noteikti arī maksimālajam ieguldījumu apjomam vienas grupas finanšu instrumentos, kā arī ar vienu partneri noslēgto un viena emitenta emitēto finanšu instrumentu apjomam. Ar nekustamo īpašumu nodrošinātu vērtspapīru nākotnes darījumi daļēji nodrošināti ar īstermiņa finanšu instrumentiem. Lai samazinātu kredītrisku attiecībā uz biržā netirgoto atvasināto finanšu instrumentu darījuma partneriem, Latvijas Banka slēdz ar tiem Starptautiskās Mijmaiņas darījumu un atvasināto finanšu instrumentu asociācijas (*International Swaps and Derivatives Association, Inc.*; ISDA) standartizētos līgumus (*ISDA Master Agreement*) un to pielikumus par finanšu nodrošinājumu (*Credit Support Annex*). Lai samazinātu kredītrisku attiecībā uz vērtspapīru pārdošanas ar atpirkšanu un vērtspapīru pirkšanas ar atpārdošanu līgumu darījuma partneriem, Latvijas Banka slēdz ar tiem Vērtspapīru un finanšu tirgu asociācijas (*Securities Industry and Financial Markets Association*; SIFMA) un Starptautiskās Kapitāla tirgus asociācijas (*International Capital Market Association*; ICMA) standartizētos līgumus (*Global Master Repurchase Agreement*), bet ar nekustamo īpašumu nodrošinātu vērtspapīru portfeli ārējie pārvaldītāji slēdz ar darījuma partneriem *Treasury Market Practices Group* (TMPG) standartizētos līgumus (*Master Securities Forward Transaction Agreement*). Lai kontrolētu ar Latvijas Bankas ieguldījumiem saistīto kredītrisku, Tirgus operāciju pārvaldes Riska vadības daļa uzrauga esošā kredītriska atbilstību Latvijas Bankas padomes pieņemtajai kārtībai.

Kredītiestādēm 2023. un 2022. gadā izsniegtie aizdevumi monetārās politikas operāciju rezultātā bija nodrošināti ar vērtspapīru ķīlu atbilstoši ECB noteiktajām prasībām. Tirgus operāciju pārvalde regulāri kontrolē attiecīgo aizdevumu nodrošinājuma pietiekamību un tā atbilstību ECB noteiktajām prasībām, kā arī uztur Latvijas Republikā emitēto un glabāto monetārās politikas operācijās izmantojamo atbilstošo vērtspapīru sarakstu.

Latvijas Bankas pakļautība kredītriskam (stāvoklis 2023. gada un 2022. gada beigās) atspoguļota 30.–32. skaidrojumā.

25.1.3. Likviditātes risks

Likviditātes risks raksturo nespēju īsā laikā un par konkurējošu tirgus cenu atsavināt ieguldījumus. Līdz ar Latvijas dalību eirozonā ir būtiski mazinājusies likviditātes nepieciešamība, kā arī risks, kas izriet no nespējas laikus izpildīt saistības. Īstenojot ieguldījumu stratēģiju, Latvijas Banka pārvalda likviditātes risku, noteiktu ieguldījumu apjomu izvietojot likvīdos starptautisko institūciju, ārvalstu valdību un korporatīvā sektora emitētos parāda vērtspapīros, īstermiņa noguldījumos ārvalstu finanšu institūcijās un citos finanšu instrumentos. Latvijas Bankas aktīvu un saistību likviditātes struktūra 2023. gada un 2022. gada beigās atspoguļota 29. skaidrojumā.

Likviditātes risku var ierobežot, diversificējot ieguldījumus. Tāpēc Latvijas Banka pārvalda likviditātes risku, nosakot ierobežojumus maksimālajam ieguldījumu apjomam vienas grupas finanšu instrumentos, kā arī viena emitenta emitēto finanšu instrumentu apjomam.

25.2. Darbības riski

Darbības riskus pārvalda ar mērķi nodrošināt efektīvu procesa vai projekta kvalitatīva rezultāta sasniegšanu noteiktajā laikā, kā arī procesa nepārtrauktu, atbilstošu un drošu izpildi, mazinot tādu iespējamu negatīvu ietekmi uz Latvijas Bankas spēju veikt tās uzdevumus, kā arī reputāciju vai finansiālo stāvokli un darbības finanšu rezultātiem, kuru var radīt Latvijas Bankas procesu neatbilstoša vai kļūdaina izpilde, darbinieka darbība vai bezdarbība vai darbinieka nepieejamība,

Latvijas Bankas informācijas sistēmas, informācijas sistēmu infrastruktūras vai pārējās Latvijas Bankas infrastruktūras neatbilstoša darbība vai nepieejamība vai ārējie apstākļi.

Latvijas Banka darbības riskus pārvalda vienotā darbības risku pārvaldīšanas ietvarā, kur būtiskākie no darbības riskiem ir atbilstības riski (tostarp interešu konflikta novēršanas, pretkorupcijas kontroles, fizisko personu datu aizsardzības, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas un darba vides aizsardzības nodrošināšanas jomā), darbības nepārtrauktības riski, fiziskās drošības riski, informācijas drošības riski un informācijas sistēmu, tostarp kiberdrošības, riski.

Darbības riskus Latvijas Bankā pārvalda procesos un projektos, klasificējot procesus un riskus, novērtējot risku ietekmi uz procesa vai projekta rezultātu un atkarībā no procesu un risku klasifikācijas nosakot un īstenojot piemērotāko rīcību, lai nodrošinātu atbilstošu risku pārvaldīšanu. Darbības risku vadības pārvalde uztur vienotu darbības risku pārvaldīšanas ietvaru, organizē darbības risku pārvaldīšanas procesu un incidentu pārvaldīšanu, kā arī regulāri sniedz informāciju par darbības risku pārvaldīšanu atbilstoši Latvijas Bankas tiesību aktos noteiktajam. Risku pārvaldīšanas process balstās uz labāko praksi risku pārvaldīšanas jomā un koncentrē darbības risku pārvaldīšanai paredzētos resursus, tādējādi veidojot efektīvu šā procesa pārvaldīšanas modeli. Darbības risku pārvaldīšanu koordinē Latvijas Bankas darbības risku komiteja.

Atbilstības riskus pārvalda ar mērķi nodrošināt Latvijas Bankas darbības un tās darbinieku un to rīcības, tiem pildot amata un darba pienākumus, atbilstību tiesību aktu prasībām.

Latvijas Bankas darbības nepārtrauktības riskus pārvalda ar mērķi mazināt iespējamu negatīvu ietekmi uz tādu kritisko procesu izpildi, kuru pārtraukšana var izraisīt negatīvas sekas Latvijas finanšu sistēmai vai negatīvi ietekmēt Latvijas Bankas uzdevumu veikšanu, tostarp nodrošinot kritisko procesu nepārtrauktu izpildi vai atjaunošanu pēc iespējas īsākā laikā un pilnā apmērā to izpildes traucējumu vai pārtraukumu gadījumos, kā arī incidentu efektīvu pārvaldīšanu.

Fiziskās drošības riskus, tostarp ar ugunsdrošību un civilo aizsardzību saistītus riskus, pārvalda ar mērķi nodrošināt personu, Latvijas Bankas objektu, vērtību pārvaldījumu un citu pasākumu fizisko drošību, prioritāru uzmanību pievēršot personu dzīvības un veselības aizsardzībai.

Informācijas drošības riskus pārvalda ar mērķi nepieļaut aizsargājamas informācijas nesankcionētu izpaušanu vai izmantošanu, klasificējot informāciju pēc tās konfidencialitātes un atbilstoši to aizsargājot, vienlaikus rūpējoties, lai aizsardzības pasākumi netraucētu Latvijas Bankai laikus sniegt neklasificētu informāciju tās sadarbības partneriem un sabiedrībai.

Informācijas sistēmu riskus, tostarp kiberdrošības risku, pārvalda ar mērķi mazināt iespējamu negatīvu ietekmi uz Latvijas Bankas informācijas sistēmu un infrastruktūras pieejamību, drošību un integritāti. Latvijas Bankā informācijas sistēmas klasificē, ņemot vērā to nozīmīgumu Latvijas Bankas uzdevumu veikšanā un tajās apstrādājamo datu konfidencialitātes, integritātes un pieejamības prasības un nosakot katram klasifikācijas līmenim atbilstošu fizisko un loģisko aizsardzību.

Latvijas Banka veic darbinieku izglītošanu risku pārvaldīšanas jomā, tostarp nolūkā uzturēt atbilstošas darbinieku zināšanas un prasmes, un regulāri rīko mācības un testus.

2023. gadā darbības risku pārvaldīšanas jomā galvenā uzmanība tika pievērsta darbības risku pārvaldīšanas ietvara pārmaiņām, ņemot vērā tendences risku pārvaldīšanas jomā, uzkrāto pieredzi, kā arī ārējās un iekšējās vides pārmaiņas. 2023. gadā darbības riski tika atbilstoši pārvaldīti, un īstenotie risku ierobežošanas pasākumi tos ierobežoja līdz pieļaujamam līmenim.

26. Valūtu struktūra

(tūkst. eiro)

	EUR	USD	CAD	GBP	Zelts	Pārējie	Kopā
2023. gada 31. decembrī							
Kopā aktīvi	20 719 133	3 420 583	320 350	489 372	399 378	216 004	25 564 820
Kopā pasīvi	24 047 535	999 314	237 149	234 636	–	46 186	25 564 820
Bilances tīrā pozīcija	–3 328 402	2 421 269	83 201	254 736	399 378	169 818	0
Finanšu instrumentu ārpusbilances posteņu tīrā pozīcija	2 309 803	–1 941 064	–59 140	–227 547	–	–49 112	32 940
Bilances un ārpusbilances tīrā pozīcija	–1 018 599	480 205	24 061	27 189	399 378	120 706	32 940
Bilances un ārpusbilances tīrās pozīcijas attiecība pret kopējiem aktīviem (%)	–4.1	1.9	0.1	0.1	1.6	0.5	0.1
2022. gada 31. decembrī							
Kopā aktīvi	21 226 504	3 231 603	287 411	404 647	364 821	235 708	25 750 694
Kopā pasīvi	24 927 618	291 007	383	195 901	–	335 785	25 750 694
Bilances tīrā pozīcija	–3 701 114	2 940 596	287 028	208 746	364 821	–100 077	0
Finanšu instrumentu ārpusbilances posteņu tīrā pozīcija	3 190 118	–2 556 638	–263 906	–184 474	–	–14 469	170 631
Bilances un ārpusbilances tīrā pozīcija	–510 996	383 958	23 122	24 272	364 821	–114 546	170 631
Bilances un ārpusbilances tīrās pozīcijas attiecība pret kopējiem aktīviem (%)	–2.0	1.5	0.1	0.1	1.4	–0.4	0.7

27. Procentu likmju maiņas termiņš

Tabulā atspoguļota Latvijas Bankas aktīvu, saistību un ārpusbilances posteņu pakļautība procentu likmju pārmaiņām. Tajā iekļautie posteņi uzrādīti to uzskaites vērtībā, izņemot ārpusbilances posteņos iekļautos biržā tirgotos procentu likmju un valūtas maiņas nākotnes līgumus un vērtspapīru nākotnes darījumus, kas uzrādīti to nosacītajā vērtībā. Tabulā iekļautie un procentu likmju maiņai pakļautie posteņi klasificēti pēc pārskata gada 31. decembrim tuvākā – procentu likmju maiņas vai atlikušā līguma termiņa – datuma.

(tūkst. eiro)

	Līdz 3 mēn.	3-12 mēn.	1-3 gadi	3-5 gadi	Ilgāk par 5 gadiem	Bez pro- centiem	Kopā
2023. gada 31. decembrī							
Zelts un zeltā izteiktās prasības	-	-	-	-	-	399 378	399 378
Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	626 918	1	815 198	-	2 074 911	532 498	4 049 526
Prasības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	288 914	-	181 984	1	109 822	15 081	595 802
Prasības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	7 940	-	40 371	-	118 329	1 836	168 476
Eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā izsniegtie aizdevumi eiro	-	-	92 900	-	-	-	92 900
Pārējās prasības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm	133	-	-	-	-	-	133
Eirozonas valstu rezidentu vērtspapīri eiro	60 792	-	337 461	-	13 152 404	-	13 550 657
Eirosistēmas iekšējās prasības	6 318 491	-	-	-	-	93 952	6 412 443
Pārējie aktīvi	-	-	10 905	-	96 294	188 306	295 505
Kopā aktīvi	7 303 188	1	1 478 819	1	15 551 760	1 231 051	25 564 820
Banknotes apgrozībā	-	-	-	-	-	5 571 492	5 571 492
Saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā	7 073 547	-	-	-	-	-	7 073 547
Pārējās saistības eiro pret eirozonas kredītiestādēm	314 720	-	-	-	-	-	314 720
Saistības eiro pret citiem eirozonas valstu rezidentiem	2 216 025	-	-	-	-	2 761	2 218 786
Saistības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	75 019	-	-	-	-	109 056	184 075
Saistības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	727 037	-	-	-	-	535 721	1 262 758
Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	457 718	-	-	-	-	-	457 718
Eirosistēmas iekšējās saistības	7 569 389	-	-	-	-	-	7 569 389
Pārējās saistības	8 139	-	-	-	-	174 078	182 217
Kapitāls un rezerves	-	-	-	-	-	730 118	730 118

	Līdz 3 mēn.	3-12 mēn.	1-3 gadi	3-5 gadi	Ilgāk par 5 gadiem	Bez pro- centiem	Kopā
Kopā pasīvi	18 441 594	-	-	-	-	7 123 226	25 564 820
Bilances tīrā pozīcija	-11 138 406	1	1 478 819	1	15 551 760	-5 892 175	-
Finanšu instrumentu ārpusbilances posteņu prasības	944 076	299	3 822 360	173 254	1 763 974	-	6 703 963
Finanšu instrumentu ārpusbilances posteņu saistības	5 727 551	285	59 151	13 927	870 109	-	6 671 023
Bilances un ārpusbilances tīrā pozīcija	-15 921 881	15	5 242 028	159 328	16 445 625	-5 892 175	32 940
2022. gada 31. decembrī							
Zelts un zeltā izteiktās prasības	-	-	-	-	-	364 821	364 821
Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	602 235	45 962	180 991	420 060	2 084 836	453 960	3 788 044
Prasības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	907	-	36 764	94 536	100 909	288 923	522 039
Prasības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	7 568	-	895	1 319	146 355	246	156 383
Eirozonas valstu kredītiestādēm monetrās politikas operāciju rezultātā izsniegtie aizdevumi eiro	-	-	522 900	-	-	-	522 900
Pārējās prasības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm	6 304	-	-	-	-	-	6 304
Eirozonas valstu rezidentu vērtspapīri eiro	-	-	288 279	373 686	13 419 641	-	14 081 606
Eirosistēmas iekšējās prasības	5 808 110	-	-	-	-	118 849	5 926 959
Pārējie aktīvi	2	-	1 054	3 333	90 082	287 167	381 638
Kopā aktīvi	6 425 126	45 962	1 030 883	892 934	15 841 823	1 513 966	25 750 694
Banknotes apgrozībā	-	-	-	-	-	5 635 738	5 635 738
Saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm monetrās politikas operāciju rezultātā	4 982 193	-	-	-	-	234 972	5 217 165
Pārējās saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm	320 273	-	-	-	-	-	320 273
Saistības eiro pret citiem eirozonas valstu rezidentiem	2 517 104	-	-	-	-	-	2 517 104
Saistības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	59 440	-	-	-	-	112 248	171 688
Saistības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	155 539	-	-	-	-	550 499	706 038
Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	34 701	-	-	-	-	-	34 701
Eirosistēmas iekšējās saistības	10 376 364	-	-	-	-	-	10 376 364
Pārējās saistības	886	-	-	-	-	183 854	184 740
Kapitāls un rezerves	-	-	-	-	-	586 883	586 883

	Līdz 3 mēn.	3-12 mēn.	1-3 gadi	3-5 gadi	Ilgāk par 5 gadiem	Bez pro- centiem	Kopā
Kopā pasīvi	18 446 500	-	-	-	-	7 304 194	25 750 694
Bilances tīrā pozīcija	-12 021 374	45 962	1 030 883	892 934	15 841 823	-5 790 228	-
Finanšu instrumentu ārpusbilances posteņu prasības	765 385	5 752	3 410 527	123 289	2 007 300	-	6 312 253
Finanšu instrumentu ārpusbilances posteņu saistības	5 387 367	5 738	100 506	127 407	520 604	-	6 141 622
Bilances un ārpusbilances tīrā pozīcija	-16 643 356	45 976	4 340 904	888 816	17 328 519	-5 790 228	170 631

28. Sekošanas novirze

1–10 gadu fiksēta ienākuma vērtspapīru portfeli, ar nekustamo īpašumu nodrošinātu vērtspapīru portfeļos, attīstīto tirgu akciju portfeli un globālajā fiksētā ienākuma vērtspapīru portfeli iekļauto ieguldījumu pakļautību kopējam tirgus riskam un kredītriskam raksturo sekošanas novirze, ko mēra kā ieguldījumu portfeļa un attiecīgā neitrālā portfeļa gaidāmās gada ienesīgumu starpības standartnovirzi (sk. arī 25.1. skaidrojumu). 2023. gada un 2022. gada beigās faktiskā (*ex post*) sekošanas novirze bija šāda.

	2023	2022
1–10 gadu fiksēta ienākuma vērtspapīru portfelis	34	83
Ar nekustamo īpašumu nodrošinātu vērtspapīru portfeļi	80	98
Attīstīto tirgu akciju portfelis	100	26
Globālais fiksēta ienākuma vērtspapīru portfelis	67	108

Paredzamā (*ex ante*) sekošanas novirze 1–10 gadu fiksēta ienākuma vērtspapīru portfeli, ar nekustamo īpašumu nodrošinātu vērtspapīru portfeļos un globālajā fiksētā ienākuma vērtspapīru portfeli gada laikā bija šādos bāzes punktu intervālos.

	Uzskaites vērtība (gada beigās; tūkst. eiro)	Paredzamā sekošanas novirze (darba dienu skaits)				
		10–39	40–69	70–99	100–139	140–179
2023. gadā						
1–10 gadu fiksēta ienākuma vērtspapīru portfelis	2 920 052	99	151	–	–	–
Ar nekustamo īpašumu nodrošinātu vērtspapīru portfeļi	1 064 521	–	189	61	–	–
Globālais fiksēta ienākuma vērtspapīru portfelis	140 426	5	196	46	3	–
2022. gadā						
1–10 gadu fiksēta ienākuma vērtspapīru portfeļi	2 790 364	126	126	–	–	–
Ar nekustamo īpašumu nodrošinātu vērtspapīru portfeļi	1 052 437	–	206	46	–	–
Globālais fiksēta ienākuma vērtspapīru portfelis	138 623	70	134	5	–	–

Attīstīto tirgu akciju portfeļa sekošanas novirzes ierobežojuma izpildi kontrolē attiecīgais ārējais pārvaldītājs un paredzamā (*ex ante*) sekošanas novirze mēneša beigās gada laikā vidēji bija 87 bāzes punktu un nepārsniedza 96 bāzes punktu.

29. Likviditātes struktūra

Likviditātes struktūrā aktīvu posteņi uzrādīti atkarībā no Latvijas Bankas spējas tos pārvērst naudā. Saistību posteņi uzrādīti pēc to gaidāmā dzēšanas termiņa.

(tūkst. eiro)

	Līdz 3 mēn.	Ilgāk par 3 mēn.	Bez noteikta termiņa	Kopā
2023. gada 31. decembrī				
Aktīvi				
Zelts un zeltā izteiktās prasības	399 378	–	–	399 378
Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	4 049 526	–	–	4 049 526
Prasības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	595 802	–	–	595 802
Prasības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	168 476	–	–	168 476
Eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā izsniegtie aizdevumi eiro	–	92 900	–	92 900
Pārējās prasības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm	133	–	–	133
Eirozonas valstu rezidentu vērtspapīri eiro	13 382 263	168 394	–	13 550 657
Eirosistēmas iekšējās prasības	207 065	–	6 205 378	6 412 443
Pārējie aktīvi	224 589	2 521	68 395	295 505
Kopā aktīvi	19 027 232	263 815	6 273 773	25 564 820
Saistības				
Banknotes apgrozībā	–	–	5 571 492	5 571 492
Saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā	7 073 547	–	–	7 073 547
Pārējās saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm	314 720	–	–	314 720
Saistības eiro pret citiem eirozonas valstu rezidentiem	2 218 786	–	–	2 218 786
Saistības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	184 075	–	–	184 075
Saistības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	1 262 758	–	–	1 262 758
Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	457 718	–	–	457 718
Eirosistēmas iekšējās saistības	7 569 389	–	–	7 569 389
Pārējās saistības	74 250	–	107 967	182 217
Kopā saistības	19 155 243	–	5 679 459	24 834 702
Tīrā pozīcija	–128 011	263 815	594 314	x

(turpinājums)
(tūkst. eiro)

	Līdz 3 mēn.	Ilgāk par 3 mēn.	Bez noteikta termiņa	Kopā
2022. gada 31. decembrī				
Aktīvi				
Zelts un zeltā izteiktās prasības	364 821	-	-	364 821
Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	3 788 044	-	-	3 788 044
Prasības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	522 039	-	-	522 039
Prasības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	156 383	-	-	156 383
Eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā izsniegtie aizdevumi eiro	-	522 900	-	522 900
Pārējās prasības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm	6 304	-	-	6 304
Eirozonas valstu rezidentu vērtspapīri eiro	13 913 286	168 320	-	14 081 606
Eirosistēmas iekšējās prasības	300	-	5 926 659	5 926 959
Pārējie aktīvi	310 494	-	71 144	381 638
Kopā aktīvi	19 061 671	691 220	5 997 803	25 750 694
Saistības				
Banknotes apgrozībā	-	-	5 635 738	5 635 738
Saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā	5 217 165	-	-	5 217 165
Pārējās saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm	320 273	-	-	320 273
Saistības eiro pret citiem eirozonas valstu rezidentiem	2 517 104	-	-	2 517 104
Saistības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	171 688	-	-	171 688
Saistības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	706 038	-	-	706 038
Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	34 701	-	-	34 701
Eirosistēmas iekšējās saistības	10 376 364	-	-	10 376 364
Pārējās saistības	77 502	-	107 238	184 740
Kopā saistības	19 420 835	-	5 742 976	25 163 811
Tīrā pozīcija	-359 164	691 220	254 827	x

30. Aktīvi sektoru dalījumā

	Summa (tūkst. eiro)		Īpatsvars (%)	
	2023	2022	2023	2022
Ieguldījumu operācijas	6 239 029	5 990 669	24.4	23.3
Centrālās valdības un citas valsts institūcijas	2 147 163	2 084 543	8.5	8.1
Citas finanšu institūcijas	1 999 679	1 820 689	7.8	7.1
Centrālās bankas un kredītiestādes	724 600	803 443	2.8	3.1
Starptautiskās institūcijas	695 165	684 134	2.7	2.7
Nefinanšu sabiedrības	533 841	424 373	2.1	1.6
Vietējās valdības	138 581	173 487	0.5	0.7
Monētārās politikas operācijas	12 764 286	13 735 390	49.9	53.3
Starptautiskās institūcijas	8 587 294	8 977 665	33.6	34.9
Centrālās valdības un citas valsts institūcijas	4 084 092	4 234 825	15.9	16.4
Kredītiestādes	92 900	522 900	0.4	2.0
Pārējās operācijas	6 561 505	6 024 635	25.7	23.4
Eirosistēmas iekšējās prasības	6 412 443	5 926 959	25.1	23.0
Starptautiskās institūcijas	37 863	37 119	0.1	0.1
Neklasificēti aktīvi	111 199	60 557	0.5	0.3
Kopā	25 564 820	25 750 694	100.0	100.0

31. Aktīvu dalījums pēc to atrašanās vai darījuma partnera rezidences vietas

	Summa (tūkst. eiro)		Īpatsvars (%)	
	2023	2022	2023	2022
Ieguldījumu operācijas	6 239 029	5 990 669	24.4	23.3
ASV	2 029 422	1 651 157	8.0	6.3
Eiropas valstis	1 584 857	1 638 969	6.2	6.4
Apvienotā Karaliste	892 969	892 279	3.5	3.5
Starptautiskās institūcijas	695 165	684 134	2.7	2.7
Kanāda	549 374	546 800	2.1	2.1
Japāna	123 380	145 185	0.5	0.6
Pārējās ES valstis	123 630	143 159	0.5	0.6
Pārējās valstis	240 232	288 986	0.9	1.1
Monētārās politikas operācijas	12 764 286	13 735 390	49.9	53.3
Starptautiskās institūcijas	8 587 294	8 977 665	33.6	34.9
Eiropas valstis	4 176 992	4 757 725	16.3	18.4
Pārējās operācijas	6 561 505	6 024 635	25.7	23.4
Eirosistēmas iekšējās prasības	6 412 443	5 926 959	25.1	23.0
Starptautiskās institūcijas	37 863	37 119	0.1	0.1
Neklasificēti aktīvi	111 199	60 557	0.5	0.3
Kopā	25 564 820	25 750 694	100.0	100.0

32. Aktīvi kredītreitingu dalījumā

	Summa (tūkst. eiro)		Īpatsvars (%)	
	2023	2022	2023	2022
Ieguldījumu operācijas	6 239 029	5 990 669	24.4	23.3
AAA	2 377 089	3 280 166	9.2	12.8
AA	2 396 518	1 178 470	9.4	4.6
A	243 697	413 085	1.0	1.6
BBB	554 875	552 610	2.2	2.1
Aktīvi bez darījuma partnera kredītreitinga	61 271	60 000	0.2	0.2
Kredītriskam nepakļauti aktīvi	605 579	506 338	2.4	2.0
Monētārās politikas operācijas	12 764 286	13 735 390	49.9	53.3
AAA	7 791 077	8 052 698	30.4	31.3
AA	796 217	924 967	3.1	3.6
A	4 084 092	4 234 825	16.0	16.4
Aktīvi bez darījuma partnera kredītreitinga	92 900	522 900	0.4	2.0
Pārējās operācijas	6 561 505	6 024 635	25.7	23.4
Eirosistēmas iekšējās prasības	6 412 443	5 926 959	25.1	23.0
Neklasificēti aktīvi	116 453	65 883	0.5	0.3
Kredītriskam nepakļauti aktīvi	32 609	31 793	0.1	0.1
Kopā	25 564 820	25 750 694	100.0	100.0

Tabulā atspoguļots Latvijas Bankas aktīvu dalījums gada beigās pēc darījuma partneru un vērtspapīru emitentu kredītreitingiem, pamatojoties uz starptautisko kredītreitingu aģentūru *Fitch Ratings*, *Standard & Poor's*, *Moody's Investors Service* un DBRS piešķirtajiem novērtējumiem. "AAA" ir visaugstākais iespējamais ilgtermiņa kredītspējas novērtējums, kas liecina, ka darījuma partnera finansiālais stāvoklis ir izcils un tas pārlicenoši spēj izpildīt savas finanšu saistības. Novērtējums "AA" raksturo darījuma partnera ilgtermiņa kredītspēju kā ļoti labu, "A" – kā labu, "BBB" – kā vidēju un tiek uzskatīts par zemāko investīciju līmeņa novērtējumu.

Aktīvus bez darījuma partnera kredītreitinga galvenokārt veido ilgāka termiņa refinansēšanas operācijās ar Latvijas kredītiestādēm iegādātie vērtspapīri. Kredītriskam nepakļautos aktīvus galvenokārt veido attīstīto tirgu kapitāla vērtspapīru portfeļa vērtspapīri, līdzdalība SNB kapitālā, pamatlīdzekļi un nemateriālie aktīvi.

Peļņas un zaudējumu aprēķina skaidrojumi

33. Tīrie procentu ienākumi

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Procentu ienākumi	503 974	211 229
Procenti par ieguldījumiem	184 035	92 817
Procenti par pieņemtajiem noguldījumiem	-	11 912
Procenti par monetārās politikas operācijām	92 937	72 795
Procenti par Eirosistēmas iekšējām prasībām	227 002	33 705
Procentu izdevumi	-732 980	-164 208
Procenti par ieguldījumiem	-115 948	-63 098
Procenti par pieņemtajiem noguldījumiem	-80 181	-9 997
Procenti par monetārās politikas operācijām	-181 827	-31 374
Procenti par Eirosistēmas iekšējām saistībām	-355 024	-59 739
Tīrie procentu ienākumi	-229 006	47 021

Procentu ienākumus par ieguldījumiem pamatā veidoja procenti par parāda vērtspapīriem, un to pieaugumu 2023. gadā par 88 429 tūkst. eiro (2022. gadā – par 14 558 tūkst. eiro) noteica augstākas vidējās vērtspapīru ienesīguma likmes. Procentu izdevumus par ieguldījumiem pamatā veidoja procenti par vērtspapīru pārdošanas ar atpirkšanu darījumiem un procenti par biržā netirgotajiem valūtas maiņas nākotnes līgumiem, un to pieaugumu noteica vērtspapīru pārdošanas ar atpirkšanu darījumi, kas tika veikti, lai samazinātu valūtas riska ierobežošanas un ieguldījumu darījumu finansēšanas izmaksas.

Procentu ienākumus un procentu izdevumus par pieņemtajiem noguldījumiem veidoja procenti par valdības un citu finanšu institūciju noguldījumiem. ECB paaugstinot procentu likmes, 2023. gadā strauji pieauga Latvijas Bankas izdevumi par valdības un citu finanšu institūciju noguldījumiem, procentu izdevumiem par Latvijas valdības noguldījumiem sasniedzot 45 253 tūkst. eiro. Procentu par noguldījumiem piemērošanu nosaka ECB 2019. gada 9. aprīļa Pamatnostādne (ES) 2019/671 par nacionālo centrālo banku iekšzemes aktīvu un pasīvu pārvaldības operācijām (pārstrādāta versija) (ECB/2019/7). Saskaņā ar šo pamatnostādni Valsts kases norēķinu kontu atlikumiem Latvijas Banka piemēro šādas procentu likmes: kontu atlikumam eiro – eiro īstermiņa procentu likmi €STR (2023. gada beigās tā bija 3.882 %), no kuras atņem 20 bāzes punktu, savukārt norēķinu kontu atlikumiem ārvalstu valūtā, izņemot SDR, piemēro nosacījumus, kas samērojami ar eiro noguldījumiem piemērotajiem nosacījumiem. 2022. gada beigās Valsts kases norēķinu kontu atlikumiem Latvijas Banka piemēroja šādas procentu likmes: Valsts kases noguldījumiem eiro līdz 200 milj. eiro apjomam Latvijas Banka piemēroja eiro īstermiņa procentu likmi €STR (2022. gada beigās tā bija 1.89 %); Valsts kases norēķinu kontu eiro un ārvalstu valūtā atlikumu kopsummai, kas pārsniedza 200 milj. eiro, piemēroja ECB noguldījumu iespējas procentu likmi vai eiro īstermiņa procentu likmi €STR – atkarībā no tā, kura bija zemāka (2022. gada 31. decembrī ECB noguldījumu iespējas procentu likme bija 2.0 %).

Procentu ienākumus par monetārās politikas operācijām 2023. gadā pamatā veidoja procenti par VSAIP un PĀAIP vērtspapīriem. Procentu izdevumus par monetārās politikas operācijām pamatā veidoja procenti par noguldījumu iespējas darījumiem un negatīvie procenti par VSAIP un PĀAIP vērtspapīriem. ECB paaugstinot noguldījumu iespējas procentu likmi (no -0.5 % 2022. gada jūlijā līdz attiecīgi 2 % un 4 % 2022. un 2023. gada beigās), 2023. gadā strauji pieauga Latvijas Bankas izdevumi par Latvijas kredītiestāžu noguldījumiem, tiem sasniedzot 173 852 tūkst. eiro.

Procentu ienākumi un izdevumi par Eirosistēmas iekšējām prasībām un saistībām tiek atlīdzināti, piemērojot ECB galveno refinansēšanas operāciju procentu likmi, un tie ietver ienākumus par ECB nodotajām ārējām rezervēm un prasībām par banknošu pārdali Eirosistēmā, ka arī izdevumus par saistībām par TARGET sistēmas norēķiniem. ECB paaugstinot galveno refinansēšanas operāciju procentu likmi (no 0 % 2022. gada jūlijā līdz attiecīgi 2.5 % un 4.5 % 2022. un 2023. gada beigās), 2023. gadā strauji pieauga Latvijas Bankas procentu ienākumi un izdevumi par Eirosistēmas iekšējām prasībām un saistībām, kā rezultātā pieauga arī monetāro ienākumu pārdalē iekļauto procentu izdevumu apjoms.

34. Realizētie finanšu operāciju guvumi vai zaudējumi

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Vērtspapīri	19 019	32 332
Atvasinātie finanšu instrumenti	-8 136	-29 394
Valūtas maiņas darījumi	-1 883	36 794
Kopā	9 000	39 732

Valūtas maiņas darījumu rezultāts bija par 38 677 tūkst. eiro mazāks nekā 2022. gadā, jo 2022. gadā tika realizēta lielāka peļņa no akciju portfeļa.

Vērtspapīru atsavināšanas rezultāts bija par 13 313 tūkst. eiro mazāks nekā 2022. gadā, jo 2022. gadā tika realizēta lielāka peļņa no akciju portfeļa. Pozitīvu ietekmi radīja mazākas parāda vērtspapīru tirgus vērtības svārstības tirgus ienesīguma likmju kāpuma stabilizēšanās rezultātā.

Atvasināto finanšu instrumentu rezultāts bija par 21 258 tūkst. eiro lielāks nekā 2022. gadā. Tas galvenokārt saistīts ar biržā tirgto procentu likmju nākotnes līgumu rezultātu, kas pieauga, stabilizējoties procentu likmju kāpumam.

35. Finanšu aktīvu un pozīciju pārvērtēšanas rezultāta atzīšana peļņas un zaudējumu aprēķinā

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Vērtspapīri	-22 901	-336 530
Ārvalstu valūtas pozīcijas	-12 098	-5 185
Kopā	-34 999	-341 715

Atsevišķu parāda vērtspapīru, kapitāla vērtspapīru un ārvalstu valūtas pozīciju pārvērtēšanas rezultāts 2023. gada un 2022. gada beigās bija negatīvs, un tas atzīts peļņas un zaudējumu aprēķinā. Savukārt parāda vērtspapīru, kapitāla vērtspapīru un ārvalstu valūtas pozīciju pozitīvais pārvērtēšanas rezultāts uzrādīts bilances postenī "Kapitāls un rezerves" kā vērtspapīru un ārvalstu valūtas pārvērtēšanas rezultāts (sk. arī 23. skaidrojumu).

Vērtspapīru negatīvā pārvērtēšanas rezultāta samazinājums saistīts ar tirgus ienesīguma likmju stabilizēšanos pretstatā straujajam kāpumam 2022. gadā.

36. Uzkrājumi tirgus riskam un kredītriskam

Balstoties uz pamatotām risku aplēsēm, saskaņā ar grāmatvedības un finanšu pārskatu sniegšanas tiesisko regulējumu ECBS Latvijas Bankas padome lemj par uzkrājumu veidošanu tirgus riskam (cenas, procentu likmju un valūtas riskam) un kredītriskam saistībā ar Latvijas Bankas ieguldījumu pārvaldīšanas un citiem finanšu darījumiem, kā arī šo uzkrājumu izmantošanu, īstenojoties minētajiem riskiem.

Latvijas Bankas finanšu riskus galvenokārt nosaka tās ieguldījumi finanšu instrumentos un ar Latvijas Bankas dalību Eirosistēmā saistītā vienotās monetārās politikas operāciju īstenošana un saistīto risku un finanšu rezultātu pārdale. Latvijas Bankas finanšu aktīvi galvenokārt pakļauti tirgus riskam un kredītriskam.

Latvijas Bankas finanšu risku apjomu monetārās politikas operācijām un ieguldījumu portfeļu kredītriskam nosaka saskaņā ar ECB pieņemto vienoto Eirosistēmas finanšu risku novērtēšanas metodiku, savukārt ieguldījumu portfeļu tirgus riskam – saskaņā ar Latvijas Bankas lietotajā finanšu risku pārvaldības sistēmā izmantoto risku novērtēšanas metodiku, abos gadījumos izmantojot paredzamā deficīta rādītāju (*Expected Shortfall*) ar 99 % ticamības līmeni viena gada perspektīvā, kas raksturo zaudējumu apmēru, ko nosaka 1 % nelabvēlīgāko simulēto ienesīguma scenāriju vidējā vērtība. Nosakot finanšu risku apjomu, tiek ņemti vērā dažādi tirgus riska un kredītriska faktori, Eirosistēmas/ECBS Riska vadības komitejas noteiktie un finanšu risku pārvaldības sistēmā izmantotie pieņēmumi, kā arī vēsturiskie dati par nelabvēlīgu finanšu tirgus faktoru attīstību (piemēram, procentu likmju kāpums, procentu likmju starpības palielināšanās, eiro kursa kāpums un kredītreitingu samazināšanās).

Finanšu risku apjoms 2023. gadā būtiski nemainījās, veidojot 998.6 milj. eiro (2022. gadā – 993.4 milj. eiro).

Uzkrājumus tirgus riskam un kredītriskam veido ilgākā laikposmā 25–75 % apmērā no kopējā peļņas un zaudējumu aprēķinā ietvertā attiecīgā gada pozitīvā finanšu rezultāta pirms uzkrājumu finanšu riskiem veidošanas, nepārsniedzot finanšu risku apjomu. Uzkrājumus tirgus riskam un kredītriskam izmanto, ja īstenojas finanšu riski un to negatīvo ietekmi nesedz citi ienākumi vai arī šo uzkrājumu atlikums būtiski pārsniedz finanšu risku apjomu un šim pārsniegumam ir pastāvīgs raksturs.

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Finanšu risku apjoms	998 600	993 400
Uzkrājumi tirgus riskam un kredītriskam	166	15 051
Uzkrājumi tirgus riskam un kredītriskam pret finanšu risku apjomu (%)	0	2

2023. gadā ar inflācijas ierobežošanu saistīto Eirosistēmas monetārās politikas lēmumu rezultātā strauji pieauga Latvijas Bankas procentu izdevumi par monetārās politikas operācijām, tāpēc kopējais peļņas un zaudējumu aprēķinā ietvertais finanšu rezultāts pirms uzkrājumiem finanšu riskiem bija negatīvs (sk. arī 35. skaidrojumu). Latvijas Bankas padome nolēma 2023. gadā izmantot atlikušos uzkrājumus finanšu riskiem, tos samazinot par 15 051 tūkst. eiro (2022. gadā attiecīgie uzkrājumi tika samazināti par 280 646 tūkst. eiro). Papildus tam tika izveidoti uzkrājumi saistībā ar Eirosistēmas monetārās politikas operāciju kredītrisku 166 tūkst. eiro apmērā (2022. gada beigās Latvijas Bankai šādu uzkrājumu nebija).

37. Ienākumi no kapitāla vērtspapīriem un līdzdalības kapitālā

Ienākumi no kapitāla vērtspapīriem ietver attīstīto tirgu akciju portfeļa dividendes 11 849 tūkst. eiro apmērā (2022. gadā – 14 218 tūkst. eiro).

Ienākumi no līdzdalības kapitālā ietver saņemtās dividendes no līdzdalības SNB kapitālā 373 tūkst. eiro apmērā (2022. gadā – 374 tūkst. eiro; sk. arī 14.2. skaidrojumu), kā arī ienākumus no līdzdalības ECB kapitālā. ECB neveica 2023. un 2022. gadā peļņas sadali, bet 2022. gadā tika veikta ECB atlikušās iepriekšējā gadā gūtās ECB peļņas sadale 163 tūkst. eiro apmērā.

Saskaņā ar ECB Padomes lēmumu ECB Padome veic ienākumu, kurus ECB gūst par prasībām par banknošu pārdali Eirosistēmā, kā arī vērtspapīru tirgu programmas, ar aktīviem nodrošināto vērtspapīru iegādes programmas, trešās nodrošināto obligāciju iegādes programmas, VSAIP un PĀAIP ietvaros gūto ienākumu starpperioda sadali par pārskata gadu, kurā šie ienākumi radušies. ECB starpperioda peļņas sadale notiek nākamā gada janvārī, tomēr ECB Padome var nolemt to neveikt, ja ECB pārskata gada peļņa ir mazāka par ECB ienākumiem, kas iekļauti ECB starpperioda peļņas sadalē, kā arī ja ECB Padome nolemj izveidot uzkrājumus finanšu riskiem.

Pēc ECB gada finanšu pārskatu apstiprināšanas ECB Padome sadala atlikušo pārskata gadā gūtās ECB peļņas daļu eirozonas NCB proporcionāli to daļām ECB kapitālā (sk. 13.1. skaidrojumu).

38. Tīrais monetāro ienākumu pārdales rezultāts

Saskaņā ar ECBS un ECB Statūtiem Eirosistēmas NCB gūst ienākumus, īstenojot Eirosistēmas vienoto monetāro politiku. Eirosistēmas NCB monetārie ienākumi atbilst ienākumiem no aktīviem, kas rodas, emitējot eiro banknotes un piesaistot kredītiestāžu noguldījumus. Šie ienākumi tiek apkopoti un pārdalīti starp Eirosistēmas NCB proporcionāli to daļām ECB kapitālā, kā rezultātā katrai Eirosistēmas NCB rodas tīrais monetāro ienākumu pārdales rezultāts, kas ietver iemaksātos monetāros ienākumus un saņemtos monetāros ienākumus.

Tīro monetāro ienākumu pārdales rezultātu nosaka monetārās politikas mērķiem iegādāto vērtspapīru ienesīguma likmju atšķirība starp Eirosistēmas NCB, kā arī atšķirība starp atsevišķas Eirosistēmas NCB iezīmēto aktīvu un saistību bāzes posteņu īpatsvaru attiecīgajos Eirosistēmas kopējos iezīmēto aktīvu un saistību bāzes posteņos, salīdzinot tos ar attiecīgās NCB procentuālo daļu ECB kapitālā.

Latvijas Bankas iemaksātie monetārie ienākumi ietver ienākumus no Latvijas Bankas iezīmētajiem aktīviem, no kuriem atskaitīti izdevumi par Latvijas Bankas monetārajām saistībām. Monetāro ienākumu pārdaļei iezīmētie Latvijas Bankas aktīvi ietver zeltu, monetārās politikas operāciju rezultātā iegūtos aktīvus, Eirosistēmas iekšējās prasības, kā arī tādu pārējo aktīvu apjomu, kurš nepieciešams, lai pilnībā segtu monetārās saistības. Savukārt Latvijas Bankas monetārās saistības ietver banknotes apgrozībā, kredītiestāžu noguldījumus monetārās politikas operāciju rezultātā, kā arī Eirosistēmas iekšējās saistības.

Latvijas Bankas saņemtie monetārie ienākumi atbilst Latvijas Bankas Eirosistēmas kopējo monetāro ienākumu daļai, kas noteikta, pamatojoties uz Latvijas Bankas daļu ECB kapitālā.

Tīrā monetāro ienākumu pārdales rezultāta pieaugumu noteica gan lielāki saņemtie, gan lielāki iemaksātie monetārie ienākumi, kas radās ECB procentu likmju kāpuma rezultātā.

Eirosistēmas NCB kopējie monetārie ienākumi un Latvijas Bankas tīrā monetāro ienākumu pārdales rezultāta sadalījums 2023. un 2022. gadā bija šāds.

(tūkst. eiro)

	Eirosistēmas NCB kopējie monetārie ienākumi	Latvijas Bankas monetārie ienākumi		
		Iemaksātie monetārie ienākumi	Saņemtie monetārie ienākumi	Tīrais monetāro ienākumu pārdales rezultāts
2023. gadā				
Eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā izsniegti aizdevumi eiro	26 854 254	-6 889	103 797	96 908
Monetārās politikas mērķiem turētie vērtspapīri, kuru riski tiek dalīti	8 483 280	-51 442	32 790	-18 652
Monetārās politikas mērķiem turētie vērtspapīri, kuru riski netiek dalīti	127 854 247	-159 073	494 182	335 109
Prasības par Eiropas Centrālajai bankai nodotajām ārējām rezervēm	1 334 524	-5 158	5 158	-
Prasības un saistības par banknošu pārdali Eurosistēmā	-4 816 858	-221 818	-18 618	-240 436
Saistību bāzes pārsniegums pār iezīmētajiem aktīviem	-2 722 452	-33 773	-10 523	-44 296
Saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā	-130 387 326	172 352	-503 973	-331 621
Prasības un saistības par TARGET sistēmas norēķiniem	14 159 899	355 055	54 731	409 786
Citi	-62 563	-	-244	-244
Kopā	40 697 005	49 254	157 300	206 554
2022. gadā				
Eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā izsniegti aizdevumi eiro	-10 533 334	2 850	-41 043	-38 193
Monetārās politikas mērķiem turētie vērtspapīri, kuru riski tiek dalīti	5 924 132	-34 998	23 083	-11 915
Monetārās politikas mērķiem turētie vērtspapīri, kuru riski netiek dalīti	19 907 123	-24 419	77 568	53 149
Prasības par Eiropas Centrālajai bankai nodotajām ārējām rezervēm	201 229	- 784	784	-
Prasības un saistības par banknošu pārdali Eurosistēmā	-735 700	-32 921	-2 867	-35 788
Saistību bāzes pārsniegums pār iezīmētajiem aktīviem	-3 185 995	-8 935	-12 414	-21 349
Saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā	-6 526 743	5 256	-25 431	-20 175
Prasības un saistības par TARGET sistēmas norēķiniem	2 085 344	59 739	8 126	67 865
Citi	43 346	-	169	169
Kopā	7 179 402	-34 212	27 975	-6 237

Monetāro ienākumu aprēķinā monetārās politikas mērķiem turētie vērtspapīri, kuru riski netiek dalīti, rada ienākumus pēc ECB galveno refinansēšanas operāciju likmes, tāpēc iemaksāto monetāro ienākumu summa atšķiras no tās, kas atzīta tīrajos procentu ienākumos (sk. 33. skaidrojumu).

39. Citi bankas darbības ienākumi

(tūkst. eiro)

	Skaidrojums	2023	2022
Ienākumi no uzraugāmo finanšu tirgus dalībnieku maksājumiem	39.1.	13 939	–
Saistību par emitētajām lata naudas zīmēm pārvērtēšana	39.2.	3 674	4 100
Numismātikas produktu pārdošanas ienākumi		1 382	1 014
Pārējie bankas darbības ienākumi		566	652
Kopā		19 561	5 766

39.1. Ienākumi no uzraugāmo finanšu tirgus dalībnieku maksājumiem

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Ar monetāro finanšu iestāžu uzraudzību saistītie ienākumi	8 658	–
Ar apdrošināšanas uzraudzību saistītie ienākumi	1 888	–
Ar finanšu instrumentu tirgus un pensiju fondu uzraudzību saistītie ienākumi	1 301	–
Pārējie tirgus dalībnieku maksājumi	238	–
Izmantotie uzkrājumi uzraudzības funkciju izdevumiem	1 854	–
Kopā	13 939	–

Izmantotos uzkrājumus uzraudzības funkciju izdevumiem 1854 tūkst. eiro apmērā veido 2023. gada uzraudzības funkciju izdevumu pārsniegums pār ienākumiem no uzraugāmo finanšu tirgus dalībnieku maksājumiem pārskata gadā. Kārtējie pārskata gada uzraudzības funkciju izdevumi bija 12 904 tūkst. eiro, bet ienākumi no uzraugāmo finanšu tirgus dalībnieku maksājumiem – 12 085 tūkst. eiro. Kopējos 2023. gada uzraudzības funkciju izdevumus palielināja uzkrājumi nomas saistībām (1035 tūkst. eiro) par bijušajām FKTK biroja telpām Rīgā, Kungu ielā 1 (sk. arī 45. skaidrojumu).

39.2. Saistību par emitētajām lata naudas zīmēm pārvērtēšana

Lata naudas zīmes ar zemu apmaiņas iespējamību netiek uzrādītas bilancē saskaņā ar "Latvijas Bankas finanšu grāmatvedības politiku" (sk. arī 2.2. skaidrojumu). 2023. gadā, sarūkot lata naudas zīmju apmaiņas tempam, saistību par emitētajām lata naudas zīmēm novērtējums samazinājās (sk. arī 22.1. skaidrojumu) un tika atzīti attiecīgi ienākumi.

40. Darba samaksa, sociālās apdrošināšanas izdevumi un solidaritātes nodoklis

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Darba samaksa		
Padomes locekļu atlīdzība	-838	-592
Pārējo darbinieku atlīdzība	-23 890	-15 910
Kopā darba samaksa	-24 728	-16 502
Sociālās apdrošināšanas izdevumi un solidaritātes nodoklis	-5 540	-3 653
Kopā darba samaksa, sociālās apdrošināšanas izdevumi un solidaritātes nodoklis	-30 268	-20 155

2023. gada beigās Latvijas Bankā bija 531 darbinieks (2022. gada beigās – 376 darbinieki). 2023. gadā tas atbilda 519 pilna laika ekvivalentiem (2022. gadā – 374 pilna laika ekvivalentiem). Darbinieku skaita pieaugums saistīts ar FKTK pievienošanu Latvijas Bankai 2023. gada 1. janvārī, kas noteica arī atbilstošu darba samaksas izdevumu pieaugumu 2023. gadā.

Pēc FKTK pievienošanas Latvijas Bankai tās padome sastāv no septiņiem Latvijas Bankas padomes locekļiem. 2022. gadā, pirms FKTK pievienošanas Latvijas Bankai, tās padome sastāvēja no sešiem padomes locekļiem, bet FKTK padome – no trim padomes locekļiem.

41. Naudas zīmju iegādes izdevumi

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Banknošu iegāde	-1 056	-1 688
Kolekcijas monētu iegāde	-933	-739
Apgrozības monētu iegāde	-349	-191
Kopā	-2 338	-2 618

42. Pārējie bankas darbības izdevumi

(tūkst. eiro)

	2023	2022
Informācijas sistēmu uzturēšana un izmantošana	-4 866	-4 588
Maksājumi ES un starptautiskām organizācijām	-1 130	-92
Drošības pakalpojumi	-715	-269
Komunālie pakalpojumi	-601	-1 158
Dienesta komandējumi	-544	-288
Ēku, teritorijas un inventāra uzturēšana	-434	-508
Sabiedrības izglītošana un informēšana	-423	-623
Personāla profesionālā pilnveide	-303	-203
Telekomunikāciju pakalpojumi un sistēmu uzturēšana	-262	-209
Pasākumu nodrošināšana	-262	-132
Mazvērtīgā inventāra iegāde	-225	-261
Nekustamā īpašuma nodoklis	-172	-172
Risku apdrošināšana	-96	-92
Citi pārējie bankas darbības izdevumi	-1 932	-518
Kopā	-11 965	-9 113

Maksājumu ES un starptautiskām organizācijām pieaugumu galvenokārt noteica ar uzraudzības funkcijām saistītās dalības maksas Eiropas Banku iestādei, Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādei un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādei. Citi pārējie bankas darbības izdevumi pieauga galvenokārt saistībā ar uzkrājumiem nomas saistībām 1035 tūkst. eiro apmērā par bijušajām FKTK biroja telpām Rīgā, Kungu ielā 1. Citi pārējie bankas darbības izdevumi ietver arī atlīdzību SIA "ERNST & YOUNG BALTIC" par Latvijas Bankas 2023. gada finanšu pārskatu revīziju 51 tūkst. eiro apmērā (2022. gadā – 33 tūkst. eiro).

Pārējie finanšu pārskatu skaidrojumi

43. Apgrūtinātie aktīvi

2023. gada beigās bija apgrūtināti Latvijas Bankas iegādātie parāda vērtspapīri, citi finanšu instrumenti un zelts, kuru kopējā tirgus vērtība bija 1 451 160 tūkst. eiro (2022. gada beigās – 364 618 tūkst. eiro), lai nodrošinātu vērtspapīru pārdošanas ar atpirkšanu darījumu, zelta mijmaiņas darījumu, biržā netirgoto valūtas maiņas nākotnes darījumu, biržā tirgoto procentu likmju un valūtas maiņas nākotnes darījumu veikšanu. 2023. gada beigās apgrūtinātos aktīvus galvenokārt veidoja vērtspapīru pārdošanas ar atpirkšanu līgumos iesaistītie vērtspapīri 1 264 263 tūkst. eiro vērtībā (2022. gada beigās – 358 360 tūkst. eiro).

44. Vērtspapīru aizdošanas darījumi

Latvijas Bankas uzdevumā tās aģenti automatizētās vērtspapīru aizdevumu programmas līgumu ietvaros veic vērtspapīru aizdošanas darījumus, aizdodot Latvijas Bankas īpašumā esošos vērtspapīrus pret naudas līdzekļu vai vērtspapīru ķīlu. Vērtspapīru aizdošanas darījumi nodrošina papildu ienākumus, būtiski neietekmējot ieguldījumu likviditāti, jo aizdotie vērtspapīri Latvijas Bankai ir ātri pieejami. Minētie aģenti administrē vērtspapīru aizdošanas darījumus un kontrolē šo darījumu un to nodrošinājuma atbilstību. Vērtspapīru aizdošanas darījumu nodrošinājuma patiesā vērtība ir lielāka par aizdoto vērtspapīru patieso vērtību.

Lai veicinātu vērtspapīru tirgus likviditāti, Latvijas Banka vienlaikus ar citām eirozonas NCB veic VSAIP un PĀAIP ietvaros iegādāto vērtspapīru aizdošanu. Latvijas Banka to īsteno automatizētās vērtspapīru aizdevumu programmas ietvaros.

2023. gada beigās aizdoto vērtspapīru patiesā vērtība, kas noteikta saskaņā ar kotētām cenām aktīvā tirgū, bija 942 261 tūkst. eiro (2022. gada beigās – 1 571 469 tūkst. eiro), t. sk. VSAIP un PĀAIP ietvaros iegādāto un aizdoto vērtspapīru patiesā vērtība 2023. gada beigās bija 934 498 tūkst. eiro (2022. gada beigās – 1 473 321 tūkst. eiro).

Naudas līdzekļu vai vērtspapīru ķīlas, kas saņemtas Latvijas Bankas automatizētās vērtspapīru aizdevumu programmas aģentu kontos kā vērtspapīru aizdošanas darījumu nodrošinājums, nav uzrādītas Latvijas Bankas bilanci.

45. Iespējamās saistības un apņemšanās

Latvijas Bankai piederošo SNB akciju neapmaksātā daļa ir 75 % no šo akciju nominālvērtības, un tā apmaksājama pēc attiecīga SNB Valdes lēmuma pieņemšanas. 2023. gada beigās šo akciju neapmaksātā daļa bija 4012 tūkst. SDR (4877 tūkst. eiro; 2022. gada beigās – 4012 tūkst. SDR (5022 tūkst. eiro); sk. arī 14.2. skaidrojumu).

2023. gada beigās Latvijas Banka bija emitējusi eiro kolekcijas monētas, lata jubilejas un piemiņas monētas un dārgmetāla apgrozības monētas ar 7282 tūkst. eiro nominālvērtību (2022. gada beigās – 7187 tūkst. eiro). Šīs monētas var apmainīt Latvijas Bankā atbilstoši nominālvērtībai. Saskaņā ar Latvijas Bankas vadības vērtējumu iespējamība, ka Latvijas Bankai nāktos šīs monētas atpirkt no monētu turētājiem, ir neliela, jo tajās esošā dārgmetāla vērtība pārsniedz to nominālvērtību.

2023. gada beigās Latvijas Banka bija emitējusi lata naudas zīmes ar 117 875 tūkst. eiro nominālvērtību (2022. gada beigās – 118 746 tūkst. eiro), kas bilanci uzrādītas 12 122 tūkst. eiro apmērā (2022. gada beigās – 16 666 tūkst. eiro). Saskaņā ar Euro ieviešanas kārtības likumu lata skaidrās naudas nomaiņas pret eiro periods Latvijas Bankā ir bez termiņa ierobežojuma. Saskaņā ar Latvijas Bankas vadības vērtējumu iespējamība, ka Latvijas Bankai nāktos apmainīt lata naudas zīmes 105 753 tūkst. eiro (2022. gada beigās – 102 080 tūkst. eiro) nominālvērtībā, ir neliela.

2023. gada beigās Latvijas Banka piedalījās sešās administratīvajās tiesvedībās saistībā ar finanšu tirgus un tā dalībnieku darbības regulēšanu un uzraudzību. Šīs tiesvedības ierosinātas administratīvā procesa kārtībā par Latvijas Bankas un FKTK lēmumu atcelšanu, bet saskaņā ar Latvijas Bankas vadības vērtējumu minēto tiesvedību rezultātā neradīsies zaudējumi, tāpēc uzkrājumi nav veidoti.

FKTK tās darbības nodrošināšanai nomāja telpas Rīgā, Kungu ielā 1. Līdz ar FKTK pievienošanu Latvijas Bankai minētās telpas kopš 2023. gada 1. janvāra netiek izmantotas un iznomātājs ir informēts par nomas līguma uzteikumu. Saskaņā ar 2018. gadā noslēgtajiem telpu nomas līguma grozījumiem līguma izbeigšanas tiesiskie pamati konkrētajos apstākļos nav viennozīmīgi interpretējami un rada risku tam, ka sakarā ar šā līguma izbeigšanu Latvijas Bankai var iestāties saistības segt minēto telpu nomas maksu, apsaimniekošanas izdevumus, komunālo maksājumu izdevumus un nekustamā īpašuma nodokli līdz 2026. gada 31. decembrim. Latvijas Banka neuzskata, ka būtu tiesisks pamats šādām saistībām iestāties lielākā apmērā nekā izveidotie uzkrājumi.

46. FKTK pievienošanas ietekme uz bilances posteņu sākuma atlikumiem

2023. gada 1. janvārī stājās spēkā jaunais Latvijas Bankas likums, kas pieņemts 2021. gada 23. septembrī un nosaka FKTK pievienošanu Latvijas Bankai. Saskaņā ar minētā likuma pārejas noteikumiem Latvijas Banka ir FKTK mantas, finanšu līdzekļu, tiesību un saistību pārņēmēja. Tādējādi ar 2023. gada 1. janvāri FKTK 2022. gada 31. decembra bilancē uzrādītie aktīvi un pasīvi iekļauti Latvijas Bankas bilancē. Ar 2023. gada 1. janvāri Latvijas Banka nodrošina arī Noguldījumu garantiju fonda, Apdrošināto aizsardzības fonda un Nacionālā noregulējuma fonda pārvaldīšanu. Tā kā minēto fondu līdzekļi katrs veido atsevišķu mantas kopumu un tiek pārvaldīti atsevišķi, attiecīgie aktīvi un pasīvi nav uzrādīti Latvijas Bankas bilancē.

FKTK pievienošanas Latvijas Bankai ietekme uz Latvijas Bankas 2023. gada 1. janvāra bilances posteņu sākuma atlikumiem bija šāda.

(tūkst. eiro)

	2022. gada 31. decembrī	FKTK pie- vienošanas ietekme	2023. gada 1. janvārī
Zelts un zeltā izteiktās prasības	364 821		364 821
Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	3 788 044		3 788 044
Prasības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	522 039		522 039
Prasības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	156 383		156 383
Eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā izsniegtie aizdevumi eiro	522 900		522 900
Pārējās prasības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm	6 304	5	6 309
Eirozonas valstu rezidentu vērtspapīri eiro	14 081 606		14 081 606
Eirosistēmas iekšējās prasības	5 926 959		5 926 959
Pārējie aktīvi	381 638	3 557	385 195
Kopā aktīvi	25 750 694	3 562	25 754 256

turpinājums
(tūkst. eiro)

	2022. gada 31. decembrī	FKTK pie- vienošanas ietekme	2023. gada 1. janvārī
Banknotes apgrozībā	5 635 738		5 635 738
Saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā	5 217 165		5 217 165
Pārējās saistības eiro pret eirozonas kredītiestādēm	320 273		320 273
Saistības eiro pret citiem eirozonas valstu rezidentiem	2 527 104	-6 138	2 510 966
Saistības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	171 688		171 688
Saistības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	706 038		706 038
Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	34 701		34 701
Eirosistēmas iekšējās saistības	10 376 364		10 376 364
Pārējās saistības	184 740	9 700	194 440
Kapitāls un rezerves	586 883		586 883
Kopā pasīvi	25 750 694	3 562	25 754 256

Pārējo aktīvu pieaugums ietver pārņemtos pamatlīdzekļus un nemateriālos aktīvus (atlikusī uzskaites vērtība – 431 tūkst. eiro) un pārņemtās parējās prasības 3126 tūkst. eiro apmērā, ko galvenokārt veidoja prasības par uzraugāmo finanšu tirgus dalībnieku maksājumiem par 2022. gada 4. ceturksni.

Saistību eiro pret citiem eirozonas valstu rezidentiem samazinājums ietver FKTK pieprasījuma noguldījumu Latvijas Bankā 6138 tūkst. eiro apmērā.

Pārējo saistību pieaugums galvenokārt ietver pārņemto FKTK pašu kapitālu jeb tīros aktīvus 7213 tūkst. eiro apmērā, kas saskaņā ar Latvijas Bankas likuma pārejas noteikumiem paredzēti, lai turpmāk samazinātu tirgus dalībnieku maksājumus uzraudzības funkciju izdevumu segšanai.

47. Notikumi pēc pārskata gada beigām

Laika posmā no pārskata gada pēdējās dienas līdz šo finanšu pārskatu parakstīšanas datumam nav bijuši notikumi, kuru rezultātā šajos finanšu pārskatos būtu jāveic korekcijas vai kuri būtu jāpaskaidro šajos finanšu pārskatos.

Neatkarīgu revidentu ziņojums

Rīgā, 2024. gada 8. martā
Latvijas Bankas padomei

Atzinums

Mēs esam veikuši pievienoto Latvijas Bankas ("Banka") finanšu pārskatu, kas atspoguļoti no 109. līdz 162. lappusei, revīziju. Pievienotais finanšu pārskats ietver 2023. gada 31. decembra bilanci un peļņas vai zaudējumu aprēķinu un kopējās atzītās peļņas un zaudējumu pārskatu par gadu, kas noslēdzās 2023. gada 31. decembrī, kā arī finanšu pārskata skaidrojumus, kas ietver nozīmīgu grāmatvedības uzskaites principu kopsavilkumu un citu paskaidrojošu informāciju.

Mūsaprāt, pievienotais finanšu pārskats sniedz patiesu un skaidru priekšstatu par Latvijas Bankas finanšu stāvokli 2023. gada 31. decembrī un par tās darbības finanšu rezultātiem gadā, kas noslēdzās 2023. gada 31. decembrī saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas 2016. gada 3. novembra Pamatnostādni (ES) 2016/2249 par grāmatvedības un finanšu pārskatu sniegšanas tiesisko regulējumu Eiropas Centrālo banku sistēmā (ECB/2016/34) un tās grozījumiem, Latvijas Bankas padomes pieņemto "Latvijas Bankas finanšu grāmatvedības politiku" un Latvijas Bankas likuma prasībām, kas nosaka finanšu pārskatu sagatavošanu.

Atzinuma pamatojums

Mēs veicām revīziju saskaņā ar Latvijas Republikā atzītiem Starptautiskajiem revīzijas standartiem (SRS). Mūsu pienākumi, kas noteikti šajos standartos, tālāk izklāstīti mūsu ziņojuma sadaļā "Revidenta atbildība par finanšu pārskata revīziju". Mēs esam neatkarīgi no Bankas saskaņā ar Starptautiskās grāmatvežu ētikas standartu padomes (SGESP) izdotā Starptautiskā profesionālu grāmatvežu ētikas kodeksa (tajā skaitā Starptautisko neatkarības standartu) (SGESP kodekss) prasībām un Latvijas Republikas Revīzijas pakalpojumu likumā iekļautajām neatkarības prasībām, kas ir piemērojamas mūsu veiktajai finanšu pārskata revīzijai Latvijas Republikā. Mēs esam ievērojuši pārējos Revīzijas pakalpojumu likumā un SGESP kodeksā noteiktos ētikas principus. Mēs uzskatām, ka mūsu iegūtie revīzijas pierādījumi dod pietiekamu un atbilstošu pamatojumu mūsu atzinumam.

Padomes un personu, kurām uzticēta Bankas pārvalde, atbildība par finanšu pārskatiem

Bankas padome ir atbildīga par finanšu pārskatu, kas sniedz patiesu un skaidru priekšstatu, sagatavošanu saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas 2016. gada 3. novembra Pamatnostādni (ES) 2016/2249 par grāmatvedības un finanšu pārskatu sniegšanas tiesisko regulējumu Eiropas Centrālo banku sistēmā (ECB/2016/34) un tās grozījumiem, Latvijas Bankas padomes pieņemto "Latvijas Bankas finanšu grāmatvedības politiku" un Latvijas Bankas likuma prasībām, kas nosaka finanšu pārskatu sagatavošanu. Bankas padome ir atbildīga par tādu iekšējo kontroli, kādu Bankas padome uzskata par nepieciešamu, lai būtu iespējams sagatavot finanšu pārskatus, kas nesatur ne krāpšanas, ne kļūdu izraisītas būtiskas neatbilstības.

Sagatavojot finanšu pārskatus, Bankas padome pienākums ir izvērtēt Bankas spēju turpināt darbību, pēc nepieciešamības sniedzot informāciju par apstākļiem, kas saistīti ar Bankas spēju turpināt darbību un darbības turpināšanas principa piemērošanu.

Personas, kurām uzticēta Bankas pārvalde, ir atbildīgas par Bankas finanšu pārskatu sagatavošanas pārraudzību.

Revidenta atbildība par finanšu pārskatu revīziju

Mūsu mērķis ir iegūt pietiekamu pārliecību par to, ka finanšu pārskats kopumā nesatur kļūdu vai krāpšanas izraisītas būtiskas neatbilstības, un sniegt revidentu ziņojumu, kurā izteikts atzinums. Pietiekama pārliecība ir augsta līmeņa pārliecība, bet tā negarantē, ka revīzijā, kas veikta saskaņā ar SRS, vienmēr tiks atklāta būtiska neatbilstība, ja tāda pastāv. Neatbilstības var rasties krāpšanas vai kļūdu rezultātā, un tās ir uzskatāmas par būtiskām, ja var pamatoti uzskatīt, ka tās katra atsevišķi vai visas kopā varētu ietekmēt saimnieciskos lēmumus, ko lietotāji pieņem, pamatojoties uz šo finanšu pārskatu.

Veicot revīziju saskaņā ar SRS, mēs visā revīzijas gaitā izdarām profesionālus spriedumus un ievērojam profesionālo skepsi. Mēs arī:

- identificējam un izvērtējam riskus, ka finanšu pārskatā varētu būt krāpšanas vai kļūdu dēļ radušās būtiskas neatbilstības, izstrādājam un veicam revīzijas procedūras šo risku mazināšanai, kā arī iegūstam revīzijas pierādījumus, kas sniedz pietiekamu un atbilstošu pamatojumu mūsu atzinumam. Risks, ka netiks atklātas būtiskas krāpšanas radītas neatbilstības, ir augstāks nekā kļūdu izraisītu neatbilstību risks, jo krāpšana var ietvert slepenas norunas, dokumentu viltošanu, ar nodomu neuzrādītu informāciju, maldinošas informācijas sniegšanu vai iekšējās kontroles pārkāpumus;
- iegūstam izpratni par iekšējo kontroli, kas ir būtiska revīzijas veikšanai, lai izstrādātu konkrētajiem apstākļiem atbilstošas revīzijas procedūras, nevis lai sniegtu atzinumu par Bankas iekšējās kontroles efektivitāti;
- izvērtējam pielietoto grāmatvedības uzskaites politiku piemērotību un grāmatvedības aplēšu un attiecīgās Bankas padomes uzrādītās informācijas pamatotību;
- izdarām secinājumu par padomes piemērotā darbības turpināšanas principa atbilstību un, pamatojoties uz iegūtajiem revīzijas pierādījumiem, par to, vai pastāv būtiska nenoteiktība attiecībā uz notikumiem vai apstākļiem, kas var radīt nozīmīgas šaubas par Bankas spēju turpināt darbību. Ja mēs secinām, ka būtiska nenoteiktība pastāv, revidentu ziņojumā tiek vērsta uzmanība uz finanšu pārskatā sniegto informāciju par šiem apstākļiem. Ja šāda informācija finanšu pārskatā nav sniegta, mēs sniedzam modificētu atzinumu. Mūsu secinājumi ir pamatoti ar revīzijas pierādījumiem, kas iegūti līdz revidentu ziņojuma datumam. Tomēr nākotnes notikumu vai apstākļu ietekmē Banka savu darbību var pārtraukt;
- izvērtējam vispārējo finanšu pārskata izklāstu, struktūru un saturu, tajā skaitā pielikumā atklāto informāciju un to, vai finanšu pārskats patiesi atspoguļo tā pamatā esošos darījumus un notikumus.

Personām, kurām uzticēta Bankas pārvalde, mēs cita starpā sniedzam informāciju par plānoto revīzijas apjomu un laiku, kā arī par svarīgiem revīzijas novērojumiem, tajā skaitā par būtiskiem iekšējās kontroles trūkumiem, kurus mēs identificējam revīzijas laikā.

SIA "ERNST & YOUNG BALTIC"

Licence Nr. 17

Dīana Krišjāne

Valdes priekšsēdētāja

LR zvērināta revidente

Sertifikāts Nr. 124

Rīgā 2023. gada 8. martā

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

1. pielikums. Latvijas Bankas 2023. gada mēnešu bilances

(mēneša beigās; tūkst. eiro)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
AKTĪVI	25 728 234	25 756 393	25 769 693	25 431 054	25 551 151	25 328 381	25 406 277	25 506 606	25 564 081	25 344 132	25 467 044	25 564 820
Zelts un zeltā izteiktās prasības	376 765	364 291	389 369	386 000	392 624	374 922	379 815	382 704	377 383	401 978	399 131	399 378
Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	3 957 698	3 894 757	3 843 201	3 884 633	4 005 013	3 967 874	3 973 241	3 991 821	3 959 672	3 898 000	3 943 406	4 049 526
Prasības pret Starptautisko Valūtas fondu	546 798	550 205	543 745	539 043	546 494	538 318	535 284	538 133	545 477	543 454	536 995	534 839
Atlikumi kredītiestādēs un ieguldījumi vērtspapīros, ārējie aizdevumi un citi ārējie aktīvi	3 410 900	3 344 552	3 299 456	3 345 590	3 458 519	3 429 556	3 437 957	3 453 688	3 414 195	3 354 546	3 406 411	3 514 687
Prasības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	526 199	616 587	584 505	582 025	586 571	579 539	584 013	586 023	619 050	578 440	586 218	595 802
Prasības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	155 895	168 853	160 831	156 487	165 830	150 672	152 388	156 651	166 357	153 421	160 492	168 476
Eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā izsniegti aizdevumi eiro	422 900	342 900	342 900	343 900	342 900	92 900	92 900	92 900	92 900	92 900	92 900	92 900
Galvenās refinansēšanas operācijas	-	-	-	1 000	-	-	-	-	-	-	-	-
Ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas	422 900	342 900	342 900	342 900	342 900	92 900	92 900	92 900	92 900	92 900	92 900	92 900
Precizējošās reversās operācijas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strukturālās reversās operācijas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aizdevumu iespēja uz nakti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Papildu nodrošinājuma pieprasījumu aizdevumi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pārējās prasības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm	1 480	29 876	16	4 048	21 130	4 569	510	9 021	16 881	1 084	1 850	133
Eirozonas valstu rezidentu vērtspapīri eiro	14 147 770	14 225 126	14 247 674	13 918 325	13 811 943	13 840 841	13 871 479	13 869 897	13 876 916	13 753 565	13 709 924	13 550 657
Monetārās politikas mērķiem turētie vērtspapīri	13 210 127	13 269 799	13 304 297	12 979 960	12 869 183	12 904 343	12 927 655	12 932 870	12 945 880	12 814 301	12 763 552	12 586 724
Pārējie vērtspapīri	937 643	955 327	943 377	938 365	942 760	936 498	943 824	937 027	931 036	939 264	946 372	963 933
Eirosistēmas iekšējās prasības	5 888 311	5 894 658	5 900 755	5 898 663	5 958 579	5 980 470	6 024 763	6 070 004	6 069 666	6 094 712	6 123 008	6 412 443
Līdzdalība Eiropas Centrālās bankas kapitālā	118 849	118 849	118 849	118 849	118 849	118 849	118 849	118 849	118 849	118 849	118 849	118 849
Prasības par Eiropas Centrālajai bankai nodotajām ārējām rezervēm	157 202	157 202	157 202	157 202	157 202	157 202	157 202	157 202	157 202	157 202	157 202	157 202
Prasības par TARGET2 sistēmas norēķiniem un nacionālo centrālo banku korespondentkontiem (neto)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pārējās prasības Eirosistēmā	5 612 260	5 618 607	5 624 704	5 622 612	5 682 528	5 704 419	5 748 712	5 793 953	5 793 615	5 818 661	5 846 957	6 136 392
Nepabeigtie norēķini	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pārējie aktīvi	251 216	219 345	300 442	256 973	266 561	336 594	327 168	347 585	385 256	370 032	450 115	295 505

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
PASĪVI	25 728 234	25 756 393	25 769 693	25 431 054	25 551 151	25 328 381	25 406 277	25 506 606	25 564 081	25 344 132	25 467 044	25 564 820
Banknotes apgrozībā	5 533 315	5 519 258	5 531 093	5 555 982	5 558 022	5 565 232	5 576 473	5 552 618	5 535 142	5 520 503	5 505 109	5 571 492
Saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā	4 732 951	4 720 730	4 828 086	5 140 310	5 117 089	5 142 963	5 226 832	5 358 508	5 293 026	5 404 463	5 883 838	7 073 547
Pieprasījuma noguldījumu konti (ietverot obligāto rezervju sistēmu)	307 906	296 179	228 219	215 253	226 853	241 780	175 578	157 331	191 497	254 093	231 705	205 834
Noguldījumu iespēja	4 425 045	4 424 551	4 599 867	4 925 057	4 890 236	4 901 183	5 051 254	5 201 177	5 101 529	5 150 370	5 652 133	6 867 713
Termiņnoguldījumi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Precizējošās reversās operācijas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Papildu nodrošinājuma pieprasījumu noguldījumi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pārējās saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm	369 158	431 903	440 981	434 513	426 190	437 794	428 121	390 683	388 936	407 871	400 529	314 720
Saistības eiro pret citiem eirozonas valstu rezidentiem	3 288 229	3 330 624	3 521 517	2 480 115	2 395 624	1 906 867	3 173 155	2 322 501	2 893 951	2 818 272	3 062 914	2 218 786
Saistības pret valdību	2 129 453	2 170 675	2 364 869	1 352 823	1 266 469	772 040	2 065 859	1 211 899	1 778 614	1 720 366	1 955 670	1 131 021
Pārējās saistības	1 158 776	1 159 949	1 156 648	1 127 292	1 129 155	1 134 827	1 107 296	1 110 602	1 115 337	1 097 906	1 107 244	1 087 765
Saistības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	111 955	74 717	102 237	113 700	111 438	98 221	131 566	129 890	160 799	164 844	150 607	184 075
Saistības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	1 139 841	1 215 264	1 369 478	1 326 174	1 352 262	1 330 240	1 352 100	1 364 399	1 312 284	1 295 325	1 358 099	1 262 758
Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	81 135	237 820	345 097	341 889	349 745	302 352	353 953	352 042	324 078	478 273	509 876	457 718
Eirosistēmas iekšējās saistības	9 586 944	9 403 298	8 766 083	9 183 990	9 352 278	9 738 901	8 342 507	9 227 930	8 916 152	8 574 324	7 791 311	7 569 389
Saistības par TARGET sistēmas norēķiniem un nacionālo centrālo banku korespondentkontiem (neto)	9 586 944	9 403 298	8 766 083	9 183 990	9 352 278	9 738 901	8 342 507	9 227 930	8 916 152	8 574 324	7 791 311	7 569 389
Pārējās saistības Eurosistēmā	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nepabeigtie norēķini	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pārējās saistības	193 417	224 295	192 406	191 512	246 313	199 559	200 156	219 168	238 978	207 755	205 228	182 217
Kapitāls un rezerves	691 289	598 484	672 715	662 869	642 190	606 252	621 414	588 867	500 735	472 502	599 533	730 118

2. pielikums. Latvijas Bankas 2019.–2023. gada bilances

(gada beigās; tūkst. eiro)

	2019	2020	2021	2022	2023
AKTĪVI	18 745 509	23 045 742	25 074 429	25 750 694	25 564 820
Zelts un zeltā izteiktās prasības	289 043	330 139	344 166	364 821	399 378
Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	3 688 972	3 970 780	4 495 181	3 788 044	4 049 526
Prasības pret Starptautisko Valūtas fondu	149 082	142 411	542 959	549 961	534 839
Atlikumi kredītiestādēs un ieguldījumi vērtspapīros, ārējie aizdevumi un citi ārējie aktīvi	3 539 890	3 828 369	3 952 222	3 238 083	3 514 687
Prasības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	460 415	333 706	528 428	522 039	595 802
Prasības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	90 139	119 143	174 081	156 383	168 476
Eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā izsniegti aizdevumi eiro	12 250	1 260 000	616 600	522 900	92 900
Galvenās refinansēšanas operācijas	-	-	-	-	-
Ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas	12 250	1 260 000	616 600	522 900	92 900
Precizējošās reversās operācijas	-	-	-	-	-
Strukturālās reversās operācijas	-	-	-	-	-
Aizdevumu iespēja uz nakti	-	-	-	-	-
Papildu nodrošinājuma pieprasījumu aizdevumi	-	-	-	-	-
Pārējās prasības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm	8	120	4 255	6 304	133
Eirozonas valstu rezidentu vērtspapīri eiro	8 721 137	11 129 440	12 839 996	14 081 606	13 550 657
Monetārās politikas mērķiem turētie vērtspapīri	7 636 472	10 008 456	11 690 783	13 134 812	12 586 724
Pārējie vērtspapīri	1 084 665	1 120 984	1 149 213	946 794	963 933
Eirosistēmas iekšējās prasības	5 277 483	5 673 974	5 868 008	5 926 959	6 412 443
Līdzdalība Eiropas Centrālās bankas kapitālā	114 108	114 095	116 472	118 849	118 849
Prasības par Eiropas Centrālajai bankai nodotajām ārējām rezervēm	158 264	157 202	157 202	157 202	157 202
Prasības par TARGET sistēmas norēķiniem un nacionālo centrālo banku korespondentkontiem (neto)	-	-	-	-	-
Pārējās prasības Eurosistēmā	5 005 111	5 402 677	5 594 334	5 650 908	6 136 392
Nepabeigtie norēķini	-	-	-	-	-
Pārējie aktīvi	206 062	228 440	203 714	381 638	295 505

	2019	2020	2021	2022	2023
PASĪVI	18 745 509	23 045 742	25 074 429	25 750 694	25 564 820
Banknotes apgrozībā	4 666 799	5 142 726	5 536 624	5 635 738	5 571 492
Saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā	5 660 676	6 053 812	6 406 673	5 217 165	7 073 547
Pieprasījuma noguldījumu konti (ietverot obligāto rezervju sistēmu)	5 660 676	6 053 812	6 406 673	343 816	205 834
Noguldījumu iespēja	-	-	-	4 873 349	6 867 713
Termiņnoguldījumi	-	-	-	-	-
Precizējošās reversās operācijas	-	-	-	-	-
Papildu nodrošinājuma pieprasījumu noguldījumi	-	-	-	-	-
Pārējās saistības eiro pret eirozonas valstu kredītiestādēm	11 871	577 746	649 746	320 273	314 720
Saistības eiro pret citiem eirozonas valstu rezidentiem	1 506 709	3 012 014	3 438 792	2 517 104	2 218 786
Saistības pret valdību	442 044	1 588 192	1 803 339	1 157 761	1 131 021
Pārējās saistības	1 064 665	1 423 822	1 635 453	1 359 343	1 087 765
Saistības eiro pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	307 239	238 737	57 955	171 688	184 075
Saistības ārvalstu valūtā pret eirozonas valstu rezidentiem	153 351	615 986	1 594 262	706 038	1 262 758
Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus eirozonas esošo valstu rezidentiem	1 642 368	1 364 010	688 359	34 701	457 718
Eirosistēmas iekšējās saistības	3 833 540	4 837 613	5 356 980	10 376 364	7 569 389
Saistības par TARGET sistēmas norēķiniem un nacionālo centrālo banku korespondentkontiem (neto)	3 826 452	4 809 553	5 322 638	10 370 127	7 569 389
Pārējās saistības Eurosistēmā	7 088	28 060	34 342	6 237	-
Nepabeigtie norēķini	-	-	-	-	-
Pārējās saistības	329 326	409 700	436 383	184 740	182 217
Kapitāls un rezerves	633 630	793 398	908 655	586 883	730 118

3. pielikums. Latvijas Bankas 2019.–2023. gada peļņas un zaudējumu aprēķini

(gada beigās; tūkst. eiro)

	2019	2020	2021	2022	2023
Tīrie procentu ienākumi	95 946	139 537	123 981	47 021	-229 006
Procentu ienākumi	198 804	190 313	165 248	211 229	503 974
Procentu izdevumi	-102 858	-50 776	-41 267	-164 208	-732 980
Finanšu operāciju, pārvērtēšanas rezultāta atzīšanas peļņas un zaudējumu aprēķinā un riska uzkrājumu finanšu riskiem tīrais rezultāts	-37 821	-68 947	-50 235	-21 337	-10 948
Realizētie finanšu operāciju guvumi	46 253	44 471	357	39 732	9 000
Finanšu aktīvu un pozīciju pārvērtēšanas rezultāta atzīšana peļņas un zaudējumu aprēķinā	-3 856	-35 237	-36 618	-341 715	-34 999
Uzkrājumi tirgus riskam un kredītriskam	-80 218	-78 181	-13 974	280 646	15 051
Tīrie komisijas maksas izdevumi	-3 607	-3 394	-3 951	-4 441	-3 912
Komisijas maksas ienākumi	811	949	981	1 011	1 037
Komisijas maksas izdevumi	-4 418	-4 343	-4 932	-5 452	-4 949
Ienākumi no līdzdalības kapitālā	14 884	18 605	14 575	14 755	12 222
Tīrais monetāro ienākumu pārdales rezultāts	-6 801	-27 701	-34 342	-6 237	206 554
Citi bankas darbības ienākumi	1 300	1 268	3 591	5 766	19 561
TĪRIE IENĀKUMI	63 901	59 368	53 619	35 527	-5 529
Darba samaksa	-17 660	-16 867	-16 403	-16 502	-24 728
Sociālās apdrošināšanas izdevumi un solidaritātes nodoklis	-3 941	-3 764	-3 582	-3 653	-5 540
Naudas zīmju iegādes izdevumi	-1 791	-1 546	-1 831	-2 618	-2 338
Pamatlīdzekļu nolietojums un nemateriālo aktīvu amortizācija	-4 129	-3 851	-3 802	-3 641	-3 660
Pārējie bankas darbības izdevumi	-9 225	-6 694	-7 093	-9 113	-11 965
PĀRSKATA GADA PEĻŅA	27 155	26 646	20 908	0	-53 760
Rezerves kapitālā ieskaitāmā peļņas daļa	8 146	7 994	6 272	0	0
Valsts ieņēmumos ieskaitāmā peļņas daļa	19 009	18 652	14 636	0	0

4. pielikums. 2023. gadā publicētie Latvijas Bankas izdevumi un nozīmīgākās Latvijas Bankas darbinieku publikācijas

Pētījumi

BENKOVSKIS, Konstantīns, FADEJEVA, Ludmila, PLUTA, Anna, ZASOVA, Anna. *Keeping the best of two worlds: Linking CGE and microsimulation models for policy analysis*. Rīga: Latvijas Banka, Working Paper No. 1, 2023. 33 p. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/papers/WP_1-2023.pdf. Kopsavilkums latviešu valodā "Labākais no divām pasaulēm: CGE un mikrosimulācijas modeļa apvienošana ekonomiskās politikas analīzei" pieejams: <https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/publikacijas/petijumi/petijumi-2023#2023-1-labakais-no-divam-pasaulem-cge-un-mikrosimulacijas-modela-apvienosana-ekonomiskas-politikas-analizei>.

BENKOVSKIS, Konstantīns, MATVEJEVS, Oļegs. *The New Version of Latvian CGE Model*. Rīga: Latvijas Banka, Working Paper No. 2, 2023. 70 p. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/papers/WP_2-2023.pdf. Kopsavilkums latviešu valodā "Latvijas vispārējā līdzsvara aprēķina (CGE) modeļa jaunā versija" pieejams: <https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/publikacijas/petijumi/petijumi-2023#2023-2-latvijas-vispareja-lidzsvara-aprekina-cge-modela-jauna-versija>.

BENKOVSKIS, Konstantīns, TKAČEVŠ, Oļegs, VILERTS, Kārlis. *Did Job Retention Schemes Save Jobs during the Covid-19 Pandemic? Firm-level Evidence from Latvia*. Rīga: Latvijas Banka, Working Paper No. 3, 2023. 37 p. Kopsavilkums latviešu valodā "Vai dīkstāves pabalsti saglāba darbvietas Covid-19 pandēmijas laikā? Secinājumi, izmantojot Latvijas uzņēmumu datus" pieejams: <https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/publikacijas/petijumi/petijumi-2023#2023-3-vai-dikstaves-pabalsti-saglaba-darbvietas-covid-19-pandemijas-laika-secinajumi-izmantojot-latvijas-uznemumu-datus>.

STAEHR, Karsten, TKAČEVŠ, Oļegs, URKE, Katri. *Fiscal Performance under Inflation and Inflation Surprises: Evidence from Fiscal Reaction Functions for the Euro Area*. Rīga: Latvijas Banka, Working Paper No. 4, 2023. 22 p. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/papers/WP_4-2023.pdf. Kopsavilkums latviešu valodā "Fiskālā politika inflācijas apstākļos: Eirozonas fiskālās reakcijas funkcijas novērtējumi" pieejams: <https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/publikacijas/petijumi/petijumi-2023#2023-4-fiskala-politika-inflacijas-apstaklos-eirozonas-fiskalas-reakcijas-funkcijas-novertejumi>.

ZLOBINS, Andrejs. *Is There a Portfolio Rebalancing Channel of QE in Latvia?* Rīga: Latvijas Banka, Working Paper No. 5, 2023. 31 p. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/papers/WP_5-2023.pdf. Kopsavilkums latviešu valodā "Vai Latvijā pastāv kvantitatīvās stimulēšanas portfeļa pārstrukturēšanas kanāls?" pieejams: <https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/publikacijas/petijumi/petijumi-2023#2023-5-vai-latvija-pastav-quantitativas-stimulesanas-portfela-parstrukturesanas-kanals>.

GRÜNING, Patrick, KANTUR, Zeynep. *Stranded Capital in Production Networks: Implications for the Economy of the Euro Area*. Rīga: Latvijas Banka, Working Paper No. 6, 2023. 58 p. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/papers/WP_6-2023.pdf. Kopsavilkums latviešu valodā "Neizmantojamo aktīvu

riski ražošanas ķēdēs un to ekonomiskā ietekme eirozonā" pieejams: <https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/publikacijas/petijumi/petijumi-2023#2023-6-neizmantojamo-aktivu-riski-razosanas-kedes-un-to-ekonomiska-ietekme-eirozona>.

BENKOVSKIS, Konstantīns, JAUNZEMS, Dzintars, MATVEJEVS, Oļegs. *A Purpose-Based Energy Substitution Structure for CGE*. Rīga: Latvijas Banka, Working Paper No. 7, 2023. 42 p. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/papers/WP_7-2023.pdf. Kopsavilkums latviešu valodā "Uz enerģijas izmantošanas nolūku balstīta ražošanas struktūra CGE modeļiem" pieejams: <https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/publikacijas/petijumi/petijumi-2023#2023-7-uz-enerģijas-izmantosanas-noluku-balstita-razosanas-struktura-cge-modeļiem>.

ALVES, Jose, AFONSO, Antonio, MATVEJEVS, Oļegs, TKAČEVS, Oļegs. *Fiscal Sustainability and the Role of Inflation*. Rīga: Latvijas Banka, Working Paper No. 8, 2023. 29 p. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/papers/WP_8-2023.pdf. Kopsavilkums latviešu valodā "Fiskālā ilgtspēja un inflācijas loma" pieejams: <https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/publikacijas/petijumi/petijumi-2023#2023-8-fiskala-ilgtspēja-un-inflācijas-loma>.

GRÜNING, Patrick, ZLOBINS, Andrejs. *Quantitative Tightening: Lessons from the US and Potential Implications for the EA*. Rīga: Latvijas Banka, Working Paper No. 9, 2023. 54 p. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/papers/WP_9-2023.pdf. Kopsavilkums latviešu valodā "Centrālās bankas bilances samazināšana: ASV pieredze un potenciālā ietekme eirozonā" pieejams: <https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/publikacijas/petijumi/petijumi-2023#2023-9-centralas-bankas-bilances-samazināsana-asv-pieredze-un-potenciala-ietekme-eirozona>.

Diskusijas materiāli

FADEJEVA, Ludmila, MAURIS, Jānis, OPMANE, Ieva, FISENKO, Andris. *Household Finance and Consumption Survey 2020 in Latvia: Summary Report*. Rīga: Latvijas Banka, Discussion Paper No. 1, 2023. 45 p. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/papers/discussion/DP_1_2023.pdf. Kopsavilkums latviešu valodā "Pētījums par mājsaimniecību finanšu un patēriņa aptauju" pieejams: <https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/publikacijas/diskusiju-materiali#2023-1-petijums-par-majsaimniecibu-finansu-un-paterina-aptauju>.

Publikācijas

Brīņķe, A., Fadejeva, L., Siliverstovs, B., & Vilerts, K. (2023). Assessing the informational content of card transactions for nowcasting retail trade: Evidence for Latvia. *Journal of Forecasting* 42(3), 566–577. doi: <https://doi.org/10.1002/for.2945>.

Bušs, G., & Grüning, P. (2023). Fiscal DSGE model for Latvia. *Baltic Journal of Economics* 23(1), doi: <https://doi.org/10.1080/1406099X.2023.2173915>.

Fadejeva, L., & Kantur, Z. (2023). Wealth distribution and monetary policy. *Baltic Economic Modelling* 125, doi: <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2023.106336>.

Matvejevs, O., & Tkačevs, O. (2023). Invest one – get two extra: Public investment crowds in private investment. *European Journal of Political Economy*, doi: <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2023.102384>.

Siliverstovs, B. (2023). Nowcasting GDP growth during the COVID-19 pandemic: a simple rule that made it through. *Applied Economics Letters*, doi: <https://doi.org/10.1080/13504851.2023.2227412>.

Zlobins, A. (2023). On the time-varying effects of the ECB's asset purchases. *Empirical Economics*, doi: <https://doi.org/10.1007/s00181-023-02529-0>.

Pārskati

Finanšu Pieejamības Pārskats, 2023. Rīga: Latvijas Banka, 2023. 33 lpp. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/fpp/FPP_2023_LV.pdf.

Finanšu Stabilitātes Pārskats, 2023. Rīga: Latvijas Banka, 2023. 74 lpp. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/fsp/FSP_2023_LV.pdf.

Makroekonomisko Norišu Pārskats, 2023, marts. Rīga: Latvijas Banka, 2023. 48 lpp. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/mnp/MNP_2023_marts.pdf.

Makroekonomisko Norišu Pārskats, 2023, septembris. Rīga: Latvijas Banka, 2023. 54 lpp. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/mnp/MNP_2023_septembris.pdf.

Citas publikācijas, kuru līdzautori ir Latvijas Bankas darbinieki

ECB Occasional Paper Series

1. *Price adjustment in the euro area in the low-inflation period: evidence from consumer and producer micro price data.* Erwan Gautier, Peter Karadi, Juergen Amann et al. Frankfurt am Main, European Central Bank, Occasional Paper Series, No. 319, 2023. 52 p. Pieejams: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op319~279ed16d23.en.pdf>.
2. *Price setting during the coronavirus (COVID-19) pandemic.* Lukas Henkel, Elisabeth Wieland, Aneta Błażejowska et al. Frankfurt am Main, European Central Bank, Occasional Paper Series, No. 319, 2023. 77 p. Pieejams: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op324~38fc6eb1ad.en.pdf?edf823fd3f843d2f80639c4df0095ccb>.
3. *Measuring inflation with heterogeneous preferences, taste shifts and product innovation: methodological challenges and evidence from microdata.* Osbat, Chiara, Conflitti, Cristina, Bellocca, Gian-Pietro et al. Frankfurt am Main, European Central Bank, Occasional Paper Series, No. 323, 2023. 45 p. Pieejams: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op323~1a60ec19e5.lv.pdf?a7cc79335b97a7807e82dad48d648855>.

Euromod Working Paper Series

Konstantins Beņkovskis, Ludmila Fadejeva, Anna Pluta, Anna Zasova. *Keeping the best of two worlds: Linking CGE and microsimulation models for policy analysis.* Euromod Working Paper Series, July, 2023. 34 p. Pieejams: [em2-23.pdf](https://microsimulation.ac.uk/em2-23.pdf) (microsimulation.ac.uk).

5. pielikums. Jēdzienu skaidrojums

Aizdevumu iespēja (*marginal lending facility*) – Eirosistēmas piedāvātā pastāvīgā iespēja, ko Latvijā reģistrētās kredītiestādes un citās valstīs reģistrētu kredītiestāžu filiāles Latvijā var izmantot, lai no Latvijas Bankas saņemtu aizdevumu uz nakti ar iepriekš noteiktu procentu likmi pret tirgojamo vai netirgojamo aktīvu nodrošinājumu.

Aktīvu iegādes programma (AIP) (*asset purchase programme (APP)*) – ECB Padomes apstiprināto nestandarta monetāro operāciju pasākumu daļa, kas ietver uzņēmumu sektora aktīvu iegādes programmu (USAIP) (*corporate sector purchase programme (CSPP)*), valsts sektora aktīvu iegādes programmu (VSAIP) (*public sector purchase programme (PSPP)*), ar aktīviem nodrošināto vērtspapīru iegādes programmu (ABSIP) (*asset-backed securities purchase programme (ABSPP)*) un trešo nodrošināto obligāciju iegādes programmu (NOIP3) (*third covered bond purchase programme (CBPP3)*).

AnaCredit (analītisko kredītdata kopas) (*AnaCredit; analytical credit datasets*) – Eirosistēmas kredītu un kredītriska mikrodatu analītiska datubāze, kurā tiek vākti dati par eirozonas valstu kredītiestāžu izsniegtajiem kredītiem juridiskajām personām, pamatojoties uz saskaņotām ECB statistikas datu sniegšanas prasībām.

Atklātā tirgus operācija (*open market operation*) – operācija, ko finanšu tirgū veic pēc centrālās bankas iniciatīvas. Atkarībā no to mērķa, regularitātes un procedūrām Eirosistēmas atklātā tirgus operācijas var iedalīt četrās kategorijās: galvenās refinansēšanas operācijas, ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas, precizējošās operācijas un strukturālās operācijas.

Banknošu un monētu tīrā emisija – eiro banknošu un monētu apjoms, ko emitējusi (starpība starp izmaksāto un iemaksāto eiro banknošu un monētu apjomu) valsts centrālā banka. Tiek aprēķināta uz konkrētu datumu vai konkrētā laikposmā, summā vai skaitā.

Banku savienība – ES līmeņa banku uzraudzības un noregulējuma sistēma, kas darbojas, pamatojoties uz visā ES piemērojamiem noteikumiem. Banku savienības dalībvalstis ir eirozonas valstis un tās ES valstis, kuras nav eirozonas valstis, bet kuras izvēlas piedalīties šajā savienībā.

Cenu stabilitāte – cenu stabilitātes saglabāšana ir Eirosistēmas galvenais mērķis. ECB Padome darījusi zināmu, ka, lai nodrošinātu cenu stabilitāti, tā vidējā termiņā cenšas saglabāt inflāciju 2 % līmenī.

ECB Ģenerālpadome – viena no ECB lēmēj institūcijām, kuras sastāvā ir ECB prezidents, viņa vietnieks un visu ES valstu centrālo banku prezidenti.

ECB Padome – galvenā ECB lēmēj institūcija, kuras sastāvā ir ECB Valdes locekļi un eirozonas valstu centrālo banku prezidenti.

Eirozona – ES valstis, kuras saskaņā ar Līgumu par Eiropas Savienības darbību ieviesušas eiro kā to vienoto valūtu un kurās tiek īstenota vienota monetārā politika, par ko atbild ECB Padome. 2023. gada beigās eirozonu veidoja Austrija, Beļģija, Francija, Grieķija, Horvātija, Igaunija, Īrija, Itālija, Kipra, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Malta, Nīderlande, Portugāle, Slovākija, Slovēnija, Somija, Spānija un Vācija.

Eiropas Banku iestāde (EBI) (*European Banking Authority (EBA)*) – ES iestāde ar juridiskās personas statusu, kas ir Eiropas Finanšu uzraudzības sistēmas daļa un darbojas, lai nodrošinātu efektīvu un atbilstīgu uzraudzības regulējuma un uzraudzības līmeni visā ES banku nozarē. Tās vispārējais mērķis ir saglabāt finanšu stabilitāti ES un nodrošināt banku nozares integritāti un efektīvu un pienācīgu darbību.

Eiropas Centrālā banka (ECB) – ECBS un Eirosistēmas centrālā institūcija, kam saskaņā ar ES normatīvajiem aktiem piešķirts juridiskās personas statuss. ECB, sadarbojoties ar ES valstu centrālajām bankām, īsteno Eirosistēmai un ECBS izvirzītos uzdevumus saskaņā ar ECBS un ECB Statūtiem.

Eiropas Centrālo banku sistēma (ECBS) – ietver ECB un ES valstu centrālās bankas. Centrālās bankas tajās ES valstīs, kuras vēl nav ieviesušas eiro, īsteno neatkarīgu monetāro politiku saskaņā ar attiecīgās valsts normatīvajiem aktiem un tādējādi nav iesaistītas Eirosistēmas monetārās politikas īstenošanā.

Eiropas Sistēmisko risku kolēģija (ESRK) (European Systemic Risk Board (ESRB)) – neatkarīga ES struktūra, kas ir Eiropas Finanšu uzraudzības sistēmas daļa un atbild par ES finanšu sistēmas makrouzraudzību, lai palīdzētu novērst vai mazināt ES finanšu stabilitātes sistēmiskos riskus, kas rodas finanšu sistēmas attīstības gaitā, ņemot vērā makroekonomisko attīstību, un izvairītos no plašu finansiālo grūtību periodiem. Tā veicina iekšējā tirgus netraucētu darbību un šādi nodrošina finanšu sektora ilgtspējīgu ieguldījumu tautsaimniecības izaugsmē.

Eirosistēma – ietver ECB un eirozonas valstu centrālās bankas. Eirosistēmas lēmēj institūcijas ir ECB Padome un ECB Valde.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)) – starptautiska organizācija, kas nodrošina valdībām foruma iespēju, lai meklētu risinājumus kopīgām problēmām, dalītos pieredzē un veicinātu politiku, kas uzlabo cilvēku ekonomisko un sociālo labklājību.

ES Padome – iestāde, kurā tiek pārstāvētas ES valstu valdības. ES Padomē tiekas ES valstu ministri, lai pieņemtu tiesību aktus un koordinētu politiku. ES Padome ir būtiska ES lēmumu pieņemēja. Juridiski ES Padome ir viena iestāde, bet tā tiekas 10 dažādos sastāvos atkarībā no tā, kādus jautājumus paredzēts apspriest. ES Padomes nozīmīgākie uzdevumi ir risināt sarunas par tiesību aktiem un pieņemt tos, attīstīt ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku, slēgt ES vārdā starptautiskus nolīgumus, kā arī kopā ar Eiropas Parlamentu pieņemt ES budžetu.

Finansiālā noturība (financial resilience) – indivīda spēja finansiāli izturēt negaidītus dzīves notikumus, kas ietekmē ienākumus un/vai aktīvus, piemēram, darba zaudējumu, veselības problēmas, nelaimes gadījumu utt.

Finansiālā ilgtspēja (financial sustainability) – indivīda spēja, uzturot esošo dzīves kvalitātes līmeni, nodrošināt attīstību un plānoto izaugsmi ilgtermiņā. Finansiālā ilgtspēja ļauj sevi finansiāli nodrošināt gan šodien, gan nākotnē.

Finanšu instrumentsabiedrība – institucionāla vienība, kas nav monetārā finanšu iestāde un kas izveidota, lai veiktu vienu vai vairākus vērtspapīrošanas darījumus. Latvijas Banka izveido, uztur un regulāri aktualizē finanšu instrumentsabiedrību sarakstu Latvijas Bankas tīmekļvietnes www.bank.lv sadaļā "Statistika".

Finanšu pratība – finanšu izpratnes, zināšanu, prasmju, attieksmes un uzvedības apvienojums, kas nepieciešams, lai pieņemtu optimālus finanšu lēmumus un panāktu indivīdu labklājību vai labbūtību.

Finanšu sistēmas zaļināšanas tīkls (NGFS) (Network for Greening the Financial System (NGFS)) – centrālo banku un uzraugu grupa, kas apņēmusies dalīties ar labāko praksi, sniegt ieguldījumu ar klimatu un vidi saistīto risku pārvaldības attīstībā finanšu sektorā un mobilizēt finansējumu, lai atbalstītu pāreju uz ilgtspējīgu tautsaimniecību.

Finanšu stabilitāte – tāds finanšu sistēmas stāvoklis, kurā finanšu sistēma spēj izturēt satricinājumus, tādējādi mazinot iespējamību, ka finanšu starpniecībā varētu rasties traucējumi finanšu pakalpojumu nodrošināšanā.

FINREP – uzraudzības finanšu pārskati saskaņā ar Komisijas 2020. gada 17. decembra Īstenošanas regulu (ES) 2021/451, ar ko nosaka Īstenošanas tehniskos standartus Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 575/2013 piemērošanai attiecībā uz iestāžu sniegtajiem uzraudzības pārskatiem un atceļ Īstenošanas regulu (ES) Nr. 680/2014 (Dokuments attiecas uz EEZ).

Galvenā refinansēšanas operācija (GRO) (*main refinancing operation (MRO)*) – regulāra atklātā tirgus operācija, ko Eurosistēma veic reverso darījumu veidā. Šādas operācijas veic katru nedēļu ar standartizsoļu palīdzību, un to termiņš parasti ir viena nedēļa.

Galvenās ECB procentu likmes – ECB Padomes noteiktās noguldījumu iespējas, galveno refinansēšanas operāciju un aizdevumu iespējas procentu likmes.

Ilgāka termiņa refinansēšanas mērķoperācija (ITRMO) (*targeted longer-term refinancing operation (TLTRO)*) – Eurosistēmas reversā operācija, kas ar izdevīgiem nosacījumiem nodrošina kredītiestādēm ilgāka termiņa likviditāti, stimulējot tās kreditēt reālo tautsaimniecību un mazināt kredītu nosacījumu stingrību aizdevumiem privātpersonām, un kas ir ECB Padomes apstiprināto nestandarta monetāro operāciju pasākumu daļa.

Ilgāka termiņa refinansēšanas operācija (ITRO) (*longer-term refinancing operation (LTRO)*) – regulāra Eurosistēmas atklātā tirgus operācija, kura tiek veikta reverso darījumu veidā ar mērķi nodrošināt kredītiestādēm ilgāka termiņa papildu finansējumu.

Klīrings – maksājuma dokumentu vai vērtspapīru pārveduma rīkojumu nosūtīšanas, apstrādes un savstarpējās saskaņošanas process, kas notiek pirms norēķina un kā rezultātā, pamatojoties uz visiem norēķinu dalībnieku iesniegtajiem maksājuma dokumentiem, aprēķina katra norēķinu dalībnieka klīringa neto pozīciju, t. i., kopējās naudas līdzekļu saistības vai prasības pret pārējiem norēķinu dalībniekiem.

Krājaizdevu sabiedrība – kooperatīva sabiedrība ar mainīgu biedru skaitu un kapitālu, kas sniedz šīs sabiedrības biedriem finanšu pakalpojumus saskaņā ar Krājaizdevu sabiedrību likumu.

Kredītiestāde – kapitālsabiedrība, kas dibināta, lai pieņemtu noguldījumus un citus atmaksājamus līdzekļus no neierobežota klientu loka, savā vārdā izsniegtu kredītus un sniegtu citus finanšu pakalpojumus.

Latvijas Bankas elektroniskā klīringa sistēma (EKS sistēma) – Latvijas Bankas maksājumu sistēma, kas nodrošina klientu maksājuma rīkojumu apstrādi visā SEPA telpā. EKS sistēma nodrošina divus serviss – klīringa servisu, kas veic neto norēķinu un EKS darbadienā nodrošina vairākus klīringa ciklus norēķiniem eiro, un zibmaksājumu servisu, kas nodrošina nepārtrauktu maksājumu apstrādi dažu sekunžu laikā 24 stundas dienā, 7 dienas nedēļā, 365 dienas gadā.

Maksājumu bilance – statistikas pārskats, kas atspoguļo darījumus starp Latvijas rezidentiem un pārējo valstu rezidentiem. Tā ietver tekošo kontu, kapitāla kontu un finanšu kontu.

Mājsaimniecība – fiziskā persona vai fizisko personu grupa kā patērētājs un tikai pašu galapatēriņam domātu preču ražotājs un nefinanšu pakalpojumu sniedzējs, pašnodarbinātais, kas ir fiziskās personas vai fizisko personu grupas veidota saimnieciski organizatoriska vienība, par kuras saistībām šī fiziskā persona vai fizisko personu grupa atbild ar visu savu mantu un kuras grāmatvedība tiek kārtota vienkāršā ieraksta sistēmā.

Monetārā finanšu iestāde (MFI) – centrālā banka, kredītiestāde (izņemot ne-MFI kredītiestādi), krājaizdevu sabiedrība, naudas tirgus fonds un cita finanšu iestāde, kas pieņem noguldījumus vai tuvus noguldījumu aizstājējus no klientiem, kuri nav MFI, uz sava rēķina piešķir kredītus un veic ieguldījumus vērtspapīros, kā arī elektroniskās naudas iestāde, kuras pamatdarbība ir elektroniskās

naudas emisija. Latvijā MFI ir Latvijas Banka, Latvijā reģistrētas kredītiestādes (izņemot ne-MFI kredītiestādes), krājaizdevu sabiedrības, elektroniskās naudas iestādes, kuras uzsākušas elektroniskās naudas emisiju, naudas tirgus fondi, kurus pārvalda EEZ valstī reģistrētas ieguldījumu pārvaldes sabiedrības, kā arī citu valstu MFI filiāles Latvijā. Latvijas Banka izveido, uztur un regulāri aktualizē Latvijas monetāro finanšu iestāžu sarakstu Latvijas Bankas tīmekļvietnes www.bank.lv sadaļā "Statistika". Šo sarakstu iekļauj arī ECB savā tīmekļvietnē, kur tā regulāri publicē ES valstu MFI sarakstu. Latvijā 2023. gada beigās bija 46 MFI.

Monetārie ienākumi – Eirosistēmas monetārās politikas īstenošanas procesā uzkrātie eirozonas valstu centrālo banku ienākumi, ko iegūst no saskaņā ar ECB Padomes vadlīnijām iezīmētiem aktīviem, kurus tur apmaiņā pret apgrozībā esošām banknotēm un kredītiestāžu noguldījumiem eirozonas valstu centrālajās bankās.

Nefinanšu sabiedrība – institucionāla vienība, kuras pamatdarbība ir preču ražošana un nefinanšu pakalpojumu sniegšana, t. sk. fiziskās personas vai fizisko personu grupas veidota saimnieciski organizatoriska vienība, par kuras saistībām šī fiziskā persona vai fizisko personu grupa atbild ar visu savu mantu un kuras grāmatvedība tiek kārtota divkāršā ieraksta sistēmā, centrālīe biroji, kuru meitas sabiedrības vai to lielākā daļa ir nefinanšu sabiedrības.

Ne-MFI kredītiestāde – kredītiestāde, kas nepieņem noguldījumus vai citus atmaksājamus līdzekļus no klientiem un savā vārdā nepiešķir aizdevumus, t. i., tās darbīmdarbība nav Regulas (ES) Nr. 575/2013 4. panta 1. punkta 1) apakšpunkta a) punktā minētās darbības.

Nodrošinājums – iekļāti vai kā citādi nodoti aktīvi, kas garantē zaudējumu segšanu darījuma partnera saistību neizpildes vai maksātnespējas gadījumā. Eirosistēmas reversajos darījumos lietotajam nodrošinājumam jāatbilst noteiktiem atbilstības kritērijiem.

Noguldījumi – MFI kontos uz noteiktu vai nenoteiktu laiku ar vai bez procentiem noguldīti naudas līdzekļi.

Noguldījumu iespēja (*deposit facility*) – Eirosistēmas piedāvātā pastāvīgā iespēja, ko Latvijā reģistrētās kredītiestādes un citās valstīs reģistrētu kredītiestāžu filiāles Latvijā var izmantot, lai Latvijas Bankā veiktu noguldījumus uz nakti ar iepriekš noteiktu procentu likmi.

Noguldījumus pieņemošas sabiedrības – monetārās finanšu iestādes, izņemot naudas tirgus fondus un centrālo banku, t. i., kredītiestādes (izņemot kredītiestādes, kas nav monetārās finanšu iestādes), krājaizdevu sabiedrības un citas finanšu iestādes, kas pieņem noguldījumus vai tuvus noguldījumu aizstājējus no klientiem, kuri nav monetārās finanšu iestādes, uz sava rēķina piešķir kredītus un veic ieguldījumus vērtspapīros, kā arī elektroniskās naudas iestādes, kuru pamatdarbība ir elektroniskās naudas emisija.

Pandēmijas ārkārtas aktīvu iegādes programma (PĀAIP) (*pandemic emergency asset purchase programme (PEPP)*) – ECB Padomes apstiprināta nestandarta monetārās politikas pasākumu daļa ar mērķi novērst Covid-19 pandēmijas izraisītos riskus monetārās politikas transmisijas mehānismam un eirozonas attīstības perspektīvām.

Precizējoša operācija (*fine-tuning operation*) – atklātā tirgus operācija, ko Eirosistēma veic, lai novērstu neparedzētas likviditātes svārstības tirgū. Šo operāciju biežums un termiņi nav standartizēti.

Reversais darījums (*reverse transaction*) – darījums, kurā Eirosistēma pērk un pārdod aktīvus saskaņā ar atpirkšanas līgumu vai veic kredītooperācijas pret nodrošinājumu.

Rezervju prasība – prasība kredītiestādēm un krājaizdevu sabiedrībām rezervju prasību izpildes periodā turēt obligātās rezerves centrālajā bankā. Atbilstību prasībām nosaka, pamatojoties uz rezervju konta dienas atlikumu vidējo rādītāju rezervju prasību izpildes periodā.

Sistēmiskais risks – finanšu sistēmas darbības traucējumu risks, kam var būt būtiska negatīva ietekme uz visas finanšu sistēmas funkciju nodrošināšanu kopumā un reālo tautsaimniecību.

Speciālais datu izplatīšanas standarts Plus (SDIS Plus) – SVF augstākais datu izplatīšanas standarts, kas nodrošina vienkopus pieejamu informāciju starptautiski salīdzināmiem, uzticamiem, savlaicīgiem un kvalitatīviem statistikas datiem par iedzīvotājiem un finanšu, tautsaimniecības, fiskālo un ārējo sektoru, t. sk. informāciju par statistikas datu kategorijām un atbildīgajām institūcijām attiecīgajā valstī, kā arī saites uz datiem un skaidrojošajiem aprakstiem.

Starptautiskais Valūtas fonds (SVF) – starptautiska organizācija, kas darbojas, lai veicinātu starptautisko monetāro sadarbību, valūtas kursu stabilitāti, valstu ekonomisko izaugsmi un nodarbinātības pieaugumu un nodrošinātu īslaicīgu finansiālu palīdzību SVF dalībvalstīm maksājumu plūsmu līdzsvarošanai.

Starptautisko norēķinu banka (SNB) (*Bank for International Settlements (BIS)*) – starptautiska finanšu organizācija, kas darbojas, lai veicinātu starptautisko monetāro un finanšu sadarbību. SNB darbojas kā centrālo banku banka.

Strukturālās operācijas – atklātā tirgus operācijas, kuras Eirosistēma regulāri vai neregulāri veic gadījumos, kad ECB vēlas korigēt Eirosistēmas strukturālo likviditātes pozīciju attiecībā pret finanšu sektoru.

TARGET sistēma – maksājumu sistēma, kura izveidota TARGET2 un TARGET2 vērtspapīriem konsolidācijas projekta ietvaros un kuras T2 serviss 2023. gada 20. martā aizstāja TARGET2 sistēmu. TARGET sistēma ir visu centrālo banku TARGET komponentsistēmu kopums. TARGET sistēmā veic maksājumu norēķinus eiro, izmantojot centrālās bankas naudas līdzekļus, un tās darbības pamatā ir vienota kopīga informācijas tehnoloģiju platforma, kurā visi maksājuma uzdevumi tiek iesniegti apstrādei. TARGET sistēmas darbību nodrošina Latvijas Banka kopīgi ar tām ECBS centrālajām bankām, kuras piedalās TARGET sistēmā.

TARGET2 vērtspapīriem (T2V) (*TARGET2-Securities (T2S)*) – Eirosistēmas vienotā tehniskā platforma, kas ļauj centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem un centrālajām bankām nodrošināt neitrālus pārrobežu vērtspapīru norēķinu pamatpakalpojumus Eiropā, izmantojot centrālās bankas naudas līdzekļus.

TARGET-Latvija sistēma – TARGET komponentsistēma Latvijā.

Tiešās investīcijas – investīcijas, ko investors (tiešais investors) tiešā vai netiešā (izmantojot meitas sabiedrības vai asociētos uzņēmumus) veidā veic, lai iegūtu būtisku līdzdalību (īpašumtiesības, kas atbilst vismaz 10 % no parastajām akcijām vai balsstiesībām) kādā uzņēmumā (tiešo investīciju uzņēmumā). Tās ietver investīcijas pašu kapitāla un parāda instrumentu veidā. Tiešo investīciju dati tiek sagatavoti gan pēc aktīvu/pasīvu principa (maksājumu bilances un starptautisko investīciju bilances dati), gan pēc virziena principa – tiešās investīcijas Latvijā un tiešās investīcijas ārvalstīs.

Tirgus risks – iespēja, ka finanšu instrumentu patiesā vērtība vai naudas plūsmas svārstīsies tirgus cenu pārmaiņu ietekmē. Tirgus risks atspoguļo procentu likmju risku, valūtas risku un cenu risku.

Vienotās ziņošanas sistēma (VZS) (*Integrated Reporting Framework (IreF)*) – nozīmīga ECBS iniciatīva, kas paredz maksimāli saskaņot datu prasības statistikas un kredītiestāžu uzraudzības vajadzībām, nodrošinot optimālu datu pieejamību gan mikrodatu līmenī, gan kopsavilkumu līmenī. VZS pamatā ir datu iegūšana no kredītiestāžu informācijas sistēmām un ziņošana, izmantojot vienotu ziņošanas vārdnīcu un datu apmaiņas standartu.

Zibmaksājums (*instant payment*) – banku un citu maksājumu pakalpojumu sniedzēju klientu maksājumu izpilde dažu sekunžu laikā, veicot naudas pārskaitījumus visu diennakti katru dienu, t. sk. brīvdienās un svētku dienās.

Zibprasījums (*request to pay*) – maksājuma pieprasījums, ko maksājuma saņēmējs nosūta maksātājam, kuram tas ir tikai jāapstiprina, un zibprasījuma iniciators saņem naudu. Šādu zibprasījumu varēs veikt arī, norādot tikai maksātāja mobilā tālruņa numuru.

Zibsaite – sasaiste starp klienta norēķinu konta numuru un viņa mobilā tālruņa numuru vai citu identifikatoru. Klientiem, kuri sava norēķinu konta numura un identifikatora sasaisti reģistrējuši Zibsaīšu reģistrā, iespējams saņemt naudu, maksātājam norādot vienīgi mobilā tālruņa numuru.

Saīsinājumi

AS	akciju sabiedrība
ASV	Amerikas Savienotās Valstis
EAAPI	Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestāde
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
EBI	Eiropas Banku iestāde
ECB	Eiropas Centrālā banka
ECBS	Eiropas Centrālo banku sistēma
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
EIB	Eiropas Investīciju banka
EK	Eiropas Komisija
ES	Eiropas Savienība
ESRK	Eiropas Sistēmisko risku kolēģija
EVTI	Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde
<i>FinTech</i>	finanšu tehnoloģijas
FKTK	Finanšu un kapitāla tirgus komisija
IKP	iekšzemes kopprodukts
IKT	informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
NILLTPF	noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšana
NILLTPFN	noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršana
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
SVF	Starptautiskais Valūtas fonds
UPNP	uzraudzības pārbaudes un novērtēšanas process
VUM	Vienotais uzraudzības mehānisms